

Fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet

FISKERIVERKET

Fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet

Innehåll

Sammanfattning	6
1 Bakgrund	15
1.1 Fritidsfisket	15
1.2 Uppdraget	16
1.2.1 Regeringens skrivelse Vissa fiskeripolitiska frågor.....	16
1.3 Rapportering och avgränsningar	17
1.4 Rapportens uppbyggnad	17
2 Fritidsfiskets utövare	18
2.1 Inledning.....	18
2.2 Utövarna	18
2.2.1 Varför fritidsfiskar man.....	18
2.2.2 Hur ofta och när fiskar man	20
2.2.3 Vilka redskap använder man	20
2.2.4 Hur mycket och vilka arter fångar man.....	20
2.2.5 Var fiskar man	22
2.2.6 Utövarnas kostnader	23
2.3 Fritidsfiske i havsområdena.....	24
2.3.1 Fritidsfiske i Skagerrak och Kattegatt	24
2.3.2 Fritidsfiske i Öresund	26
2.3.3 Fritidsfisket i Södra Östersjön.....	27
2.3.4 Fritidsfisket i mellersta Östersjön	28
2.3.5 Fritidsfisket i Bottenhavet.....	29
2.3.6 Fritidsfisket i Bottenviken	30
2.4 Fritidsfiske i inlandsvatten.....	30
2.4.1 Fritidsfisket i de stora sjöarna	31
2.4.2 Fritidsfisket i övriga sjöar (ej fjällregionen)	31
2.4.3 Fritidsfisket i rinnande vatten (ej fjällregionen)	32
2.4.4 Fritidsfisket i fjällregionen	33
2.5 Laxfiske i Östersjön	34
2.5.1 Trollingsfiske i Östersjön.....	34
2.5.2 Fiske med fasta fiskeredskap längs kusten i Bottenhavet-Bottenviken	35
2.6 Fiske i storstan	36
2.6.1 Projektet "Framtid för sportfisket i storstan"	36
2.6.2 Den fysiska planeringen kring tätorter.....	36
2.6.3 Barn och ungdomars fiske	37
2.6.4 Invandrares fiske	37

3	Fritidsfiskebaserad verksamhet	39
3.1	Inledning.....	39
3.2	Definition av fritidsfiskebaserad verksamhet	39
3.3	Tidigare statliga utredningar inom fritidsfiskebaserat företagande.....	40
3.4	Studier som kartlagt de fritidsfiskebaserade företagen.....	42
3.5	Det fritidsfiskebaserade företaget i Sverige 2006	43
3.5.1	Bakgrundsfakta om företagen.....	44
3.5.2	Företagens verksamhet fördelat på län.....	44
3.5.3	Typ av fiske och typ av vatten.....	46
3.5.4	Företagens syn på hinder och möjligheter.....	46
3.5.5	Företag uppdelat på typ av fiske	50
3.6	Analys av fritidsfiskebaserat företagande	56
3.6.1	Förvaltning av fritidsfiske ur de fritidsfiskebaserade företagens perspektiv	56
3.6.2	Fritidsfiskebaserad verksamhet	56
3.6.3	Marknadsföring.....	57
3.6.4	Förvaltning.....	57
3.7	Andra fritidsfiskerelaterade branscher	59
3.7.1	Fiskeredskapsindustrin	59
3.7.2	Båtindustrin.....	60
3.7.3	Sättfiskodling.....	60
3.8	Branschorganisationer	61
3.9	Kvalitetsmärknings- och klassificeringssystem för fritidsfiskebaserade företag.....	61
3.10	Utbildningar med inriktning på fritidsfiskebaserat företagande.....	62
3.10.1	Utvärdering av genomförda projekt.....	63
3.11	Marknadsföringsorganisationer och marknadsföringsprojekt.....	63
4	Fiskerättsägarna	65
4.1	Inledning.....	65
4.2	Privat och samfälligheter.....	65
4.2.1	Allmänhetens fiske	65
4.2.2	Företagens fiskemöjligheter	66
4.3	Fiskevårdsområden.....	66
4.4	Statens vatten ovan odlingsgränsen.....	69
4.4.1	Upplåtelser av fiskerätt i statens vatten ovan odlingsgränsen.....	69

5	Förvaltningen	71
5.1	Inledning.....	71
5.2	Förvaltningen i dag.....	71
5.3	EU:s reglering.....	72
5.4	Nationella regler.....	73
5.5	Fiskeriverkets bemyndiganden.....	73
5.6	Licenskrav för yrkesfiske	73
5.6.1	<i>Licenssystemet för yrkesfiske på allmänt vatten</i>	73
5.6.2	<i>Fiske på enskilt vatten</i>	74
5.7	Fiskevård.....	74
5.7.1	<i>Fiskevårdsmedel</i>	74
5.8	Fisketillsyn.....	75
5.9	Områden av riksintresse	76
5.10	Finansieringsmöjligheter.....	76
5.10.1	<i>Finansiering från EU</i>	76
5.10.2	<i>Nationell finansiering</i>	77
5.11	Myndigheter som arbetar med fritidsfiske och företagande.....	78
6	Förvaltning av lax och havsöring	80
6.1	Inledning.....	80
6.2	Förvaltning av lax	80
6.3	Förvaltning av öringen.....	82
6.4	Förvaltning i andra länder.....	82
6.4.1	<i>Finland</i>	82
6.4.2	<i>Danmark</i>	83
6.4.3	<i>Norge</i>	84
6.4.4	<i>Island</i>	84
6.4.5	<i>Storbritannien</i>	85
6.4.6	<i>Irland</i>	87
6.4.7	<i>Kanada och USA</i>	88
7	Resursen.....	92
7.1	Inledning.....	92
7.2	Beskrivning av de vanligaste arterna och deras potential	92
7.2.1	<i>Lax</i>	92
7.2.2	<i>Öring</i>	100
7.2.3	<i>Hummer</i>	100
7.2.4	<i>Torsk</i>	102
7.2.5	<i>Sötvattenskräftor</i>	102
7.2.6	<i>Abborre</i>	103
7.2.7	<i>Gädda</i>	104
7.2.8	<i>Gös</i>	104
7.2.9	<i>Karpfiskar</i>	105
7.2.10	<i>Röding</i>	105
7.2.11	<i>Harr</i>	106
7.2.12	<i>Regnbåge</i>	106

7.2.13 Sik.....	106
7.2.14 Ål.....	107
7.2.15 Övriga torskfiskar.....	107
7.2.16 Makrill och horngädda.....	108
7.2.17 Sill/strömming.....	109
7.2.18 Plattfiskar.....	109
7.2.19 Krabba.....	110
7.3 Fritidsfiskets potential i de stora sjöarna.....	110
7.4 Sammanfattning.....	112

8 Konkurrerande verksamheter och övriga problem inom utvecklingen av fritidsfisket 116

8.1 Inledning.....	116
8.2 Yrkesfisket.....	116
8.3 Vattenkraftsindustrin.....	117
8.3.1 Vattendomar.....	117
8.3.2 Kompensationsodling.....	117
8.3.3 Förlikningsprocess för Stornorrfors kraftstation i Umeälven/Vindelälven.....	118
8.3.4 Vattenkraft i små vattendrag.....	118
8.3.5 Dammar i små och medelstora vattendrag.....	119
8.4 Vindkraft till havs.....	119
8.5 Skador på grund av sälar och skarv.....	120
8.5.1 Sälar.....	120
8.5.2 Skarv.....	120
8.6 Naturvårdsåtgärder.....	121

9 Fritidsfiskets och de fritidsfiskebaserade företagens samhällsekonomiska värde 122

9.1 Inledning.....	122
9.2 Samhällsekonomisk värdering.....	122
9.2.1 Bakgrund.....	122
9.2.2 Metoder för värdering.....	123
9.3 Samhällsekonomiska värdet av fritidsfiskets utövare i dag.....	124
9.3.1 Totalvärdet – konsumentöverskott och betalningsvilja.....	124
9.3.2 Värdet av förändrade fångstmöjligheter.....	125
9.4 Samhällsekonomiska värdet enligt andra studier.....	126
9.4.1 Andra värderingsstudier av fritidsfisket i Sverige.....	126
9.4.2 Värdet av förändrade fångstmöjligheter från andra studier.....	128
9.5 Värdet av den fritidsfiskebaserade verksamheten.....	129
9.6 Sammanfattning samhällsekonomiskt värde.....	130

10 Förslag..... 131

Bilaga: Definitioner.....	139
----------------------------------	-----

Sammanfattning

Fiskeriverket redovisar genom denna rapport fyra uppdrag som regeringen gav verket i juni 2006. Dessa uppdrag är

- a) att göra en översyn av behovet av åtgärder i syfte att förbättra uppvandringen av vildlax och havsöring i de svenska älvarna m.m.,
- b) att utreda frågan om det är optimalt att fisketuristiskt företagande jämföras med andra fiskeberoende näringar i fiskeriförvaltningen,
- c) att utforma licenser för fisketuristiskt företagande i olika typer av vattenområden,
- d) att utreda fisketurismens, fisketuristiska företagandets och sportfiskets samhällsekonomiska effekter.

Som grund för sina slutsatser har Fiskeriverket bl.a. genomfört två större enkätstudier. Studierna avser dels fritidsfiskets utövare, dels fritidsfiskebaserad verksamhet, i första hand i form av ett företagande.

Fritidsfiskets utövare

Under år 2006 fiskade totalt 1,0 miljon svenskar i åldern 16 till 74 år vid åtminstone något tillfälle. Antalet fiskedagar uppgick till närmare 13,8 miljoner. Det är fler män än kvinnor som fritidsfiskar och i genomsnitt fiskar också männen fler dagar per år. Störst andel fiskande bland befolkningen finns i Norrlands inland följt av Norrlandskusten och Norra Götalands/Svealands inland. Syftet med fritidsfisket tycks för de flesta var rekreation och fångst av fisk för egen konsumtion. Huvuddelen av utövarna fiskar med handredskap medan ca en femtedel använder mängdfångande redskap (nät, burar eller tinor); de flesta av dessa nyttjar dock även handredskap.

Fångsterna i fritidsfisket mätt i behållen vikt, skattades år 2006 till totalt ca 18 100 ton, varav ca hälften fiskats i havet. Totalt uppgick antalet fiskedagar i haven till knappt fem miljoner. Fritidsfisket i mellersta Östersjön och Skagerrak svarade för både de största kvantiteterna och flest antal fiskedagar. Antalet fiskedagar i inlandsvatten uppgick till nästan åtta miljoner.

Handredskapsfisket stod för 60 procent av totalfångsten. Fångsten per fiskedag är med andra ord betydligt lägre vid fiske med handredskap. Av handredskapsfiskets fångster kom merparten från inlandsvatten. De generellt viktigaste arterna räknat i fångstmängd är gädda och abborre. Andra viktiga arter är öring, sill/strömming, torsk och makrill, plattfisk samt sik, harr, lax och röding. Sik och sill/strömming samt kräfta är särskilt viktiga arter för fisket med mängdfångande redskap.

Det mesta fritidsfisket bedrivs i vatten i närheten av hemmet, dvs. mindre än tio mil från bostaden eller fritidshuset. Fisketurism däremot är koncentrerat till framför allt Norrlands inland.

De samlade utgifterna för fritidsfisket år 2006 uppgick till 1,7 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 125 kronor per fiskedag eller ca 1 700 kronor per fiskande individ och år. Den enskilt största utgiftsposten vid fiske avsåg fiskeutrustning. Andra stora utgiftsposter avsåg resor, båt, fiskeavgifter samt kostnader för turboat/guidning.

Fritidsfiskebaserad verksamhet

Fiskeriverket har under våren 2007 genomfört en enkätundersökning tillsammans med Livsmedelsökonomiska institutet om de fritidsfiskebaserade företagen/föreningarna i Sverige avseende 2006 års verksamhet.

Utöver beroendet av fisk utmärks de fritidsfiskebaserade företagen av att de ofta är småföretag och att de ofta verkar i glesbygdsregioner. De flesta är beroende av turister för sin verksamhet och många vänder sig till utländska marknader för att få kunder. Dessa egenskaper gör att de har många möjligheter och problem gemensamt med andra småföretagare, glesbygdsföretag och turismverksamheter. Fiskeriverkets mandat att påverka näringen ligger inom fiskeriförvaltningen, men även andra aspekterna kan utgöra hinder för tillväxten i branschen även då beståndssituationen är god. Företagen har i enkäten fått svara på frågor både kring fiskeriförvaltning och kring marknadsföring, infrastruktur, företagsklimat m.m..

Näringsenheten som helhet uppvisade, i likhet med en majoritet av andra svenska småföretag, en stark framtidstro. Nästan hälften (44 procent) av de studerade företagen uppger att deras omsättning ökat de senaste tre åren. Ungefär hälften (51 procent) av företagen tror att deras omsättning kommer att öka de kommande tre åren.

Den starka framtidstron syns också i svaren om de största hindren för en utveckling av verksamheten. Höga kostnader för arbetskraft uppges vara det största hindret. Andra faktorer som ses som hinder är brist på fisk/stor fisk och svårigheter att nå ut med information om företaget. Företagen har även fått ange vilka policyåtgärder de velat att samhället vidtog för att underlätta utvecklingen av det fritidsfiskerelaterade företagandet. Det vanligaste förslaget var hjälp med marknadsföring följt av förbättrad förvaltning av bestånden.

I enkäten har fyra typer av fisken som upplever problem med beståndssituationen identifierats. Dessa är fisket efter lax och havsöring (både sötvatten), fisket efter gädda och abborre i haven, fisket efter hummer, och fisket efter torsk och makrill. I fisket efter öring, röding och harr i insjöar och rinnande vatten, fisket efter gädda, abborre och gös i insjöar, och i kräftfisket har företagen inte angett brist på fisk som ett stort problem.

Lax och havsöring

Såväl företagen som bedriver sin verksamhet i havsområdet som de som bedriver verksamhet i sötvatten anger att en förbättrad förvaltning av fiskbestånden är den viktigaste åtgärden. Även arbetskraftskostnader och hjälp med marknadsföring är högt prioriterade områden. Företagen själva har bl.a. pekat på begränsningar inom yrkesfisket som den förvaltningsåtgärd som främst skulle underlätta för verksamheten.

Gädda och abborre i haven

Det största upplevda problemet för fisket efter gädda och abborre i haven är brist på fisk. Företagen har angett att förbättrad förvaltning av fiskbestånden är det mest prioriterade området och att de föredragna åtgärderna är fångst- och redskapsbegränsningar i yrkesfisket. Även begränsningar i fritidsfiskets fångster är en viktig åtgärd. Fångsterna med fasta redskap respektive handredskap är ungefär lika stora för gädda och abborre i haven.

Hummer

Brist på fisk uppfattas som ett stort hinder av en majoritet av företagen. Hummerbeståndet hade en topp under mitten av 1990-talet och har därefter sjunkit, bl.a. som en följd av ökat fisketryck. För att lösa problemet med brist på fisk behöver fisketrycket minska, och här står fritidsfisket i dag för ca 80 procent av fångsterna.

En åtgärd för att öka företagets fångster är att ge dispens för att använda mer redskap än vad som är tillåtet i dag. Hummerfisket bedrivs med mängdfångande redskap, vilket gör det förhållandevis enkelt att öka fiskeansträngningen per gäst. Tiden att lägga i ett antal tinor extra givet att gästen ändå är med på fisketuren är liten, samtidigt som möjligheterna till fångst ökar kraftigt. En dispens löser inte det långsiktiga problemet med beståndet, men ger företagen på kort sikt möjlighet att expandera sin fritidsfiskerelaterade verksamhet. En sådan åtgärd kräver dock att beståndet inte tar skada av det ökade fisketrycket.

Torsk och makrill

Både torsk och makrill fiskas utanför biologiskt säkra gränser. Problematiken med torsken är välkänd där det primära problemet är för högt satta kvoter för yrkesfisket. Handredskapsfisket står endast för en mindre del av torskfångsterna, ca fem procent. Beståndet av makrill delas av många länder och svenska fångster utgör endast en mindre del av de totala makrillfångsterna.

Företagen ser brist på fisk och stor fisk som de största problemen för utvecklingen och prioriterar i linje med detta förbättrad förvaltning av bestånden som statlig insats för att främja verksamheten. De förvaltningsåtgärder som näringen helst sett införda är begränsningar i yrkesfisket.

Ägandet av vatten

Allmänheten får enligt fiskelagen bedriva fiske med med vissa redskap och med begränsade redskapsmängder på allmänt vatten. Möjligheterna att bedriva fritidsfiske på enskilt vatten varierar beroende på område. Fiske med handredskap är fritt även på enskilt vatten, dock med vissa begränsningar bl.a. vad gäller laxfiske längs Norrlandskusten. För de fisketurismföretag som inte själv äger fiskevatten, finns vissa möjligheter att få tillgång till fiske på enskilt vatten t.ex. genom arrende eller genom köp av fiskekort. Bristande rådighet över fiskevatten upplevs dock av de fritidsfiskebaserade företagen ofta som ett problem.

Genom bildande av fiskevårdsområde, där enskilda fiskerättsägare går samman i fiskevårdsområdesföreningar, ges förutsättningar både för gemensamma insatser för fiskevård och till upplåtelse av fiske t.ex. genom försäljning av fiskekort. Hittills har ca 2 000 fiskevårdsområden bildats, dock nästan utslutande i inlandsvatten.

De fiskerättsliga reglerna i fjällområdena skiljer sig från vad som gäller i övriga landet, bl.a. i det avseendet att staten i dessa områden äger enskilt vatten och att fiskerätten är delad mellan sameby-medlemmarna och fiskevattensägaren. De statligt

ägda vattnen ovan odlingsgränsen är inte allmänt vatten i betydelsen tillåtna fiskevatten för envar. Länsstyrelserna har vissa möjligheter att hyra eller arrendera ut ett vattenområde till exempelvis en turistentreprenör.

Förvaltningen

Grundläggande för svensk fiskeriförvaltningen är det regelverk som fastlagts i den gemensamma fiskeripolitiken inom EU. Utöver detta regelverk finns även en nationell lagstiftning, dels som komplettering till och verkställighet av EG:s förordningar, dels för bestämmelser av nationell karaktär.

Fiskeriverket har genom fiskeförordningen givits bemyndigande att reglera fisket genom föreskrifter för fiskevården och fiskets bedrivande i havet och de stora sjöarna upp till första definitiva vandringshindret. Fiskeriverkets föreskriftsrätt i övriga inlandsvatten är starkt begränsat. Gemenskapslagstiftningen kräver att det vid yrkesmässigt nyttjande av fiskeresursen ska finnas nationella system med fiskelicenser anknutna till fartygen, i Sverige kallat fartygstillstånd. För att få bedriva yrkesmässigt fiske krävs även en yrkesfiskelicens. Vid licensgivningen prövas både fiskeinkomstens betydelse för försörjningen och tillgången på fisk vid nyetablering. Flertalet av de företagare som bedriver fisketuristisk verksamhet uppfyller inte inkomstkravet för att få licens, då företagen ofta har inkomst även från annan verksamhet än fiske.

En viktig del i förvaltningen är de insatser som görs för fiskevården. Fiskeriverket förfogar över medel i form av anslag 43:9 (år 2006 knappt 27 miljoner kr), vilket kan användas till åtgärder som främjar fiskevård, främst i vatten där allmänheten har rätt att fiska. Huvuddelen av dessa medel används för länsvisa fiskevårdsinsatser, bl.a. biotopvård, inventering, planering och fisketillsyn. En mindre del av anslaget används också för att främja fritidsfisket. Utöver fiskevårdsanslaget kan även åtgärder för fritidsfisket i viss utsträckning finansieras via EU:s strukturfonder. Nationell finansiering, främst till att förbättra förutsättningarna för fiskebestånden, kan

även ges bl.a. i form av medel till bevarande av biologisk mångfald.

Även fisketillsynen är en viktig del av förvaltningen. Fiskeriverket har det övergripande ansvaret för fiskerikontrollen, men Kustbevakningen ansvarar för fiskekontroll till sjöss inom sitt förvaltningsområde, dvs. i havet och i Väner och Mälaren. Fysisk tillsyn utförs även i viss utsträckning av länsstyrelserna eller av de fisketillsynsmän som länsstyrelserna förordnar.

Förvaltningen av lax och öring

Den internationella aktionsplanen för Östersjö-laxen har som mål att minst 50 procent av den beräknade potentiella produktionsnivån ska uppnås senast år 2010. Produktionen av vild lax, som vandrar ut i Östersjön årligen, har hittills mer än tredubblats, men ökningen har framför allt skett i de stora vattendragen.

Den nationella försommarfredningen längs delar av Norrlandskusten har tillsammans med fredningsområden utanför vildlaxvattendragen varit framgångsrik. Avsikten har varit att gynna uppvandring av vild lax i älvarna och efter hand som många bestånd förbättrats har vissa lättnader kunnat medges för kustfisket.

Det yrkesmässiga fisket efter lax i Östersjön har minskat kraftigt de senaste åren och efter utfasningen av drivgarnsfisket den 1 januari 2008 kommer troligen denna utveckling att ytterligare förstärkas, vilket antas påverka beståndsutvecklingen. Även förekomsten av säl har påverkat yrkesfisket.

Den nationella förvaltningen av öringen omfattar främst fredningsområden med redskapsbegränsningar kring å- och älvmynnningar i syfte att skydda havsöring och även lax under lekvandring uppströms genom mynningsområdet. Förvaltningen har varit framgångsrik på syd- och västkusten, medan utvecklingen inte varit lika positiv på ostkusten och då särskilt i Bottenhavet och Bottenviken. Minimimåttet har därför höjts i Bottenviken

och det strandnära nätfisket har förbjudits under vår och höst.

En genomgång har gjorts av förvaltningen av lax i Finland, Danmark, Norge, Island, Storbritannien, Irland, Kanada och USA. Förvaltningen varierar påtagligt mellan länderna. Det rör sig om skillnader bl.a. avseende fördelning av fiskerättigheter, prioriteringar mellan fritidsfiske och yrkesfiske, licenskrav och avgifter.

Fredningstider och fredningsområde är ett återkommande inslag i de flesta ländernas förvaltningar, liksom redskapsbegränsningar. Ett flertal länder har system med särskilda licenser för fritidsfisket och i vissa fall tar staten ut fiskevårdsavgifter. Även fiskerättsägaren kan ta ut avgifter. I flertalet länder är delar av fiskevattnen privat ägda och fritidsfiske kan där oftast endast ske efter tillstånd från fiskerättsägaren.

Fiskresursen i havet

Bottenhavet, Bottenviken och Ålands hav

Viktiga arter för fritidsfisket i detta område är främst sötvattensarter och laxfiskar. Av sötvattensarter har abborren den starkaste potentialen för fritidsfisket. Abborrbestånden är goda och fisketrycket är för närvarande lågt. Gäddbestånden tycks vara stabila och i avsaknad av riktat yrkesfiske på gädda är den en viktig resurs för fritidsfisket. Gösen har däremot visat en nedåtgående trend, särskilt de både för beståndet och för fisket värdefullaste äldre och större individerna. Detta tyder på att fisketrycket på gös är högt. Bestånden av alla sötvattensarter i Bottniska viken är starkt beroende av miljöförhållandena. Bestånden av abborre, gös och gädda gynnas generellt av varma somrar vilket gör att deras storlek kan variera kraftigt mellan åren. Detta gör det svårt att göra prognoser om sötvattensarternas utnyttjandepotential även på kortare sikt. Då dessa bestånd ofta är mycket lokala är det viktigt att undvika ett för högt lokalt uttag, eftersom risken då är stor att det lokala beståndets reproduktionspotential kraftigt minskar.

Bestånden av laxfiskar är svaga i Bottniska viken. Återvandringen av odlad lax till älvarna har minskat påtagligt under senare år, sannolikt på grund av en minskad överlevnad under havsfasen av annan orsak än fiske. Det finns dock viss potential för ett ökat fiske efter odlad lax i och utanför vissa vattnedrag, om fiskemetoden möjliggör att vild lax som fångas kan återutsättas oskadad. Fisket efter öring är i stort beroende av utsättningar av odlad öring. Ett ökat fiske kan leda till ett ökat fisketryck även på de små vildöringbestånden. En lösning för att möjliggöra ett hållbart fritidsfiske på öring är att fiska selektivt på odlad öring. Detta förutsätter dock att man använder sådana redskap som medger återutsättning av levande vild öring.

Sik är en annan art som är av lokalt högt intresse för fritidsfisket. Bestånden anses vara vikande, men det befintliga bedömningsunderlaget är svagt. Nätfisket efter sik har stora problem av skador orsakade av sälstammen. I Bottenviken finns lokalt ett stort intresse för fiske efter kusharr. Bestånden anses dock vara hotat, framför allt den del som tillbringar hela sin livscykel i havet, men situationen är svårbedömd på grund av bristfällig data.

Egentliga Östersjön

Bestånden av de för fritidsfisket viktigaste sötvattensarterna abborre, gädda och gös har minskat i egentliga Östersjön. Abborre och gädda lider av rekryteringsproblem, särskilt i ytterskärgårdar och områden med öppen kust. I drabbade områden bör fisketrycket inte öka. I områden med normal yngelproduktion, främst i innerskärgården finns det potential för ökat fiske. Fisketrycket på gös vid ostkusten är högt vilket har lett till minskande beståndsstorlek och låg medelålder. För att bestånden skulle kunna bevara sin reproduktionsförmåga, bör fisketrycket minskas och därmed finns det inget utrymme för ökat uttag av gös längst ostkusten. På längre sikt kan fiskemöjligheter skapas genom bättre förvaltning av bestånden.

De vilda laxbestånden har svag status i Östersjön, men de senaste åren har en viss återhämtning skett. Återhämtningen av vildlaxbestånden är dock ännu inte så stark att något ökat uttag av vild östersjölax

kan ske. Bestånden av öring på sydkusten är generellt stabila men små och tål inte storskaligt fiske. Sikfångsterna i Egentliga Östersjön har varit relativt oförändrade under senare år, men beståndets tillstånd är svårbedömt på grund av bristfällig data.

Torskbeståndet i Egentliga Östersjön är på låg nivå och tål inget ökat fiske. Däremot är bestånden av plattfiskar livskraftiga. Särskilt skrubbskädda skulle kunna nyttjas mer även i fritidsfisket. Piggvarsbeståndet är för närvarande känsligt för variationer i rekryteringen och därför bör inte fisketrycket öka från dagens nivå.

Öresund

Öresund är ett av få svenska kustområden där bottenfiskarter som torsk, kolja, vitling, bergtunga och rödspotta fortfarande förekommer i höga tätheter och där den vuxna andelen av bestånden kan anses som relativt hög och stabil. Även förekomsten av andra viktiga arter för fritidsfisket som sill, näbbgädda/horngädda och öring kan beskrivas hög och stabil.

De relativt goda fisketillgångarna i Öresund beror i hög grad på trålförbudet och möjliggörs av att områdets fiskpopulationer är relativt separata och självreproducerande. Pågående märkningsstudier i Öresundsområdet visar att torskbeståndet i Öresund har ett mycket stationärt beteende. Märkningsstudierna indikerar också att viss utvandring av torsk från Öresund sker under lekperioden till det angränsande Kattegatt, vilket skulle kunna tolkas som att lektorsk i Kattegatt tidvis uppehåller sig i Öresund. Samma nordliga vandringsriktning har observerats vid tidigare märkningsstudier i Öresund. Däremot finns det inga indikationer på någon omfattande migration mellan västra Östersjön och Öresund.

Beräkningar av den nuvarande fiskeridödligheten i Öresund visar att denna är hög, dvs. att torskbeståndet är överfiskat. Så även om torskbeståndet befinner sig på en relativt stabil nivå, hade avkastningen kunnat vara betydligt högre om fiskeridödligheten hade minskats till en lägre nivå. Det yrkesmässiga fisket sker emellertid till övervägande delen med

nät, vilket bevarar ett reservkapital av större fisk, eftersom fångsteffektiviteten minskar betydligt över en viss fiskstorlek.

En framtida förvaltning av Öresunds fisktillgångar bör inbegripa både yrkes- och fritidsfiskets olika aktörer. Utgångsläget kan beskrivas som ganska gott. Ett visst överfiske tycks ske, men den ursprungliga populationsstrukturen kan förmodas finnas kvar. Genom att anpassa fisketrycket till lägre nivåer kan uttaget i biomassa öka för både fritids- och yrkesfisket.

Kattegatt

Fisktillgången i Kattegatt kan generellt beskrivas som låg. Vid sidan av torsk har flera tidigare vanliga bottenfiskarter som kolja, bleka, vitling och långa minskat påtagligt i förekomst. Viktiga arter för det nutida fritidsfisket är lax och öring, makrill, sill, näbbgädda/hornigädda samt hummer och krabba.

Statusen för västkustens laxbestånd kan anses vara någorlunda tillfredställande mot bakgrund av den generellt minskande överlevnaden och näringstillgången under havsfasen. Många av uppväxtvattdragen är emellertid små och mycket sårbara. Längs kusten bedrivs ett mycket litet yrkesmässigt kustfiske med fasta redskap. Öringbestånden längs västkusten har en generell god status. God tillgång på lekfisk, relativt produktiva vattendrag, liten predation och omfattande fiskevård i form av biotop- och kalkningsåtgärder och fiskeregleringar har medfört att beståndstatus är god i flera vattendrag. Öringen på västkusten utgör ingen målart för yrkesfisket, utan beskattas uteslutande i ett fritidsfiske.

Avgörande för fritidsfiskets utveckling är i hur grad det kommersiella fiskets överutnyttjandet av fiskbestånden kan minskas. Endast om fiskeribetingade dödligheten reduceras kan en återuppbyggnad av bl.a. torskbestånden förväntas ske. Eftersom många fiskbestånd har minskat i storlek så mycket och över så lång tid att viktiga lokala delbestånd helt kan ha försvunnit, måste potentialen för ett mer utvecklat fritidsfiske i Kattegatt beskrivas som tämligen lågt, åtminstone i det medellånga tidsperspektivet.

Ett positivt undantag utgör västkustens öringbestånd.

Skagerrak

Bestånden av kommersiellt viktiga bottenfiskarter som torsk, kolja, vitling, långa och bleka har under de senaste 20-30 åren minskat starkt i Skagerraks kustområden. Kustbestånd visar heller inga tecken på återhämtning utom möjligen i Gullmarsfjorden. Efter denna historiska beståndsförsvagning av flertalet kommersiella bottenfiskarter är fritidsfisket numera inriktat på framförallt öring, makrill och hummer. Ett visst fiske efter sill och vitling förekommer i innerskärgården. Möjligheterna till fiske efter plattfisk varierar; i Havstenfjorden är ett lokalt bestånd av piggvar betydelsefullt för fritidsfisket.

Bottenfisksamhället karaktäriseras numera av ungfiskbestånd av sandskädda, rödspotta, lerskädda, vitling och torsk. Förekomsten av större, vuxen fisk har inte ökat trots att rekryteringen av ungfisk har varit god under vissa år.

I det öppna Skagerrak har emellertid tillgången på bottenfisk som torsk, gråsej och rödspotta visat på en viss ökning under vissa år. Gråsej visar på en generell ökning i hela Nordsjöområdet under 2000-talet.

Torsk, liksom andra arter, visar på en ökande tillväxthastighet från Östersjön till Skagerrak. Dessutom är temperatur- och födoförhållanden närmast optimala i Skagerrakområdet för många marina fiskarter, vilket ytterligare ökar produktiviteten. Teoretiskt sett skulle således möjligheterna för ett omfattande fritidsfiske vara goda. Avsaknaden av lokala bestånd medför emellertid att potentialen för en utveckling av fritidsfisket är begränsad även på medellång/lång sikt. Avgörande för utveckling av fiskepotentialen i kustnära områden är hur fisketrycket anpassas, dvs. regleringar av både fritids- och yrkesfiske är väsentliga.

I likhet med västkusten i övrigt har utvecklingen av lax- och framförallt öringbestånden vid Skagerrak-kusten varit god.

Samhällsekonomiskt värde

De samhällsekonomiska undersökningar av fritidsfisket som genomfördes av Fiskeriverket och som tidigare gjorts av andra tyder på stor potential och stora samhällsekonomiska värden. Generellt sett så är resultaten av de värderingsstudier som gjorts på det svenska och det nordiska fritidsfisket i samma storleksordning oavsett metod. Räkningar upp till en rikstäckande svensk nivå visar att nettovärdet av fritidsfisket ligger strax under en miljard kronor. Detta motsvarar i genomsnitt ett konsumentöverskott på ca 55 kronor per fiskedag. Totalvärdet innefattar inte värdet av barn och ungdomars fiske samt fisket för de som är äldre än 74 år. Studierna visar att nettovärdet per fiskedag (konsumentöverskottet) varierar från mellan 50 kronor och 200 kronor per fiskedag beroende på typ av fritidsfiske och egenskaperna hos det enskilda fisket.

Ett samhällsekonomiskt värde uppstår även genom vinsterna i de företag som bedriver verksamhet baserat på fritidsfiske. Enligt undersökningen finns drygt 1 300 företag med en total omsättning på knappt 500 miljoner kronor. Den ramstudie som kompletterat enkätundersökningen visar på att verksamhetens omfattning kan vara det dubbla. En stor andel av verksamheten sker i glesbefolkade regioner. Den totala sysselsättningen motsvarade under 2006 cirka 1 000 årsarbeten. Det totala antalet individer som är involverade i näringen är betydligt större, men många av de anställda är deltids- eller säsongarbetande.

Sammanfattning av förslagsdelen, generellt

De fyra regeringsuppdrag Fiskeriverket redovisar genom denna rapport har olika fokus och är olika detaljerade. Fiskeriverket har därför i rapporten i första hand valt att lämna sådana förslag som skapar förutsättningar för Fiskeriverket och länsstyrelserna att på ett tydligare sätt kunna arbeta med dessa frågor. De förslag som läggs rör därför till stora delar fiskelagen, fiskeriförordning och Fiskeri-

verkets instruktion men även medelsbehov och förutsättningar i övrigt för att genomföra de föreslagna intentionerna.

För att Fiskeriverket bättre skall kunna förvalta fiskeresursen behöver regeringen förtydliga verkets ansvar så att det omfattar alla kategorier fiskande. I detta bör ingå möjlighet att fördela fiskemöjligheter mellan fiskare som bedriver fisket med olika redskapstyper och olika redskapsmängd och i olika områden, oavsett om fisket sker som ett fritidsfiske, ett fiske grundat på yrkesfiskelicens, enskild rätt eller bedrivs i form av ett fritidsfiskebaserad företagande. Av ett sådant förtydligande följer att vid uppföljning av förvaltningsbeslut skall effekter på såväl yrkesfiske, fritidsfiske som fiske med stöd av enskild rätt tydligare vägas in i ett beslut.

Genom en ändring av fiskelagen och fiskeriförordningen år 2003 gavs Fiskeriverket möjligheter att meddela föreskrifter om fiskets bedrivande. Av förarbetena framgår dock att bemyndigandet är begränsat till att enbart omfatta yrkesfisket. För att kunna gynna fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet finns behov av ett utökat bemyndigande som möjliggör en fördelning av fiskemöjligheter mellan olika kategorier av fiskande. Ett sådant bemyndigande skulle t.ex. kunna möjliggöra begränsningar av användningen av vissa redskap i vissa områden och perioder av annat än fiskevårdsskäl, exempelvis i avsikt att gynna uppvandring av stor lax och havsöring i älvarna.

För att kunna genomföra en fördelning av fiskemöjligheterna mellan olika kategorier fiskande, särskilt då dessa fisken ställer olika biologiska krav på den fångstbara fisken behöver verket kunna ställa upp mer ambitiösa förvaltningsmål nationellt än vad den gemensamma fiskeripolitiken anger, exempelvis beträffande storleksfördelningen inom bestånden eller spridd geografisk förekomst.

För att säkerställa att fiskeriförvaltningen är effektiv måste kunskapen om de förvaltade bestånden, framför allt sådana bestånd där ett lokalt fiskestryck kan antas ha en betydande inverkan på utvecklingen, förbättras. Detta är särskilt viktigt om

Fiskeriverket skall kunna fastställa högre nationella mål för fiskeriförvaltningen. För de vatten för vilka Fiskeriverket har ett förvaltningsansvar, i första hand längs kusterna och i de stora sjöarna, finns behov av att kunna begära in uppgifter om det fiske som bedrivs. Därför bör det finnas en möjlighet att ställa krav på registrering av och fångstrapportering från de personer som bedriver fiske med stöd av enskild rätt med en redskapsmängd som överstiger den som är tillåten för allmänheten.

Förbättrade uppgifter om fångsterna från fritidsfisket liksom från det fiske som bedrivs med stöd av enskild rätt kommer att öka kunskapen om beståndssituationen i kust- och strandnära områden och därigenom förbättra underlaget för förvaltningsbeslut. Regeringen har tidigare aviserat att den avser att ge Fiskeriverket ansvar för insamlingen av statistik för fritidsfisket. Det bör noteras att omfattningen av den statistikinsamling som kan genomföras i hög grad styrs av vilka resurser som finns tillgängliga för Fiskeriverket och anslaget 43:9 är redan hårt belastat.

För att betona att Fiskeriverket har ett jämbördigt ansvar för alla kategorier fiskande bör även det riksintresse för yrkesfisket som i dag finns vidgas så att det även omfattar andra kategorier fiskande. Regeringen har tidigare angett att särskilt intressanta områden för fisketurism, fisketuristiskt företagande och sportfiske bör identifieras inom ramen för områden av riksintresse när en översyn görs. Fiskeriverket anser dock att när det gäller fritidsfiske finns en oklarhet i förhållande till det ansvar för riksintressen som Naturvårdsverket har avseende friluftsliv. Det kan finnas skäl att vidare utreda hur frågan om områden av riksintresse för fritidsfiske lämpligen ska hanteras.

Med utgångspunkten att fritidsfiske sker för rekreation och fångst av fisk för egen konsumtion bör det övervägas om inte den redskapsmängd som får användas i fritidsfisket bör begränsas. Den redskapsmängd som i dag är tillåten för fritidsfisket skulle kunna minskas utan att rekreationsupplevelsen och möjligheten att fånga fisk för egen konsumtion påverkades. Det finns därför enligt Fiskeriverkets

bedömning anledning att se över den nuvarande begränsningen av redskapsmängd för fritidsfisket inom ramen för fiskelagsutredningen.

För att kunna utveckla fritidsfisket behövs även att Fiskeriverkets och länsstyrelsernas roll inom fisketillsynen stärks och förtydligas. En effektiv tillsyn och kontroll liksom fungerande information om regelverket är av avgörande betydelse för en framgångsrik förvaltning och en positiv utveckling av bestånden. Kraven på tillsyn och information, framför allt på lokal och regional nivå, kommer att öka ytterligare med nationella förvaltningsmål. En av förutsättningarna för att dessa mål ska kunna uppnås är en god regelefterlevnad inom fritidsfisket och hos dem som fiskar med stöd av enskild rätt. Länsstyrelserna har i detta avseende en viktig funktion. Fiskeriverket bör ges ansvar för att samordna och följa upp fisketillsynen för att möjliggöra en effektivare användning av tillgängliga kontrollresurser.

Det framgår i dag inte tydligt av länsstyrelsernas instruktion eller av gällande lagstiftning vilket ansvar länsstyrelserna har för fisketillsynen. Länsstyrelserna kan förordna fisketillsynsmän, men i övrigt anges inte vilken inriktning eller målsättning denna tillsyn skall ha. För att säkerställa en tillfredsställande tillsyn i hela landet och då främst i de områden där Kustbevakningen inte har något övervakningsansvar, finns det behov av att ett sådant förtydligande görs. I detta sammanhang bör också övervägas vilka medel som kan användas för att finansiera ett tillsynsansvar hos länsstyrelserna.

Tillsynen bör kombineras med informationsinsatser liksom åtgärder för att främja tillgängligheten till fritidsfisket. Möjligheten att bedriva fritidsfiske i närområdet kan antas gynna främst de grupper som har begränsade möjligheter att förflytta sig längre sträckor på egen hand (t.ex. barn och ungdomar). En förbättrad tillgänglighet kan också bidra till att en utveckling mot en större andel kvinnliga fritidsfiskare. Tillgängligheten till fiskeområden bör när så är möjligt vägas in i den fysiska planeringen, vilket är kommunernas ansvar.

Huvuddelen av de hinder som begränsar de fritidsfiskebaserade företagens utvecklingsmöjligheter är av generell karaktär, gemensamma för de flesta småföretag i glesbygd. Frågan om en särskild licens till fisketuristiska företag tas särskilt upp i regeringens uppdrag till Fiskeriverket. I stället för en sådan typ av licens föreslås att dessa företag skall kunna ges ett särskilt tillstånd med undantag från redskapsbegränsningarna eftersom de företag där fiskebestämmelserna utgör den begränsande faktorn huvudsakligen utövar fiske efter hummer och sötvattenskräfta. Ett tillstånd bör kunna begränsas till den eller de fiskarter som turistverksamheten omfattar. Dessutom bör villkor i tillståndet ange total tillåten fångstmängd, exakt geografiskt område, tider på året då fisket får bedrivas, m.m. Även möjligheterna att sälja fångsten bör kunna begränsas.

Sammanfattning av förslagsdelen, vildlax

Fiskeriverket bör, som tidigare nämnts, kunna fastställa nationella förvaltningsmål med en högre ambitionsnivå än vad som föreskrivs av gemenskapen. Genom en, för varje älv, individuellt utformad förvaltning av de vilda laxbestånden där åtgärder för att förbättra de naturliga uppväxtområdena prioriteras och genomförs på en lokal nivå bedöms förutsättningar för en ökning av mängden fisk för turistfisket. I detta sammanhang bör, förutom det hittills använda produktionsmättet antal utvandrande smolt per år och älv i förhållande till den uppskattade potentiella produktionen i den aktuella älven, även fastställas mål för antalet uppvandrande laxar i älvarna, vilket bättre kan användas för att styra tillgången på fisk för fisketuristisk verksamhet i älvarna.

Individuella förvaltningsmål bör om möjligt tillämpas för alla laxproducerande älvarna och verket kommer att sträva efter att ett tillräckligt kunskapsunderlag tas fram för att möjliggöra att individuella mål kan fastläggas. I ett första skede bör de fyra stora orörda nationalälvarna (Torne älv, Kalix älv, Pite älv och Vindelälven) prioriteras. I mån av tillgängliga resurser bör även förutsättningarna i älvar

som Råne älv, Byske älv, Åby älv, Lögde älv, Öre älv, Ljungan, Mörrumsån samt Ätran och Örekilsälven, där redan lokala initiativ har tagits för att bygga upp en ekologiskt hållbar turistnäring, kartläggas närmare.

En mer lokalt anpassad nationell reglering av fisket, där lokala intressegrupper i samråd med berörda länsstyrelser, bör få större möjlighet att medverka i utformning av regler för hur fisket ska bedrivas. Lokala och regionala fiskeregler bör utformas inom ramen för vilka typer av regler som Fiskeriverkets nationella föreskrifter medger. Den lokala förvaltningen bör kunna tas fram inom ett samarbete med Fiskeriverket utifrån lokalt förankrade förslag som förhandlas fram av berörda parter, framför allt berörda fiskevattenägare både i älvdalen och runt mynningsområdet samt de som yrkesfiskar i området involveras i den lokala förankringsprocessen.

Målsättningen bör vara att samarbetsråd på frivillig basis bör inrättas för i första hand de fyra nationalälvarna och därefter för övriga älvar där det finns intresse för att medverka vid framtagande av individuella förvaltningsplaner. Syftet är framför allt att underlätta arbetet med den nationella regleringen av fisket i älvarna och vid kusten samt att öka förutsättningarna att Fiskeriverkets beslut ska accepteras på en lokal nivå.

1 Bakgrund

1.1 Fritidsfisket

Enligt svensk fiskerilagstiftning är allt fiske som inte sker med stöd av yrkesfiskelicens eller enskild rätt att beteckna som fritidsfiske. Detta fiske kan bedrivas med såväl handredskap som ett begränsat mängd redskap av annan typ, i första hand nät och burar.

Begreppet fritidsfiske har av hävd delats upp i sportfiske, som sker med handredskap, och husbehovsfiske, som sker med mängdfångande redskap. Mängdfångande redskap innebär inte att fisket (i den omfattning som avses här) fångar "en

mängd" fiske utan att fångst sker på sådant sätt att flera fiskar kan fångas åt gången.

I bilaga görs en genomgång av olika redskapstyper och vilka begränsningar som gäller för vart och av dessa då de används i fritidsfisket. Dessa begränsningar har gjorts av regeringen i Fiskeriförordningen (1994:1716).

Vid fiske med större mängd redskap, exempelvis med mer än 180 meter nät, krävs att den fiskande har antingen en personlig yrkesfiskelicens eller att fisket bedrivs med stöd av enskild rätt.

En schematisk beskrivning av fisket och fiskredskapen kan se ut så här:

HANDREDSKAP	MÄNGDFÅGANDE REDSKAP	
Fritidsfiske	Yrkesfiske med yrkesfiskelicens	Fiske med stöd av enskild rätt i yrkesmässig omfattning
	Fritidsfiske	

Figur 1.1. Svenskt fiske enligt fiskerilagstiftningen.

1.2 Uppdraget

1.2.1 Regeringens skrivelse Vissa fiskeripolitiska frågor

Regeringen anger i sin skrivelse Vissa fiskeripolitiska frågor (2005/06:171) att det inom fiskeriförvaltningen och fiskevården i ökad utsträckning bör tas hänsyn till fisketurism, fisketuristiskt företagande och fritidsfiskets. Områden av särskilt intresse för dessa verksamheter bör identifieras i Miljöbalken som områden av riksintressen.

Regeringen anger vidare att de ekonomiska förutsättningarna för fisketurismföretagens utveckling bedöms som goda och kan förbättras. Undersökningar visar att det finns avsevärda samhälls-ekonomiska vinster att hämta genom att satsa på fisketurism och sportfiske i Sverige. Fisketurismens, fisketuristiskt företagandes och sportfiskets samhälls-ekonomiska effekter är dock ofullständigt belysta i Sverige, varför fördjupade undersökningar är angelägna.

Regeringen har mot bakgrund av riksdagens beslut om skrivelsen gett Fiskeriverket ett flertal uppdrag (Jo2006/1876). Fyra av dessa uppdrag är direkt kopplade till fritidsfisket och den fritidsfiskerelaterade företagsamheten.

1) Ökad uppvandring av vildlax och öring i de svenska älvarna och utvecklingspotentialen av sportfiske och fisketurism

Fiskeriverket skall göra en översyn av behovet av åtgärder i syfte att förbättra uppvandringen av vildlax och havsöring och produktionen av smolt i de svenska älvarna där den tidigare produktionsförmågan inte uppnåtts. I uppdraget ingår bl.a. att utvärdera fisketurismens, fisketuristiskt företagande och sportfiskets utvecklingspotential och även samhälls- och socioekonomiska värden liksom biologisk mångfald i sammanhanget. Uppdraget skall ske efter samråd med Naturvårdsverket och övriga berörda organisationer.

2) Fisketuristiskt företagande i relation till andra fiskeberoende näringar i fiskeriförvaltningen – jämställda i förhållande till den gemensamma fiskeripolitiken?

Enligt uppdraget skall Fiskeriverket utreda om det är optimalt att fisketuristiskt företagande jämställs med andra fiskeberoende näringar i fiskeriförvaltningen. Syftet är bl.a. att främja och analysera möjligheterna för fisketuristiskt företagande samt att säkerställa att förvaltningsbeslut får avsedd effekt. Uppdraget skall genomföras i samråd med Naturvårdsverket och övriga berörda organisationer.

3) Licens för fisketuristiskt företagande

Fiskeriverket har i uppdrag att utforma licenser för fisketuristiskt företagande i olika typer av vattenområden. Syftet är bl.a. att underlätta utvecklingen av fisketuristiskt företagande samt att specificera företagares grundläggande rättigheter och skyldigheter gentemot samhälle och konsument. Uppdraget skall genomföras efter samråd med berörda organisationer.

4) Fisketurismens, fisketuristiskt företagandes och sportfiskets samhälls-ekonomiska effekter

Regeringen ger i uppdrag att utreda fisketurismens, fisketuristiskt företagandes och sportfiskets samhälls-ekonomiska effekter och verksamhetens ekonomiska betydelse. Inom ramen för detta uppdrag skall även utarbetas en plan för hur utvecklingen av verksamheten kan främjas och bedrivas. En ökad satsning på goda förutsättningar för sportfiske med handredskap i eller i anslutning till storstadsområden bör beaktas såväl som möjligheten till utveckling på landsbygden. Planen skall även redovisa eventuella kunskaps- och forskningsbehov. Arbetet bör ske i samråd med Nutek, Livsmedelskonominstitutet och efter samråd med Naturvårdsverket och andra berörda organisationer.

1.3 Rapportering och avgränsningar

De fyra uppdrag Fiskeriverket fått och som redovisas genom denna rapport är av skiftande karaktär och detaljeringsgrad. Även om det uppdrag som primärt rör uppvandringen av vildlax är detaljerat behandlas utvecklingspotentialen av sportfiske och fisketurism för vildlax och öring tillsammans med övrigt fiske. I såväl de beskrivande kapitlen som i förslagsdelen ges därför fisket efter lax en förhållandevis stor omfattning.

Fiskeriverket har valt att besvara samtliga dessa fyra regeringsuppdrag inom ramen för en och samma rapport. Det har varit svårt att särskilja uppdragen då de till stora delar går in i varandra och avser olika aspekter på en och samma fråga. Detta innebär å andra sidan att redovisningen inte i detalj besvarar de givna uppdragen. De förslag verket här lämnar är till stor del av övergripande karaktär och utgör en grund för mer detaljerade överväganden.

Samråden inom uppdraget har till stor del skett genom att rapporten behandlats i verkets rådgivande grupp för fritidsfiskefrågor. I denna grupp ingår från myndighetssidan representanter för länsstyrelserna, Nutek, Naturvårdsverket, Livsmedelsekonomiska institutet (SLI) och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). De organisationer som ingår i gruppen är Sportfiskarna, Sveriges Fiske-turismföretagare (SeFF), Sveriges Kust- och insjö-fiskare (SKIFO) och Fiskevattenägarna.

1.4 Rapportens uppbyggnad

Rapporten syftar till att ge en sammanfattande bild av det svenska fritidsfisket och det fritidsfiskebase-rade företaget.

I kapitel 2 redovisas den studie som Fiskeriverket tillsammans med SCB har gjort och som riktat sig till fritidsfiskets utövare. Begreppet turistfiskeföretag har varit svårt att definiera då de flesta företag som har fritidsfiskare som primär målgrupp i många fall vänder sig till såväl lokala fiskare som fisketurister. Därför redovisas här den enkät som skickats ut till företag och föreningar som bedriver fritidsfiskebaserade verksamheten (kapitel 3).

Av grundläggande betydelse för hur fritidsfisket bedrivs är ägandet till vatten. Det kan röra sig om allmänt vatten eller enskilt vatten, de senare ofta organiserade i form av fiskevårdsområden. Särskilda förhållanden gäller även i statens vatten ovanför odlingsgränsen. Detta beskrivs i kapitel 4.

Kapitel 5 rör förvaltningen av fiskevården och andra frågor som är av vikt för fritidsfisket. Fiskeriverket reglerar det fiske som bedrivs i havet och i de stora sjöarna upp till första vandringshinder. Även ansvaret för fisketillsynen beskrivs liksom olika ekonomiska stödformer. Ett särskilt kapitel (kapitel 6) beskrivs laxförvaltningen i såväl Sverige som i andra länder.

Av enkäterna som riktade till fritidsfiskets utövare respektive de fritidsfiskebaserade företagen framgår vilka arter som är av särskilt intresse för fritidsfisket. Dessa viktigare arter beskrivs i kapitel 7. Konkurrensen om resursen med yrkesfisket berörs i kapitel 8. Där tas även andra konkurrenssituation upp, inte minst den med vattenkraften.

Regeringsuppdraget pekar särskilt ut att redovisningen skall omfatta fritidsfiskets och de fritidsfiskebaserade företagens samhällsekonomiska värde. Denna redovisning görs i kapitel 9.

Rapporten avslutas så med en förslagsdel (kapitel 10).

2 Fritidsfiskets utövare

2.1 Inledning

Fritidsfiske bedrivs av ca en miljon svenskar. Detta framgår av den undersökning som Fiskeriverket tillsammans med SCB genomfört. Av sikten med detta kapitel är att ge en noggrannare beskrivning av dessa fritidsfiskets utövare. Fiskeriverket har även tidigare tillsammans med SCB genomfört enkäter med fem års intervall där syftet varit att beskriva fritidsfiskets utövare. Dessa undersökningar har genomförts 1990, 1995, 2000 och 2005. Den senaste av dessa studier (Fiske2005) finns redovisad i FINFO 2005:10.

Inom ramen för de regeringsuppdrag som nu ska redovisas har Fiskeriverket tillsammans med SCB utvecklat enkätformen och använt en delvis annorlunda metodik än tidigare. Den här gången har ca 10 000 individer tillfrågats huruvida de fiskar på sin fritid. I ett andra steg har en fördjupning skett till dem som svarat att de bedriver ett sådant fiske. Detta förfaringsätt har medgett fler frågor till dem som faktiskt utövar ett fritidsfiske. Svaren avser att mer i detalj även belysa fångsterna liksom ekonomiska variabler som kostnader för fisket och betalningsvilja. Dessutom blir förutsättningarna för att mer detaljerad beskrivning av fritidsfiske längs olika kuststräckor och i olika typer av vatten bättre med den nu tillämpade metoden.

Den ändrade metodiken har inneburit att det totala antalet fiskande liksom deras fångster är väsentligt lägre än vid studien "Fiske2005". Totalt 1,0 miljoner personer utövar fritidsfiske, vilket ska jämföras med 1,8 miljoner i "Fiske2005". Den totala fångsten skattas i den nya enkäten till 18 800 ton medan den i "Fiske2005" uppskattades till 46 000 ton.

Det är Fiskeriverkets bedömning – liksom bedömningen från andra berörda myndigheter och

organisationer – att dessa nya siffror bättre speglar verkligheten.

I detta kapitel redovisas svaren på de frågor som rör var och hur fritidsfisket utövas liksom fångst och kostnader. Kapitlet avser också att belysa de skilda förutsättningar som gäller för fritidsfiske längs olika kuststräckor och i inlandsvatten. Underlagsmaterialet innehåller avsevärd mer information än vad som är rimligt och möjligt att presentera i detta kapitel. Uppgifter om fritidsfiskets värde och betalningsvilja analyseras vidare i kapitel 9.

2.2 Utövarna

2.2.1 Varför fritidsfiskar man

Under år 2006 fiskade totalt 1,0 miljon svenskar i åldern 16 till 74 år vid åtminstone något tillfälle. Antalet fiskedagar uppgick till närmare 13,8 miljoner (tabell 2.1). Det är fler män än kvinnor som fritidsfiskar och i genomsnitt fiskar också männen fler dagar per år. Störst andel fiskande bland befolkningen finns i Norrlands inland följt av Norrlandskusten, Norra Götalands/Svealands inland.

Motiven för att bedriva fritidsfiske har belysts i många sammanhang. I tidigare studier om fritidsfisket som genomförts av SCB på uppdrag av Fiskeriverket har frågan ställts varför man fiskar. De fyra främsta motiven var avkoppling från vardagen, naturupplevelse, möjlighet att själv fånga fisk och samvaro med familj/vänner, dvs. upplevelse och fångst för egen konsumtion. Dessa motiv pekades ut av mellan 55 och 68 procent av de svarande, medan övriga alternativ valdes av tio procent eller färre.

Ca 85 procent av fångsten från fritidsfiske under år 2006 användes för humankonsumtion. Det mot-

svarar 16 000 ton totalt. Räknat per fritidsfiskare motsvarar det en årlig konsumtion av egenfångad fisk på 16 kg vilket kan jämföras med snittkonsumtionen av färsk fisk i Sverige som under perioden 1990–2000 varierade mellan sju och åtta kilo enligt SCB.

De viktigaste faktorerna då fritidsfiskarna väljer fiskevatten eller bedömer ett fiskevattens kvalitet är fångstmöjligheter, närmiljön kring fiskevattnet och fiskevattnets vattenkvalitet, tillgänglighet samt möjligheten till ostördhet vid fisket (Fiske 2005). Samtliga dessa faktorer bidrar till värderingen av upplevelsen och är tydligt kopplade till motiven för att utöva fritidsfiske. Fiskevatten skall vara tillgängliga, erbjuda en upplevelse av att vara ostörd i naturen samt ge goda chanser att fånga den fisk man är intresserad av.

Fritidsfiske tycks ofta vara kopplat till ett intresse och engagemang för miljöfrågor. Många fritidsfiskare deltar aktivt i praktiskt fiskevårdsarbete. Antalet frivilligt nedlagda arbetsdagar för fiskevård under år 2004 skattades till 900 000 dagar (Fiske2005).

Viktiga faktorer som påverkar omfattningen av fritidsfiske är tillgången på tid, sällskap att fiska med, förbättrade kunskaper om fiske, bättre fångstmöjligheter och bättre information om fisket och regelverket kring det (Fiske 2005). Samtidigt är organisationsgraden låg inom fritidsfisket. Endast fyra procent av männen och en procent av kvinnorna är medlemmar i någon organisation med anknytning till fiske. Däremot är 16 procent av kvinnorna och 19 procent av männen med i någon organisation med naturanknytning.

Tabell 2.1 Totala antalet fritidsfiskare och andelen fritidsfiskare av befolkningen (16-74 år) samt deras totala och genomsnittliga mängd fiskedagar under år 2006 (Fiskeriverket/SCB 2006)

Fiskande år 2006	Antal som fiskat, 1000-tal	Andel av befolkningen som fiskar, %	Antal fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar per fiskande
Totalt	1 000	15	13 773	14
Män	650	19	10 441	16
Kvinnor	350	11	3 332	9
16-44 år	530	15	6 303	12
45-74 år	470	15	7 470	16
Norrlandskusten	130	22	2 020	16
S. Ostkusten, Öland o Gotland	190	13	2 206	11
Sydskusten	60	9	624	11
Västskusten	90	12	1 462	16
S. Götalands inland	110	14	1 262	11
Götaland o Svealands slättbygd	280	16	3 347	12
N. Götalands o Svealands inland	60	20	1 151	18
Norrlands inland	80	27	1 699	22
Stad (>300 000 inv.)	160	12	1 652	11
Landsbygd	840	16	12 122	14

2.2.2 Hur ofta och när fiskar man

Fiskedagarna är ojämnt fördelade bland de fiskande. Av de fiskande fiskar drygt 20 procent någon enstaka gång under året och svarar tillsammans för två procent av fiskedagarna, medan 20 procent fiskar mer än 20 dagar per år och står för 67 procent av fiskedagarna (figur 2.1). I storleksordningen 400 000 svenskar fiskar mer än tio dagar per år och dessa svarar tillsammans för nästan 90 procent av fiskedagarna. Det betyder att 40 procent av de utövare som fiskar ofta, fiskar i genomsnitt 31 dagar per år och 60 procent av de utövare som fiskar sällan, i genomsnitt fiskar två dagar per år.

Drygt hälften av fisket uttryckt i antal fiskedagar äger rum under juni-augusti. Detta gäller såväl handredskap som mängdfångande redskap (figur 2.2). Drygt 20 procent av fiskedagarna vid fiske med mängdfångande redskap sker under september-oktober. Detta fiske är av naturliga skäl koncentrerat till helger och annan ledig tid.

2.2.3 Vilka redskap använder man

Under år 2006 använde 96 procent av de fiskande handredskap och 22 procent mängdfångande redskap dvs. nät, burar eller tinor (tabell 2.2). Det helt dominerande antalet fritidsfiskare utövar är vanligt spöfiske (93 procent) (tabell 2.3). Andelen fiskande

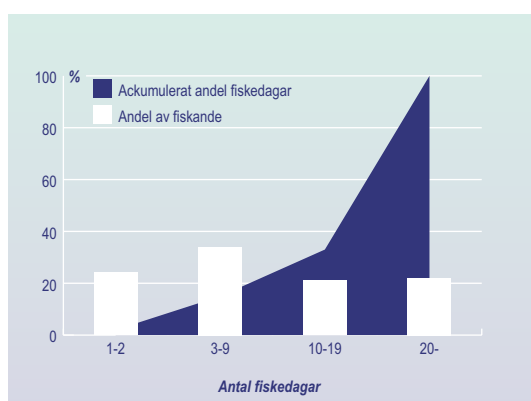
som endast använder mängdfångande redskap var ca fyra procent under år 2006. Denna kategori fiskar dock i genomsnitt tre gånger fler dagar per individ än de som endast använder handredskap respektive båda redskapstyperna.

I Fiske2005 skattades andelen av fritidsfiskarna som fiskade med stöd av enskild rätt till 37 procent varav hälften enbart fiskade med stöd av den enskilda rätten. Av dem som fiskade med mängdfångande redskap var andelen som fiskade helt med stöd av enskild rätt 33 procent.

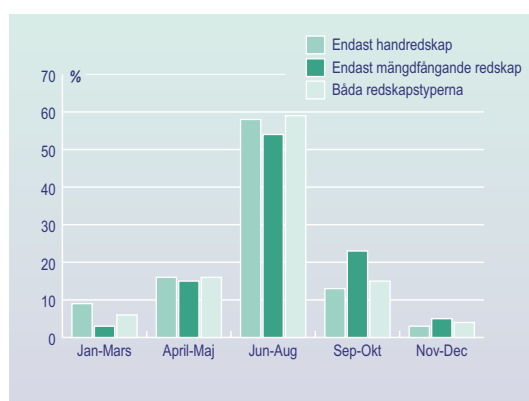
2.2.4 Hur mycket och vilka arter fångar man

Fångsterna i fritidsfiske mätt behållen vikt, skattades år 2006 till totalt ca 18 100 ton, därutöver återutsattes i storleksordningen 5 000 ton. Handredskapsfiske stod för 60 procent av totalfångsten. Fångsten per fiskedag är med andra ord betydligt lägre vid fiske med handredskap.

Av handredskapsfiskets fångster kom merparten från inlandsvatten. Av fångsterna med mängdfångande redskap gäller det omvända förhållandet. Om man räknar ihop fångsterna för handredskap och mängdfångande redskap står fisket i inlandsvatten respektive havsområdena för lika stora delar av den behållna totalfångsten.

Figur 2.1 Andel fiskande klassindelade efter antalet fiskedagar och ackumulerad andel fiskedagar (Fiskeriverket/SCB 2006)

Figur 2.2 Fritidsfiske fördelat på handredskap, mängdfångande redskap respektive bägge, andel fiskedagar per säsong (Fiskeriverket/SCB 2006).

De generellt viktigaste arterna räknat i fångstmängd är gädda och abborre (tabell 2.4). Andra viktiga arter är öring, sill/strömming, torsk och makrill, plattfisk samt sik, harr, lax och röding. Sik och sill/strömming samt kräfta är särskilt viktiga arter för fisket med mängdfångande redskap.

Fångsten per år och individ var för handredskapsfisket 11 kg och för fisket med mängdfångande redskap 33 kg. Majoriteten av utövarna, i storleksordningen 80 procent, fångar tio kg eller mindre per år. Genomsnittsfångsten för dessa är tre till fyra kilo och totalt står de tillsammans för 43 procent respektive 27 procent av årsfångsten för respektive redskapskategori (tabell 2.5). Den stora majoriteten av fritidsfiskare beskattar alltså resursen i relativt blygsam omfattning räknat per individ.

Tabell 2.2 Antal och fiskedagar fördelade på redskaps-
typ (Fiskeriverket/SCB 2006).

Redskaps- typ	Antal fiskande, 1000-tal	Antal fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar per fiskande
Endast handredskap	776	11 041	14
Endast mängdfångande redskap	39	1 678	42
Både h. redskap och m. redskap	185	1 054	6

Tabell 2.3 Fiskedagar fördelat per redskap (Fiskeri-
verket/SCB 2006)

Redskap	Andel av utövare*, %	Andel fiskedagar, %
Spö, mete, etc.	93	67
Isfiske med spö	16	9
Trolling, dörje, utter etc.	4	6
Turbåt, guidad tur	2	1
Nät/garn	11	11
Hummertina	1	2
Kräftbur	4	1
Annat	4	4

* En utövare kan fiska med flera redskap och summan blir således inte 100 procent

Förhållandevis få av utövarna, ca fyra procent av samtliga fritidsfiskare, fångar mer än 30 kg per år. Tillsammans står dessa dock för en betydande andel av fångsten, 2 300 ton av handredskapsfångsten och 3 800 ton av fångsten i mängdfångande redskap, dvs. ca en tredjedel av den totala fångsten.

Tabell 2.4 Fångst per art och fisketyp för de vanligast
fångade arterna (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	Handred- skap	Mängd- fångande redskap	Totalt	Återutsatt av total fångst (behållen + återutsatt), %
	Behållen fångst, ton	Behållen fångst, ton	Behållen fångst, ton	
Abborre	2 026	1 058	3 084	21
Gädda	2 527	997	3 524	37
Öring	766	268	1 034	30
Lax	260	131	391	46
Mörtfiskar	468	470	938	37
Harr	272	92	364	37
Sik	167	741	908	2
Regnbåge	576	21	597	12
Makrill	1 082	245	1 327	2
Röding	354	41	395	12
Strömming/ sill	581	1 198	1 779	1
Gös	420	106	526	19
Torsk	722	172	894	23
Plattfisk	123	373	496	16
Övriga arter	460	1 374	1 833	22
Totalt	10 803	7 285	18 088	24

Tabell 2.5 Behållen fångst per utövare och redskaps-
kategori uppdelade efter årsfångster (Fiskeriverket/SCB
2006)

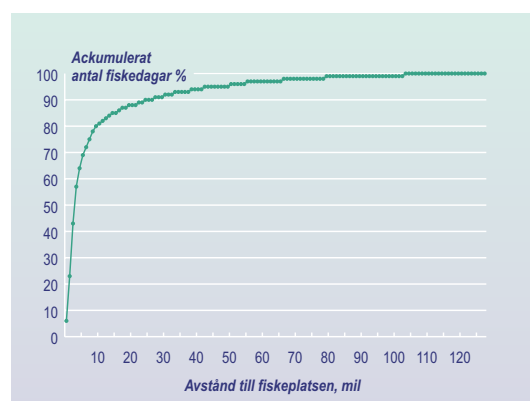
Årsfångst per utövare	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅNGANDE REDSKAP	
	Andel av utövarna, %	Andel av totala fång- sten, %	Andel av utövarna, %	Andel av totala fång- sten, %
Upp till 10 kg	83	43	80	27
10-30 kg	15	36	12	21
30-50 kg	1	7	5	17
Mer än 50 kg	1	14	4	35

2.2.5 Var fiskar man

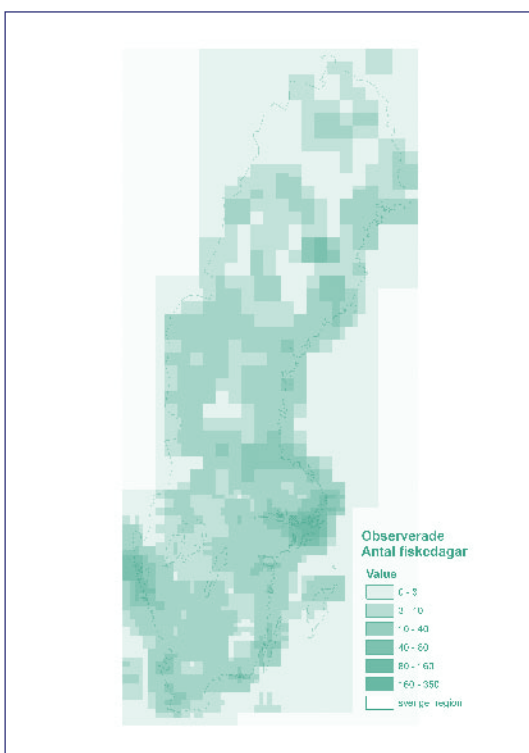
Det mesta fritidsfisket bedrivs i vatten i närheten av hemmet. Mer än hälften av fiskedagarna sker inom tre mil och mer än 80 procent inom tio mil från bostadsorten, s.k. lokalt fiske (figur 2.3). Det betyder att det största fisketrycket finns i anslutning till befolkningscentra dvs. storstadsområdena (figur 2.4). Fisketurism däremot är koncentrerat till framför allt Norrlands inland (figur 2.5). En slutsats som kan dras av fritidsfiskarnas resemonster är att öring, röding, harr och lax är arter av stor betydelse för turismfisket och därmed fisketurismen, medan bl.a. abborre, gädda, makrill, torsk, plattfisk och sik har stor betydelse för fritidsfisket i de lokala vattenen.

Handredskapsfiskare är mer rörliga än fiskare som i huvudsak använder mängdfångande redskap. En studie av fiskemönstret hos medlemmar i "Väst-kustens husbehovsfiskares förening" som Fiskeriverket gjorde år 2005 visade att 50 procent av fångstområdena låg inom ett maximalt avstånd på sju km och 80 procent låg inom ett avstånd av elva km från hemmahamnen.

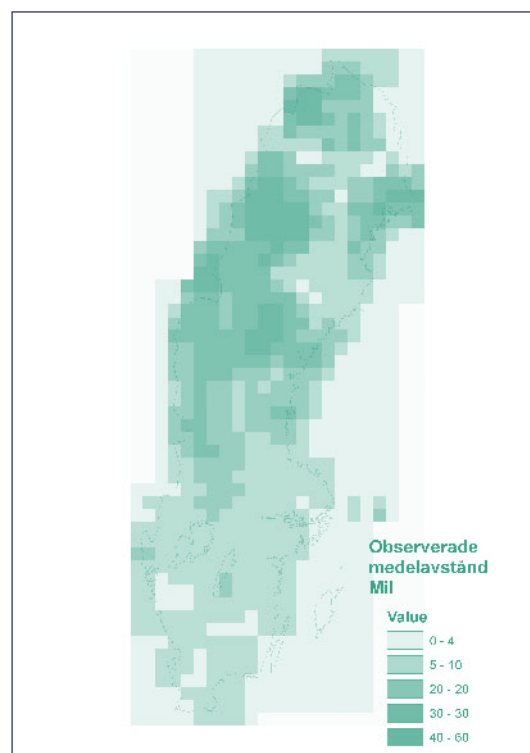
Totalt skattades antalet dagar som fritidsfiskarna bedrivit fisketurism under år 2006 till 1,1 miljoner dagar, vilket motsvarar ca tio procent av totala antalet fiskedagar. Inlandsvattnen inklusive fjällregionen står för mer än 80 procent av fisketurismen räknat i dagar (tabell 2.6). I framför allt fjällregionen och övriga rinnande vatten utgör fisketurismen en stor andel av det totala antalet fiskedagar.

Figur 2.3 Ackumulerad andel fiskedagar i relation till avstånd från bostadsorten (Fiskeriverket/SCB 2006)

Figur 2.4 Fiskedagarnas fördelning (oviktat observerat data)

Figur 2.5 Avstånd från bostadsort vid fiske (oviktat observerat data)

2.2.6 Utövarnas kostnader

De samlade utgifterna för fritidsfisket år 2006 uppgick till 1,7 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 125 kronor per fiskedag eller ca 1 700 kronor per fiskande individ och år. Den enskilt största utgiftsposten vid fiske avsåg fiskeutrustning. Andra stora utgiftsposter avsåg resor, båt, fiskeavgifter samt kostnader för turboat/guidning (tabell 2.7).

Totalt genomförde fritidsfiskarna 915 000 fiskedagar mer än tio mil från det egna hemmet/fritidshus under 2006. Utövarnas kostnader vid detta fiske var totalt

Tabell 2.6 Fisketurism, dagar samt andel per område (Fiskeriverket/SCB 2006)

Totalt	Fisketurism med fiske som huvudsyfte, 1000-tal dagar	Fisketurism med annat syfte, 1000-tal dagar	Totala antalet dagar av fisketurism, 1000-tal dagar	Andel av fiskedagar i området, %	Andel av de totala dagarna av fisketurism, %
Totalt	915	196	1 110	9	100
Skagerrak	64	7	71	6	6
Kattegatt	3	<1	3	1	<1
Öresund	9	5	14	3	1
S. Östersjön	10	1	11	2	1
M. Östersjön	31	29	60	3	5
Bottenhavet	30	9	39	5	3
Bottenviken	7	3	10	6	1
De stora sjöarna	76	15	91	7	7
Rinnande vatten	221	11	232	19	21
Övriga sjöar	207	72	279	5	25
Fjällregionen	259	42	301	47	27

ca 800 miljoner kronor, dvs. motsvarande 826 kronor per fiskedag. Fördelat per fiskedag var utgifterna alltså mer än tio gånger större vid denna typ av fiske än vid lokalt fritidsfiske. Redskapskostnader stod för mer än hälften av kostnaderna vid fisketurism. Andra stora utgiftsposter var kostnader för båt.

I genomsnitt var den årliga totala kostnaden per fritidsfiskare för det lokala fisket ca 900 kronor. Män hade nästan tre gånger så stora utgifter som kvinnor och individer i åldern 16-44 år hade nästan dubbel så stora utgifter som individer i åldern 45-74 år (tabell 2.8). Utgifterna var också betydligt högre för boende på landsbygd jämfört med boende i stad.

Tabell 2.7 Utgifter för fritidsfiske totalt och per fiskedag fördelat på utgiftsposter och lokalt fritidsfiske respektive fisketurism (Fiskeriverket/SCB 2006)

	Fritidsfiskets kostnader		Kostnad per fiskedag	
	Lokalt fritidsfiske, miljoner kr	Fisketurism, miljoner kr	Lokalt fritidsfiske, kr per fiskedag	Fisketurism, kr per fiskedag
Fiskeutrustning	480	442	37	401
Resor	126	7	10	6
Fiskekortsavgifter	82	44	6	40
Turboat/guide avgifter	65	28	5	25
Mat	12	42	1	38
Logi	24	44	2	40
Båt (rep., båtplats, etc.)	125	139	10	126
Drivmedel till båt	48	42	4	38
Totalt	962	788	75	714

Tabell 2.8 Kostnader för lokalt fritidsfiske (dvs. fritidsfiske <10 mil från hemort/fritidshus, fördelat på olika kategorier fiskande (Fiskeriverket/SCB 2006)

	Utrustning, kr per individ	Båt (båtplats underhåll m.m.) inkl. drivmedel, kr per individ	Resor, kr per individ	Mat o. logi, kr per individ	Fiskekort/Avgifter (turboat, guidning inkl), kr per individ	Totalt inkl. ospecificerat, kr per individ
Totalt	481	173	48	37	147	895
KÖN						
Män	689	210	53	35	128	1 123
Kvinnor	96	103	37	40	182	472
ÅLDER						
16-44	646	206	51	45	161	1127
45-74	293	134	44	28	131	630
STÄDER/LANDSBYGD						
Stad	376	46	13	13	52	500
Landsbygd	591	305	83	62	246	1 307

Kvinnor lägger för lokalt fiske betydligt mindre pengar på utrustning och i viss mån också på båt och båtplats. Övriga utgiftsposter uppvisar inte samma skillnader mellan könen. Samma förhållande förklarar också skillnaderna mellan ålderskategorierna. Yngre individer har högre kostnader för utrustning och båtar. Den största skillnaden mellan stad och landsbygd genereras av utgifter för båt samt fiskekort och andra avgifter.

2.3 Fritidsfiske i havsområdena

Av fiskedagarna i fritidsfiske med handredskap, inklusive trolling och turbåtsfiske/guidat fiske, står totalt havet för 70 procent av dagarna och hela 90 procent i Kattegatt och Öresund (tabell 2.9). Fiske med mängdfångande redskap, nät och ryssjor, är relativt vanligast i Östersjön, ca 30 procent av fiskedagarna. Vid nätfiske i havsområdena används i genomsnitt 78 meter nät; vid Västkusten 81 meter och i Östersjön 77 meter, per fisketillfälle. Vid hum-

merfisket används i genomsnitt elva hummertinor per fiskande och dag.

Fångsten per fiskedag, räknad i vikt, är betydligt högre vid fiske med mängdfångande redskap i samtliga områden (tabell 2.10). Totalfångsterna, behållen vikt, är också större i fisket med mängdfångande redskap i Östersjön medan handredskapsfisket tar den största totalfångsten i Skagerrak, Kattegatt och Öresund. Framför allt är det fångsterna med handredskap av torsk i Öresund och makrill i Skagerrak samt fångsterna i mängdfångande redskap av strömming, sik och ål i Östersjön som ger skillnaderna.

2.3.1 Fritidsfiske i Skagerrak och Kattegatt

I storleksordningen 100 000 fritidsfiskare fiskar varje år i Skagerrak och Kattegatt (tabell 2.11). Till sammans genererar det mer än 1,2 miljoner fiskedagar och en behållen totalfångst på 2 000 ton (tabell 2.12 och 2.13).

Tabell 2.9 Fritidsfiske i havsområdena, antalet fiskedagar per redskapstyp (Fiskeriverket/SCB 2006)

Område	Totalt, 1000-tal dagar	Spö-fiske, 1000-tal dagar	Trolling, dörj, 1000-tal dagar	Turbåt, guid., 1000-tal dagar	Nät, 1000-tal dagar	Ryssjor, 1000-tal dagar	Tinor/ burar, 1000-tal dagar	Övrigt, 1000-tal dagar
Skagerrak	1 102	537	272	4	108	3	97	81
Kattegatt	174	92	59	5	5	4	7	1
Öresund	424	361	1	18	29	11	0	4
S. Ö-sjön	504	318	12	2	121	50	0	1
M. Ö-sjön	1 828	1 037	138	2	421	178	1	50
Bottenhavet	729	454	15	0	222	0	0	38
Bottenviken	173	79	0	0	19	0	1	74
Totalt	4 934	2 879	497	31	926	246	106	248

Tabell 2.10 Fritidsfiskets behållna totalfångster samt behållen fångst per fiskedag i havsområdena fördelat på redskapstyp (Fiskeriverket/SCB 2006)

Område	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅNGANDE REDSKAP		Totalt behållen fångst, ton
	Behållen fångst, ton	Fångst per fiskedag, kg/fiskedag	Behållen fångst, ton	Fångst per fiskedag, kg/fiskedag	
Skagerrak	1 354	1,7	598	2,8	1 953
Kattegatt	145	1,0	79	4,2	224
Öresund	799	2,1	251	6,3	1 050
S. Östersjön	456	1,4	535	3,1	991
M. Östersjön	1 020	0,9	2 207	3,7	3 227
Bottenhavet	363	0,8	692	3,1	1 055
Bottenviken	94	1,2	127	6,4	1 067
Totalt	4 239	1,3	4 482	3,5	8 721

Den i särklass vanligaste fångsten för fritidsfisket är makrill som år 2006 utgjorde mer än 80 procent av totalfångsten. Makrill fångas främst med så kallad rännörj. Av de fiskande fångade mer än 80 procent i Skagerrak och 50 procent i Kattegatt makrill år 2006. Övriga viktiga arter för handredskapsfisket är öring och torsk. Fisket bedrivs därutöver efter en mängd andra arter. Nätfiske riktas främst mot olika plattfiskarter och krabba. En annan viktig art för fritidsfisket i Skagerrak är hummer.

En av de viktigaste arterna för handredskapsfisket i Skagerrak och Kattegatt är öring. Öringens betydelse avspeglas inte nödvändigtvis i fångstmängderna då det är en art som kräver god lokalkännedom och kunskap för att fisket skall vara framgångsrikt.

Om man går tillbaka några år i tiden var torskfisket det viktigaste fisket. Detta förhållande gällde fram till 1980-talet då nedgången i kustnära torskbestånd

gjorde att fångsterna sjönk så mycket att intresset nästan helt försvann. I samband med recipientundersökningar utanför Stenungsund 1962 beräknades fritidsfisket bara i fjordarna kring Orust och Tjörn fånga 61 ton. Skulle en återhämtning av kusttorsken ske genom de förvaltningsåtgärder som genomförs öppnar sig helt nya möjligheter för fritidsfisket längs den svenska kusten i Skagerrak och Kattegatt.

Tabell 2.11 Fritidsfisket i Skagerrak, utövare och fiske-dagar (Fiskeriverket/SCB 2006)

Redskap	Skagerrak		Kattegatt	
	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar/ utövare	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar/ utövare
Spö, metrev etc.	72	7	14	7
Dörje/trolling	22	12	6	10
Nät/garn	13	8	3	2
Hummertina	9	10	4	5
Totalt	92	12	14	7

* En och samma utövare kan nyttja mer än ett redskap

Tabell 2.12 Fritidsfiskets fångster i Skagerrak (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅNGANDE REDSKAP		Andel % återutsatt av totalfångst
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	
Makrill	999	5,9	230	6,9	2
Krabba	---	---	216	6,4	12
Torsk	152	0,9	12	0,4	12
Öring	49	0,3	13	0,4	38
Hummer	---	---	77	2,3	14
Flatfiskar	51	0,3	34	1,0	0
Övrig fisk	103	0,6	14	0,4	10
Totalt	1 354	8,0	596	17,8	7

Tabell 2.13 Fritidsfisket fångster i Kattegatt (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅNGANDE REDSKAP		Andel % återutsatt av totalfångst
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	
Makrill	74	3,2	14	2,5	5
Krabba	---	---	53	9,1	4
Torsk	29	1,2	3	0,5	38
Öring	24	1,0	4	0,7	62
Flatfiskar	8	0,3	2	0,2	47
Hummer	---	--	2	0,3	0
Övrig fisk	10	0,4	2	0,3	53
Totalt	145	6,2	79	13,5	28

2.3.2 Fritidsfiske i Öresund

Öresund är det mest frekventerade området för fritidsfisket i Sverige. Under år 2006 fiskade totalt 40 000 fritidsfiskare i Öresund. Tillsammans genererade dessa mer än 400 000 fiskedagar och en totalfångst på 1050 ton (tabell 2.14 och 2.15). Fritidsfisket domineras av fiske med handredskap vilket står för nästan 90 procent av fiskedagarna och i storleksordningen 70 procent av fångsten.

Tabell 2.14 Fritidsfisket i Öresund, utövare och fiskedagar (Fiskeriverket/SCB 2006)

Redskap	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar/ utövare
Spö, metrev etc.	36	361	10
Turbåt/Guidad tur	7	18	3
M. redskap totalt	3	44	15
Övrigt	1	1	1
Totalt	40	424	11

* En och samma utövare kan nyttja mer än ett redskap

Tabell 2.15 Fritidsfiskets fångster i Öresund (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅNGANDE REDSKAP		
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Andel % återutsatt av totalfångst
Torsk	437	6,5	86	6,4	28
Näbbgädda	143	2,1	7	0,5	38
Sill	81	1,2	92	6,8	2
Flatfiskar	27	0,4	56	4,1	23
Öring	43	0,6	---	---	39
Gädda	22	0,3	---	---	15
Övriga fiskarter	46	0,7	10	0,7	25
Totalt	799	11,9	251	18,5	26

Tabell 2.16 Torskfångster i Öresund uppdelat efter uppgiven fångst per fångstintervall (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	Andel av utövare som fångat torsk, %	Andel av totala torskfångsten, %	Genomsnittlig fångst, kg
Upp till 10 kg	62	8	3
10 – 30 kg	31	33	25
Mer än 30 kg	7	58	190

Torsk är den främsta målarten för fritidsfisket i Öresund och utgjorde i vikt 57 procent av fångsten i handredskapsfisket år 2006, motsvarande 437 ton. Torsk fångas främst vid pilkfiske med spö vilket bedrivs från båt, antingen egen eller genom turbåtsfiske. I storleksordningen 15 procent av utövarna år 2006 deltog någon gång i turbåtsfiske. Ett problem vid torskfisket som har uppmärksammats under senare år är det så kallade bulefisket vilket innebär att man söker upp lekansamlingar av torsk och fiskar intensivt över sådana (tabell 2.16).

Näbbgädda, sill och öring står tillsammans för i storleksordningen 35 procent av den totala fångsten inom handredskapsfisket och är vid sidan om torsken de viktigaste arterna för fritidsfisket. Sill fångas liksom torsk i stor utsträckning vid pilkfiske kombinerat med så kallad sillhäckla från båt, antingen egen eller turbåt. Sillfisket bedrivs också från land, bland annat i hamnområdena i Malmö, Helsingborg och Landskrona och betyder mycket för närfisket.

Näbbgädda är en karaktärsfisk för handredskapsfisket i Öresund. Näbbgädda fångas vid vanligt spinnfiske i samband med att den kommer in över grundområdena för lek från slutet av april och några månader framåt. Kända fiskeplatser är Helsingborgs hamnområde och grundområdet vid Klagshamn söder om Malmö.

En stor del av Öresund utgörs på den svenska sidan av grunda områden med djup under tre meter. Här förekommer ett omfattande fiske efter öring och på vissa platser, exempelvis i anslutning till varmvattenutsläppen från Barsebäck kärnkraftverk, kan fiske efter arter som abborre och gädda utövas med framgång.

För fisket med mängdfångande redskap är torsk och sill de vanligaste fångsterna tillsammans med olika plattfiskarter. I Öresund fiskas bland annat mycket skrubbskädda där den betraktas som en bra matfisk. En starkt begränsande faktor för fisket med garn och ryssjor i stora delar av Öresund, är den ofta mycket starka strömsättningen, vilken under stora delar av året omöjliggör fiske.

2.3.3 Fritidsfisket i Södra Östersjön

I Södra Östersjön (området mellan Falsterbonäset och Torhamns udde i Blekinge) är andelen av befolkningen som fiskar är den lägsta i hela Sverige enligt den regionala indelningen.

Handredskapsfisket dominerar både avseende totala antalet utövare och räknat i antal fiskedagar, men som i övriga Östersjön är fisket med mängdfångande redskap betydligt vanligare än i Västerhavet. Garnfisket stod år 2006 för en fjärdedel av fiskedagarna och mer än 50 procent av totalfångsten togs med mängdfångande redskap (tabell 2.17 och 2.18).

Fångsterna i handredskapsfisket domineras av gädda och torsk vilka tillsammans stod för hälften av den totala fångsten. Gäddfisket är koncentrerat till Blekinge där t.ex. Karlskronas skärgård är känt för sitt goda gäddfiske. Torskfisket är koncentrerat till den södra delen av området och i både Ystad och Trelleborg förekommer det eller har förekommit turboatsverksamhet med inriktning mot torsk-pilkning.

Öringfisket från Ystad upp mot Åhus har under senare år uppmärksammats allt mer och här förekommer riktad guideverksamhet med öring som målart. Öringfisket bedrivs som spinnfiske eller flugfiske från land, men det förekommer också trollingfiske riktat mot öring.

Trollingfisket är annars främst riktat mot lax och längs hela kuststräckan från Simrishamn upp mot Pukaviksbukten och Karlskronaskärgården bedrivs guidat trollingfiske. Området är sannolikt ett av världens främsta områden för sådant laxfiske och trollingfiskare med egen utrustning och båt från hela landet samt länder som Tyskland och Danmark fiskar lax där.

Förutom gädda fångades år 2006 också mycket åt av fritidsfiskare som fiskar med mängdfångande redskap. Det är relativt få utövare som fiskar med ryssjor eller bottengarn efter ål men fångsterna per individ är stora. Andra betydelsefulla arter för fisket med mängdfångande redskap är plattfiskar, abborre, sik och torsk.

Tabell 2.17 Fritidsfisket i Södra Östersjön, utövare och fiskedagar (Fiskeriverket/SCB 2006)

Redskap	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar/utövare
Spö, metrev etc.	29	318	11
Turbåt/Guidad tur	3	12	4
Nät/garn	5	121	24
Totalt	30	504	17

* En och samma utövare kan nyttja mer än ett redskap

Tabell 2.18 Fritidsfiskets fångster i Södra Östersjön (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅNGANDE REDSKAP		
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Andel % återutsatt av totalfångst
Gädda	164	3,3	162	6,5	42
Ål	1	<0,02	150	6,0	4
Torsk	101	2,0	21	0,8	14
Abborre	39	0,8	50	2,0	16
Flatfiskar	35	0,7	55	2,1	21
Öring	31	0,6	3	0,1	49
Strömring	45	0,9	18	0,7	1
Lax	20	0,4	7	0,3	27
Övriga fiskarter	21	0,4	69	2,7	37
Totalt	456	9,1	535	21,5	28

2.3.4 Fritidsfisket i mellersta Östersjön

Mellersta Östersjön (från Torrhamns udde till norr om Öregrund) är som kuststräcka räknat det överlägset största området enligt indelningen i havsområdet. Det omfattar alltså hela Smålands och Östergötlands kust med alla sina skyddade skärgårdsområden, Stockholms skärgård samt Öland och Gotland.

Andelen utövare som fiskade med handredskap var 94 procent. Dessa genomförde tillsammans 70 procent av fiskedagarna i fritidsfisket (tabell 2.19). Andelen som använde mängdfångande redskap utgjorde 21 procent och dessa stod för mer än 50 procent av totalfångsten (tabell 2.20).

De viktigaste arterna för handredskapsfisket är abborre, gädda och strömming. Åtminstone för gädda och abborre kan man konstatera att det i mellersta Östersjön föreligger en konkurrens mellan olika nyttjare främst mellan de som bedriver ett mer omfattande fiske med stöd av enskild rätt och fritidsfiskeskare.

I övrigt är öring, lax och sik av betydelse för handredskapsfisket. Konkurrens mellan olika nyttjare föreligger för dessa arter även om fångstmängden i handredskapsfisket är betydligt lägre. Fångsterna av öring per fiskande är mer än dubbelt så stora i fisket med mängdfångande redskap som i handredskapsfisket. Samtidigt har det utvecklats en växande

guidningsverksamhet i skärgårdsområdena med inriktning mot spinfiske eller flugfiske efter främst öring och gädda men också abborre. I till exempel Stockholms skärgård bygger fritidsfisket efter öring i stor utsträckning på utsättningar som bekostas av bland annat fiskevårdsmedel.

I vissa områden fiskas det också riktat efter gös. Det är ett mycket attraktivt fiske för dem som utövar det och under senare år har det vuxit fram en guidningsverksamhet som åtminstone tidvis baseras på gös. Östhammars skärgård, Trosa skärgård, Bråviken samt inre delarna av hela Stockholms skärgård är områden där gös är en viktig resurs. I vissa områden bedrivs det ett intensivt riktat fiske med nät. Anledningen till att arten inte framstår som viktig i resultaten från Fiskeriverkets och SCBs undersökning år 2006 är att fisket efter gös är så lokalt samt har få utövare att det inte får något genomslag i en nationell studie.

Tabell 2.19 Fritidsfisket i Mellersta Östersjön, utövare och fiskedagar (Fiskeriverket/SCB 2006)

Redskap	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar/utövare
Spö, metrev etc.	147	1 037	7
Trolling etc.	15	138	9
Nät/garn	33	421	13
Ryssja/Botten-garn	4	178	45
Totalt	165	1 828	11

* En och samma utövare kan nyttja mer än ett redskap

Tabell 2.20 Fritidsfiskets fångster i Mellersta Östersjön (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅNGANDE REDSKAP		Andel % återutsatt av totalfångst
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	
Gädda	280	1,8	312	2,3	51
Strömming	378	2,5	804	5,9	0
Abborre	201	1,3	305	2,2	15
Öring	30	0,2	74	0,5	26
Sik	21	0,1	100	0,7	0
Ål	6	<0,04	76	0,6	16
Lax	13	0,1	47	0,3	10
Torsk	3	<0,02	49	0,4	11
Flatfiskar	2	<0,01	226	1,6	3
Övriga fiskarter	86	0,6	214	1,6	37
Totalt	1 020	6,7	2 207	16,1	23

2.3.5 Fritidsfisket i Bottenhavet

Bottenhavet omfattar kuststräckan från gränsen mellan Östhammar och Tierps kommuner i söder och Umeälvens mynningsområde i norr. Totalt fritidsfiskade där 56 000 personer tillsammans mer än 700 000 dagar under år 2006 (tabell 2.21 och 2.22). Handredskap användes av 93 procent och mängdfångande redskap av 43 procent av fritidsfiskarna. En stor andel av fritidsfiskarna använde sig alltså av båda redskapstyperna.

Handredskap stod för mer än en halv miljon dagar, motsvarande 70 procent av totala antalet dagar, men endast för i storleksordning 30 procent av fångsten. Mängdfångande redskap användes under 30 procent av fiskedagarna och stod för i storleksordningen 70 procent av fångsten.

Abborre, strömming och sik stod tillsammans för 85 procent av fångsten vid fisket med mängdfångande redskap. För handredskapsfisket är abborre och strömming tillsammans med gädda de viktigaste arterna. Andra viktiga arter för fritidsfisket i området är lax och öring. Handredskapsfisket och fisket med mängdfångande redskap riktas alltså i stor utsträckning mot samma arter.

Strömming fiskas med garn under vår och sommar och med handredskap, s.k. strömmingshäckla, under leken på våren och under sommaren i fjärdarna både från land och båt. Gädda och öring fiskas vid vanligt spinn eller flugfiske längs hela kuststräckan och i älvmyningarnas närområde bedrivs det trollingfiske efter både lax och öring.

Fritidsfisket med mängdfångande redskap har minskat under senare år. Sannolikt förklaras en del av minskningen av befolkningsförändringar. Den främsta förklaringen är annars att sälen ökat kraftigt och att det i många områden blivit omöjligt att fiska genom att lämna redskapen någon längre tid.

Tabell 2.21 Fritidsfisket i Bottenhavet, utövare och fiskedagar (Fiskeriverket/SCB 2006)

Redskap	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar/utövare
Spö, metrev etc.	49	454	9
Nät/garn	24	222	9
Totalt	56	729	13

* En och samma utövare kan nyttja mer än ett redskap

Tabell 2.22 Fritidsfiskets fångster i Bottenhavet (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅGANDE REDSKAP		Andel % återutsatt av totalfångst
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	
Strömming	73	1	277	4,9	0
Abborre	168	2,3	134	2,4	9
Sik	8	0,1	180	3,2	3
Gädda	67	0,9	4	0,1	51
Öring	10	0,1	40	0,7	3
Lax	20	0,3	28	0,5	1
Övrig fisk	18	0,3	30	0,5	30
Totalt	363	5,1	692	12,4	12

Tabell 2.23 Fritidsfisket i Bottenviken, utövare och fiskedagar (Fiskeriverket/SCB 2006)

Redskap	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar/ utövare
Spö, metrev etc.	15	79	5
Isfiske med spö	8	74	9
Nät/garn	6	19	3
Totalt	21	173	8

* En och samma utövare kan nyttja mer än ett redskap

Tabell 2.24 Fritidsfiskets fångster i Bottenviken (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅGANDE REDSKAP		Andel % återutsatt av total- fångst
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	
Abborre	31	1,3	47	3,9	20
Sik	41	1,7	47	3,9	1
Gädda	18	0,7	18	1,5	34
Ström- ming	---	---	7	0,5	0
Övrig fisk	5	0,2	8	0,7	37
Totalt	94	4	127	10,5	18

Tabell 2.25 Fritidsfiskets fångster i inlandsvatten (Fiskeriverket/SCB 2006)

	Handredskap behållen fångst, ton	Mängdfång- ande redskap behållen fångst, ton	Totalt behållen fångst, ton	Andel åter- utsatt av totalfångsten, %
Gädda	1 976	502	2 477	31
Abborre	1 584	519	2 103	23
Öring	603	135	738	28
Regnbåge	576	21	597	12
Gös	420	106	526	19
Mörtfiskar	354	279	634	31
Röding	354	41	394	12
Harr	269	92	361	37
Lax	184	46	229	57
Kräfta	---	535	535	27
Sik	95	401	496	2
Övrig fisk	156	121	277	37
Totalt	6 572	2 797	9 369	28

2.3.6 Fritidsfisket i Bottenviken

I Bottenviken fiskade 21 000 tillsammans 173 000 dagar år 2006 (tabell 2.23). Handredskapsfisket inklusive isfiske med spö stod för nästan 90 procent av fiskedagarna men endast i ca 40 procent av fångsten (tabell 2.24).

Fisket riktas i huvudsak mot samma arter, abborre, gädda och sik, oavsett redskapstyp. I fisket med mängdfångande redskap förekommer därutöver fiske efter strömming, främst under leken på försommaren. Laxfiske bedrivs med fasta fällor och är förbehållet innehavare av enskild fiskerätt men trollingfiske i anslutning till älvmynningarna blir allt vanligare. Trollingfiske riktas också mot öring. Fritidsfisket efter siklöja är lokalt stort och bedrivs med nätreddskap.

Samma problematik med ökande sälbestånd och minskande fiske med mängdfångande redskap som beskrivits i avsnittet om Bottenhavet gäller också i Bottenviken.

2.4 Fritidsfiske i inlandsvatten

Fritidsfisket i inlandsvatten kan delas upp i fyra olika grupper, de stora sjöarna, fjällregionen, rinnande vatten i övriga landet samt sjöar i övriga landet. Totalt fiskade 877 000 personer i inlandsvatten under år 2006, dvs. det stora flertalet av fritidsfiskarna nyttjar någon gång fisket i sötvattenområdet. Tillsammans genomfördes nästan åtta miljoner fiskedagar. De fyra stora sjöarna (Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren) stod för 14 procent, övriga sjöar för 59 procent, rinnande vatten i övriga landet för 19 procent och fjällregionen för åtta procent. Fritidsfisket i inlandsvatten domineras av naturliga skäll helt av handredskap.

De viktigaste arterna för fritidsfisket både avseende antalet utövare och fångstmängd är abborre, gädda och öring (tabell 2.25). Andra viktiga arter är regnbåge, gös, harr, röding, lax och kräfte. För samtliga arter utom kräfte är antalet utövare som

fiskar med handredskap betydligt fler men fångsten per utövare är genomgående högre för utövare som använder mängdfångande redskap.

Som tidigare nämnts är inlandsvattnen mycket betydelsefulla för fisketurismen. Av det totala antalet dagar av fisketurism stod inlandsvattnen för mer än 80 procent. Fisketurismen sker till helt övervägande del i Norrlands inland.

2.4.1 Fritidsfisket i de stora sjöarna

Totalt 138 000 individer fritidsfiskade i någon av de stora sjöarna under år 2006. Av dessa använde 130 000 eller 94 procent handredskap och tillsammans genomfördes nästan 1,1 miljoner fiskedagar med handredskap.

De generellt viktigaste arterna avseende både fångst och utövare är gädda och abborre (tabell 2.26 och 2.27). I Vänern och Vättern bedrivs ett mycket omfattande trollingfiske efter främst lax. I båda sjöarna bygger fritidsfisket efter lax på kompensationsutsatt fisk. En annan viktig art för fritidsfisket i samtliga sjöar är gös. Fisket har under en följd år blivit allt bättre bland annat på grund av gynnsamma rekryteringsförhållanden.

2.4.2 Fritidsfisket i övriga sjöar (ej fjällregionen)

Totalt 442 000 fritidsfiskade i sjöar (exkl. de stora sjöarna och fjällregionen) under år 2006. Av dessa utövade 400 000, eller mer än 90 procent, någon gång vanligt spöfiske (tabell 2.28). Fiske med mängdfångande redskap utövades av fem procent. Betydlig mer än en tredjedel av dem som fiskade med mängdfångande redskap ägnade sig åtminstone någon gång åt kräftfiske.

De dominerande arterna för fritidsfisket i sjöarna är abborre och gädda, både avseende utövare och fångstmängd (tabell 2.29, se nästa sida). Båda arterna finns sprida över i stort sett hela landet. De är rovfiskar och som sådana möjliga att fånga med alla typer av handredskapsmetoder samt uppskattade matfiskar, vilket förklarar det stora intresset.

Tabell 2.26 Handredskapsfiske i de stora sjöarna, dagar och utövare i 1000-tal (Fiskeriverket/SCB 2006)

	Vänern	Vättern	Mälaren	Hjälmaren
Fiskedagar, 1000 -tal	453	102	358	137
Utövare, 1000-tal	49	18	54	15
Fiskedagar/Utövare	9	7	6	9

Tabell 2.27 Fritidsfiskets fångster i de stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅNGANDE REDSKAP		Andel % återutsatt av totalfångst
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	
Abborre	364	2,8	46	1,6	27
Gädda	300	2,3	81	2,9	34
Lax	96	0,7	0	0	29
Gös	85	0,7	25	0,9	17
Röding	13	0,1	0	0	41
Öring	12	0,1	2	0,1	55
Ål	0	0	20	0,7	1
Kräfta	0	0	61	2,2	11
Övrig fisk	67	0,5	9	0,3	41
Totalt	937	7,2	244	8,7	31

Tabell 2.28 Fritidsfiske i övriga sjöar, antal utövare och fiskedagar, ej fjällen (Fiskeriverket/SCB 2006)

	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar/utövare
Spö,metrev etc	400	3 170	8
Isfiske med spö	88	527	6
Trolling/ut-ter etc	22	164	8
Guidad tur	2	12	6
Nät/garn	48	364	8
Ryssja/botten-garn	4	22	6
Kräftbur	36	146	4
Annat	27	183	7
Totalt	442	4 589	7

* En och samma utövare kan nyttja mer än ett redskap

Tabell 2.29 Fritidsfiskets fångster i övriga sjöar, ej fjällen (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅGANDE REDSKAP		Andel % återutsatt av totalfångst
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	
Gädda	1 514	2	401	2,2	30
Abborre	1 110	1,5	440	2,4	22
Mörtfiskar	333	0,4	269	1,5	31
Kräfta	---	---	437	2,4	30
Regnbåge	516	0,7	21	0,1	10
Gös	330	0,4	75	0,4	19
Öring	257	0,3	68	0,4	24
Sik	40	0,1	212	1,2	1
Röding	150	0,2	9	<0,05	6
Harr	89	0,1	28	0,2	26
Övrig fisk	96	0,1	74	0,6	37
Totalt	4 434	5,8	2035	11,2	26

Tabell 2.30 Fritidsfiske i rinnande vatten, antal utövare och fiskedagar, ej fjällen (Fiskeriverket/SCB 2006)

	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar/utövare
Spö,metrev etc	170	1 321	8
Isfiske med spö	5	29	6
Trolling/ut-ter etc	3	26	9
Guidad tur	1	4	4
Nät/garn	2	20	10
Kräftbur	4	17	4
Annat	4	26	7
Totalt	177	1 456	8

* En och samma utövare kan nyttja mer än ett redskap

Tabell 2.31 Fritidsfiskets fångster i rinnande vatten, ej fjällen (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅGANDE REDSKAP		Andel % återutsatt av totalfångst
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	
Öring	140	0,7	23	0,6	38
Harr	105	0,5	57	1,4	38
Gädda	111	0,5	19	0,5	34
Sik	41	0,2	110	2,7	2
Abborre	79	0,4	24	0,6	28
Lax	39	0,2	40	1,0	26
Kräfta	---	---	37	0,9	4
Övrig fisk	35	0,2	18	0,5	44
Totalt	636	3,1	336	8,1	28

En viktig art för fritidsfisket är regnbåge. Arten används i väldigt stor utsträckning för utsättningar i så kallade "put-and-take"-vatten. Regnbåge har odlats för utsättnings syfte i Sverige under mycket lång tid. Eftersom det är brist på naturvatten lämpliga för flugfiske innebär "put-and-take"-vattnen för många flugfiskare att man kan utöva sitt fiske under stora delar av året som ett närfiske. Det finns ett sextotal sättfiskodlingar som producerar regnbåge i Sverige. Dessa producerade år 2005 i storleksordningen 1 000 ton till ett saluvärde av 38 miljoner kronor, dvs. ungefär dubbelt så mycket som fångades av fritidsfisket år 2006 (tabell 2.29).

Andra för fritidsfisket viktiga arter är gös, öring och harr. Öring förekommer liksom regnbåge som utsättningsfisk, vilket också gäller gös. Öring och gös finns i vilda bestånd över i stort sett hela landet och åtminstone en del av sjöfisket sker på sådana bestånd, ofta som ett trollingfiske.

Olika mörtfiskar fångas också i stor omfattning. I många sjöar bedrivs det ett s.k. modernt mete vilket bl.a. innebär att man genom metod och agn, selektivt söker fånga en så stor individ som möjligt av en bestämd art. Fisket bedrivs som "catch-and-release". Det finns en viss efterfrågan på denna typ av fiske bland turistfiskare. Exempelvis är karpfiske som riktas mot mycket stor och svår fångad fisk, ofta över tio kg, en sådan typ av fiske.

2.4.3 Fritidsfisket i rinnande vatten (ej fjällregionen)

Totalt 177 000 fritidsfiskade under år 2006 i rinnande vatten (exklusive fjällregionen). Av dessa utövade 170 000, eller mer än 95 procent, någon gång vanligt spöfiske (tabell 2.30). Handredskap generellt, spö, isfiske med spö, trolling och guide turer utövades av 171 000 (tabell 2.31). Fiske med mängdfångande redskap utövades av sex procent. Hälften av dem som fiskade med mängdfångande redskap ägnade sig åtminstone någon gång åt kräftfiske.

De dominerande arterna för fritidsfisket i rinnande vatten (utom fjällregionen) är öring och harr samt gädda och abborre både avseende antalet utövare och fångstmängd. Abborrens och gäddans bety-

delse förklaras som tidigare sagts av arternas allmänna förekomst, lämplighet för alla typer av handredskapsfiske samt kvalitet som matfisk.

Öring och harr är båda viktiga för fisket i rinnande vatten eftersom de är så allmänt förekommande. Öringen är spridd över hela landet och harren förekommer i de flesta rinnande vatten från Klarälven och norr ut. Fisketurismen stod år 2006 för 16 procent av fiskedagarna i rinnande vatten utom fjällregionen. Av resemönstret kan man sluta sig till att mycket av distansfisket betingas av fiske efter öring och harr i Mellansveriges och Norrlands skogsland. Arternas betydelse avspeglas dåligt av fångstmängderna.

Andra viktiga arter för fritidsfisket är, liksom i sjöarna, regnbåge samt sik och lax. Beträffande lax är det med säkerhet så att intresset för arten inte fullt ut avspeglas i fångstsiffrorna. Fångsten per fiskedag vid laxfiske räknat i antalet fångade fiskar är låg. Ett bättre mått på intresset är, liksom för harr och öring, antalet fiskedagar som ägnas åt laxfiske. Sik förekommer, liksom harr, från skogslandet till kusten i de flesta vattensystem. Det bedrivs handredskapsfiske efter arten men de största fångsterna av sik görs med mängdfångande redskap. Hela 110 ton sik fångades år 2006 med mängdfångande redskap i rinnande vatten utom fjällregionen.

2.4.4 Fritidsfisket i fjällregionen

Totalt 81 000 fritidsfiskade i fjällregionen under år 2006. Tillsammans fiskade dessa 600 000 dagar. Handredskap, vanligt spöfiske, isfiske eller trolling/utter, användes åtminstone någon gång av 98 procent av utövarna (tabell 2.32). Mer än en tredjedel av fiskedagarna ägnades åt isfiske med spö. Andelen som endast använde mängdfångande redskap var låg.

De dominerande arterna i fritidsfisket i fjällregionen är öring, röding och harr som tillsammans stod för 80 procent av fångsten i handredskapsfisket (tabell 2.33). De fritidsfiskare som bedrev fisketurism stod för 47 procent av fiskedagarna i området och dessa utgörs framför allt av fiske efter öring och harr under sommaren samt röding på vintern.

Det finns också många sjöar i fjällregionen som hyser bestånd av storvuxen gädda. Denna möjlighet till attraktivt handredskapsfiske har uppmärksamats allt mer under senare år och marknadsförs nu många gånger tillsammans med, eller som ett alternativ till, det traditionella strömvattensfisket efter öring och harr.

Fisket med mängdfångande redskap riktas mot samma arter som handredskapsfisket. Liksom i rinnande vatten i övriga landet ger sikfisket i fjällregionen stora fångster för dem som utövar det. Fisket med mängdfångande redskap står totalt för en fjärdedel av den sammanlagda fångsten i fritidsfisket.

Tabell 2.32 Fritidsfiske i fjällregionen, antal utövare och fiskedagar (Fiskeriverket/SCB 2006)

	Utövare*, 1000-tal	Fiskedagar, 1000-tal	Fiskedagar/ utövare
Spö,metrev etc	59	353	6
Isfiske med spö	37	232	6
Trolling/utter etc	3	26	9
Nät/garn	4	18	5
Annat	1	9	9
Totalt	81	604	7

* En och samma utövare kan nyttja mer än ett redskap

Tabell 2.33 Fritidsfiskets fångster i fjällregionen (Fiskeriverket/SCB 2006)

Art	HANDREDSKAP		MÄNGDFÅNGANDE REDSKAP		Andel % återutsatt av totalfångst
	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	Behållen fångst, ton	Fångst per utövare, kg	
Öring	195	1,3	41	1,7	23
Röding	182	1,3	30	1,2	14
Harr	70	0,5	7	0,3	47
Sik	13	0,1	78	3,2	5
Gädda	51	0,4	1	<0,04	21
Abborre	31	0,2	9	0,4	2
Övrig fisk	24	0,2	1	<0,04	11
Totalt	571	3,9	181	7,4	21

2.5 Laxfiske i Östersjön

2.5.1 Trollingsfiske i Östersjön

Det moderna trollingsfisket utvecklades i Sverige först i de stora insjöarna och anpassades för havsfiske i Östersjön i slutet av 1980-talet. För närvarande har havsfisket sitt centrum i området mellan Simrishamn och Bornholm. Simrishamn är den klart dominerande hamnen för de specialanpassade båtar som används vid trollingsfiske efter lax och öring.

Under år 2007 har svenskt trollingsfiske i södra Östersjön undersökts genom att en enkät skickats ut till ca 1 000 aktiva trollingsfiskare som någon gång år 2006 fiskat i södra Östersjön. Adresslistorna hämtades företrädesvis från de olika trollingsträffar som ägt rum sedan början av 1990-talet. Frågorna gällde omfattningen av trollingsfisket under år 2006. En likadan enkät genomfördes också år 2003 och den gällde då fisket under år 2002. I den tidigare undersökningen ingick också en studie av hur många stationära trollingsfiskebåtar som fanns vid olika hamnar mellan Simrishamn och Västervik. Enkäterna kompletterades med uppgifter från hamnen i Simrishamn, där det dagliga antalet aktiva båtar registreras (tabell 2.34).

Antalet trollingsfiskebåtar bedöms ha minskat något från 2002 till 2006. Det verkar sannolikt att en likartad utveckling har skett både för mobila och stationära båtar. Detta förhållande avspeglar sannolikt en utveckling av trollingsfisket till flera specialiserade fiskare samt färre övriga fiskare, med färre fiskedagar och mindre ekonomiska insatser. Det faktum att trollingsfiskare år 2006 satsar större summor på sitt fiske än år 2002 samt har ökat sina fiskedagar med 22 procent stödjer också en sådan utveckling.

Tabell 2.34 Antalet trailade respektive stationära båtar i Simrishamn och antalet stationära båtar längs övriga kuststräckor

	Trailers Simrishamn, båtar	Stationära Simrishamn, båtar	Stationära övriga kuststräckor, båtar
2006	90	41	73
2002	109	49	88

Trollingsfisket under år 2006 beräknades omfatta totalt 39 900 fisketimmars, vilket ger ca 200 timmar per fiskare och år. Medelfångsten blev 8,3 laxar och 3,9 havsöringar. Den totala mängden laxfiskar blev 62,1 kg per man och år, 2003 års undersökning som redovisade 31,3 kg. Tidsåtgången för att fånga en lax var 21,9 timmar i den senaste undersökningen mot 28 timmar år 2003. Totalfångsten i trollingsfisket beräknades till ca 5 400 laxar och 2 700 öringar.

Enkäten indikerar att en trollingsfiskare i genomsnitt lägger ut 88 000 kronor per år på sitt fiske. Totalt genererar fisket minst 18,8 miljoner kronor per år – men denna siffra inkluderar inte en uppräknings av siffrorna för fiskare som inte nåts av enkäten. De som inte ingår i enkäten fiskar vanligen från stationära fiskebåtar. Det kan förväntas att de har lägre utlägg än fiskare med båtar på trailers, eftersom de oftare bor i närheten av hamnen.

I genomsnitt ägnar sig fiskaren åt sportfiske en dag per vecka under hela året och drygt en dag per månad åt trollingsfiske med övernattnings. Varje dag med övernattnings gör fiskaren av med närmare 1 200 kronor respektive närmare 850 kronor om det är utan övernattnings. En stor del av fisket sker i mars, april och maj och ligger därmed utanför den traditionella turistsäsongen under sommarhalvåret.

2.5.2 Fiske med fasta fiskeredskap längs kusten i Bottenhavet-Bottenviken

Fiske med fasta fiskeredskap sker huvudsakligen av yrkesfiskare. Dessutom finns fiskare som utövar sitt fiske med stöd av enskild rätt.

Under år 2007 har en kartering utförts av fasta fiskeredskap som är inriktade på vandringsfisk, i första hand lax, men även öring och sik längs svenska kusten från Stockholms skärgård och norrut. Inventeringen syftar till att ge överblick över antalet fiskeredskap av olika typer inom olika kustområden. I fält har data samlats in om redskapets läge, ägare och typ av fiskeredskap. Liknande karteringar gjordes även år 2003 och år 1999. Redskapen omfattar följande typer: ryssja (storryssja), fälla, laxmocka,

sikmocka, siklöja/strömmingsfälla/ryssja, push-up-fälla samt ålbottengarn.

Antalet utsatta redskap under år 2007 var totalt 720 vilket kan jämföras med 772 redskap år 2003, vilket motsvarar en nedgång på sju procent. Under 1999 fanns 802 redskap utsatta trots att Stockholms län inte inventerades detta år. I Stockholm har det år 2003 och 2007 funnits totalt 69 respektive 59 fasta fiskeredskap som mest varit inriktade mot ålfiske.

Vid karteringen år 2007 fanns 666 fasta redskap som främst var avsedda för lax, sik och öringfiske, av dessa fanns mer än hälften, 64 procent, i Norrbottens län följt av Gävleborg 15 procent och Västerbotten 13 procent. I Stockholms län fanns fem redskap som inte primärt var avsedda för ålfiske och resten, 54 var ålbottengarn. I Norrbottens län har antalet redskap ökat med elva procent från år 2003 till 2007, från 380 till 422. Den största ökningen syns i Haparanda med 22 procent (från 137 till 165) följt av Piteå med 16 procent (från 37 till 73). I Kalix har antalet redskap minskat med en procent (från 82 till 81).

Licensierade fiskare nyttjade 77 procent av antalet utsatta redskap under år 2007, vilket kan jämföras med 71 procent under år 2003. Andelen licensierade fiskare är högst i Gävleborg och Uppsala län med 89 respektive 100 procent, medan övriga län ligger inom intervallet 70 till 76 procent (tabell 2.35).

Den besvärliga situationen med stora skador som förorsakas av säl har orsakat en snabb övergång till sälsäkra push-up-fällor inom det licensierade fisket. Licensierade fiskare får bidrag för att köpa push-up-fällor och det har bidragit till att det numera är det vanligaste fasta fiskeredskapet längs kusten förutom i Norrbotten. Fritidsfiskare får inte bidrag för att köpa push-up-fällor och det har med stor sannolikhet varit en viktig orsak till att antalet fasta fiskeredskap som drivs av icke licensierade fiskare minskat i relativt snabb takt sedan år 2003.

Tabell 2.35 Antalet utsatta fiskhus efter kategori fiskande och län under år 2003 och 2007

Län	Ej licensierad		Licensierad		Totalt		% licensierad	
	År 2003	År 2007	År 2003	År 2007	År 2003	År 2007	År 2003	År 2007
Norrbotten	99	105	281	317	380	422	74	75
Västerbotten	45	25	70	59	115	84	61	70
Västernorrland	28	12	40	37	68	49	59	76
Gävleborg	30	11	99	85	129	96	77	89
Uppsala	0	0	11	10	11	10	100	100
Stockholm	23	16	46	43	69	59	67	73
Totalt	225	169	547	551	772	720	71	77

2.6 Fiske i storstan

Fiskeriverkets och SCBs undersökning "Fritidsfiskets omfattning 2006" visar att det stora flertalet fiskedagar genomförs i närheten av bostaden. Detta innebär att mycket av fritidsfisket sker i eller i närområdet till storstäder eller större tätorter.

Idag bor en majoritet av Sveriges befolkning – omkring 85 procent – i tätorter. De tre storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö har ca 3,5 miljoner innevånare eller drygt 1/3 av Sveriges befolkning. Till storstadsområdena sker en inflyttning, inte minst av nya svenskar och barnfamiljer. Det innebär att den tätortsnära naturen med dess fiskevatten är av största vikt för svenskarnas möjlighet till vardaglig rekreation och naturkontakt. Samtidigt utsätts de storstadsnära fiskevattnen för ett allt större tryck såväl i den fysiska stadsplaneringen med utbyggnad av kommunikationer och bebyggelse, slitage och nedskräpning.

2.6.1 Projektet "Framtid för sportfisket i storstan"

Sportfiskarnas lokala organisationer spelar en viktig roll för att utveckla fritidsfisket i stadsnära områden. Fiskeriverket finansierade genom anslaget 43:9 under år 2007 ett projekt med inriktning mot stadsnära fiske. Projektet omfattar satsningar i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Skellefteå. Målsättningen är att projektet skall vara flerårigt.

Projektet syftar till att ta fram åtgärder anpassade till förutsättningarna i storstadsnära vattenområden. Målsättningen är att skapa ett ekologiskt uthålligt och för de fiskande positivt fiske i dessa vatten. Detta kan bl.a. uppnås genom fysisk planering som syftar till att bibehålla eller återskapa fiskemöjlighet. Till grund skall ligga en kartläggning av det storstadsnära fiskets omfattning, inriktning, redskapsanvändning, fångster och beståndspåverkan.

En rad informationssatsningar kommer att genomföras för att göra det lättare att hitta ut till fiskevattnen. Denna del av projektet omfattar även konkret verksamhet i form av fiskeutflykter och

utbildningar. I samarbete med de Handikappades Riksförbund kommer en kartläggning att göras som skall resultera i en webbsida med information var du som är rörelsehindrad kan fiska i Stockholmsregionen.

I skolor genomförs en aktivitet kallad "Klassdraget" där Sportfiskarnas ledare vid ett tillfälle besöker skolan och berättar om fiske och livet under ytan. Vid ett senare tillfälle arrangeras en fiskedag för eleverna.

2.6.2 Den fysiska planeringen kring tätorter

Vid upprättande av översiktsplaner för tätorter eftersträvas en god balans mellan bostads-, arbets-, trafik- och naturområden. För människans välbefinnande och rekreation avsätts områden för parker och grönområden. De svenska tätorterna ligger som regel i anslutning till sjöar eller vattendrag. Landets tre storstadscentra ligger alla vid havskuster och för Stockholms och Göteborgs del finns också rikligt med sjöar och rinnande vattendrag direkt integrerad i stadsbebyggelsen. Mälaren, Stockholms ström, Göta älv och Öresund är viktiga delar av våra största städer.

Storstadsområdets struktur och bebyggelse har av naturliga skäl anpassats till de vatten och de geografiska förutsättningar som rått. Denna utbyggnad har successivt också förändrat allmänhetens tillträde till vattenområdena då hamnterminaler och industriområden oftast är stängda. Därmed har möjligheterna till att idka och utveckla ett sportfiske minskat i många tätortscentra.

Vattenkvaliteten i de stadsnära vattnen har tidigare varit mycket dålig då vattendragen direkt ingick som en del i avloppssystemen utan föregående vattenseparering eller rening. Fiskfaunan klassades därför som otjänlig som människoföda och inom vissa områden förbjöds fisket. I takt med att vattenkvaliteterna förbättrats har fler områden åter öppnats för allmänheten. Därmed har också sportfisket ökat i tätorternas centrala delar.

På många håll finns en strävan att göra fler vattenområden tillgängliga för sportfiske. Många av

de idag inhägnade och "privatiserade vattenområden" i hamnar och industriområden har öppnats.

2.6.3 Barn och ungdomars fiske

Generellt är statistikunderlaget om barn och ungdomars fiske bristfälligt. Enligt Fiskeriverkets rapport "Barn och ungdomars sportfiske" finns ett stort intresse bland ungdomar att fiska. Mellan 60 och 80 procent av alla ungdomar vill fiska, vilket innebär att det finns mellan 1,2 miljoner och 1,6 miljoner ungdomar mellan 7 och 25 år som är intresserade av att prova fiske. Att vara intresserad av fiske innebär dock inte att man börjar fiska. Det krävs att man blir introducerad i fritidsfisket för att ta steget från att vara intresserad till att själv bli en aktiv utövare. Av dem som börjar fiska i tioårsåldern fortsätter ca 70 procent att fiska livet ut.

Sportfiskarnas organisationer arbetar med att främja fritidsfisket bland barn och ungdom. I Sportfiskarnas lokala klubbar fanns år 2006 ca 27 000 aktiva ungdomar på olika riktade aktiviteter. I klubbarna jobbar man med särskilda ungdomsträffar, fisketurer för barn och ungdom, redskapstillverkning och annat. Sportfiskarnas organisation arbetar också med uppsökande verksamhet i skolor samt en rad andra riktade satsningar som år 2007 når drygt 15 000 barn och ungdomar.

2.6.4 Invandrares fiske

Cirka en femtedel av Sveriges befolkning är invandrare eller svenskar med invandrarbakgrund. Många av dessa saknar en relation till den svenska naturen. Ofta kommer man från miljöer där vistelse i naturen inte kan ske på ett tryggt och säkert sätt. Traditionerna kring var och hur man fiskar kan på grund av detta, men också av andra orsaker, skilja ganska mycket mot det svenska. En annan svårighet är att tillgodogöra sig information om regler och möjligheter för fritidsfiske.

I storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö är andelen invandrare högre, ca 25 procent. En hög andel invandrare har ett stort fiskeintresse. Vid fiskeplatser i stadsmiljö, som till exempel hamnområden är inslaget av fritidsfiskare med invandrarbakgrund påfallande. Riktade insatser, som till exempel information om hur, var och när man kan och får fiska, krävs emellertid för att invandrare i högre grad skall delta i fritidsfisket.

3 Fritidsfiskebaserad verksamhet

3.1 Inledning

Regeringens uppdrag till Fiskeriverket betonar särskilt att det fisketuristiska företagandet skall belysas. Även licensiering av sådant företagande skall utredas.

Fiskeriverket har därför tillsammans med Livsmedelsekonomiska institutet (SLI) genomfört en studie. Genom att på olika vis identifiera (se vidare avsnitt 3.5) företag med en möjlig inriktning på fisketuristisk verksamhet genomfördes en enkät riktad till ca 5 000 företag. En komplettering till denna studie har skett i form av en ramstudie som avser att ge en mer heltäckande bild av förhållandena i tre kommuner.

Vid genomförandet av studie har Fiskeriverket dock funnit det mer relevant att arbeta med en bredare definition än den som används i regeringsskrivelsen och uppdragen till Fiskeriverket. I begreppet fritidsfiskebaserad verksamhet ingår – förutom den fisketuristiska verksamheten – även sådana tjänster som riktar sig till det fiske som bedrivs i hemmavatten. Valet av definition gör att fler företag inkluderas än om den snävare definitionen i uppdragen skulle användas. Verket har valt den bredare definitionen, eftersom det genom enkätsvaren liksom andra analyser av de berörda företagen visat sig svårt för dessa att fördela sin verksamhet på sådana tjänster som lämnas till gäster/kunder som uppfyller turistbegreppet, dvs. resa på mer än tio mil och/eller övernattnings, och andra gäster/kunder. Detta bredare begrepp belyser därför på ett avsevärt bättre sätt förhållanden för de företag som vänder sig till fritidsfiskare.

En breddning av begreppet har även skett såtillvida att inte bara företag inkluderas i definition utan att även fiskevårdsområden, kommuner m.m. som bedriver kommersiellt inriktad verksamhet. En av-

gränsning har även skett till företag som levererar varor/tjänster i direkt anslutning till fritidsfiskets utövande, exempelvis mat/logi, guideverksamhet och båtuthyrning. (Begreppen beskrivs mer utförligt i avsnitt 3.2)

Den genomförda enkätstudien pekar på att denna fritidsfiskebaserade verksamhet omfattar ca 1 300 företag/organisation och att dessa har ca 1 000 helårsanställda. Förutom att beskriva denna kategori företag redovisar också företagen möjligheter och problem i sin verksamhet.

Avslutningsvis i kapitlet görs även en genomgång av andra näraliggande branscher liksom branschorganisationer m.m.

3.2 Definition av fritidsfiskebaserad verksamhet

I regeringsuppdraget används begreppet fisketuristiskt företagande för att beskriva den verksamhet som uppdraget avser. I rapporten har emellertid begreppet fritidsfiskebaserad verksamhet använts i stället för fisketuristiskt företagande och det annars vanliga begreppet fisketurism. Anledningen är att analysen tar ett vidare grepp om branschen än att omfatta enbart företag som har fisketurister och de som enbart har kunder som bedriver fisketurism. Genom att använda begreppet fritidsfiskebaserad verksamhet kommer även verksamhet som helt eller delvis har lokala kunder samt verksamhet som inte har kännedom om var alla kunderna kommer ifrån att ingå i analysen. Även denna verksamhet utgör en viktig del av näringen. Förutom företag ingår i definitionen även föreningar, fiskevårdsområden, statliga och kommunala bolag etc.

Fritidsfiskebaserade verksamheter definieras därför som verksamheter som levererar varor och tjänster

till fritidsfiskare i direkt anslutning till deras fiskeupplevelse. Definitionen utgår från de varor och tjänster företaget producerar. Företaget är primärt beroende av vilken typ av varor och tjänster som kunderna är beredda att betala för, samt vad det kostar att producera dessa varor och tjänster. "I anslutning till" innebär en pågående fritidsfisketur. Definitionen innebär att exempelvis verksamheter inom redskapsindustrin och båtindustrin inte ingår.

I studien har ett antal fritidsfiskebaserade verksamheter definierats. Dessa är:

- *Mat och logi.* I verksamheten ingår stugbyar, hotell, restauranger m.m. som helt eller delvis bedriver verksamhet i direkt anslutning till fritidsfiske.
- *Försäljning av fritidsfiskeutrustning i anslutning till fisket*
- *Fiskecharter/guide.* I verksamheten ingår service som underlättar för fritidsfiskarna att finna bra fiskeplatser och fiskemetoder, exempelvis fiskeguider och turfiskebåtar.
- *Uthyrning av båtar eller annan utrustning.*
- *Uthyrning av naturliga fiskevatten.* I verksamheten ingår uthyrning av egna vatten (kortare tid än ett år) så att andra kan bedriva fritidsfiske. Ren ombuds försäljning av fiskekort ingår inte.
- *Uthyrning av fiskevatten med kontinuerligt utsatt fisk (put-and-take).* I verksamheten ingår uthyrning av vatten (kortare tid än ett år) där fisk planteras ut för att återfångas av fritidsfiskaren.
- *Kursverksamhet.* I verksamheten ingår kurser (exempelvis flugbindning m.m.) som ges i direkt anslutning till en fisketur.

För att ingå i definitionen krävs att företaget/organisationen har en eller flera av ovanstående verksamheter, men företaget/organisationen kan utöver detta även ha verksamhet som inte är relaterad till fritidsfiske.

3.3 Tidigare statliga utredningar inom fritidsfiskebaserat företagande

Fritidsfiskebaserat företagande är en del av turismnäringen och verksamheten sker ofta i landsbygds- och glesbygdsområden. Detta gör att de i viss mån delar de problem som turism- och landsbygdsföretag har. Hinder för turistföretag samt gles- och landsbygdsföretag har utretts av dåvarande Turistdelegationen och av Glesbygdsverket.

Turistdelegationen identifierar i Sundare förnuft – En handledning för bra näringsvillkor i rese- och turistindustrin (2003) särskilda hinder och problem för rese- och turistindustrins utveckling. Några slutsatser i rapporten är:

- Turistföretag har svårt att hitta riskvilligt kapital för sina investeringar. Det faktum att turistföretagen ofta inte investerar i maskiner, mark och byggnader utan i personalutveckling och marknadsföring försvårar värderingen av verksamheterna. Rese- och turistindustrin har många säsongsföretag, vilket ytterligare försvårar möjligheten till krediter.
- Offentliga utvecklingsinsatser borde i ännu större utsträckning än i dag göras i samförstånd med de aktörer som besitter störst turistisk kompetens och kunnande. Det är viktigt att man inte låter administrativa gränser och revir styra insatserna.
- Underprissättning, av offentliga och ideella aktörer samt till följd av konkurser, medför i många fall svårigheter för näringen och hämmar även den entreprenörmässiga utvecklingen.
- Koncentrationen av verksamheter till en säsong skapar en rad problem för både företag och anställda. Intäkterna är koncentrerade till en kort period, vilket skapar både finansierings-, investerings- och skatteproblem.

När det gäller företagande i glesbygden och på landsbygden konstaterar Glesbygdsverket (Småföretagandets villkor i gles- och landsbygder, 2006) att det typiska företaget på landsbygden har en till nio anställda, men många företag har inga

anställda. Det är vanligare att företaget är nystartat eller har tagits över av en ny företagare jämfört med i tätorterna. Viljan och förväntningarna om att företaget ska växa minskar då det innebär att företaget måste nyanställa. Arbetsgivaravgifter och arbetsgivaransvar uppges av företagarna på landsbygden vara ett stort problem. Dessutom finns en nord/syddimension i villkoren för företagandet på landsbygden. I södra Sverige finns en närhet till tätorterna och Glesbygdsverket menar att hela södra Sverige kan ses som en "tätortsregion" med tätbefolkade områden och närhet till marknader, medan norra Sverige, särskilt i inlandet, är glesbefolkat med långa avstånd. Intervjuer med företagare visar att brist på kapital upplevs som större i de norra glesbygds- och landsbygdsområdena än i södra Sverige. Rekrytering av lämplig arbetskraft anges också som ett större problem i norra Sverige. Att växa genom samarbete anges kunna vara en strategi för företagen i norra Sverige.

Fiskeriverket och Naturvårdsverket behandlar i rapporten Förutsättningar för fisketurismens utveckling i Sverige (2005) det fritidsfiskerelaterade företagandet samt hinder och möjligheter för dess utveckling. Utredningen betonar att ekosystemens bärkraft måste vara styrande för utvecklingen av fiskberoende näringar och övrigt fiske. I rapporten påpekas att den goda tillgången på fiskevatten, med attraktiva fiskarter och en relativt orörd och vildmarksbetonad natur är den stora styrkan i Sverige vad gäller det fritidsfiskerelaterade företagandet. Sverige har även förhållandevis goda logistiska förutsättningar, Sverige är ett relativt säkert land att vistas i och språkkunskaperna i bl.a. engelska är överlag goda. Det finns en stor internationell marknad med tydliga målgrupper som är lätta att nå, t.ex. genom sportfisketidningar. Här är det dock avgörande att ha rätt kanaler för att nå ut med sina produkter

Det är, som framgår av rapporten, ofta mycket svårt för enskilda entreprenörer att få tillgång till fiske med erforderlig rådighet, genom upplåtelser eller arrende. Andra svårighet är att få tillgång till kapital för investeringar och möjligheten att få tillstånd för att anlägga sin verksamhet på attraktiva platser nära

strandkanten. Ett ytterligare problem är att fritidsfiskebaserade verksamheter och sportfisket sällan har prioriterats i förhållande till andra fiskeberoende näringar av myndigheter på lokal, regional och statlig nivå.

Utredningen bedömer att för att vidareutveckla näringen krävs främst insatser för att förbättra själva produkten. Fisketillgången är i många fall inte tillräckligt god och den övriga produkten (t.ex. service i anslutning till själva fisket) brister i vissa fall i kvalitet. Här kan det vara viktigt att hitta samarbetspartner som kan komplettera den egna verksamheten eller produkten. Möjligheten att kvalitetssäkra fiskeupplevelsen bedöms vara av väsentlig betydelse. Kompetenshöjning hos dem som är sysselsatta inom fisketurismbranschen är också viktigt. Myndigheterna menar att det skulle finnas en stor potential för fritidsfiskebaserad verksamhet på allmänt vatten om fisketrycket på dessa vatten minskade genom en god reglering av yrkesfisket och ett förbud för allmänheten att fiska med mängdfångande redskap. För att företagaren ska få en bättre kontroll över sin resursbas och produktkvalitet menar myndigheterna att det behövs mer flexibla upplåtelseformer och utveckling av olika förvaltningsmodeller som blandad tillgänglighet, trädaläggning och differentierat fiske.

3.4 Studier som kartlagt de fritidsfiskebaserade företagen

I Nutek:s rapport Outdoor/multiaktiviteter & ekoturism (2004) studeras drygt 250 arrangörer i Tyskland, Holland och Storbritannien. Nutek kommer fram till att avgörande för Sverigeturismens framtida utveckling på marknaden för outdoor/multiaktiviteter och ekoturism handlar främst om insatser inom områden som utvecklingsklimat, affärsutveckling för internationella marknader, stödjande infrastruktur samt produktionsmässig kompetens och kapacitet. Viktiga områden som identifierats är:

- Marknadskunskap och kunskapsförmedling
- Identifiera ingångsportar, dvs. områden som är logistiskt lättillgängliga för resenärer
- Varumärkesbyggnad
- Välkomststrategier
- Kvalitetssäkringssystem
- Utbildning och kompetens
- Inrätta ett "Advisory Board", ett rådgivande organ med professionella aktörer, som en kostnadseffektiv och "snabb" metod att överföra kunskap som gynnar affärsutveckling.

De utvecklingsområden som identifierats för turismen generellt är också av intresse för fritidsfiskebaserad verksamhet. Den fritidsfiskebaserade verksamheten har emellertid också specifika krav, framförallt genom beroendet av tillgången på bra fiskevatten. Faktorer som varit viktiga för utvecklingen av företagen i Norge, Irland, Skottland och Island uppges vara:

- Fiskevatten av god kvalitet där fångsterna är goda. Eget arrendevatten eller en köpt eller arrenderad kvot av ett vårdat fiske där regler tillämpas anpassade för ett uthålligt fiske. Statistik över fångster anges vara viktigt för att upprätthålla god kvalitet.
- God servicenivå och social kompetens med lyhördhet för gästernas önskemål
- Att ha en egen profil
- Att ha ett nätverk av bra samarbetspartners
- Marknadsföring som är ärlig, så att gäster inte har för höga förväntningar
- Språkkunskaper i engelska (och tyska)

De svenska fritidsfiskebaserade företagens syn på hinder och möjligheter i sitt företagande har undersökts i ett flertal studier under 2000-talet. Flera studier är gjorda över det fritidsfiskebaserade företagandet i Norrland än i övriga delar av landet. En anledning till detta är att ett flertal rapporter som behandlar fritidsfiskebaserat företagande tagits fram inom forskningsprogrammet "Fjällmistra" som drevs 1998-2006 och fokuserade på uthållig utveckling i fjällregionen. En annan anledning är att Västerbottens och Norrbottens län har drivit ett projekt med stöd från miljö- och landsbygdsprogrammet för utveckling av det fritidsfiskebaserade företagandet.

I flera av studierna framkommer att de fritidsfiskebaserade företagen generellt har en positiv syn på framtiden. De flesta pekar också på att rådigheten över resursen är mycket viktig för ett framgångsrikt företagande. En annan ståndpunkt som framförs är vikten av långsiktiga regler i förvaltningen. Många anger också problem med att få lån för investeringar och med att få bygglov för anläggningar. Företagen pekar på ökade kunskaper i marknadsföring och entreprenörskap som en viktig åtgärd för ökad framgång i sin verksamhet. Ett problem anges också vara att osäkra anställningsförhållanden gör det svårt att rekrytera personal. En åsikt som framkommit är också att det är viktigt med produktutveckling och/eller diversifiering av verksamheten för att förlänga turistsäsongen. Exempelvis har turbåtsfiskare på västkusten diversifierat sin verksamhet till bl.a. sälsafari för att få lönsamhet i sin verksamhet då fiskemöjligheterna försämrats på grund av minskande fiskbestånd.

När det gäller laxfisket i de svenska älvarna är en generell ståndpunkt bland de fritidsfiskebaserade företagen med inriktning på laxfiske i de svenska älvarna att yrkesfiskets fångster och fiske som bedrivs med stöd av enskild rätt i älvmynningarna måste minska för att förutsättningarna ska förbättras för fisketurismen. Företagare menar att man måste få förfogande över fiskeresursen och tillgång till egna vatten. De måste bli mer professionella, organiserade och utveckla tydliga produkter som kan marknadsföras utomlands. Ett problem som fram-

förs är motstånd bland lokalbefolkningen mot fritidsfiskebaserad verksamhet. Infrastrukturen behöver också bli bättre, nätverk av fritidsfiskebaserade företag borde utvecklas och företagen anser att de behöver kompetensutveckling. En annan slutsats är att kunskapen om potentialen i fiskeresursen inte är tillräcklig för att en utveckling av branschen ska ske. Fritidsfiskebaserade företagare vid Kalix älv anger Hushållningssällskapen och SeFF som viktiga för utvecklingen av den fritidsfiskebaserade verksamheten.

En studie av laxfisketurismen vid Kalix älv gör en jämförelse mellan förutsättningarna för fritidsfiskebaserad verksamhet vid River Tweed i Skottland, där det bedrivs ett mycket framgångsrikt laxfiskeföretagande, och i norra Sverige. Slutsatsen är att för att få ett företagande som vid River Tweed så behövs, utöver en ökad mängd lax, framförallt en ökad samordning av fiskerättsägare, entreprenörer och kustfiskare. Regionen måste framstå som en välordnad "laxregion" i media. Fler älvsträckor med exklusivt fiske måste anläggas för att kunna höja priset på fisket. Man behöver också investera i bättre boende och service. Det måste också finnas en levande planeringsprocess för att tillgodose allmänhetens intressen för rekreation längs älvar och i skärgården. Utöver detta krävs också företagare som vill utveckla sin verksamhet.

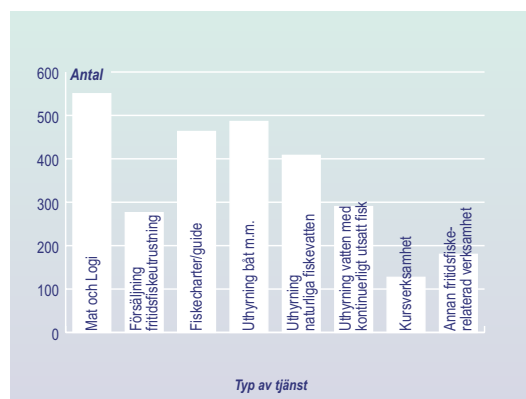
Studien ställer frågan hur företagens omsättning och antal anställda skulle förändras om laxmängden ökade 50 procent, 100 procent respektive maximalt. I studien har 22 fritidsfiskebaserade företagare vid Kalix älv intervjuats av totalt 29 identifierade företag. Vid en maximal ökning av laxförekomsten tror företagarna att inkomsterna från laxfisket skulle kunna öka tio gånger och utgöra ca 50 procent av omsättningen från fritidsfiskebaserat företagande från att i dag utgöra tio procent av omsättningen i genomsnitt. Antal anställda bedöms för de 19 företag som svarat på frågan öka från 45 årsarbetskrafter 2002 till 76 årsarbetskrafter, en ökning med ca 70 procent.

3.5 Det fritidsfiskebaserade företagandet i Sverige 2006

Fiskeriverket har under våren 2007 genomfört en enkätundersökning tillsammans med Livsmedels-ekonomiska institutet om de fritidsfiskebaserade företagen/föreningarna i Sverige avseende 2006 års verksamhet.

I enkätstudien ombads 5 000 företag/föreningar att svara på frågor kring sin fritidsfiskebaserade verksamhet. De företag/föreningar som ingick i studien identifierades dels med hjälp av länsstyrelserna, dels via sökningar på Internet, och dels genom att Statistiska Centralbyrån (SCB) gjort ett urval från de 16 000 företag med koppling till fritidsverksamhet/fritidsfiske som finns i SCB:s företagsdatabas. Utöver detta inkluderades även de företag som ingick i 2003 års studie av fritidsfiskebaserade företag i Sverige. Svarsfrekvensen i studien var 77 procent. Utifrån detta underlag beskrivs nedan omfattningen av företag, var de är lokaliserade, hur stor omsättning de har, antal anställda, inriktningen på deras verksamhet m.m.

Utifrån enkäten har antalet företag som har någon form av fritidsfiskebaserad verksamhet beräknats till 1 310 stycken. Denna siffra är osäker eftersom det inte finns register över vilka företag som har verksamheten. Osäkerheten kommer av att den urvalsram av ca 10 000 företag som urvalet av de 5 000 medverkande företagen drogs ur var för snävt, s.k. undertäckning. Eventuell undertäckning

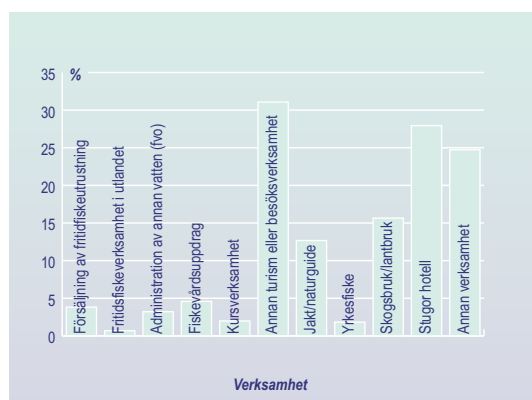
Figur 3.1 Antal företag som bedriver olika typer av verksamhet

kunde inte observeras direkt i studien. För att få en viss uppfattning om eventuell förekomst av undertäckning specialstuderades, i en s.k. ramstudie, tre kommuner där fritidsfiske förekommer i tämligen stor omfattning. För dessa kommuner kan genomgående en stor undertäckning konstateras. Vi har ingen grund för att anta att undertäckningen är lika stor i hela materialet. Men att undertäckningen i några, i detta sammanhang, "tunga" kommuner är stor medför att man inte kan anta att den genomförda undersökningen visar den totala nivån för den fritidsfiskebaserade verksamheten. Den troliga omfattningen av denna verksamhet enligt definition bör sannolikt vara det dubbla.

3.5.1 Bakgrundsfakta om företagen

De flesta företagen/föreningarna ägnar sig åt flera typer av fritidsfiskebaserad verksamhet. I figur 3.1 redovisas den fritidsfiskebaserade verksamheten uppdelat på åtta kategorier. Den vanligast förekommande verksamheten är kost och logi, som erbjuds av ca 40 procent av företagen.

Få företag bedriver endast en typ av fritidsfiskebaserad verksamhet. En anledning till detta kan vara att många av företagen är små och beroende av en diversifierad produkt. 20 procent av företagen som har fiskecharter/guideverksamhet har detta som enda fritidsfiskebaserade verksamhet. Många av företagarna har även annan verksamhet än den fritidsfiskebaserade, vilket framgår av figur 3.2. En tredjedel av företagen anger att de erbjuder annan turism eller besöksverksamhet och

Figur 3.2 Andel företag med annan verksamhet än den fritidsfiskebaserade

drygt var fjärde företag erbjuder logi till andra än fisketurister. Ungefär var sjätte företagare anger att de bedriver skogs- eller lantbruk. Drygt var tionde företagare arbetar med jakt eller naturguidning vid sidan om fritidsfisket. Två procent är yrkesfiskare.

Företagen hade totalt intäkter på 2,1 miljarder kr. En stor del av dessa intäkter kom dock från andra verksamheter än den fritidsfiskebaserade. Den totala omsättningen från den fritidsfiskebaserade verksamheten i de undersökta företagen/föreningarna var 490 miljoner kr. Det genomsnittliga företaget hade ca 35 procent av omsättningen från annan verksamhet än den fritidsfiskebaserade, men andelen ser olika ut för företag av olika storlek. Mindre företag är oftare mer specialiserade på enbart fritidsfiskebaserad verksamhet än större företag.

Företagen/föreningarna hade totalt drygt 6 600 heltids-, deltid-, eller säsongssysselsatta inklusive ägaren till företaget och dennes familj. Arbetet med fritidsfiskebaserad verksamhet motsvarade totalt över 800 helårsarbeten. Sannolikt är antalet helårsarbeten i den fritidsfiskebaserade verksamheten fler än vad som framkommer i enkäten. Antalet årsarbetskrafter för de företag som inte besvarat frågan har beräknats indirekt utifrån antagandet att dessa har samma antal heltidsanställda i förhållande till omsättningen av den fritidsfiskebaserade verksamheten som de företag som svarat har. En sådan beräkning ger ytterligare ca 200 helårsanställningar, vilket ger totalt ca 1 000 helårsanställningar inom det fritidsfiskebaserade företagandet.

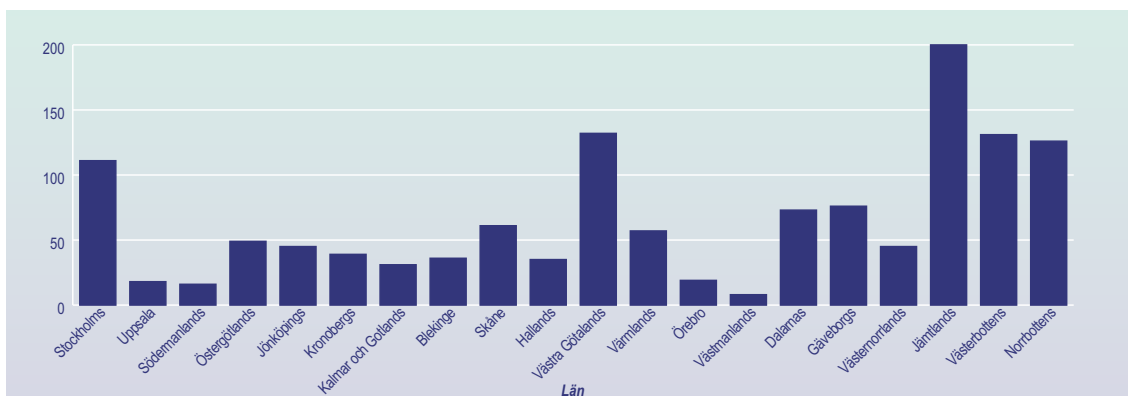
3.5.2 Företagens verksamhet fördelat på län

I figur 3.3 redovisas antal företag uppdelat per län. Flest företag fanns i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt storstadslänen Västra Götalands och Stockholms län.

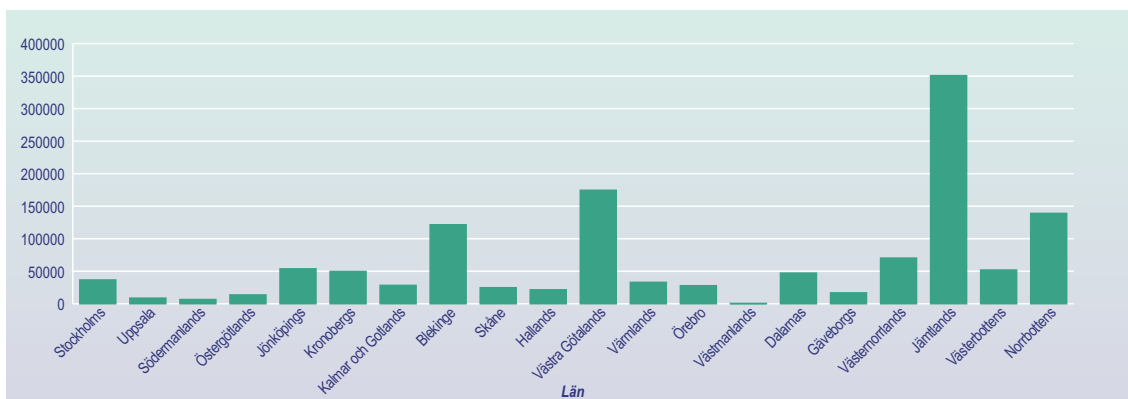
Företagens/föreningarnas gäster utförde totalt ca 1,3 miljoner fiskedagar 2006. Antalet fiskedagar var ojämnt fördelade mellan länen (figur 3.4). Flest antal fiskedagar hade företagen/föreningarna i Jämtlands län. Därutöver hade företagen/föreningarna i Västra Götalands, Norrbottens och Blekinge län ett stort antal fiskedagar.

Omsättningen från den fritidsfiskebaserade verksamheten för respektive län presenteras i figur 3.5. Omsättningen är beräknad utifrån vad företaget angett för total omsättning, samt hur stor andel av denna man uppskattar kommer från fritidsfiskebaserad verksamhet.

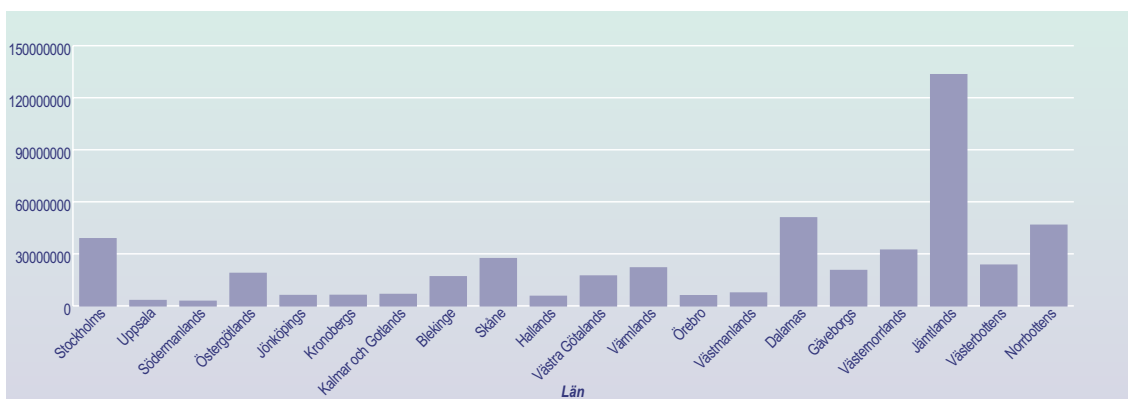
Omsättningen är totalt sett störst i Jämtlands län, följt av Dalarnas, Norrbottens och Stockholms län. Uppgifterna avser var företaget är registrerat, och det är därför möjligt att företag har delar av sin faktiska verksamhet i ett annat län.

Figur 3.3 Antal fritidsfiskebaserade företag fördelat på län

Figur 3.4 Antal fiskedagar fördelat på län

Figur 3.5 Omsättning från fritidsfiskebaserad verksamhet i kronor fördelat per län

3.5.3 Typ av fiske och typ av vatten

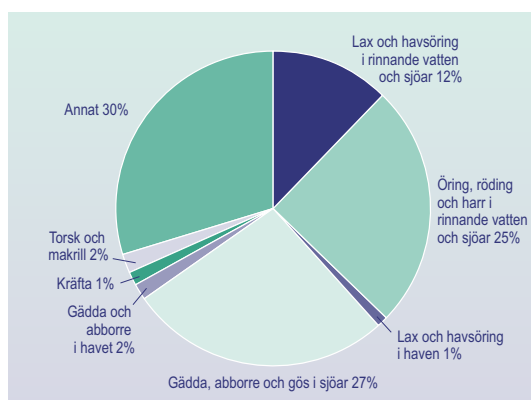
I figur 3.6 presenteras hur stor andel av genomförda fiskedagar som skett för olika typer av fisken. I jämförelsen är det viktigt att observera att en fiskedag kan innebära olika saker vid olika tillfällen, allt från uthyrning av en båt under en dag till en tur med guide inklusive mat och logi. Den typ av fisken som dominerar bland företagen är fiske i sjöar och rinnande vatten efter lax och havsöring, öring, röding och harr, gädda och abborre. Även "annat" har en stor andel av fisket. I detta fiske ingår exempelvis fiske med kontinuerligt utsatt fisk (put-and-take).

De fiskevatten som används delas upp efter typ av ägandeform. De flesta företag/föreningar erbjuder fiske på vatten inom ett fiskevårdsområde. Andelen fritidsfiskebaserad verksamhet som bedrivs i de olika fiskerättsliga typerna av vatten redovisas i figur 3.7.

3.5.4 Företagens syn på hinder och möjligheter m.m.

Medlemskap i bransch-, kvalitetssäkrings- och marknadsföringsorganisationer

I figur 3.8 anges hur stor andel av företagen som är medlemmar i bransch-, marknadsförings- eller kvalitetssäkringsorganisationer. Knappt hälften av företagen/föreningarna är medlemmar i en branschorganisation, och andelen är ungefär densamma oberoende av vilken typ av fritidsfiskebaserad verksamhet man ägnar sig åt. Ungefär en fjärdedel av företagen är medlemmar i en marknadsförings-

Figur 3.6 Fiskedagar fördelat på olika typer av fisken

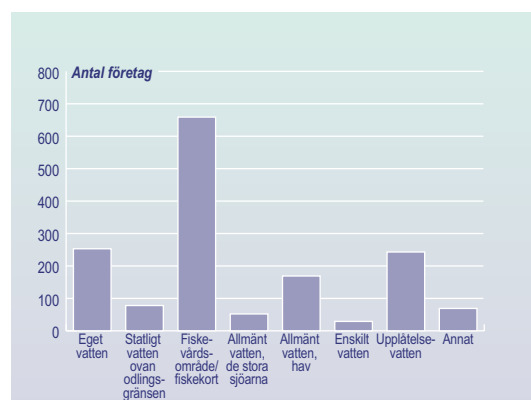
organisation. Bland företagen som erbjuder mat och logi samt hyr ut båt är något fler anslutna, ca 40 procent. Ca 13 procent är medlemmar i en kvalitetssäkringsorganisation. Bland företagen som erbjuder mat och logi, fiskecharter/guide samt uthyrning av båt är dock mellan 20 och 25 procent anslutna.

Entreprenörerna

De flesta av företagen (86 procent) är män. Andelen är ungefär densamma oavsett vilken verksamhet företagen bedriver. Antal år de arbetat med fritidsfiskebaserad verksamhet fördelar sig jämt. Företagen är i genomsnitt 51 år gamla. Många av företagen har en eller flera utbildningar som är relevanta för deras verksamhet. En tredjedel av företagen har någon utbildning i fiske. Lika stor andel har utbildning i turism och entreprenörskap. En fjärdedel har utbildning i biologi/naturbruk och sjöfart. Nästan hälften av företagen har någon form av ekonomiutbildning.

Bedömning av den framtida utvecklingen

Nästan hälften (44 procent) av de studerade företagen uppger att deras omsättning ökat de senaste tre åren, medan 14 procent uppger att deras omsättning minskat. Ungefär hälften (51 procent) av företagen tror att deras omsättning kommer att öka de kommande tre åren, medan endast sju procent tror att den kommer att minska. Andelen företag i respektive län som tror att deras omsättning kommer att öka/minska de kommande tre åren redovisas i figur 3.9.

Figur 3.7 Företagens fiske uppdelat på typ av vatten

Mest positiva är företagen i Uppsala län, där nästan 80 procent tror att deras omsättning kommer att öka, medan inget företag tror att den kommer att minska. Lägst andel företag som tror på en ökning är företagen i Skåne län. Där tror ändå knappt 30 procent att omsättningen kommer att öka. I samtliga län är det dock mer än dubbelt så många företag/föreningar som tror att omsättningen ska öka än som tror att den ska minska. Den positiva framtidssynen är inte unik bland företag med fritidsfiskebaserad verksamhet. I Swedbanks och Företagarnas småföretagsbarometer för hösten 2007 angav drygt 70 procent av småföretagen att de ser goda tillväxtmöjligheter.

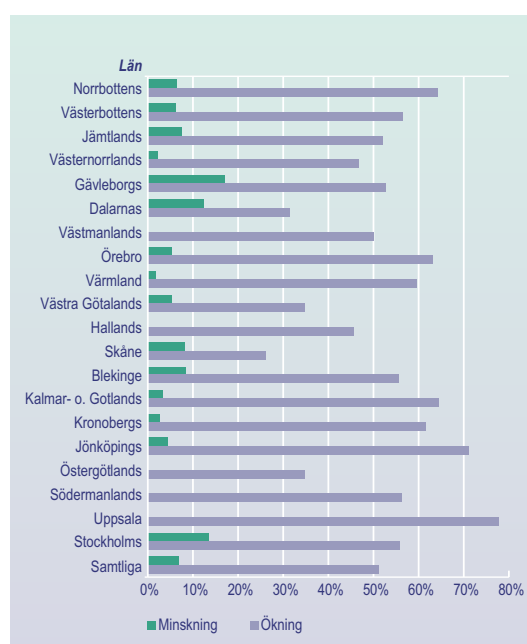
Investeringar är en viktig indikator på om företagen tror på framtiden eller inte. Ungefär hälften (51 procent) av företagen har gjort nyinvesteringar i verksamheten de senaste 3 åren. Totalt har 127 miljoner kr satsats på den fritidsfiskebaserade verksamheten, varav 25 miljoner kronor på fiskevård. De företag som investerat i fiskevård har satsat i genomsnitt 139 000 kronor, medan medianföretaget investerat 25 000 kronor. Företag som investerat i annat än fiskevård har i genomsnitt satsat ca 170 000 kronor under de tre åren. Medianinvesteringen i de företag som gjort investeringar i annat än fiskevård är 45 000 kronor.

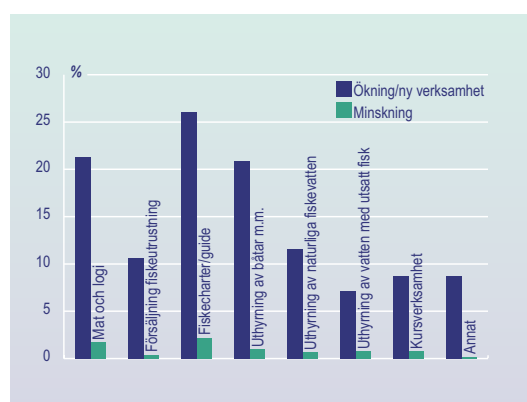
Figur 3.8 Andel företag som är medlem i bransch-, marknadsförings eller kvalitetssäkringsorganisationer

Den positiva framtidssynen gäller samtliga typer av fritidsfiskebaserad verksamhet. I figur 3.10 visas vilka planer företagen har för utvecklingen av olika typer av verksamhet.

En fjärdedel av företagen planerar att öka sin verksamhet vad gäller att erbjuda fiskecharter/guide och ungefär vart femte företag planerar att öka verksamheten inom mat och logi samt uthyrning av båtar. Få företag planerar att minska ner på någon verksamhet.

Figur 3.9 Andel företag som tror att deras omsättning kommer att minska resp. öka de närmaste tre åren

Figur 3.10 Andel företag som planerar att öka/påbörja respektive minska verksamheten inom olika verksamhetsområden

Hinder för utvecklingen

Företagen fick svara på i hur hög grad ett antal hinder upplevs som problematiska. I tabell 3.1 anges vilka hinder som angavs och hur många procent av företagen som upplevde att respektive hinder var ett stort eller mycket stort hinder.

När det gäller hinder för verksamheten angav en tredjedel att höga kostnader för arbetskraft är ett stort eller mycket stort problem. Kostnaden för arbetskraft är för branschen som helhet ett avsevärt större problem än något av de andra alternativen. Även två andra hinder som är mer relaterade till allmänt företagsklimat än direkt fiskebaserade frågor kom högt på listan över hinder för utvecklingen: Ca 17 procent av företagen uppgav att svårigheter att nå ut med information om företaget var ett stort eller mycket stort problem, medan 15 procent upplevde svårigheter med lån för investeringar.

Biologiska begränsningar, dvs. brist på fisk eller stor fisk upplevs som ett hinder av ca 20 procent av företagen. Detta innebär att nära 80 procent av fiskeföretagen inte upplevde brist på fisk som ett stort problem. Detta kan naturligtvis skilja sig kraftigt åt mellan olika typer av fiskeinriktningar. Detta belyses närmare i tabell 3.2, där svaren delas upp på olika typer av fisken. En annan möjlig bakomliggande faktor är om fisket sker på allmänt vatten eller på enskilt vatten/fiskevårdsområde. I den senare kategorin ingår eget vatten, upplåtelsevatten, fiskevårdsområde och enskilt vatten i de stora sjöarna. Däremot ingår ej enskilt vatten vid kusten eftersom där råder fritt hundredragsfiske. I tabell 3.2 visas andelen som angett stort eller mycket stort hinder för brist på fisk respektive höga kostnader för arbetskraft.

Höga kostnader för arbetskraft ses som ett ungefär lika stort hinder av båda grupperna, men brist på fisk upplevs som ett betydligt mindre hinder av företag som fiskar på enskilt vatten/fiskevårdsområde.

Generellt är tillgången på fiskevatten, infrastruktur och serviceanrättningar god. Runt tio procent upplever dessa som stora eller mycket stora hinder

för utvecklingen, medan 65 procent inte upplever dem som något hinder alls.

Ca tio procent av företagen angav "annat" som ett stort eller mycket stort hinder. Företagen fick i en öppen fråga möjligheten att precisera vad de avsåg med detta. Många av de vanligaste hindren är relaterade till företagets ekonomi, exempelvis konkurrens, få kunder och dyra transporter. I denna kategori har vi också tagit med tidsbrist, eftersom tidsbrist i sig innebär att det finns mer lönsamma alternativ att använda tiden till. Även höga kostnader för arbetskraft kan till del föras hit eftersom detta inte hade varit ett problem om lönsamheten varit tillräckligt hög. Andra svar som var återkommande var hög ålder, regionala och lokala myndigheters agerande och attityder, regelverken för fiske och företagande samt användandet av mängdfångande redskap bland fritidsfiskare och yrkesfiskare

Företagens syn på några möjliga policyåtgärder

Företagen har fått besvara två frågor kring vilken typ av policyåtgärder de anser mest skulle underlätta utvecklingen av den fritidsfiskebaserade verksamheten. I varje fråga angavs ett antal möjliga policyåtgärder, och företagen har markerat de tre policyåtgärder som de ansåg mest underlätta för företagets utveckling.

I den första frågan var svarsalternativen generella, och "förbättrad förvaltning av fiskbestånden" var ett av alternativen tillsammans med alternativ som inte är direkt kopplade till fiskeripolitiken. Svarsalternativen var:

- Förbättrad förvaltning av fiskbestånden
- Förbättrad infrastruktur vid bra fiskeplatser
- Minskat strandskydd för investeringar
- Ökat strandskydd för ökad tillgänglighet
- Hjälp med marknadsföring och information om produkten
- Kompetensutveckling
- Minskade kostnader för att nyanställa personal
- Förbättrat generellt regelverk för företagande
- Ökade möjligheter till arrende av vatten

Hjälp med marknadsföring och förbättrad beståndsförvaltning är de åtgärder som fått flest markeringar (tabell 3.3). Noterbart är att nästan 50 procent av företagen vill se förbättrad förvaltning av bestånden, medan endast drygt 20 procent såg brist på fisk/brist på stor fisk som ett stort eller mycket stort hinder. En anledning kan vara om många har angivit förbättrad förvaltning som "tredjehandsalternativ", dvs. det är inte det mest angelägna problemet att åtgärda.

I den andra frågan om prioriterade policyåtgärder var svarsalternativen inriktade på fiskeriförvaltning. Svarsalternativen var:

- Område med exklusiv fiskerätt till företaget
- Bildandet av lokalt fiskevårdsområde/samförvaltning
- Redskapsbegränsningar för yrkesfisket
- Fångstbegränsningar för yrkesfisket
- Redskapsbegränsningar för fritidsfisket
- Fångstbegränsningar för fritidsfisket
- Fredningsområden för fritidsfisket
- Fredningstider för fritidsfisket
- Statliga insatser för fiskevård
- Bibehållande av det fria handredskapsfisket
- Annan åtgärd

Tabell 3.1 Hinder för verksamheten

Hinder	Andel, %
Höga kostnader för arbetskraft	33
Brist på stor fisk	21
Brist på fisk	21
Svårt nå ut med information om företaget	17
Svårt att få lån för investeringar	15
Brist på fiskevatten med egen rådighet	13
Brist på personal med relevant utbildning/erfarenhet	12
Gällande generell lagstiftning inom fisket	11
Brist på fiskevatten	11
"Annat"	10
Brist på infrastruktur vid existerande fiskevatten	10
Kommunikation med fiskevårdsområde	9
Gällande redskapsrestriktioner	9
Brist på service (t.ex. boende, livsmedel)	9
Gällande fångstbegränsningar	4

Det vanligast förekommande alternativet är statliga insatser för fiskevård (tabell 3.4). Tillgången på fisk är en viktig produktionsfaktor för företagen och statliga insatser för att förbättra bestånden innebär större möjligheter att producera utan att detta kostar företaget något.

Ungefär hälften av företagen är positiva till införandet av en fiskeavgift för handredskapsfiske utmed kusterna och vid de stora sjöarna, en tredjedel är negativa och resten vet ej. Ungefär samma fördelning råder också inom respektive län. De län där företagen är mest positiva till avgiften är Stockholms och Värmlands län, där över 70 procent är positiva. Mest negativa är företagen i Gävleborgs län, där ca 70 procent är negativa.

Tabell 3.2 Andel företag som angett stort eller mycket stort hinder för brist på fisk respektive höga kostnader för arbetskraft

	Andel, %	
	Brist på fisk	Höga kostnader för arbetskraft
Enskilt vatten/FvO > 50%	16	32
Ej enskilt vatten/FvO > 50%	37	35

Tabell 3.3 Andel företag som förordat olika generella policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Hjälp med marknadsföring	49
Förbättrad förvaltning av bestånden	45
Minskade kostnader för att nyanställa	34
Förbättrat generellt regelverk för företagande	31

Tabell 3.4 Andel företag som förordat olika fiskebaserade policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Statliga insatser för fiskevård	39
Fångstbegränsningar för yrkesfisket	24
Bibehållande av fritt handredskapsfiske	23
Område med exklusiv fiskerätt	22
Fångstbegränsningar för fritidsfisket	21
Redskapsbegränsningar för yrkesfisket	21

Skattningar visar på ett ytterligare behov av ca 60-80 miljoner kr i fiskevårdsmedel. Företagen har fått besvara hur de föredrar att 100 miljoner bör fördelas mellan ett antal förvaltningsåtgärder. Resultaten redovisas i tabell 3.5.

De åtgärder som företagen vill lägga mest medel på är restaurering av biotoper, utsättning av fisk, samt ökad minimivattenföring och fiskvägar vid regleringsdammar.

3.5.5 Företag uppdelat på typ av fiske

De uppgifter som presenterades ovan var aggregerade för alla typer av företag. Denna nivå är lämplig som grund för generella policyåtgärder. Generella åtgärder kan emellertid ge olika inverkan på olika typer av företag. En mer detaljerad analys ger svar på vilka företag som förväntas påverkas av de olika policyåtgärderna. För att nå högre precision i policyåtgärderna kan dessa riktas till specifika typer av fisken, bestånd eller vattenområden. För en mer detaljerad analys har företagen delats in i åtta kategorier beroende på vilken typ av fisk och fiskevatten de bedriver sin verksamhet kring. Kategorierna (och antal) är:

- Lax och havsöring i insjöar och rinnande vatten (297 företag)
- Lax och havsöring i haven (89 företag)
- Öring, röding och harr i insjöar och rinnande vatten (381 företag)
- Gädda, abborre och gös i insjöar (418 företag)

Tabell 3.5 Fördelning av ytterligare fiskevårdsmedel enligt företagens prioritering

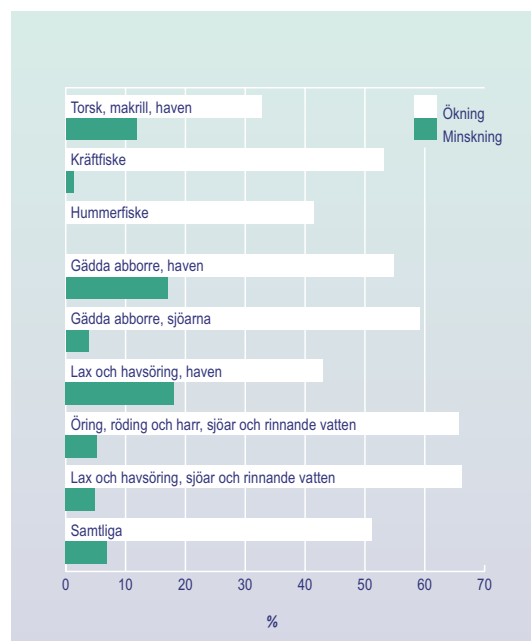
Åtgärd	Miljoner kr
Restaurering av biotoper	18,1
Utsättning av fisk	17,7
Ökad minimivattenföring och fiskvägar vid regleringsdammar	14,3
Annat 1	10,1
Öka allmänhetens fiske	9,6
Mer lax till handredskapsfisket	9,4
Ökad fisketillsyn	6,9
Uppköp småskalig vattenkraft	6,3
Annat 2	4,2
Mer torsk till handredskapsfisket	3,3

- Gädda och abborre i haven (95 företag)
- Hummerfiske (17 företag)
- Kräftfiske (72 företag)
- Torsk och makrill (55 företag)

Kategorierna är inte heltäckande utan tar upp de vanligast förekommande fiskena. 394 av de 1 310 företagen ingår inte i någon av kategorierna. Ett företag ingår i en kategori om man har angett att man bedriver den aktuella typen av fiske. Detta hindrar inte att företaget även bedriver andra typer av fiske. Ett företag kan därför potentiellt ingå i mer än en kategori.

Samtliga fiskekategorier har en mycket positiv framtidssyn. I fem av åtta kategorier tror mer än 50 procent av företagen att omsättningen kommer att öka under de närmaste tre åren. De tre kategorier där mindre än 50 procent tror på ökad omsättning är samtliga baserade på havsfiske. Kategorierna redovisas i figur 3.11.

Lax och havsöring analyseras delvis gemensamt för havsfiske och sjöar/rinnande vatten eftersom bestånden i stor utsträckning är desamma.

Figur 3.11 Andel företag som tror att deras omsättning kommer att öka resp. minska de kommande tre åren

Lax och havsöring i insjöar och rinnande vatten

Enligt undersökningen finns 297 företag med verksamhet kopplad till fiske efter lax och havsöring i insjöar och rinnande vatten. Över 60 procent av företagen tror att deras omsättning från den fritidsfiskebaserade verksamheten kommer att öka de kommande tre åren, medan få företag planerar att dra ner på den. I tabell 3.6 redovisas vilken typ av verksamhet företagen angett att de bedrev i störst utsträckning.

39 procent av företagen har angett att mat och logi är den största aktiviteten, medan fiskecharter/guide är näst vanligaste huvudsyssla med 16 procent av företagen. Drygt 40 procent anger att de planerar att öka sin verksamhet inom fiskecharter/guidning de kommande tre åren, och en tredjedel planerar att öka sin mat- och logiverksamhet samt båtuthyrning.

De tre största hindren (tabell 3.7) har alla ungefär 30 procent av företagen som angivit att dessa är ett stort eller mycket stort hinder. Detta innebär samtidigt att 70 procent av företagen inte upplever hindren

Tabell 3.6 Huvudsaklig inriktning för företag med verksamhet kopplad till fiske efter lax och havsöring i insjöar och rinnande vatten

Huvudsaklig inriktning	Andel, %
Mat och logi	39
Guide	16

Tabell 3.7 Hinder för företag med verksamhet kopplad till fiske efter lax och havsöring i insjöar och rinnande vatten

Hinder	Andel, %
Höga kostnader arbetskraft	32
Svårt få lån till investeringar	29
Brist på fisk	28

Tabell 3.8 Andel företag (lax och havsöring i insjöar och rinnande vatten) som förordat olika generella policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Förbättrad förvaltning av fiskbestånden	48
Hjälp med marknadsföring	48
Minskade kostnader för att nyanställa	46

som stora. Noterbart är att vart och ett av hindren representerar en av företagets produktionsfaktorer: Fisk, arbete och kapital. Ingen av dessa utgör med andra ord ett större hinder än de andra.

I tabell 3.8 redovisas i rangordning de tre generella åtgärder om flest företag angav skulle underlätta verksamheten om de infördes i dag och i tabell 3.9 de tre mest prioriterade fiskeförvaltningsåtgärderna.

Lax och havsöring i haven

Enligt undersökningen finns 89 företag med verksamhet knuten till fiske efter lax och havsöring i haven. Ungefär hälften av företagen tror att omsättningen kommer att öka de kommande åren, medan en femtedel tror att deras omsättning kommer att minska. I tabell 3.10 redovisas vilken typ av verksamhet företagen angett att de bedrev i störst utsträckning.

63 procent av företagen har angett att fiskecharter/guide är den största aktiviteten, medan mat och logi är näst vanligaste huvudsyssla med 19 procent av företagen. Nära hälften av företagen planerar att öka verksamheten fiskecharter/guide och en tredjedel planerar att öka verksamheten inom mat och logi.

Tabell 3.9 Andel företag (lax och havsöring i insjöar och rinnande vatten) som förordat olika fiskerelaterade policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Statliga insatser för fiskevård	52
Bibehållande av det fria handredskapsfisket	33
Fångstbegränsningar för yrkesfisket	28
Fångstbegränsningar för fritidsfisket	28

Tabell 3.10 Huvudsaklig inriktning för företag med verksamhet kopplad till fiske efter lax och havsöring i haven

Huvudsaklig inriktning	Andel, %
Guide	63
Mat och logi	19

Tabell 3.11 Hinder för företag med verksamhet kopplad till fiske efter lax och havsöring i haven

Hinder	Andel, %
Brist på fisk	54
Höga kostnader arbetskraft	43
Brist på stor fisk	39

Tabell 3.12 Andel företag (lax och havsöring i haven) som förordat olika generella policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Förbättrad förvaltning av fiskbestånden	65
Förbättrat generellt regelverk för företagande	42
Hjälp med marknadsföring	39

Tabell 3.13 Andel företag (lax och havsöring i haven) som förordat olika fiskerelaterade policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Redskapsbegränsningar i yrkesfisket	58
Fångstbegränsningar i yrkesfisket	53
Bibehållande av fritt handredskapsfiske	38

Tabell 3.14 Huvudsaklig inriktning för företag med verksamhet kopplad till fiske efter öring, röding och harr i insjöar och rinnande vatten

Huvudsaklig inriktning	Andel, %
Mat och logi	40
Guide	11

Tabell 3.15 Hinder för företag med verksamhet kopplad till fiske efter öring, röding och harr i insjöar och rinnande vatten

Hinder	Andel, %
Höga kostnader arbetskraft	37
Svårt få lån till investeringar	30
Svårt nå ut med info om företaget	21

Tabell 3.16 Andel företag (öring, röding och harr i insjöar och rinnande vatten) som förordat olika generella policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Hjälp med marknadsföring	58
Förbättrad förvaltning av fiskbestånden	45
Minskade kostnader för att nyanställa	41

Tabell 3.17 Andel företag (öring, röding och harr i insjöar och rinnande vatten) som förordat olika fiske-relaterade policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Statliga insatser för fiskevård	50
Områden med exklusiv nyttjanderätt för företaget	35
Fångstbegränsningar för fritidsfisket	31

Drygt hälften (54 procent) av företagen upplever att brist på fisk är ett stort eller mycket stort hinder för verksamheten och 39 procent upplever brist på stor fisk som ett hinder. 43 procent har angett arbetskraftskostnader (tabell 3.11).

I tabell 3.12 redovisas i rangordning de tre generella åtgärder om flest företag angav skulle underlätta verksamheten om de infördes i dag och i tabell 3.13 de tre mest prioriterade fiskeförvaltningsåtgärderna.

Öring, röding och harr i insjöar och rinnande vatten

Enligt undersökningen finns 381 företag med verksamhet kopplad till fiske efter öring, röding och harr i insjöar och rinnande vatten. Drygt 60 procent av företagen tror att omsättningen kommer att öka de kommande tre åren, medan få företag planerar att dra ner på den fritidsfiskebaserade verksamheten. I tabell 3.14 redovisas vilken typ av verksamhet företagen angett att de bedrev i störst utsträckning.

Den största verksamheten är mat och logi, vilket angetts som största aktivitet av 40 procent av företagen. Ca 40 procent anger att de planerar att öka sin verksamhet inom fiskecharter/guidning de kommande åren. En tredjedel planerar att börja/öka inriktningen mot mat och logi respektive hyra ut båtar m.m. i anslutning till fisket.

Det största hindret för dessa företag är höga kostnader för arbetskraft (tabell 3.15). Problem med fiskbestånden är inte angett som ett av de tre största hindren för företagens utveckling.

I tabell 3.16 redovisas i rangordning de tre generella åtgärder om flest företag angav skulle underlätta verksamheten om de infördes i dag och i tabell 3.17 de tre mest prioriterade fiskeförvaltningsåtgärderna.

Gädda, abborre och gös i insjöar

Enligt undersökningen finns 418 företag med verksamheter med koppling till fisket efter gädda, abborre och gös i insjöar. Drygt 60 procent av företagen tror att omsättningen kommer att öka de

kommande tre åren, medan knappt var tjugonde företag tror att den kommer att minska. I tabell 3.18 redovisas vilken typ av verksamhet företagen angett att de bedrev i störst utsträckning.

33 procent av företagen har angett att mat och logi är den största aktiviteten, medan uthyrning av naturliga vatten är näst vanligaste huvudsyssla med 13 procent av företagen. Ungefär en tredjedel av företagen planerar att ändra inriktning på verksamheten genom att öka/erbjuda fiskecharter/guideverksamhet. Lika många planerar att öka verksamheten inom/börja erbjuda mat och logi respektive uthyrning av båtar i anslutning till fiskeplatsen.

40 procent av företagen ser höga kostnader för arbetskraft som ett stort eller mycket stort hinder (tabell 3.19). Övriga alternativ har fått små andelar som ser dem som problematiska, där svårigheter att få lån till investeringar ses som det näst största problemet med 21 procent. Problem med fiskbestånden är inte angett som ett av de största hindren för företagens utveckling.

I tabell 3.20 redovisas i rangordning de tre generella åtgärder om flest företag angav skulle underlätta verksamheten om de infördes i dag och i tabell 3.21 de tre mest prioriterade fiskeförvaltningsåtgärderna.

Gädda och abborre i haven

Enligt undersökningen finns 95 företag med verksamhet kopplad till fritidsfiske efter gädda och abborre i haven. Ca 60 procent av företagen tror att deras omsättning kommer att öka de kommande tre åren, medan en femtedel tror att den kommer att minska. I tabell 3.22 redovisas vilken typ av verksamhet företagen angett att de bedrev i störst utsträckning.

53 procent av företagen har angett att fiskecharter/guide är den största aktiviteten, medan mat och logi är näst vanligaste huvudsyssla med 19 procent av företagen. Hälften av företagen planerar att öka verksamheten inom fiskecharter/guide och nästan hälften planerar att öka/erbjuda mat- och logiverksamhet.

Det största problemet är fisk, följt av höga kostnader för arbetskraft och brist på stor fisk (tabell 3.23). Ett potentiellt problem med resultaten är att många företag har både fiske efter gädda/abborre och efter lax. Det kan vara så att dessa företag främst svarat utifrån sitt laxfiske och inte utifrån sitt fiske efter gädda/abborre.

Tabell 3.18 Huvudsaklig inriktning för företag med verksamhet kopplad till fiske efter gädda, abborre och gös i insjöar

Huvudsaklig inriktning	Andel, %
Mat och logi	33
Guide	12

Tabell 3.19 Hinder för företag med verksamhet kopplad till fiske efter gädda, abborre och gös i insjöar

Hinder	Andel, %
Höga kostnader arbetskraft	40
Svårt få lån till investeringar	21

Tabell 3.20 Andel företag (gädda, abborre och harr i insjöar) som förordat olika generella policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Hjälp med marknadsföring	57
Minskade kostnader för att nyanställa	43
Förbättrad förvaltning av fiskbestånden	41

Tabell 3.21 Andel företag (gädda, abborre och gös i insjöar och rinnande vatten) som förordat olika fiske-relaterade policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Statliga insatser för fiskevård	50
Fångstbegränsningar för fritidsfisket	27
Bibehållande av det fria handredskapsfisket	26

Tabell 3.22 Huvudsaklig inriktning för företag med verksamhet kopplad till fiske efter gädda och abborre i haven

Huvudsaklig inriktning	Andel, %
Guide	53
Mat och logi	19
Båt	11

Tabell 3.23 Hinder för företag med verksamhet kopplad till fiske efter gädda och abborre i haven

Hinder	Andel, %
Brist på fisk	53
Höga kostnader arbetskraft	46
Brist på stor fisk	37

I tabell 3.24 redovisas i rangordning de tre generella åtgärder om flest företag angav skulle underlätta verksamheten om de infördes i dag och i tabell 3.25 de tre mest prioriterade fiskeförvaltningsåtgärderna.

Hummer

Enligt undersökningen finns 17 företag med verksamhet kopplat till hummerfiske. De dominerande typerna av verksamhet är fiskecharter/guide och försäljning av utrustning, men eftersom antalet svaranden är lågt redovisas inte detaljerade tabeller. Ungefär 40 procent av företagen tror att omsättningen kommer att öka de tre närmaste åren, medan ingen tror att den kommer att minska.

Företagen kopplade till hummerfiske var de företag som i störst utsträckning uttryckte att de hinder som angavs var stora eller mycket stora (tabell 3.26). Hela 71 procent uttryckte att brist på stor fisk var ett stort eller mycket stort problem. För hummerfisket är redskapsrestriktioner särskilt intressanta eftersom antalet hummertinor är begränsat genom redskapsrestriktioner för både yrkes och fritidsfiskare.

Tabell 3.24 Andel företag (gädda och abborre i haven) som förordat olika generella policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Förbättrad förvaltning av fiskbestånden	66
Hjälp med marknadsföring	45
Förbättrat generellt regelverk för företagande	41

Tabell 3.25 Andel företag (gädda och abborre i haven) som förordat olika fiskerelaterade policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Fångstbegränsningar för yrkesfisket	57
Redskapsbegränsningar för yrkesfisket	51
Fångstbegränsningar för fritidsfisket	36

Tabell 3.26 Hinder för företag med verksamhet kopplad till fiske efter hummer

Hinder	Andel, %
Brist på stor fisk	71
Brist på fisk	65
Höga kostnader arbetskraft	59
Svårt få lån till investeringar	53
Gällande redskapsrestriktioner	41

Fritidsfiskare får ha färre tinor än yrkesfisket, och eftersom fritidsfiskeföretagen fiskar utifrån fritidsfiskets regler är de hänvisade till det färre antalet. Företagen verkar dock inte se gällande redskapsrestriktioner som ett av de största problemen, även om 41 procent av företagen har angett detta som ett stort eller mycket stort hinder.

I tabell 3.27 redovisas i rangordning de tre generella åtgärder om flest företag angav skulle underlätta verksamheten om de infördes i dag och i tabell 3.28 de tre mest prioriterade fiskeförvaltningsåtgärderna.

Kräftor

Enligt undersökningen finns 72 företag med verksamhet kopplad till kräftfisket. Ungefär hälften av företagen tror att deras omsättning kommer att öka de tre kommande åren, medan mycket få tror att den kommer att minska. I tabell 3.29 redovisas vilken typ av verksamhet företagen angett att de bedrev i störst utsträckning.

Tabell 3.27 Andel företag (hummer) som förordat olika generella policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Hjälp med marknadsföring	71
Förbättrad infrastruktur vid fiskeplatser	47
Minskat strandskydd	47
Förbättrat generellt regelverk för företagande	41

Tabell 3.28 Andel företag (hummer) som förordat olika fiskerelaterade policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Statliga insatser fiskevård	65
Fredningstider för fritidsfisket	47
Fredningsområden för fritidsfisket	41

Tabell 3.29 Huvudsaklig inriktning för företag med verksamhet kopplad till fiske efter kräfta

Huvudsaklig inriktning	Andel, %
Mat och logi	23
Vatten	23
Put and take	12
Guide	13

23 procent av företagen har angett att mat och logi är den största aktiviteten, och lika stor andel har angett uthyrning av naturliga vatten. Ungefär en tredjedel av företagen anger att de kommer att öka sin verksamhet inom mat och logi, uthyrning av båtar respektive uthyrning av naturliga fiskevatten.

För de flesta hinder som anges svarar 20 procent eller färre att hindret är ett stort eller mycket stort problem. Undantaget, som ca en tredjedel av företagen tyckte var stora eller mycket stora problem, var höga kostnader för arbetskraft. Problem med fiskbestånden är inte angett som ett av de tre största hindren för företagens utveckling.

I tabell 3.30 redovisas i rangordning de tre generella åtgärder om flest företag angav skulle underlätta verksamheten om de infördes i dag och i tabell 3.31 de tre mest prioriterade fiskeförvaltningsåtgärderna.

Torsk och makrill

Enligt undersökningen finns 55 företag med verksamhet kopplat till fiske efter torsk och/eller makrill

Tabell 3.30 Andel företag (kräftor) som förordat olika generella policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Hjälp med marknadsföring	54
Förbättrat generellt regelverk för företagande	43
Minskat strandskydd	41

Tabell 3.31 Andel företag (kräfta) som förordat olika fiskerelaterade policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Områden med exklusiv fiskerätt till företaget	35
Statliga insatser fiskevård	32
Bildande av fiskevårdsområde/lokal samförvaltning	28

Tabell 3.32 Huvudsaklig inriktning för företag med verksamhet kopplad till fiske efter torsk och makrill

Huvudsaklig inriktning	Andel, %
Guide	49
Kurs	12
Utrustning	11

i haven. Ca 40 procent av företagen tror att omsättningen kommer att öka de tre kommande åren, medan 14 procent tror att den kommer att minska. I tabell 3.32 redovisas vilken typ av verksamhet företagen angett att de bedrev i störst utsträckning.

49 procent av företagen har angett att fiskecharter/guide är den största aktiviteten. Drygt 40 procent planerar att öka sin verksamhet inom charter/guide. Ungefär 20-25 procent av företagen planerar att öka sin verksamhet inom mat och logi, uthyrning av båtar, kursverksamhet och annat. En fjärdedel av företagen planerar att minska sin verksamhet med uthyrning av båtar.

De två hinder som upplevts som störst är brist på fisk och brist på stor fisk (tabell 3.33).

I tabell 3.34 redovisas i rangordning de tre generella åtgärder om flest företag angav skulle underlätta verksamheten om de infördes i dag och i tabell 3.35 de fyra mest prioriterade fiskeförvaltningsåtgärderna.

Tabell 3.33 Hinder för företag med verksamhet kopplad till fiske efter torsk och makrill

Hinder	Andel, %
Brist på fisk	44
Brist på stor fisk	36
Höga kostnader arbetskraft	26

Tabell 3.34 Andel företag (torsk och makrill) som förordat olika generella policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Förbättrad förvaltning av fiskbestånden	56
Hjälp med marknadsföring	42
Förbättrad infrastruktur vid fiskeplatser	33

Tabell 3.35 Andel företag (torsk och makrill) som förordat olika fiskerelaterade policyåtgärder

Åtgärd	Andel, %
Fångstbegränsningar för yrkesfisket	60
Redskapsbegränsningar yrkesfisket	45
Statliga insatser fiskevård	38
Fredningstider för fritidsfisket	38

3.6 Analys av fritidsfiskebaserat företagande

3.6.1 Förvaltning av fritidsfiske ur de fritidsfiskebaserade företagens perspektiv

En god beståndstatus är nödvändig för att fritidsfiskebaserad verksamhet ska vara möjlig. Beståndstatusen ligger också i många fall utom kontroll för företaget, vilket gör att fisken som produktionsfaktor skiljer sig från andra nödvändiga produktionsfaktorer som arbetskraft och kapitalvaror. Vissa företag har dock kontroll även över resursen, exempelvis om fiske sker på enskilt vatten i inlandet.

Inom den fritidsfiskebaserade verksamheten finns både företag som primärt fiskar på vatten med privata fiskerättigheter och företag som fiskar på vatten under statlig förvaltning. Företag som fiskar kräfta och företag som fiskar abborre, gädda, gös i insjöar förväntas i huvudsak fiska på enskilt vatten på förhållandevis stationära bestånd. Detta innebär att det finns förhållandevis starka rättigheter till fiskemöjligheterna. Dessa företag har inte tagit upp brist på fisk som ett större hinder för utvecklingen av företagen. Det samma gäller öring, röding och harr, även om bestånden inte är lika goda för dessa arter. Företag som fiskar efter torsk och makrill, hummer, samt gädda och abborre i haven fiskar i huvudsak på statligt förvaltade bestånd eller på enskilt vatten med fritt handredskapsfiske. Det finns förhållandevis svaga rättigheter till fiskemöjligheterna för dessa bestånd. Företagen i dessa typer av fisken har angett brist på fisk eller brist på stor fisk som det största hindret för företagets utveckling. I analysen finns en tydlig skillnad i upplevelsen av om det finns brist på fisk mellan fisken med olika vattenrättsliga förutsättningar. Skillnaden kan emellertid ha att göra med faktorer utanför fiskeförvaltningen, exempelvis generella biologiska förutsättningar eller skillnader mellan företagen.

Förändringar i fiskeriförvaltningen för att utveckla det fritidsfiskebaserade företaganden kommer att ge olika effekter på olika företag. Många företag nyttjar vatten med fritt handredskapsfiske, medan möjligheten att utveckla ett bestånd och tillåta begränsat fiske är grunden för andra. En begräns-

ning av det fria handredskapsfisket för att ge möjlighet att bygga upp konkurrenskraftiga bestånd skulle därför komma att omfördela fiskemöjligheterna till de företag som har tillgång till enskilt vatten. Möjlighet att bygga upp bestånd med fler/större fiskar är också en grund för ett ökat företagande eftersom många fritidsfiskare har en betalningsvilja för att få ökade möjligheter att fånga fisk. Restriktioner i fritidsfiskets tillträde till resursen behöver dock inte vara fördelaktigt för alla företag, och det behöver inte heller vara samhällsekonomiskt optimalt. Det senare är fallet om fritidsfiskets fångster är så små att de inte påverkar bestånden negativt, eller om samhället värderar ett stort antal fritidsfiskare högre än stora bestånd. En sådan värdering är fullt möjlig eftersom avkoppling från vardagen och naturupplevelsen är viktigare anledningar till fritidsfiske än fångsterna, och värdet av fisket därför kan vara större om många är ute och fiskar även om detta innebär minskade bestånd.

3.6.2 Fritidsfiskebaserad verksamhet

Utöver beroendet av fisk utmärks de fritidsfiskebaserade företagen av att de ofta är småföretag och att de ofta verkar i glesbygdsregioner. De flesta är beroende av turister för sin verksamhet och många vänder sig till utländska marknader för att få kunder. Dessa egenskaper gör att de har många möjligheter och problem gemensamt med andra småföretagare, glesbygdsföretag och turismverksamheter. Fiskeriverkets mandat att påverka näringen ligger inom fiskeriförvaltningen, men de andra aspekterna kan utgöra hinder för tillväxten i branschen även då beståndssituationen är god. Företagen har i enkäten fått svara på frågor både kring fiskeriförvaltning och kring marknadsföring, infrastruktur, företagsklimat m.m.

Näringsens framtidstro

Näringsen som helhet uppvisade, i likhet med en majoritet av andra svenska småföretag, en stark framtidstro. Nästan hälften (44 procent) av de studerade företagen uppger att deras omsättning ökat de senaste tre åren, medan 14 procent uppger att deras omsättning minskat. Ungefär hälften (51 procent) av företagen tror att deras omsättning kommer att öka de kommande tre åren, medan

endast sju procent tror att den kommer att minska. Framtidstron gäller även uppdelat på olika typer av fiske. En stor andel av företagen i samtliga typer av fiske tror på ökad omsättning under de kommande tre åren, medan endast en mindre andel tror att omsättningen kommer att minska.

Den starka framtidstron syns också i svaren över de största hindren för en utveckling av verksamheten. Höga kostnader för arbetskraft var det största hindret, men det är endast 33 procent av företagen angav detta som ett stort eller mycket stort hinder. Övriga hinder har angetts vara ett stort eller mycket stort hinder av ännu färre företag. Andra faktorer som ses som hinder är brist på fisk/stor fisk och svårigheter att nå ut med information om företaget. Företagen har även fått ange vilka policyåtgärder de velat att samhället vidtog för att underlätta utvecklingen av det fritidsfiskebaserade företagandet. Det vanligaste förslaget var hjälp med marknadsföring följt av förbättrad förvaltning av bestånden. Nedan diskuteras dessa två förslag. Fokus i analysen ligger på förvaltningen eftersom det är på förvaltningsområdet Fiskeriverket har mandat att genomföra förändringar.

3.6.3 Marknadsföring

Många företag pekar på behovet av marknadsföring för att utveckla sin verksamhet. Bland de företag som deltog i Fiskeriverkets enkätstudie var 45 procent av företagen medlemmar i en branschorganisation och knappt 25 procent i en marknadsföringsorganisation. Sjutton procent av företagen angav svårigheter med att nå ut med marknadsföring som ett stort eller mycket stort hinder och hälften av företagen angav att marknadsföring var en åtgärd de skulle vilja ha hjälp med.

I dag finns det inte någon gemensam organisation för de fritidsfiskebaserade företagen som kan genomföra marknadsanalyser, produktutveckling och marknadsföringsinsatser för företagen i branschen. En gemensam branschorganisation skulle kunna söka medel till att genomföra större insatser med stöd från Landsbygdsprogrammet, det Regionala Utvecklingsprogrammet och eventuellt från den Europeiska Fiskefonden. Från Landsbygds-

programmet kan stödet uppgå till 100 procent av de stödberättigade kostnaderna. Från de regionala utvecklingsprogrammen kan man få stöd med upp till 50 procent av kostnaderna, givet att medel motsvarande det belopp som ges från det regionala utvecklingsprogrammet finansieras av en offentlig myndighet eller ett kommunalt- eller statligt bolag.

Även om det inte finns någon gemensam organisation för fritidsfiskebaserad verksamhet, så finns det marknadsföringsprojekt både för specifika verksamheter och i specifika regioner. Fiskevattenägarnas förbund är en stor organisation, men deras aktiviteter begränsar sig av naturliga skäl till att fokusera på de behov som finns hos de företag som är fiskevattenägare och inte övriga fritidsfiskebaserade företag. Inom Fiskevattenägarnas förbund har en framgångsrik verksamhet byggts upp i samarbete med LRF och Hushållningssällskapen, länsstyrelserna och Det Naturliga Fisket ekonomiska förening. Dessa parter erbjuder utvecklingsprogram i fisketurism som innefattar produktutveckling, utbildning, nätverksutveckling och marknadsföringsinsatser.

Det finns också exempel på regional nivå där marknadsförings- och produktutvecklingsprojekt har genomförts med hjälp av EU-medel, t.ex. Lapland Fishing. Detta projekt har pågått under perioden 2001–2007 och genomfört åtgärder för att förbättra fiskresursen och den produkt som erbjuds, marknadsföringsinsatser och utbildning i entreprenörskap för fritidsfiskebaserade företag i Västerbottens län. Projektledningen gör bedömningen att den utveckling som har skett i Västerbottens län till stor del kan härledas till projektet. Ca 50 nya fisketurismföretag har startats och mer än 100 nya årsarbeten har tillkommit under projektperioden.

3.6.4 Förvaltning

Av enkäten framgår att fyra typer av fisken redovisar problem med beståndssituationen. Dessa är fisket efter lax och havsöring (både söt- och saltvatten), fisket efter gädda och abborre i haven, fisket efter hummer, och fisket efter torsk och makrill. I fisket efter öring, röding och harr i insjöar och rinnande

vatten, fisket efter gädda, abborre och gös i insjöar, och i kräftfisket har företagen inte angett brist på fisk som ett stort problem.

Lax och havsöring

Företagen som fiskare efter lax och havsöring analyseras gemensamt oavsett om fisket sker i havet eller i insjöar och rinnande vatten. Anledningen är att bestånden är desamma.

Företagen som fiskar i haven uppger brist på fisk som det primära hindret för att utveckla företaget. 54 procent av företagen har angett detta som ett stort eller mycket stort problem. Bland de sötvattenbaserade företagen var motsvarande siffra 28 procent. En anledning till skillnaden, som finns trots att man fiskar på samma bestånd, kan vara att det bedrivs olika typer av verksamhet i det havsbaserade och det sötvattensbaserade fisket. I sjöar och rinnande vatten har 39 procent av företagen mat och logi som huvudsysselsättning, medan 16 procent har guideverksamhet. I det havsbaserade fisket har 19 procent mat och logi som huvudsysselsättning, medan 63 procent är guider.

Beståndssituationen för lax och havsöring är generellt svaga eller intermediära samtidigt som nyttjandet är högt. Det företagen i båda grupperna anger som generell åtgärd för att underlätta för företaget är en förbättrad förvaltning av fiskbestånden, även om de sötvattensbaserade företagen även har arbetskraftskostnader och hjälp med marknadsföring som lika prioriterade områden. Företagen själva har bl.a. pekat på begränsningar inom yrkesfisket som den förvaltningsåtgärd som mest skulle underlätta för verksamheten.

Det höga nyttjandet av resursen är en konsekvens av både fiske med fasta redskap och handredskap. Förhållandet mellan fångster med mängdfångande redskap och med handredskap av lax (både i insjö, rinnande vatten och i haven) och havsöring redovisas i tabell 3.36. Uppgifterna om yrkesfisket kommer från Fiskeriverkets fångststatistik.

Fångsterna med handredskap är inte obetydliga jämfört med fångster med mängdfångande red-

skap för både lax och havsöring. I uppgifterna för fritidsfisket ingår inte fisk som återutsatts. Givet en viss dödlighet för återutsatt fisk är fritidsfiskets uttag högre än de angivna siffrorna. Fångsterna avser fritidsfiske som skett både inom fritidsfiskebaserat företagande och från privat fiske.

För att få till stånd en hållbar förvaltning som på ett optimalt sätt fördelar de begränsade fiskemöjligheterna krävs åtgärder som tar ett helhetsgrepp om yrkes- och fritidsfisket på lax och havsöring.

Gädda och abborre i haven

Det största upplevda problemet för fisket efter gädda och abborre i haven är brist på fisk. Företagen har angett att förbättrad förvaltning av fiskbestånden är det mest prioriterade området och att de föredragna åtgärderna är fångst- och redskapsbegränsningar i yrkesfisket. Även begränsningar i fritidsfiskets fångster är en viktig åtgärd. Fångsterna med fasta redskap respektive handredskap är ungefär lika stora för gädda och abborre i haven. Den stora andelen av de fångster som inte är handredskapsfiske kommer från mängdfångande redskap som inte är definierat som yrkesfiske. Vi antar att detta fiske i stor utsträckning sker på enskilt vatten.

Statistik över yrkesfiskets och fritidsfiskets fångster i havet visas i tabell 3.37. Uppgifterna om yrkesfisket kommer från Fiskeriverkets fångststatistik.

För att få till stånd en hållbar förvaltning som på ett optimalt sätt fördelar de begränsade fiskemöjligheterna krävs åtgärder som tar ett helhetsgrepp om både fisket med handredskap och fisket med fasta redskap. Förvaltningen av gädda och abborre är inte reglerad inom EU. I diskussionen om fisket efter gädda och abborre kommer emellertid även de miljöproblem som finns i Östersjön in. I många områden är nyrekryteringen i bestånden mycket svagt på grund av problem som inte går att direkt hänföra till fisket på arterna.

Hummer

Brist på fisk uppfattas som ett stort hinder av en majoritet av företagen. Hummerbeståndet hade en topp under mitten av 1990-talet och har där-

efter sjunkit, bl.a. som en följd av ökat fisketryck. Fiskeföretagen upplever också brist på fisk som det största problemet för verksamheten. För att lösa problemet med brist på fisk behöver fisketrycket minska, och här står fritidsfisket i dag för ca 80 procent av fångsterna, vilket redovisas i tabell 3.38.

För att få tillstånd en hållbar förvaltning som på ett optimalt sätt fördelar de begränsade fiskemöjligheterna krävs åtgärder som tar ett helhetsgrepp om både yrkes- och fritidsfisket. Förvaltningen av hummer är inte reglerad inom EU utan beståndet förvaltas nationellt. En åtgärd för att öka företagets fångster är att ge dispens för att använda mer redskap än vad som är tillåtet i dag. Hummerfisket bedrivs med mängdfångande redskap, vilket gör det förhållandevis enkelt att öka fiskeansträngningen per gäst. Tiden att lägga i ett antal tinor extra givet att gästen ändå är med på fisketuren är liten, samtidigt som möjligheterna till fångst ökar kraftigt. En dispens löser inte det långsiktiga problemet med beståndet, men ger företagen på kort sikt möjlighet att expandera sin fritidsfiskebaserade verksamhet. En sådan åtgärd kräver dock att beståndet inte tar skada av det ökade fisketrycket.

Torsk och makrill

Både torsk och makrill fiskas utanför biologiskt säkra gränser. Problematiken med torsken är välkänd där det primära problemet är för högt satta kvoter

Tabell 3.36 Fångster av lax och havsöring

Art	Mängdfångande redskap, inkl yrkesfiske i havet 2006, ton	Handredskap 2006, ton
Lax totalt	470	260
Öring i haven	160	190

Tabell 3.37 Fångster av gädda och abborre i haven

Art	Mängdfångande redskap, inkl yrkesfiske i havet 2006, ton	Handredskap i havet 2006, ton
Gädda	550	550
Abborre	650	440

Tabell 3.38 Fångster av hummer

Art	Yrkesfiske i havet 2006, ton	Fritidsfiske i havet 2006, ton
Hummer	20	80

för yrkesfisket. Handredskapsfisket står endast för en mindre del av torskfångsterna, ca fem procent. Beståndet av makrill delas av många länder och svenska fångster utgör endast en mindre del av de totala makrillfångsterna.

Företagen ser brist på fisk och stor fisk som de största problemen för utvecklingen och prioriterar i linje med detta förbättrad förvaltning av bestånden som statlig insats för att främja verksamheten. De förvaltningsåtgärder som näringen helst sett införda är begränsningar i yrkesfisket.

3.7 Andra fritidsfiskerelaterade branscher

Avsnitt 3.5 fokuserar på företag/föreningar med verksamhet i direkt anslutning till fisket. Utöver dessa aktörer finns många företag som har verksamheter som också är relaterade till fritidsfiskare. Två viktiga branscher är fiskeredskapsindustrin och båtindustrin.

3.7.1 Fiskeredskapsindustrin

I Fiskeriverkets undersökning "Fiske2005" var en av frågorna hur stora utgifter de hade för fiskeutrustning. Utgifterna uppskattades till totalt 723 miljoner kronor årligen. I beloppet inkluderades endast egentlig fiskeutrustning och inte kostnader för t.ex. båt och specialkläder. Enligt branschorganisationen SPOFA Spöfiske kan dessa siffror antas vara någorlunda väl överensstämmande med verkligheten. SPOFA Spöfiske är en branschorganisation som organiserar ett flertal av de svenska tillverkarna, grossisterna och importörerna av sportfiskeprodukter.

Företaget Pure Fishing/ABU Garcia som har egen tillverkning av sportfiskeutrustning hade 2006 ca 100 anställda inom tillverkning i Sverige. Inom grossistverksamheten finns ca 130 anställda. Inom fackhandeln för fiskeutrustning (affärer specialiserade på jakt och fiske) arbetar uppskattningsvis ca 300 heltidsanställda. Utöver detta tillkommer inköpare och anställda i butikskedjor, bensinmackor m.fl. som bl.a. säljer fiskeutrustning.

Utveckling av redskapsförsäljning har gått mot allt mer avancerad teknik. Försäljningen av ekolod har ökat med ca 20 procent per år sedan i början av 1990-talet. Försäljningen av GPS har haft en liknande utveckling. Försäljningen av trollingbåtar ökade mycket under andra halvan av 1980-talet, men har därefter varit stabil.

3.7.2 Båtindustrin

År 2004 gjorde Sjöfartsverket en undersökning som visade att det fanns ca 718 000 privatägda fritidsbåtar i Sverige i sjödugligt skick. Fritidsbåtar kan delas in i kategorierna

- mindre båtar
- motorbåtar med minst 10 hästkrafter, men utan övernattningsmöjlighet
- ruffade motorbåtar avsedda för övernattnings
- segelbåtar.

Mindre båtar inkluderar då kanadensare, kajaker, jollar, roddbåtar och helt öppna båtar med motor under tio hästkrafter. År 2004 fanns det ca 630 000 fritidsbåtar som kan användas för fisketurer i Sverige. I denna siffra ingår alla typer av fritidsbåtar utom segelbåtar. Totalt användes runt 232 000 båtar för fritidsfiske 2004. Det finns inte uppgifter om hur ofta dessa båtar användes för fiske eller om fiske är ett dominerande användningsområde. I tabell 3.39 har antalet båtar som används för fisketurer beräknats.

Under år 2005 såldes nya motorbåtar och mindre båtar för omkring 2,3 miljarder kronor inklusive moms i Sverige. Av försäljningen svarade svensktillverkade båtar för ca en miljard kronor. Motor- och tillbehörstillverkningen för motorbåtar och mindre båtar hade en omsättning på ca två miljarder kronor i tillverknings- och importledet. Detta motsvarar ca fyra miljarder kronor i konsumentledet.

Båtbranschen sysselsätter ca 5 000 personer. Företagen ger till stor del arbetstillfällen i traditionellt sett sysselsättningsvaga områden som Orust/Tjörn, Gotland, Värmland, Småland och på några platser i Norrland.

3.7.3 Sättfiskodling

Sättfisk används i många put-and-take-vatten och används även för mattfiskodling samt som beståndsbevarande odling. Odlingen av sättfisk uppskattas av SCB till ca 1 500 ton år 2005. Fiskhälsan FH AB, som har ansvar för kontroll av fiskhälsan i fiskodlingar, menar att sättfiskodlingen omfattar ca 9 000–10 000 ton per år, varav ca 2 500 ton används för sportfiskeutsättningar. Fiskhälsan grundar sin uppskattning på statistik över importen av fiskfoder till odlingarna, medan SCB grundar sina värden på en enkät till vattenbruksföretagen. Avsaluvärdet på sättfiskproduktionen uppskattas enligt SCB till 83 miljoner kronor. Enligt Fiskhälsan ligger värdet på sportfiskeutsättningarna på ca 150 miljoner kronor.

År 2005 fanns 113 produktionsanläggningar för sättfisk och åtta odlingar för sättkräftor. I detta inkluderas inte vattenkraftsbolagens odlingar av lax och öring för kompensationsutsättning i vattendrag med vattenkraftverk. Samma år arbetade 188 män och 25 kvinnor inom sättfiskodling med en total arbetsinsats på ca 220 000 timmar. Sättfiskodlingen har sin tyngdpunkt i glesbygdsområden i hela Sverige, inte minst i Norrland och har i detta perspektiv en stor betydelse. Ca 30 procent av odlingarna ligger i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Utvecklingen inom sättfiskodlingen har de senaste åren varit stabil. Vattenbruksföretagen menar att efterfrågan på sättfisk till sportfiskeändamål är större än utbudet. Svårighet att få odlingstillstånd och en stor administrativ börda som småföretagare är faktorer som motverkar en positiv utveckling av branschen.

Tabell 3.39 Antal båtar som används för fisketurer (Sjöfartsverket 2004)

Båttyp	Antal som använde båten för fisketurer
Mindre båtar	184 000
Motorbåt med minst 10 hk utan övernattningsmöjlighet	20 000
Ruffad motorbåt med övernattningsmöjlighet	8 000
Totalt	212 000

3.8 Branschorganisationer

I Sverige finns ett antal branschorganisationer som har fritidsfiskerelaterade företag som medlemmar.

European anglers alliance

European anglers alliance, EAA, har ca tre miljoner medlemmar i 15 länder. EAA har som mål att värna Europas fiskbestånd och fiskerier samt att skydda de intressen som sportfiskare har. EAA har ett nära samarbete med EFFT, European Fishing Tackle Trade Association, en branschorganisation för europeiska redskapstillverkare- och grossister. EAA arbetar bl.a. med att förbättra den akvatiska miljön, att marknadsföra och försvara fiskerier och sportfiske grundat på ekologisk hållbarhet och varsam användande av naturresurser, samt med att tillvarata medlemmarnas och medlemsorganisationernas intressen.

Sveriges fiskevattenägareförbund

Sveriges Fiskevattenägarförbund har 17 länsförbund och ett provinsförbund som representerar ca 110 000 fiskevattenägare. Organisationen har som uppgift att tillvarata fiskevattenägarnas gemensamma intressen och verka för fiskevårdens och fiskets utveckling i landet. Organisationen arbetar i nära samarbete med Lantbrukarnas Riksförbund, LRF. Sveriges fiskevattenägareförbunds verksamhet omfattar bl.a. intern och extern informationsspridning, en aktiv näringspolitisk bevakning, juridisk rådgivning till medlemmarna samt information och rådgivning kring fisket.

Sveriges fisketurismföretagare

Sveriges fisketurismföretagare, SeFF, bildades 1996 och hade vid årsskiftet 2006/2007 ca 50 medlemmar. Branschorganisationen SeFF arbetar för en positiv utveckling av svensk fisketurism, en utbildning anpassad till verksamheten och för internationellt samarbete inom och utanför EU. SeFF arbetar som rådgivande organ för medlemmar och samhälle och som förhandlingspart och remissinstans i övergripande branschfrågor.

Medlemmarna i SeFF ska uppvisa en ekologisk helhetssyn samt erbjuda en god etik och sunda konkurrensförhållanden. SeFF arbetar för att på sikt ta fram

en auktorisation/certifiering för att kvalitetssäkra företagen i branschen. Organisationen anordnar även fisketurismkonferenser för att utveckla sportfisket och det fritidsfiskebaserade företagandet i Sverige. Medlem i organisationen kan alla bli som sluter upp bakom organisationens syften och bedriver företagande inom fisketurismen. Dessutom kan exempelvis utbildningsanordnare som har tydlig inriktning mot fisketurism bli associerad medlem.

Sveriges Turbåtskeppares Organisation

Sveriges Turbåtskeppares organisation, STO, finns och verkar på västkusten. STO har 18 medlemmar. Organisationen bildades i början av 1990-talet för att medlemmarna skulle kunna agera som en enad part mot myndigheter som Sjöfartsverket och Fiskeriverket. En viktig fråga för organisationen är behörighetsregler för turbåtskepparna, dvs. de krav som ställs på skepparen för att denne ska få föra en båt.

Svenska ekoturismföreningen

Svenska Ekoturismföreningen har ca 330 medlemmar varav ca 30 är fritidsfiskerelaterade företag och arbetar för mer och bättre ekoturism. Syftet med föreningen är att främja ekoturism i Sverige och internationellt. Föreningen arbetar bl.a. för att fler naturbaserade turistföretag ska kvalificera sig som ekoturismföretag, att underlätta samverkan mellan olika aktörer som berörs av/arbetar med miljö och turism, nätverksbyggande, ökad kvalitets- och miljömärkning samt främjande av utbildning och forskning kring ekoturism.

3.9 Kvalitetsmärknings- och klassificeringssystem för fritidsfiskebaserade företag

För att konsumenter ska kunna få en bra bild av vad de kan förvänta sig av en produkt och för att företag ska kunna ta betalt för den kvalitet de erbjuder så används olika typer av märknings- och klassificeringssystem. För fritidsfiskebaserat företagande i Sverige finns i dag märkningarna Naturens Bästa och Det Naturliga Fisket.

Naturens Bästa

Naturens Bästa är en kvalitetsmärkning av svensk ekoturism som funnits sedan 2002. Bakom Naturens Bästa står Svenska Ekoturismföreningen som huvudman, tillsammans med Sveriges Rese- och Turistråd och Svenska Naturskyddsföreningen. Reseföretagen ansöker om märket Naturens Bästa. Efter ett företagsbesök och en noggrann granskning fattas beslut av en oberoende kommitté. Kortfattat finns sex grundkrav på företag som får märkas med Naturens bästa:

- Varje områdes ekologiska och kulturella bärkraft måste respekteras.
- Varje arrangemang ska bidra till resmålens ekonomi
- Ekoturismarrangörer ska ligga i täten när det gäller miljöanpassning
- Ekoturismarrangörer ska på något vis stödja naturskydd i olika former.
- Godkända arrangörer är duktiga värdar och kunniga guider
- Märkta arrangemang ska infria och gärna överträffa förväntningarna. Säkerheten tas på allvar och nöjda kunder är regel.

Det Naturliga Fisket

Det Naturliga Fisket Ekonomisk Förening bildades 1999 och har ca 35 medlemsföretag i framförallt sydöstra Sverige. Merparten av medlemmarna utgörs av småskaliga landsbygdsföretag vilka tillsammans erbjuder ett brett spektra av fiske- och kräftupplevelser. Varumärket Det Naturliga Fisket står för turistfiskeanläggningar med välutbildad personal som erbjuder:

- Spännande fiskeupplevelser i genuin inlands- och skärgårdsmiljö.
- Ett lättillgängligt fiske, med goda fångstchanser och väl utbyggd service.
- Trevligt boende med ett i övrigt varierat aktivitetsutbud.
- Skräddarsydda fiskeupplevelser för både barn, familjer, sportfiskare och grupper.

Det Naturliga Fisket anordnar kurser i fisketuristiskt företagande för både företag som vill bli medlemmar och för befintliga medlemmar.

3.10 Utbildningar med inriktning på fritidsfiskebaserat företagande

Det finns både gymnasieutbildningar, kvalificerade yrkesutbildningar folkhögskoleutbildningar med inriktning på sportfiske, fritidsfiskerelaterat företagande och fiskevård i Sverige. En skola som inriktat sig speciellt på sportfiske och fisketurism är Forshaga sportfiskeakademi. Här finns både gymnasie- och kvalificerade yrkesutbildning med denna inriktning. Sportfiske- och fisketurismutbildningarna innehåller ämnen som:

- Entreprenörskap och marknadsföring
- Sportfisketurism
- Fiskebiologi, ekologi och fiskevård
- Språk
- Bransch och produktkunskap
- Ledarskap

Utöver detta hålls även kortare utbildningar och kurser. Ofta handlar det om EU-finansierade projekt där utbildningstjänster köps in. Ofta används Hushållningssällskapens konsulttjänster, men även andra konsulter inom fritidsfiskerelaterad verksamhet.

Hushållningssällskapen anordnar kortare utbildningar och kurser i fisketurism och entreprenörskap som en del av deras konsultverksamhet. Hushållningssällskapen är regionalt baserade, fristående organisationer med målet att vårda och utveckla landsbygden och dess värden. Främst görs detta genom att utveckla och förmedla kunskaper till lantbrukare och andra företagare på landsbygden samt till deras avnämare. Hushållningssällskapen erbjuder konsulttjänster inom fiske, vatten och miljö genom samverkan i ett rikstäckande nätverk, HS Fiske Sverige. HS Fiske Sverige består av tio fiskerikonsulter/fiskeribiologer som är placerade på Hushållningssällskapen i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland samt Kalmar-Kronoberg-Blekinge. Länens verksamhet inom området för fritidsfiskebaserat företagande utförs ofta av Hushållningssällskapen med finansiering av länsstyrelserna. Länsstyrelsernas verksamhet finansieras främst med resurser från miljö- och landsbygdsprogrammet.

Hushållningssällskapet i Västerbottens län har sedan 2000 drivit projektet Lapland fishing där utbildning av fritidsfiskerelaterade företagare ingår som en del. Hushållningssällskapet i Norrbottens län driver projektet "Sportfiske – en näring med drag" med liknande inriktning som projektet Lapland fishing. I södra Sverige har länsstyrelserna genomfört projekt för utbildning i fritidsfiskerelaterat företagande tillsammans med bl.a. Hushållningssällskapen. Det övergripande målet med projekten är att hjälpa fram ett antal fritidsfiskerelaterade entreprenörer i den specifika regionen vars rötter finns i småskaliga lantbruks- och landsbygdsföretag. Projektet har jobbat efter den modell som byggts upp inom "Det Naturliga Fisket".

Utöver dessa aktörer finns även ett flertal privata konsultföretag med inriktning på bl.a. kompetensutveckling för fisketurismföretagare.

3.10.1 Utvärdering av genomförda projekt

Livsmedelsekonomiska institutet (2004) har utvärderat ett antal projekt som syftar till att öka sysselsättningen på landsbygden. Resultaten indikerar att affärsränsighet lönar sig. De projekt som drivs i privat regi skapar arbetstillfällen i högre utsträckning än projekt som drivs i annan regi, och de projekt som skulle ha genomförts även utan stöd leder till bestående sysselsättningseffekter. Likaså går det bättre för projekt, i termer av bestående sysselsättning, när projektledaren har en egen affärsidé att utgå ifrån.

Länsstyrelsen i Östergötland utvärderade under hösten 2005 sju projekt för att utveckla det fritidsfiskerelaterade företagandet i Östergötland som drivits med startår från 1997 och framåt. I utvärderingen dras inte specifika slutsatser om enskilda projekt, utan länsstyrelsen begränsar sig till generella slutsatser av projekten. Länsstyrelsen konstaterar att bilden av vad redan existerande företag behöver för att utvecklas vidare är otydlig. De flesta företagare nämner dock att de skulle behöva hjälp med marknadsföringen. Vid en jämförelse mellan de företag som deltagit i projekten och företag som inte deltagit i något projekt finns inget som direkt tyder på att ett deltagande har lett till ett mer fram-

gångsrikt företagande. När det gäller aktörer som ännu inte är inne i branschen så har projekten haft betydelse för att få fler att inse fördelarna med fritidsfiskerelaterad verksamhet och våga satsa på en sådan verksamhet. För dessa aktörer har även det nätverk som skapats under projektet och positiva exempel som lyfts fram varit viktigt.

3.11 Marknadsföringsorganisationer och marknadsföringsprojekt

I de flesta enkätstudier där fritidsfiskerelaterade företagare får svara på vad de har behov av för att utveckla sin verksamhet, så påpekar de att de skulle behöva bättre kunskaper i marknadsföring. Vikten av marknadsföring är också något som betonas i de rapporter som bl.a. Fiskeriverket tagit fram om möjligheter och hinder för ett ökat fritidsfiskerelaterat företagande. Marknadsföring är ett brett begrepp som behandlar de sätt ett företag eller en organisation får nya kunder och behåller de kunder företaget redan har. Begreppet behandlar bl.a. vilka målgrupper företaget ska rikta sig på, hur de ska göra för att rikta sig mot nämnda målgrupper, hur de ska positionera sina produkter m.m.

I "Tillväxt genom turistnäringen" (SOU 2007:32), en utredning om alternativa modeller för finansiering av ytterligare gemensam marknadsföring av Sverige som turistmål, menar utredarna:

- att det krävs tydliga mål för vad det offentliga och turistnäringen vill att turismen skall bidra med för Sverige
- att det krävs att flera myndigheter och organisationer, som i sin verksamhet påverkar och påverkas av turismen, får en ökad förståelse för turistnäringens ekonomiska förutsättningar, behov och utvecklingsmöjligheter
- att turismens och turistnäringens utveckling är beroende av flera aktörer, såväl offentliga som privata, och att det för att uppnå en så bra utveckling som möjligt krävs ett starkt samarbete mellan dessa aktörer
- att det för ett lyckat samarbete krävs att turistnäringens företag och organisationer enar sig i större utsträckning

- att marknadsföring av ett resmål endast är en av många komponenter som bidrar till att ett resmål skall nå framgång
- att ett starkt marknadsföringssamarbete mellan det offentliga och näringslivet även påverkar andra områden som är viktiga för att bli framgångsrika inom exempelvis produktutveckling, samverkan mellan olika branscher, servicenivå och tillgänglighet
- att det krävs en bättre samordning av de ekonomiska resurser som satsas på internationell marknadsföring, dels mellan offentliga aktörer och privata företag inom turistnäringen, dels mellan aktörer på nationell, regional och lokal nivå
- att det krävs gemensamma värderingsmodeller för marknadsföringsinsatser
- att det finns behov av bättre underlag för statistik angående inkommande besökare i Sverige.

Dessa generella slutsatser gäller i stor utsträckning även marknadsföring av fritidsfiskerelaterade företag. Marknadsföringen av fritidsfiskerelaterad turismverksamhet sker både med offentlig och privat finansiering. Alla regioner och de flesta kommuner har någon form av turistorganisation. Dessa kan vara mycket olika till sin inriktning och organisatoriska struktur. Flertalet arbetar dock med marknadsföringsrelaterade aktiviteter och processer i lokala och regionala nätverk.

VisitSweden är en nationell organisation som ansvarar för att marknadsföra Sverige i världen. Målet för organisationen är att öka antalet besökare till Sverige och därigenom skapa bättre affärsförutsättningar för turistnäringen. VisitSweden (tidigare Sveriges Rese- och Turistråd), bildades 1995 och ägs till lika delar av svenska staten genom Näringsdepartementet och svensk turistnäring. VisitSweden gör bl.a. marknads- och målgruppsanalyser, men arbetar inte aktivt med att sälja resor.

På regional och nationell nivå marknadsför landstingen/regionerna turismföretagen i länet/regionen. Ofta sker arbetet genom ett bolag eller genom ett regionalt turistråd. På kommunnivå sker marknadsföring av turism främst genom turistbyråerna.

4 Fiskerättsägarna

4.1 Inledning

Förutsättningarna för såväl enskilda som fritidsfiskeföretag att få tillgång till fiskevatten skiftar i olika delar av landet. Bristande rådighet över fiskevatten lyfts fram som ett av hindren för ett mer utvecklat fritidsfiske och ett företagande kopplat till detta.

I avsnitt 4.2 beskrivs förutsättningarna för fiske i såväl allmänt som enskilt vatten. Det enskilda vattnet är ofta organiserat i form av fiskevårdsområden (avsnitt 4.3). Särskilda regler gäller även för fisket i statens vatten ovan odlingsgränsen (avsnitt 4.4). Detta är inte minst viktigt då en viktig del av det fritidsfiskebaserade företagandet finns i fjällregionen.

4.2 Privat och samfälligheter

4.2.1 Allmänhetens fiske

Allmänt och enskilt vatten

Genom lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde delas Sveriges vattenområden upp i allmänt och enskilt vatten. Denna uppdelning är av grundläggande betydelse för rätten att fiska. Till fastigheterna hör allt vatten inom 300 meter från fastlandet eller från ö av minst 100 meter. Där djupkurvan för tre meter går längre ut än 300 meter omfattas även vattnet inom tremeterskurvan av den enskilda rätten. Även sådant vatten som har förbindelse med öppna havet enbart över enskilt vatten tillhör fastigheterna. Inom sötvattensområdena finns allmänt vatten endast i de fem stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön.

Fiske på allmänt vatten

Enligt fiskelagen (1993:787) får varje svensk medborgare fiska på allmänt vatten. Allmänhetens fiske på sådant vatten begränsas av bestämmelsen

i förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (fiskeförordningen). Fiske får endast bedrivas med nät, långrev, ryssja, bur, handredskap och håv. Vid fiske med nät, långrev, ryssjor och burar får sammanlagt högst sex redskap användas samtidigt. Vid hummerfiske får därutöver högst fjorton hummertinor användas. Nätens sammanlagda längd får inte överstiga 180 meter. Dessa redskapsbegränsningar gäller inte den som bedriver yrkesmässigt fiske eller fiskar med stöd av enskild rätt.

Utländska medborgare får fiska med handredskap i samma omfattning som svenska medborgare på så väl enskilt som allmänt vatten.

Fiske på enskilt vatten

I bilaga till fiskelagen framgår i vilken omfattning allmänheten får bedriva fiske på enskilt vatten. Reglerna grundar sig på hur fiske historiskt har bedrivits i olika delar av Sverige. Längs Skånes västra kust samt Västra Götalands och Hallands läns kuster är fisket fritt med undantag av fiske efter ostron. Också på norrlandskusten ner till Uppsala län är fisket i det närmaste fritt förutom fiske efter lax. På ostkusten från Öregrund till Torhamns udde i Blekinge har den enskilda fiskerätten traditionellt haft en mycket starkare ställning och här är enbart handredskapsfiske och visst nätfiske efter strömming tillåtet på det enskilda vattnet. På Gotland och längs sydkusten är vissa ytterligare redskap tillåtna. I de stora sjöarna är fiske med handredskap och vissa särskilt definierade redskap tillåtna. Inom övriga sötvattensområden har allmänheten ingen fiskerätt över huvudtaget.

De av staten ägda enskilda vattnen ligger ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjället. Inte heller på dessa vatten finns ett fritt fiske för allmänheten.

4.2.2 Företagens fiskemöjligheter

Ur ett fiskerättsligt perspektiv kan de fritidsfiske-relaterade företagen delas upp på företag som i huvudsak verkar i

- sjöar och strömmande vatten, som är enskilda vatten.
- i de fem stora sjöarna, som utgörs av allmänt vatten, samt enskilt vatten med fritt handredskapsfiske.
- kuststräckan från finska gränsen i Bottenviken till gränsen mot Norge i Skagerrak, där det är enskilt vatten med fritt handredskapsfiske.
- i statens vatten ovan odlingsgränsen.

Det fritidsfiskebaserade företagandet som sker i de fem stora sjöarna på allmänt vatten är främst troling och kräftfisketurism. Vid syd- och västkusten är främst turbotågföretag verksamma. I skärgårdsområden är det vanligt med fiskeguider och det finns ett antal fiskecamper. Vid fiske på allmänt vatten i de stora sjöarna och utmed kusten konkurrerar det fritidsfiskebaserade företagandet med det fria fisket, såväl yrkesfisket som fritidsfisket. Det fritidsfiskebaserade företagandet har här små möjligheter att påverka kvaliteten på fisket genom t.ex. fiskevård.

Det fritidsfiskebaserade företagandet kan få tillgång till fisket i enskilt vatten genom

- att företaget förfogar över fiskerätten i vattnet genom äganderätt till vattnet.
- arrende av hela eller delar av vattnet
- fiskekvoter eller fiskedagar som företagaren köper för hela eller delar av vattnet
- genom lösande av fiskekort som företaget köper åt sina gäster

Eget vatten ger full rådighet över fiskeresurserna i den mån fisket inte regleras genom myndighetsföreskrifter. Arrende av vatten ger också en hög grad av rådighet. Liksom vid eget vatten kan det arrenderande företaget införa regleringar och åtgärder. Fiskerättsägare kan dock känna konkurrens från det fria handredskapsfisket. De menar att möjligheten att fiska gratis utmed kusterna och i de stora sjöarna sänker betalningsviljan för fiske i vatten med enskild fiskerätt.

Ett fiske med fiskedagar innebär att företagaren har ensamrätt till fisket de köpta dagarna. Detta är en relativt ovanlig upplåtelseform i Sverige. Lösande av fiskekort för gästerna ger en lägre grad av rådighet. Det kan vara svårt för fisketurismföretagaren att planera sin verksamhet om företagaren inte kan vara säker på att fisket inte störs av andra fiskare.

Fiskerättsägare har hittills inte varit så benägna att upplåta eller arrendera ut sin fiskerätt, även om de själva inte nyttjar vattnet.

Statens vatten ovan odlingsgränsen är belägna i fjäl- len och ligger främst i Västerbottens, Norrbottens och Jämtlands län. Fisket i dessa vatten upplåts av länsstyrelserna. Enligt bestämmelser i rennäringslagstiftningen skall upplåtelse ske med hänsyn till renskötseln miljön och turismen. Det fritidsfiskebaserade företagandets behov av fiskevatten med exklusivt tillträde har getts lägre prioritet.

4.3 Fiskevårdsområden

Fram till mitten av 1980-talet var tillgången på fiskevatten för allmänheten betydligt mer begränsad än i dag. Därefter har lagändringar och statliga stöd förenklat och stimulerat bildandet av fiskevårdsområden och handredskapsfisket längs ostkusten och i de stora sjöarna har blivit fritt. Dessa förändringar har inneburit att det i dag inte kan anses råda brist på fiskevatten upplåtna till allmänheten.

Av bestämmelserna i fiskeförordningen framgår att staten har avstått från föreskriftsrätten rörande fiskevården i andra vatten än havet och de stora sjöarna över första vandringshindret för annat än särskilt hotade arter och stammar av nationellt intresse. Därmed förutsätts att fiskerättsägarna tar över ansvaret för förvaltningen av dessa vatten. Det finns dock många områden som helt saknar en fungerande organisation för att förvalta fisket och fiskeresurserna.

I direktiven till 1973 års fiskevattenutredning konstaterades att antalet fiskevårdsområden borde öka. Utredningen fick därför i uppdrag att undersöka möjligheterna att stimulera bildandet. Utredningen pekade på en rad angelägna förändringar i 1960

års lag om fiskevårdsområden. Dessa förslag kom senare att delvis utgöra delar av utredningen Fiska på fritid (SOU 1978:75) och flera av de förslag som fanns i denna utredning infördes i lagen (1981:153) om fiskevårdsområden (LOFO).

Dessa förändringar tillsammans med de statliga stöd som utgick för bildande av fiskevårdsområden innebar att det under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet bildades ett stort antal nya fiskevårdsområden i inlandsvattnen. Reformen om det fria handredskapsfisket fick till följd att nybildningen av fiskevårdsområden längs kusten och i de stora sjöarna i princip avstannade.

LOFO innebär att det fiske som tillhör två eller flera fastigheter kan sammanföras till ett fiskevårdsområde. Fiskerättsinnehavarna inom området bildar då en fiskevårdsområdesförening. En sådan förening är ofta en förutsättning för att förvalta enskilda vatten som är oskiftade mellan ett antal andelsägare. Föreningens verksamhet får inte omfatta fiske som enligt fiskelagen får bedrivas i enskilt vatten utan stöd av enskild fiskerätt.

Bildande av fiskevårdsområden efter ansökan

Om alla delägarna av fisket är ense om att bilda fiskevårdsområdet kan länsstyrelsen besluta om bildandet utan särskild förrättning. Annars hålls en förrättning under ledning av en förrättningsman.

Bildande av fiskevårdsområden genom förrättning

För att pröva ett bildande av ett fiskevårdsområde genom förrättning krävs en utredning för att påvisa vilka som är fiskerättsägare i det aktuella vattenområdet, det skall upprättas en så kallad fiskerättsförteckning. För att påbörja en sådan utredning, som kan bli mycket dyrbar, krävs någon form av betalningsgaranti från beställaren. Kostnaderna för bildandet skall fördelas mellan ägarna av fisket efter vad som är skäligt. Ett problem är att statsbidraget till bildande av fiskevårdsområde betalas ut först då beslutet om bildande vunnit laga kraft. Genomförs inte bildandet får sökanden stå för de kostnader som uppstått.

För bildandet av ett fiskevårdsområde gäller inget preciserat majoritetskrav. Istället finns ett s.k. opinionsvillkor som innebär att en förutsättning för bildandet är att ägarna av det berörda fisket inte allmänt motsätter sig bildandet och har beaktansvärda skäl för det. "Allmänt motsätter sig bildandet" skall tolkas som en majoritet, I bedömningen beaktas främst deras mening, vilkas fiskeutövning påverkas mest av bildandet. Trots detta kan ett område bildas om det allmänna intresset av att ett fiskevårdsområde bildas är stort. Det finns av biologiska skäl sällan möjligheter att utesluta enskilda fastigheter ur fiskevårdsområdet.

Fiskevårdsområdets verksamhet

Vid förrättningen skall förslag till stadgar för fiskevårdsområdesföreningen läggas fram. Föreningen företräds av en styrelse och medlemmarna deltar i föreningens angelägenheter vid fiskestämman. Föreningen beslutar om upplåtelse av fisket inom fiskevårdsområdet. För bildandet av fiskevårdsområden finns möjlighet att bevilja statsbidrag under förutsättning att fisket upplåts till allmänheten.

Fiskevårdsområdet samordnar normalt en blandad ägarbild i syfte att sätta upp regler för fisket inom området och bedriva en ändamålsenlig fiskevård inom det vatten som föreningen disponerar. Detta sker i en för ändamålet väl utformad organisation. För inlandsvattnen har fiskevårdsområdena haft den effekt som man eftersträvat med lagstiftningen.

LOFO föreskriver hur fiskevårdsområden skall bildas och hur verksamheten skall bedrivas, men anger inte hur ekonomin skall hanteras. De flesta fiskevårdsområdesföreningar tycks sköta sin ekonomi helt informellt. Från den 1 januari 2001 gäller enligt bokföringslagen bl.a. bokföringsskyldighet för ideella föreningar.

Fiskevården sköts inom ramen för den ekonomi som fiskevårdsområdet har. De ekonomiska medel som finns tillgängliga för en fiskevårdsområdesförening härrör nästan uteslutande från försäljning av fiskekort. Flertalet föreningar använder dessa intäkter till olika insatser i syfte att förbättra fisket inom fiskevårdsområdet. En långsiktig strategi för

fiskevårdsarbetet och utvecklingen av fiskevattnet saknas dock i många fiskevårdsområden. Detta har lett till att genomförda fiskevårdsåtgärder ofta inte är lämpliga eller t.o.m. kan vara verkningslösa.

Ett problem är motståndet mot att satsa egna medel utanför fiskevårdsområdet även om åtgärden skapar ett bättre fiske inom det egna området. Exempel finns på föreningar i nedre delen av ett vattendrag som inte önskar satsa medel på lekomyråden i de övre delarna trots att en sådan åtgärd skulle vara det egna området till gagn.

Verksamheten inom ett fiskevårdsområde kan mycket väl läggas ut på någon extern aktör, exempelvis en sportfiskeklubb, en fiskerättsägare eller en entreprenör. Sådana lösningar är dock inte så vanliga och bromsas ibland av att delägarna inte vill att någon annan skall få ekonomisk fördel av att nyttja fiskevattnet. Många gånger är intresset för kommersiell verksamhet inom ramen för fiskevårdsområden mycket svagt.

Föreningen beslutar om upplåtelse av fisket inom fiskevårdsområdet. Fiskevårdsområdena är inte skyldiga att avsätta viss del av inkomsterna till fiskevård. Fiskevårdsområdets stadgar kan ange att inkomster från kommersiell verksamhet skall delas ut till delägarna efter det att kostnader för förvaltning och fiskevårdsåtgärder täckts. I stadgarna finns dessutom ofta regler som möjliggör att ett röstetal som grundar sig på delaktighet kan nyttjas vid omröstning i ekonomiska frågor. Inkomsten för en normalstor fiskerättsägare blir dock oftast begränsad, vilket är huvudskälet till att det inom många fiskevårdsområdesföreningar inte delas ut några pengar till medlemmarna. Inkomsterna används i stället andra åtgärder av gemensamt intresse.

Vid upplåtelse av fiske kan en fiskerättsägare enbart motsätta sig att fiskevårdsområdet upplåter fisket om inkomsterna från det fiske som skall upplåtas är av väsentlig betydelse för fiskerättsägaren. Detta innebär i princip att enbart de fiskerättsägare som redan upplåter sitt fiske vid bildandet av fiskevårdsområdet kan motsätta sig upplåtelse av det egna vattnet.

Fiskevårdsområdenas nuvarande situation

Länsstyrelserna bedömer att LOFO har fungerat väl i sin tillämpning. Syftet med bildandet bedöms vara väl uppfyllt och överlag kan man konstatera att fiskevårdsområdesföreningarna har en väl fungerande utformning och att förvaltning inom fiskevårdsområdena bidrar till en god förvaltning på stora delar av landets enskilda fiskevatten i inlandet.

Totalt har 2 002 fiskevårdsområden bildats i landet (tabell 4.1). Den absoluta merparten av dessa finns i inlandsvatten där handredskapsfisket inte är fritt (1 949 stycken). I de stora sjöarna finns åtta områden (fyra i Storsjön, tre i Vättern och ett i Mälaren) och längs ostkusten finns 45 områden. Av dessa 45 finns 31 stycken i Stockholms skärgård.

Tabell 4.1. Antal bildade fiskevårdsområden i landet

Län	Antal bildade områden			Totalt
	Kust	Stora sjöarna	Övr. inlandsvatten	
Stockholm	31		24	55
Uppsala	5		20	25
Södermanland			16	16
Östergötland			90	90
Jönköping			193	193
Kronoberg			150	150
Kalmar	8		89	97
Gotland			0	0
Blekinge			30	30
Skåne			64	64
Halland			65	65
Västra Götaland			329	329
Värmland			156	156
Örebro			40	40
Västmanland			33	33
Dalarna			73	73
Gävleborg			49	49
Västernorrland	1		145	146
Jämtland			159	159
Västerbotten			175	175
Norrbottnen			47	47
Väner				0
Vättern		3		3
Mälaren		1		1
Hjälmaren				0
Storsjön		4		4
Totalt	45	8	1949	2002

4.4 Statens vatten ovan odlingsgränsen

Fiskerättsliga regler i fjällområdet är komplexa och skiljer sig väsentligen från de förhållanden som råder i övriga landet. I området ovanför odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län finns i varierande omfattning både statligt och privat ägda landområden. Andelen statligt ägd mark är störst i Norrbottens län medan Västerbottens län har en betydligt större andel privatägd mark. I Jämtlands län finns av historiska skäl ingen odlingsgräns utan den juridiska motsvarigheten är här de så kallade renbetesfjällen. På renbetesfjällen är all mark statligt ägd. I fjällområdet liksom i övriga Sverige följer fiskerätten i normalfallet med ägandet av marken vilket medför att alla vatten i området i juridisk mening är enskilda. Detta gäller också de statligt ägda vattnen där en vanligt förekommande missuppfattning är att de skulle utgöra allmänna vatten i betydelsen tillåtna fiskevatten för envar.

En stor skillnad gentemot övriga Sverige är att de fiskerättsliga förhållandena i dessa områden i hög grad regleras i rennäringslagen och rennäringsförordningen. Av dessa framgår att fiske- och jakträtten på urminnes hävd är delad mellan samebymedlemmarna och markägaren.

4.4.1 Upplåtelser av fiskerätt i statens vatten ovan odlingsgränsen

Rennäringslagen

Samebymedlemmarna får enligt rennäringslagen inte upplåta sin del av fiskerätten. Upplåtelse av den fiskerätt som ägs av markägaren d.v.s. staten görs däremot i enlighet med reglerna i 32 § rennäringslagen. Paragrafen villkorar upplåtelsen så tillvida att den får göras endast om det kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln och om upplåtelsen är förenlig med god fiskevård samt att den inte innebär ett besvärande intrång på den fiskerätt som tillfaller samebymedlemmarna. I rennäringslagen fastslås vidare att upplåtelsen skall ske mot avgift och att medlen skall fördelas mellan samefonden och den sameby som berörs av upplåtelsen.

Rennäringsförordningen

I rennäringsförordningen fastslås att det är länsstyrelsen som är den statliga myndighet som prövar frågor om upplåtelse av fiskerätt. Handredskapsfiske som inte bedrivs yrkesmässigt skall upplåtas under förutsättning att villkoren i 32 § rennäringslagen uppfylls samt att fisket inte inverkar menligt på miljön, turismen eller andra intressen. Vid upplåtelse av annat fiske skall företräde ges sådana personer för vilka fisket är av väsentlig betydelse för försörjningen.

Vidare föreskrivs att fisket skall upplåtas kostnadsfritt till fiskesamer, fjällägenhetsinnehavare samt licensierad yrkesfiskare. Upplåtelseavgiften skall delas lika mellan samefonden och berörd sameby. Om upplåtelsen berör flera samebyar beslutar länsstyrelsen om fördelningen mellan de olika samebyarna. Länsstyrelsen har rätt att för arbetet med upplåtelsen ta ut en avgift för att bekosta administration av den enskilda upplåtelsen, åtgärder för fiskevård samt fisketillsyn. Jordbruksverket är den myndighet som har rätt att utfärda närmare föreskrifter om upplåtelseerna ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjället.

Jordbruksverkets föreskrifter

Av Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1993:95) framgår att samebymedlemmarnas behov av fiskevatten skall tillgodoses genom att länsstyrelsen skall undanta ett antal vatten från upplåtelser, så kallade undantagsvatten. Detta innebär emellertid inga hinder för en samebymedlem att också bedriva fiske för eget behov eller för försäljning även i vatten som upplåts till allmänheten. Länsstyrelsen har rätt att begränsa fisket på lämpligt sätt med syfte att anpassa fisket till god fiskevård samt att förhindra störningar på miljön, turismen eller andra intressen.

Vidare föreskrivs att fiske för försäljning endast får upplåtas till fiskesamer, innehavare av fjällägenheter samt licensierad yrkesfiskare. Vidare föreskrivs att husbehovsfiske i första hand skall upplåtas till utpräglad glesbygdsbefolkning boende ovanför odlingsgränsen eller i anslutning till renbetesfjällen. Länsstyrelsen får medge rätt att lämna underupplåtelser av fiskerätt till medlem i sameby,

sammanslutning av samebyars medlemmar eller fastighetsägare som i samma vatten delar fiskerätt med staten. Efter medgivande av samebyn får länsstyrelsen medge denna rätt även till annan.

Förutsättningar för en förvaltning inriktad på fritidsfiskebaserat företagande i fjällområdet

Det främsta syftet med det som skrivits om fiskerätten i rennäringslagen är att reglera och säkerställa samebyarnas rätt till fiske. Lagstiftningen ger också ett tydligt utrymme för att fiske även får upplåtas till andra under vissa villkor.

Detta utrymme förtydligas i förordningen där texten kring upplåtelse av handredskapsfiske för rekreationssyfte är stark i och med att det föreskrivs vilka grupper som kan få fiskeupplåtelser med syfte att bedriva ett fiske för försäljning. Beträffande upplåtelser för husbehovsfiske ges en tydlig inriktning om att det är den lokala befolkningen i glesbygden som skall prioriteras men det lämnas ett visst utrymme för ytterligare upplåtelser.

Regelverket har i och med detta fått en inriktning så att det är möjligheten till nyttjande av fisken som regleras mellan olika grupper av fiskare. Några skrivningar som har något uttalat syfte att anpassa förvaltningen till utvecklingen av en turistisk näring uppbyggd kring fisket som aktivitet finns däremot inte. Turism nämns nästan inte alls och i samband med fiske finns istället ett tydligt motsatsförhållande. Det innebär att föreskrifterna ger länsstyrelsen rätt att kunna begränsa fisket för att det "inte skall inverka menligt på miljön, turismen eller andra intressen".

En möjlighet för utveckling av turism som är anpassad till förvaltningen finns dock genom att föreskrifterna lämnar en möjlighet för länsstyrelsen att medge rätt till att lämna underupplåtelser av fiskerätt. Detta innebär i praktiken att länsstyrelsen under vissa förutsättningar kan hyra eller arrendera ut ett vattenområde till en utomstående aktör som exempelvis en turistentreprenör.

Denna möjlighet begränsas till att gälla sameby-medlem eller en sammanslutning av sameby-medlemmar eller fastighetsägare som delar fiskerätt med staten i samma vatten. För att en utomstående turistaktör skall kunna få denna rätt krävs samebyns medgivande och ett avstyrkande behöver inte motiveras.

Lagstiftningens prioritering av sameby-medlemmarnas intressen medför att det finns goda förutsättningar för turistföretag med sin bas i samebyn att utveckla en verksamhet. Det finns i dag ett antal goda exempel på samiska turistföretag som har fiske som en del av sina produkter och även om intresset att bedriva turistnäring varierar mellan samebyarna så kan man anta att dessa kommer att öka i antal över tiden.

För entreprenörer som bedriver en mer rörlig verksamhet, utan fast lokalisering, är inte dessa problem lika stora utan här innebär det rådande upplåtelse-systemet snarast vissa fördelar. Rörliga turistentreprenörer med god lokalkännedom som baserar sin verksamhet på tillfälliga tältcamper eller dagsturer har bra möjligheter att kunna sätta ihop turistprodukter anpassade efter olika arter, fiskemetoder, vattentyper, väderförhållanden etc. Upplåtelseformen erbjuder i dessa fall goda förutsättningar för verksamheten.

Länsstyrelserna i de svenska fjällområdena har det senaste decenniet haft som ambition att inom ramen för det rådande regelverket utveckla fjällfisket enligt långsiktigt hållbara principer. Det råder också en samsyn mellan länen om att utvecklingen av en fisketuristisk näring skall kunna rymmas inom ramen för detta arbete. Det finns dessutom ett antal exempel i den praktiska förvaltningen på olika lösningar som inom ramen för rennäringslagstiftning haft som syfte att underlätta utvecklingen av verksamheter inom turism utan att förhindra samernas eller allmänhetens fiskemöjligheter.

5 Förvaltningen

5.1 Inledning

Fiske är ett av de områden som omfattas av EG:s gemensamma lagstiftning. Den gemensamma fiskeripolitiken måste dock kompletteras med en omfattande nationell reglering, dels för att kunna genomföra EG:s fiskeripolitik (exempelvis strukturstöd och kontroll), dels med regler som avser det kustnära fisket, fisket i inlandsvatten och fritidsfisket (avsnitt 5.3 och 5.4).

I Sverige är Fiskeriverket centralt ansvarig myndighet för fiske och fiskevård (avsnitt 5.5). På regional nivå är länsstyrelserna ansvariga myndigheter. Även andra myndighet, såsom Nutek och Naturvårdsverket, har viktiga roller på fritidsfiskets område (avsnitt 5.11). Inom ramen för den fysiska riksplaneringen har Fiskeriverket till uppgift att besluta om områden av riksintresse för yrkesfisket (avsnitt 5.9).

I regeringens uppdrag till Fiskeriverket lyfts särskilt fram frågan om lämpligheten att ge licens till fisketuristiska företag liksom i övrigt jämställa dessa företag med yrkesfisket inom ramen för fiskeriförvaltningen. Av denna anledning lämnas en särskilt redovisning av regelverket kring licensiering av yrkesfiskare i avsnitt 5.6.

Genom förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården ges Fiskeriverket möjligheter att lämna bidrag till fiskevård. Särskilt utpekade åtgärder är biotopvård, fisketillsyn samt bildande av fiskevårdsområden. Till detta regelverk är knutet ett särskilt anslag (43:9) som uppgår till ca 27 miljoner kronor. Även i övrigt finns medel tillgängliga för fiskevård, inte minst det anslag som disponeras av Naturvårdsverket och som avser restaureringsåtgärder i samband med kalkning av vatten. En redovisning av dessa nationella medel görs i avsnitt 5.7.

En viktig del av fiskevården är fisketillsynen (avsnitt 5.8). Fiskeriverket har ett övergripande ansvar för kontrollen av det yrkesmässiga fisket inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik. Kustbevakningens fiskekontroll avser såväl yrkesmässigt fiske som fritidsfiske. Därtill kommer att länsstyrelserna har rätt att utse fisketillsyningsmän. Fiskeriverket har en möjlighet att bidra till finansieringen av denna fisketillsyn inom ramen för fiskevårdsanslag (43:9).

Förutom nationella medel finns det för fritidsfisket och de fritidsfiskebaserade företagen möjlighet att till viss del nyttja EU:s olika fonder. Detta kan exempelvis avse LIFE+ (restaureringsåtgärder), stöd från Regionalfonden eller Fond för landsbygdens utveckling (LBU). Inom vissa geografiska områden är det även möjligt att lämna stöd från Fiskefonden (avsnitt 5.10)

5.2 Förvaltningen i dag

I Sverige gäller de författningar som EG har utfärdat inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. En relativt omfattande nationell fiskerilagstiftning måste dock finnas vid sidan av EG:s regler, dels som komplettering till och för verkställighet av EG:s förordningar, dels för bestämmelser av rent nationell karaktär.

Den grundläggande nationella lagstiftningen utgörs av fiskelagen (1993:787) och förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (fiskeförordningen). Av bilaga till fiskelagen framgår i vilken omfattning allmänheten får bedriva fiske på enskilt vatten. Regeringen har i förordningen endast i ett fåtal fall utfärdat grundläggande bestämmelser för fiskevården, nämligen förbud mot fiske efter mal och flodpärlmussla och mot fiske med sprängämnen, bedövande eller dödande ämnen,

elektrisk ström, skjutvapen eller sådana redskap som fisken kan spetsas med.

Regeringens rätt att besluta om föreskrifter har i huvudsak förts vidare till Fiskeriverket. Verket får meddela föreskrifter för fiskevården och fiskets bedrivande i havet och längs kusterna samt i Vätern, Vättern, Mälaren, Hjälmaran och Storsjön i Jämtland, upp till första definitiva vandringhinder. I övriga vattenområden får myndighetsföreskrifter endast utfärdas för att skydda särskilt hotade arter eller stammar av nationellt intresse. Ansvaret för beståndsvården i de flesta insjövatten är därigenom överlämnat till fiskevattenägarna. År 2003 utvidgades Fiskeriverkets bemyndigande på så sätt att föreskrifter även får utfärdas med hänsyn till fiskets bedrivande. Av förarbetena framgår att bemyndigandet inte medger att fördela resursen mellan olika kategorier fiskanden.

Den nationella fiskeregleringens gräns mot EG-rätten framgår av rådets förordning (EG) nr 2371/2002 om bevarande och hållbart utnyttjande av fiskresurserna inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken (grundförordningen). I denna förordning anges att den gemensamma fiskeripolitiken i princip omfattar allt nyttjande av levande resurser i vatten och inom vattenbruket samt beredning och avsättning av fiskeri- och vattenbruksprodukter inom medlemsstaternas territorier eller gemenskapens fiskevatten eller av gemenskapens fartyg. Det framgår indirekt av förordningen att fiskeripolitiken i praktiken avser främst yrkesmässig verksamhet efter marina och diadroma arter. Det blir därför nödvändigt att i nationell lagstiftning reglera övrigt fiske.

Även de geografiska avgränsningarna i EG:s regelverk gör nationella kompletterande föreskrifter nödvändiga. EG har tills vidare förbehållit fisket i havet innanför tolv nautiska mil från baslinjen för medlemsstaternas egna fiskare. Medlemsstaterna tillerkänns en långtgående bestämmanderätt i såväl inlandsvatten som marina vatten innanför tolv milsgränsen.

5.3 EU:s reglering

Genom medlemskapet i EU har Sverige överlämnat rådgivningen över fiskresurserna till gemenskapen. Det svenska yrkesfisket är därför underkastat EU:s fiskeripolitik. Enligt denna skall för yrkesmässigt nyttjande av fiskresursen finnas nationella system med fiskelicenser anknutna till fartygen, i Sverige kallade fartygstillstånd. Som nämnts har EG dock valt att inte låta den gemensamma fiskeripolitiken omfatta sötvattensområden och fritidsfiske.

Fiskeriverket har huvudansvaret för genomförandet i Sverige av den gemensamma fiskeripolitiken. I detta ingår bl.a. att tillse att nyttjande av de för Sverige tillgängliga fiskresurserna sker på ett ekologiskt och ekonomiskt hållbart sätt. Särskilt betydelsefullt är frågor om anpassning av den svenska fiskeflottan till fiskresurserna. Av dessa skäl finns inom ramen för nuvarande bestämmelser inte utrymme för en ökning av den totala fartygskapaciteten, t.ex. genom att inlemma fartyg som bedriver fritidsfiskebaserad verksamhet i fiskeflottan.

Den gemensamma fiskeripolitiken reglerar enbart det fiske som bedrivs yrkesmässigt och medlemsstaterna har ett ansvar att övriga fisken regleras så att det licensierade yrkesfisket inte påverkas negativt. Gränsen mellan vilka typer av fisken som är yrkesmässiga och övriga fisken är dock inte enkel att dra. Respektive medlemsstat måste göra denna gränsdragning. I takt med att fritidsfiskets redskap blir alltmer effektiva blir det svårare att reglera och förvalta sådana fisken som bedrivs på ett yrkesmässigt sätt av personer som inte behöver yrkesfiskelicens för sin verksamhet.

Den nuvarande gemensamma fiskeripolitiken antogs i december 2002 och avser perioden 1 januari 2003 – 31 december 2012. Utöver grundförordningen regleras fisket framförallt genom en årlig förordning. Från och med år 2006 finns en särskild förordning för fisket i Östersjön.

En viktig del av den gemensamma fiskeripolitiken är den s.k. tekniska regleringen för bevarande av fiskeresurserna. Genom denna regleras bl.a. mask-

storlekar och redskapsutföring i övrigt, minsta landningsstorlek för fisk liksom begränsningar för fiske i visst område eller under viss tidsperiod. Vad gäller redskapsbegränsningar kan noteras att det genom gemenskapslagstiftning fr.o.m. den 1 januari 2008 är förbjudet att använda drivgarn för fiske efter lax i Östersjön som en åtgärd för att minska oavsiktliga bifångster.

Förutom utfasningen av drivgarn omfattar laxförvaltningen sommarfredning för lax och öringfisket, 15 juni–30 september i Finska viken och 1 juni–15 september i övriga Östersjön. Förbudet att behålla lax och öring ombord gäller dock bara utanför fyra sjömil från baslinjen och det är tillåtet att fånga lax och öring med fasta laxfällor vid kusten innanför denna gräns.

5.4 Nationella regler

Fiskelagen reglerar rätten till fiske och fisket i första hand inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon. I lagen ges grundläggande bestämmelser om alla typer av fiske, förhållandet mellan de fiskande, redskapsfrågor och rätten till fiske i allmänt och enskilt vatten. Det anges att yrkesfiskelicens får beviljas den för vars försörjning fisket är av väsentlig betydelse, om fisket har anknytning till svensk fiskerinäring. Rätten att föreskriva om detaljbestämmelser överlämnas i fiskelagen till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer (se avsnitt 5.6).

Förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen ger närmare föreskrifter för fisket och bemyndigar Fiskeriverket att meddela föreskrifter för fiskevården och fiskets bedrivande. Detta innebär att verket kan förbjuda och begränsa fisket med avseende på vilken fisk som fångas, användning av fiskefartyg, fiskemetoder eller fiskeredskap och fiske inom vissa områden eller för visst ändamål. Fiskeriverket får även pröva frågor om yrkesfiskelicens och krav på särskilt tillstånd för användning av fartyg för yrkesmässigt fiske.

I Fiskeriverkets föreskrifter (2004:36) finns regler för fisket i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön och i verkets föreskrifter (FIFS 2004:37) finns regler för fisket i sötvattensområdena. I Fiskeriverkets föreskrifter (2004:25) om resurstillträde och kontroll på fiskets område finns bestämmelser om närmare förutsättningar för att få yrkesfiskelicens och fartygstillstånd samt förutsättningar för vissa särskilda tillstånd till fiske liksom hur fångstrapportering och fiskekontroll skall ske.

5.5 Fiskeriverkets bemyndiganden

Som tidigare nämnts har Fiskeriverket enligt fiskelagen och fiskeförordningen bemyndigande att reglera fisket genom föreskrifter för fiskevården och fiskets bedrivande i havet, vattnen längs kusterna och Väneren, Vättern, Mälaren och Hjälmaren samt Storsjön i Jämtland till första definitiva vandringshindret genom förbud eller begränsning av fisket med avseende på den fisk som får fångas, användningen av fiskefartyg, fiskemetoder eller fiskeredskap och fiske inom vissa områden eller för vissa ändamål. För andra inlandsvatten får föreskrifter meddelas endast till skydd för hotade arter eller stammar av nationellt intresse.

Verkets nuvarande bemyndiganden tillåter inte fördelning av fisket mellan olika kategorier av fiskande om inte skälet är fiskevård. Fördelningen mellan olika kategorier fiskande har regeringen gjort i fiskeförordningen, där åtskillnad görs redskapsmässigt mellan yrkesfisket och fritidsfisket.

5.6 Licenskrav för yrkesfiske

5.6.1 Licenssystemet för yrkesfiske på allmänt vatten

Innan Sverige blev medlem i EU fanns inte personlig yrkesfiskelicens som krav för att få tillgång till fiskeresursen. Den licens som då fanns utgjorde dock en förutsättning för att få ekonomiskt stöd till fiskeriverksamheten. En sådan licens infördes år 1978. Förutsättningarna för licens var att sökanden skulle bedriva yrkesfiske eller annat fiske av bety-

delse för försörjningen och ha förutsättningar att bedriva rationellt fiske och att avsätta fångsterna. Inkomsten skulle ge tillfredsställande försörjningsunderlag.

I dag provas vid licensgivningen såväl inkomstens betydelse för försörjningen som tillgången på fisk vid nyetablering av fiskeverksamhet. Vid omprövning av licens, senast vart femte år, görs enbart inkomstprövning. Förutsättning för att få behålla licensen för en ny period är att bruttoinkomst från fisket årligen uppgår till minst två prisbasbelopp under vart och ett av de tre senaste åren.

Licenssystemet används för att hindra överetablering av yrkesfiskare och för att endast fiskare med behov av inkomst från fisket ska få tillgång till resursen. Det förekommer att licens söks för fiske som bl.a. innebär att sökanden avser etablera ett fisketurismföretag och anger som inriktning på det tänkta fisket trollingfiske eller fiske efter hummer och krabba med fler redskap än vad som medges fritidsfiske. I dessa fall beviljas i dag inte licens, eftersom det beskrivna fisket anses ligga utanför yrkesfisket. Det kan således konstateras att den fisketuristiske företagaren i dag inte anses bedriva fiske i sådan utsträckning att det berättigar till licens.

Den som har yrkesfiskelicens får i många fallen använda fler eller längre redskap än fritidsfiskaren. Fiskaren måste dock rätta sig efter de inskränkningar i fisket (område, tid, maskstorlek på redskap m.m.) som Fiskeriverket bestämmer. För det fartyg som används i yrkesfisket skall finnas ett särskilt tillstånd att använda fartyget i yrkesfiske, fartygstillstånd. Såväl licensen som fartygstillståndet kan riktas mot vissa fiskslag, vissa fiskområden etc. och fiskaren får då alltså inte fiska utöver vad licensen medger. Den licensierade yrkesfiskaren är skyldig att regelbundet redovisa sina fångster till Fiskeriverket.

5.6.2 Fiske på enskilt vatten

Fiskelagen och fiskeförordningen begränsar inte redskapsanvändningen för den som fiskar med stöd av enskild rätt. Den som har tillgång till enskilt vatten får alltså nyttja yrkesmässiga redskap där utan att inneha licens. Fiskeriverket får dock reglera

redskapsanvändningen med hänsyn till behovet av att skydda fiskbestånden.

5.7 Fiskevård

5.7.1 Fiskevårdsmedel

Fiskevård är en viktig del i förvaltning av fiskeresursen. Fiskeriverket disponerar årligen genom anslaget 43:9 medel för fiskevård. För år 2007 uppgick anslaget till 27 miljoner kronor. Anslaget disponeras enligt förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården.

I förordningen anges att stöd får lämnas till åtgärder som främjar fiskevården, främst i vatten där allmänheten har rätt att fiska. Stöd kan lämnas till insatser som syftar till att bevara hotade fiskarter eller stammar, biotopvård och annat främjande av den biologiska mångfalden som stödberättigade. Särskilt anges att medel får lämnas för bildande eller ombildande av fiskevårdsområden, fisketillsyn och utsättning av fisk.

Fiskeriverket redovisade år 2004 till regeringen hur medlen hade disponerats för perioden 1977 till 2003. Under perioden fördelades 20 miljoner kronor per år inom anslaget. Av medlen gick 63 procent till länsvisa fiskevårdsinsatser (tabell 5.1) varav sammanlagt ca 11 miljoner kronor avsåg fisketillsyn. Medlen för fisketillsyn ökade under perioden från 700 000 miljoner kronor år 1997 till 2,2 miljoner kronor år 2003.

Inom de länsvisa fiskevårdsinsatserna har medlen huvudsakligen (60 procent) använts för biotopvård, dvs. åtgärder direkt i vattnet för att förbättra reproduktions och uppväxtförhållandena och bygande eller öppnande av vandringsvägar (tabell 5.2). Cirka en fjärdedel av medlen användes för inventering, planering och fisketillsyn. Länsvisa medel användes också för fiskutsättningar i vilka utsättningar av flodkräfta ingick. Nästan hälften av de länsvisa fiskevårdsinsatser har motiveras helt eller delvis med en ökad biologisk mångfald. En mindre del av anslaget används även för att främja fritidsfiske längs kusterna och i de stora sjöarna.

Som ett villkor för tilldelningen av fiskevårdsmedel (anslag 43:9) för år 2006 begärde Fiskeriverket att länsstyrelserna skulle redovisa åtgärdsplaner för perioden 2007 till 2010. Åtgärdsplanerna skulle innehålla samtliga prioriterade fiskevårdsåtgärder inom länet. Länsstyrelserna gavs också ett uppdrag från Naturvårdsverket att ta fram regionala planer för biologisk återställning i kalkade vatten.

En översiktlig sammanställning av de kostnader som redovisas i åtgärdsplanerna tyder på ett behov av minst 500 miljoner kronor under fyraårsperioden. De samlade medlen för anslagen 43:9 Fiskevård och 34:3 Biologisk återställning i kalkade vatten samt restaurering uppgår under år 2007 till 74 miljoner kronor. Till det skall läggas vattenavgiftsmedel samt kommunala/privata medel liksom möjligheter att få bidrag från gemenskapens olika stödformer (avsnitt 4.10.1).

I utredningen Fiskevårdens finansiering (SOU 2005:76) uppskattas det årliga behovet av resurser för fiskevård till minst 60 till 80 miljoner kronor. I betänkandet konstateras att underlaget för uppskattningen är osäkert och behovet sannolikt är betydligt större än så.

Tabell 5.1. Fördelning av fiskevårdsmedel 1997-2003.

	Fördelade medel, miljoner kr
Länsvisa fiskevårdsinsatser	79
Forskning och utredningsarbeten	15
Fiskutsättningar	10
Aktionsplan lax (SAP)	8
Särskilda fiskevårdsinsatser	6
Bildande av Fiskevårdsområden	4
Övriga insatser	3
Totalt	125

Tabell 5.2. Fördelning länsvisa fiskevårdsinsatser

Insatser	Andel, %
Biotopvård	34
Fiskvägar	26
Övriga fiskevårdsåtgärder (planering, inventering, tillsyn)	23
Fiskutsättningar (inkl flodkräfta)	11
Övriga åtgärder i fält	6

5.8 Fisketillsyn

Fisketillsynen är en viktig del av det fiskevårdande arbete. Enligt Fiskeriverkets instruktion har verket såsom ansvarig myndighet för fiskevården och genomförandet av EG:s gemensamma fiskeripolitik det övergripande ansvaret för fiskerikontrollen. Kustbevakningen skall enligt sin instruktion i den utsträckning det följer av föreskrifter, och i förekommande fall efter överenskommelse med annan myndighet, bedriva tillsyns- och kontrollverksamhet i fråga om bl.a. fiske. I länsstyrelsernas instruktion anges att länsstyrelsen bl.a. har uppgifter inom sakområdet fiske, men någon ytterligare precisering görs inte.

Enligt fiskeförordningen skall Fiskeriverket utöva tillsyn över efterlevnaden av både EG:s förordningar och nationella bestämmelser om fiske. Tillsynen omfattar även landnings- och kvalitetskontroll. Kustbevakningen har till uppgift att bedriva sjöövervakningen i Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon samt i Väner och Mälaren.

Med stöd av fiskelagen har regeringen i fiskeförordningen bemyndigat Fiskeriverket och länsstyrelsen att meddela sådana förelägganden och förbud som behövs för att fiskerilagstiftningen skall efterlevas. Av fiskeförordningen följer också att länsstyrelsen har rätt att förordna fisketillsynsmän. I fiskelagen anges vidare de befogenheter i samband med kontroll som en fisketillsynsman har.

I betänkandet Den svenska fiskekontrollen – en utvärdering (SOU 2005:27) noteras att länsstyrelsernas ansvar för tillsyn är otydligt. Det konstateras vidare att länsstyrelsernas tillsynsverksamhet främst är inriktad mot prevention, bl.a. genom att sprida information om fiskebestämmelserna. Den faktiska tillsynen över att bestämmelserna om fiske efterlevs utförs huvudsakligen av de av länsstyrelserna förordnade fisketillsynsmännen på en i det närmaste ideell basis. I betänkandet föreslås därför att regeringen bör förtydliga länsstyrelsernas roll och uppgifter i fisketillsynen.

5.9 Områden av riksintresse

Mark- och vattenområden som har nationell betydelse för viktiga samhällsintressen kan enligt Miljöbalken pekats ut som riksintressen. Riksintressenas syfte är att ge ett långsiktigt skydd och vara ett stöd för den fysiska planeringen när det gäller att göra avvägningar mellan olika intressen. Kommunerna verkställer detta i sina översiktsplaner.

Enligt Miljöbalken skall Fiskeriverket lämna underlag för utpekande av områden av riksintresse för fisket. Detta omfattar emellertid endast yrkesfiske. Fritidsfisket ingår som en del i riksintressanta områden för naturvård och rörligt friluftsliv. Det är därmed Naturvårdsverket som har ansvaret för fritidsfiskets långsiktiga skydd i planprocessen.

Kriterier för riksintressen för naturvård och friluftslivet finns i en handbok med allmänna råd (Naturvårdsverket 2005:5). Riksintresseområden för friluftslivet definieras som områden med stora friluftsvärden på grund av särskilda natur- och kulturkvaliteter. Områden skall också vara tillgängliga för allmänheten och vara eller kunna bli attraktiva för besökare från hela eller stora delar av landet, dvs. ha en potential för turism. Anvisningarna är stor utsträckning en inriktning mot bevarande och biologisk mångfald.

Särskilt goda möjligheter till fritidsfiske ingår i ett av fem huvudkriterier i anvisningarna. De kriterier som berör fisket är stränder och vatten lämpliga för fritidsfiske, god tillgång på fisk, goda förutsättningar för fiske eller insatser för fritidsfiske i form av exempelvis utsättningar, båtuthyrning eller guidning.

Under perioden 1996–1999 pekades 778 nya områden ut som riksintressen för naturvård. Flertal av dessa utgörs av odlingslandskap, ängar och naturbetesmarker (416 st.) samt våtmarker (294 st.). Riksintresse för friluftslivet omfattar 215 av de sammanlagt ca 2 000 beslutade områdena.

5.10 Finansieringsmöjligheter

5.10.1 Finansiering från EU

Åtgärder som främjar fritidsfiske och fisketuristisk verksamhet kan få del av gemenskapsfinansierat stöd. För programperioden 2007–2013 förutses att finansiering främst kommer att ske inom ramen för det Operativa programmet för fiskerinäringen som finansieras av Europeiska fiskerifonden och Programmet för landsbygdsutveckling (LBU) som finansieras av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Härutöver kan även möjlighet ges inom ramen för regionala programmen för konkurrenskraft och sysselsättning och territoriellt samarbete samt LIFE+.

Operativa programmet för fiskerinäringen

För programperioden gäller bl.a. målsättningen att skapa tillväxt på landsbygden och att skapa förutsättningar för naturliga fiskbestånd.

Inom åtgärdsområde Hållbar utveckling kan stöd beviljas för att skapa konkurrenskraft i områden där fiskerinäringen relativt sett bedöms ha en stor betydelse för regionen. Åtgärderna inom stödområdet skall utgå ifrån en utvecklingsstrategi som tas fram av ett lokalt partnerskap. Stödet avser att skapa mervärde och kan beviljas även till företag utanför den traditionella fiskerinäringen. Möjlighet finns därmed att bevilja stöd till redan etablerade företag med fisketuristisk verksamhet eller till nyetablering av sådan verksamhet.

Inom åtgärdsområdet Skydd och utveckling av den akvatiska faunan och floran är målet att förbättra de naturliga reproduktionsmöjligheterna för fiskarter av kommersiellt intresse för olika nyttjare av resursen och därigenom på sikt öka de naturliga populationerna av dessa arter. För att underlätta såväl upp- som utvandring behövs olika åtgärder för att underlätta passagen förbi befintliga vandringshindrar, inklusive ökat vattenflöde förbi kraftanläggningarna. Det finns även många gamla dammar som behöver rivas för att återställa biotopen. Stöd kan även beviljas för att t.ex. återställa försämrade vattendrag som har påverkats kraftigt under flottledrensningen.

Programmet för landsbygdsutveckling (LBU)

Fritidsfiskerelaterat företagande är av naturliga skäl främst lokaliserade till landsbygd eller glesbygd. Många av de verksamheter som dessa företag bedriver ligger i linje med de prioriteringar som ställts upp inom programmet.

Programmet har som övergripande mål att stödja en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling av landsbygden i Sverige. Åtgärder finansieras både från EU:s budget och nationellt. Under sjuårsperioden satsas totalt 35 miljarder kronor.

Följande utvecklingsområden och prioriteringar skall vara vägledande för hela programmets genomförande:

- Hållbar utveckling och hållbart naturresursutnyttjande med beaktande av uppställda miljömål är en generell utgångspunkt för programmet.
- Produktionen av livsmedel med olika mervärden bör utvecklas.
- Ny varu- och tjänsteproduktion med anknytning till jord- och skogsbruk, övriga areella näringar och landsbygden bör utvecklas för att stärka den ekonomiska basen och för att öka tillväxt- och sysselsättningsmöjligheterna i landsbygdsområdena.
- Kunskaper, innovationer och entreprenörskap skall stödjas. Det är även viktigt att stärka kunskapsförsörjningen från universitet, högskola och forskning.
- I dag är flera grupper i samhället som unga, kvinnor och personer med utländsk bakgrund, underrepresenterade inom jord- och skogsbrukssektorn. Dessa grupper behövs i de areella näringarna, både för att stärka jämställdheten och för att utveckla landsbygdsområdenas ekonomiska och sociala liv.

Programmen för regional konkurrenskraft och sysselsättning

Sveriges arbete med målen regional konkurrenskraft och sysselsättning har delats upp på ett nationellt och åtta regionala strukturfondsprogram. De åtta regionala strukturfondsprogrammen fokuserar på förbättrad regional konkurrenskraft med

innovation och förnyelse samt tillgänglighet som prioriterade insatsområden. Ungefär 13 miljarder kronor kommer att satsas på insatser inom målet regional konkurrenskraft och sysselsättning under programperioden.

Territoriellt samarbete

Sverige deltar i tio program för territoriellt samarbete. Syftet med territoriella samarbeten är att skapa gynnsamma förutsättningar för ökad sysselsättning och konkurrenskraft i EU:s regioner. Det kan exempelvis avse samarbetet mellan gränsregioner som fysiskt gränsar till varandra. Syftet är att genom aktiva och strategiska åtgärder utveckla dessa gränsregioner.

EU-LIFE+

Åtgärder för förbättrade vattenmiljöer kan vara positivt för fritidsfisket och fritidsfiskerelaterade företag. LIFE+ är EU:s stödprogram för finansiering av insatser för miljön. Genom LIFE+ samfinansieras miljöåtgärder i Gemenskapen och vissa länder utanför denna, bl.a. angränsande länder i området kring Medelhavet och Östersjön. LIFE+ har för 2007–2013 en budget på ca 20 miljarder kronor totalt. Ungefär hälften av budgeten ska användas till projekt som konkret gynnar natur och biologisk mångfald. Resterande medel fördelas inom insatsområdena "Miljöpolitik och miljöstyrning", samt "Information och kommunikation". Stödet kommer i huvudsak att användas för att genomföra syftena i EU:s fågeldirektiv och habitatdirektiv. Medlen kommer framförallt att styras till utpekade Natura 2000-områden, inbegripet livsmiljöer och arter i kustområden och marina områden.

5.10.2 Nationell finansiering

Fiskevårdsmedel

Fiskeriverket administrerar anslaget 43:9 Fiskevård. År 2007 beviljades ca 27 miljoner kronor till länsstyrelserna. Som tidigare nämnts framgår av förordningen om stöd till fiskevården bl.a. att statsbidrag i mån av tillgång på medel får lämnas till åtgärder som främjar fiskevården, främst i vatten där allmänheten har rätt att fiska. Avsikten med fiskevårdsanslaget är alltså, förutom att gynna

fisken och dess livsmiljö, också att förbättra och öka möjligheterna till fritidsfiske för rekreation och husbehov. Se även avsnitt 5.7.1.

Medel till bevarande av biologisk mångfald

Naturvårdsverket administrerar bidrag till länsstyrelserna för deras arbete med biologisk mångfald. Medlen kan användas till restaureringsåtgärder och åtgärder för hotade fiskarter. Naturvårdsverket har avsatt 26 miljoner kronor under 2007 för bidrag till restaurering av vattendrag och 87 miljoner kronor för länsstyrelsens arbete med åtgärdsprogram för hotade arter och för särskilda artinriktade insatser. Av dessa avsåg 6,3 miljoner kronor insatser som gäller sötvattensarter.

Vattenavgiftsmedel och fiskeavgifter

Den som avser bedriva en vattenverksamhet är skyldig att utan ersättning vidta åtgärder som kan behövas till skydd för fisket i det vatten som berörs av vattenverksamheten eller i angränsande vattenområde. Istället för skyldighet att vidta åtgärd får miljödomstolen eller i vissa fall länsstyrelsen fastställa en särskild avgift för främjande av fisket inom det vatten som berörs eller i angränsande vattenområde. Dessa medel kan sökas av kommuner och fiskevårdsområdesföreningar.

Kalkningsanslag

Kalkningsanslag för biologisk återställning uppgick under år 2007 till ca 218 miljoner kronor. Kalkning används för att motverka de skador försurningen orsakar livet i sjöar och vattendrag. Naturvårdsverket har det övergripande ansvaret för kalkningsverksamheten medan länsstyrelserna ansvarar för verksamheten på länsnivå. Huvudmannen, oftast en kommun, detaljplanerar kalkningsåtgärder och upphandlar entreprenörer som utför själva kalkningen. Kalkningen är på många platser en förutsättning för att vandringsfisk, främst lax och öring, skall kunna leka och reproducera sig.

5.11 Myndigheter som arbetar med fritidsfiske och företagande

Fiskeriverket

Fiskeriverket är den statliga myndighet som har ansvar för bevarande och nyttjande av fiskresursen. Traditionellt har Fiskeriverkets uppdrag främst varit fokuserat på yrkesfiske, beredningsindustrin och vattenbruket. De föreskrifter som utfärdas av fiskevårdsskäl påverkar både yrkesfiske och fritidsfiske. De senaste åren har fritidsfiskerelaterat företagande fått ökad vikt i förvaltningen. Fiskeriverket är ansvarig myndighet för genomförandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik och administrerar i denna egenskap den Europeiska Fiskerifonden, genom vilken bl.a. fritidsfiskerelaterade företag kan få stöd för sina verksamheter. Programmet omfattar ca en miljard kronor och finansieras ungefär till hälften av EU och till hälften nationellt. Fiskeriverket fördelar även medel för fiskevård genom fiskevårdsanslaget.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna har ett allmänt ansvar att främja fiske och fiskevård. En av länsstyrelsens uppgifter är att handlägga frågor som rör fiskevård och fritidsfiske, exempelvis fisketillsyn, utplantering av fisk, dispenser m.m. I regleringsbrevet till länsstyrelserna för 2007 sägs att länsstyrelserna aktivt ska medverka till en positiv utveckling av fisketurismnäringen. Länsstyrelsernas medverkan består bl.a. i tilldelande av projektmedel för utveckling av fritidsfiskerelaterade verksamheter och deltagande i styr- och referensgrupper. Länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Dalarnas län skiljer sig från övriga länsstyrelser i det att de är fiskevattenägare. De förvaltar de statliga vattnen ovan odlingsgränsen och kan bl.a. upplåta vatten till fritidsfiskerelaterad verksamhet. Länsstyrelserna administrerar stora delar av de fiskevårdsmedel som Fiskeriverket fördelar.

Vattenmyndigheterna

Riksdagen beslutade i mars 2004 att Sverige delas in i fem vattendistrikt med en vattenmyndighet i varje distrikt. En länsstyrelse i varje vattendistrikt har utsetts till vattenmyndighet med ansvar för förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön inom distriktet. Vattenmyndigheterna har det övergripande ansvaret att se till att EU:s ramdirektiv för vatten genomförs i Sverige. På Sveriges alla länsstyrelser finns ett beredningssekretariat som består av en eller flera personer som ska hjälpa vattenmyndigheterna i arbetet med vattendirektivet. För varje vattenmyndighet finns det en vattendelegation med uppgift att fatta beslut inom vattenmyndighetens ansvarsområde. Vattendelegationen beslutar till exempel om vilken vattenkvalitet som ska uppnås i ett visst vattendrag, vilka åtgärder som ska vidtas och hur områdena ska skötas för att vattenkvaliteten ska förbli hög.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har många verksamheter som berör fritidsfisket och fritidsfiskerelaterat företagande. Naturvårdsverket är bl.a. centrala myndighet för att genomföra naturvårdspolitiken. Naturvårdsverket vägleder och stöder länsstyrelser, kommuner och andra i arbetet med skydd och skötsel av särskilt värdefulla sjöar och vattendrag och bevarande, restaurering av våtmarker m.m. Naturvårdsverket har också det nationella ansvaret för att bevara och utveckla förutsättningarna för friluftslivet.

Nutek

Verket för Näringslivsutveckling, Nutek, skall bidra till att det skapas fler nya företag, fler växande företag och fler starka regioner med syfte att främja hållbar ekonomisk tillväxt och välbefinnande i hela landet. Nutek är sedan den 1 januari 2006 ansvarig myndighet för främjandet av turismnäringen. Nutek ska utveckla näringspolitiska insatser för främjande av företagande och entreprenörskap inom turistnäringen genom kunskapsbildning, kvalitetsutveckling och samverkan.

Jordbruksverket

Den 1 januari 2007 startar ett nytt landsbygdsprogram (LBU). Programmet är ett stödprogram på ca 35 miljarder kr som finansieras ungefär till hälften av EU och till hälften nationellt. I det nya landsbygdsprogrammet finns en rad ersättningsformer som ska stärka landsbygden på områden som företagande, konkurrenskraft, och miljö som fritidsfiskerelaterade företagare kan söka.

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket arbetar bl.a. med säkerhet och miljöskydd på fartyg. Uppgiften är bl.a. att genom regelutveckling och tillsyn se till att redarens ansvar för säkerhet och miljöskydd efterlevs. Sjöfartsverket ställer bl.a. behörighetskrav på de fritidsfiskerelaterade företagare som använder turfiskebåt.

Glesbygdsverket

Glesbygdsverkets uppgift är att tillföra kunskap om de särskilda utvecklingsförutsättningar som råder i gles- och landsbygdsområden när det gäller befolkning och livsvillkor, tillgänglighet till service, arbetsmarknader, infrastruktur och utbildning. Verket arbetar inte specifikt med fritidsfiskerelaterad verksamhet, men de frågeställningar som tas upp gällande gles- och landsbygdsföretag generellt är ofta relevanta även för de fritidsfiskerelaterade företagen i gles- och landsbygd.

Kommunerna

I kommunerna varierar det mycket hur mycket insatser som görs för att främja fritidsfiske och fritidsfiskerelaterat företagande. Fritidsfiskefrågor och frågor om fritidsfiskerelaterat företagande hanteras ofta i olika delar av organisationen beroende på den specifika frågan t.ex. i miljönämnd, fritidsnämnd, byggnämnd eller teknisk nämnd.

6 Förvaltning av lax och havsöring

6.1 Inledning

I den del av regeringens upp som rör vildlax och öring anges att Fiskeriverket särskilt bör göra en internationell studie om hur lax och öringfisket förvaltas, fördelas och värderas i andra länder med vildlaxälvar. Denna genomgång görs i avsnitt 6.2.

Den svenska fiskeradministration har beskrivits i kapitel 5. Inledningsvis i detta kapitel lämnas vissa kompletteringar som rör svensk och internationell laxförvaltning (avsnitt 6.1)

6.2 Förvaltning av lax

Laxfisket i egentliga Östersjön bedrivs i huvudsak med drivgarn och till en mindre del med linor. I Bottenhavet och Bottenviken beskattas laxen i stället med olika typer av fasta redskap. Drivgarnen håller dock på att fasas ut och kommer att vara förbjudna i hela Östersjön från och med den 1 januari 2008. I Bottenhavet förekommer fortfarande ett visst fiske med en del traditionella laxfällor men det har under de senaste åren minskat snabbt på grund av de problem som det ökande sälbeståndet utgör för fisket och som i vissa områden gör det helt omöjligt att fiska med dessa redskap. I dessa redskap garnar laxen som i ett vanligt nät och dör men fiske med så kallade kombifällor, oftast av push-up typ, som är att betrakta som relativt sälsäkra, blir allt vanligare. I push-up fällorna bibehåller man fångsten levande och fångar även en del gädda, abborre, sik och öring.

Försommarfredning och fredningsområden

En av de mest framgångsrika förvaltningsåtgärderna har varit inrättandet av en generell försommarfredning längs delar av Norrlands kust tillsammans med inrättandet av fredningsområden utanför vildlaxvattendragen. Då det visats att vildlaxen nor-

malt anländer till kusten före den odlade laxen och dessutom att de största och värdefullaste vilda laxarna kommer först, var avsikten att ett antal vilda laxar skulle hinna vandra upp i vattendragen innan kustfisket startade. Efterhand som många vildlaxbestånd förbättrats har vissa lättnader kunnat införas i kustfisket och för närvarande tillämpas försommarfredning t o m den 10 juni i kustområdet Västerbottens län, dvs. den nordligaste delen av Bottenhavet (Nordmalings kommun) och norrut i Bottenviken. Inom fredningsområdena varierar fisketider och fiskemöjligheter beroende på det enskilda beståndets styrka.

Den internationella aktionsplanen för Östersjölaxen 1997–2010

Den internationella aktionsplanen för Östersjölaxen som antogs av Fiskerikommissionen för Östersjön i februari 1997 innehåller det långsiktiga målet om att uppnå minst 50 procent av den beräknade potentiella produktionsnivån senast år 2010. Hittills har planen resulterat i att den årliga produktionen av vild lax som vandrar ut i Östersjön har ökat från ca 500 000 till 1,7 miljoner laxar men ökningen har framförallt skett i de större vattendragen.

Svaga bestånd finns fortfarande i många av de mindre älvarna samt i Finska viken och i södra delarna av Östersjön. Det yrkesmässiga fisket på laxen har minskat kraftigt under senare år och efter utfasningen av drivgarnsfisket återstår enbart ett relativt begränsat krokfiske med drivlinor samt det kustnära fisket med fasta laxfällor. Kustfisket efter lax påverkas alltmer av sälskador och fisket med så kallade push-up fällor är för närvarande den enda fiskemetod som fortfarande kan bedrivas med en bra ekonomisk lönsamhet.

Fettfenklippning av all odlad lax som sätts ut

Genomförandet av fettfenklippning av all odlad lax som sätts ut är en central del i aktionsplanen

som gör det möjligt att fördela det ökande mängd av vild respektive odlad lax mellan olika intressegrupper vid kusten och i älvarna. Möjligheten att se skillnad på odlad och vild lax innebär bl.a. att fiske efter vilda lax med fettfena kvar kan begränsas eller förbjudas i de områden där beståndsutvecklingen fortfarande är svag samt att fisket på vild lax i de större älvarna med positiv utveckling kan öppnas upp.

Indexälvar

En annan viktig del i aktionsplanen är inrättandet av indexälvar och att det utvecklas jämförbara metoder för att kunna mäta resultatet av de åtgärder som sätts in. I Sverige har Fiskeriverket tillsammans med SLU bedrivit ett framgångsrikt arbete med att etablera Sävarån som en indexälv för mindre skogsälvar i norra delen av Östersjön. Viss verksamhet bedrivs också i Torne älv och Mörrumsån som är två av de av Sverige utsedda indexälvarna. Dessutom finns planer på att påbörja ett liknande arbete i Vindelälven/Ume älv i samband med att Vattenfall håller på att bygga en ny fiskväg förbi Stornorrfors kraftstation där det blir möjligt att mäta antalet fiskar som vandrar både uppåt och neråt förbi kraftverksdammen. Fiskvägen planeras att tas i drift under våren 2009 och kommer troligtvis att bli den första laxälven i Östersjön där det går att mäta all lax och havsöring som vandrar upp för att leka i Vindelälven och antalet uppväxande laxar och öringar som är på väg att vandra ut i Östersjön.

Revidering av aktionsplanen

När det gäller förvaltningen av östersjölaxen avser EU-kommissionen att revidera den nu gällande långsiktiga internationella aktionsplanen (SAP). Enligt kommissionens arbetsplan kommer ett meddelande om den framtida förvaltningen att börja utarbetas under slutet av 2007. Ett förslag till en förordning kommer därefter att presenteras för rådet under 2008. Beslut om förordning kan därmed bli aktuellt under det svenska ordförandeskapet hösten 2009. Den kommande förordningen kommer att få en avgörande betydelse för hur förvaltningen av östersjölaxen kommer att utformas på lång sikt inom gemenskapen. Det innebär bl.a. att de

berörda medlemsstaterna måste komma överens om hanteringen av den odlade kompensationsut-satta laxen, vilka krav som ska ställas på de berörda medlemsstaterna avseende återuppbyggnaden av de svaga laxstammarna och vilka åtgärder som krävs för att kunna uppnå en optimal produktion av vild lax.

Den regionala rådgivande nämnden för Östersjön (BSRAC) har på begäran av EU-kommissionen lämnat synpunkter på den framtida förvaltningen av östersjölaxen och hur revideringen av aktionsplanen bör genomföras. De föreslagna målen i BSRAC rekommendationer till EU-kommissionen innebär bl.a. att ett nytt långsiktigt mål (på 75 procent av den potentiella produktionsnivån) bör sättas upp för de större vildlaxälvar och att specifika åtgärdsprogram bör utarbetas för de mindre älvarna där man inte haft någon märkbar positiv beståndsutveckling.

NASCO

Inom den Nordatlantiska organisationen för bevarandet av lax bedrivs verksamhet för att bevara, restaurera, förstärka samt rationellt nyttja den nordatlantiska laxen. Bland annat har allt laxfiske utanför parternas nationella 12 sjömilgräns förbjudits och ett omfattande arbete har genomförts för att minimera den internationella laxodlingsindustrins negativa effekter på den vilda laxen. Dessutom har en särskild databas etablerats för att sammanställa aktuell information om de åtgärder som planeras och genomförs i de berörda länderna. Långsiktiga nationella habitat planer har också sedan några år tillbaka börjat utarbetas och för närvarande slutför NASCO arbetet med femåriga genomförandeplaner.

För Sverige innebär det att det nuvarande nationella åtgärdsprogrammet för våra 23 vildlaxproducerande vattendrag på västkusten bör revideras och uppdateras med anledning av att Sverige inom NASCO har ett ansvar att utforma en femårig nationell plan. Avsikten med genomförandeplanerna är att de berörda länderna skall visa hur man tänker genomföra de åtgärder som man inom NASCO avtalat om att samtliga parter

skall genomföra för att bevara och återuppbygga de nordatlantiska laxstammarna.

6.3 Förvaltning av öringen

Fiskeriverket har i sin förvaltning av havsöring fokuserat på utökade fredningsområden, fredningstider, ökat minimimått och maskstorleksbestämmelser.

Det finns i dag över 200 fredningsområden kring å- och älvmynningar längs svenska kusten där endast sådana redskap är tillåtna som inte kan fånga den art som skyddet avser. Syftet med dessa är att skydda havsöring och lax under lekvandring uppströms genom mynningsområdet. Denna typ av skyddade områden utanför lekvattendrag har visat sig vara en verkningsfull metod för att stärka vilda bestånd av öring och lax.

Generellt har förvaltningsåtgärderna varit framgångsrika på väst- och sydkusten. Bestånden på ostkusten har inte utvecklats lika positivt. Speciellt för de vilda havsöringbestånden i Bottenhavet är situationen besvärlig och i Bottenviken är situationen kritisk utifrån vad som kan bedömas beståndsundersökningarna.

Mot bakgrund av den allvarliga beståndssituationen för öring i Bottenviken infördes 1 juli 2006 nya bestämmelser för att stärka skyddet för denna art. De nya bestämmelserna innebar att minimimåttet för öring i Östersjöns delområde 31 höjdes till 50 cm för att bättre passa till lekfiskens storlek. Dessutom infördes det ett förbud att fiska med nät på vatten grundare än 3 meter under vår och höst. Detta för att minska bifångsterna av öring vid annat fiske. Vad gäller de tillrinnande vattendragen till Bottenviken pågår för närvarande en översyn som syftar till att öka skyddet för öring även i dessa områden. Avsikten är att därefter även se över öringfiskebestämmelserna i Bottenhavet.

6.4 Förvaltning i andra länder

6.4.1 Finland

Statens fiskeriförvaltning i Finland ombesörjs av jord- och skogsbruksministeriet. För den regionala fiskeriförvaltningen är landet indelat i 250 fiskeridistrikt.

Fiskerättigheter och rätten att bestämma om fisket tillkommer vattenägaren. Den som har fiskerätt inom ett visst vattenområde kan arrendera ut den. Fiskerättsägarna är skyldiga att organisera sig i fiskelag. Lagen lägger stor vikt vid fiskevård och olika åtgärder för att kunna uppnå en optimal fiskproduktion. Inom allmänt vattenområde i havet samt inom Finlands fiskezon har varje finsk medborgare rätt att fritidsfiska. Inom allmänt vattenområde har även medborgare i Danmark, Island, Norge och Sverige rätt att fritidsfiska.

Inom allmänt vattenområde i insjö har alla som är permanent bosatta i kommunen rätt att bedriva mete, pilkfiske och annat krokfiske avgiftsfritt i insjöar som helt eller delvis ligger i kommunen. Var och en som är permanentboende i kommunen har också rätt att meta på annat vattenområde i kommunen, med undantag av forsar och strömdrag i lax- eller sikförande vattendrag samt sådana vatten i vilka fiske är förbjudet med stöd av någon annan bestämmelse eller föreskrift. Alla som är 18-64 år och bedriver spöfiske skall betala fiskevårdsavgift till staten. De skall dessutom skaffa ett tillstånd till handredskapsfiske: det kan vara antingen en länsbaserad spöfiskeavgift eller ett tillstånd som innehavaren av fiskerätten beviljar. Omkring en tredjedel av de medel som inflyter genom fiskevårdsavgifterna används till direkt vård av fiskbestånden. En del av den övriga verksamhet som finansieras främjar indirekt vården av fiskbestånden. Medel används även bl.a. för stödjande av verksamheter inom organisationer inom fiskeribranschen och inom fiskeriområden. Handredskapsfiske får inte bedrivas överallt. Bland annat finns begränsningar i fisket i närheten av fiskvägar och dammbyggnader.

Myndigheterna utfärdar nyttjanderätt till fiskerätter på statens enskilda fisken och andra fiskevatten

ägda av staten. Vid utarrendering av fiskerätt ska när förutsättningar finns, yrkesfiskets intressen särskilt beaktas. I de fall då alla som önskar tillstånd att fiska inte kan beviljas nyttjanderätt ska företräde ges åt personer som bedriver fiske yrkesmässigt fiske eller fiske för husbehov.

Kustfiske efter lax med garn och långlinor är förbjudet i egentliga Östersjön och Finska viken från i början/mitten av april till mitten/slutet av juni, exakt datum beroende på vid vilken latitud fisket sker. Under 2007 kommer yrkesfiskare (som får mer än 35 procent av sin inkomst från fiske) att få tillåtelse att starta sitt laxfiske två veckor tidigare, med maximalt två sälsäkra laxfällor, än vad som gällt tidigare i respektive fiskeområde. Vid detta fiske ska fiskarna släppa tillbaks lax som är längre än 85 cm.

Det är förbjudet att fiska lax i Finska viken i slutet på våren och i början på sommaren för att skydda lekvandrande laxar. Utöver detta så är man i laxfisket inte tillåten att använda någon sorts garn eller laxfällor 1 juni till 15 juli i området utanför Simojoki. Laxfiske med nät är förbjudet i Simojokiälven från älvmyningen till Portimonjärvi från 1 maj till slutet av november.

I Finland fiskades totalt ca 79 000 laxar (437 ton) i Östersjön 2006 varav yrkesfisket stod för ca 54 000 laxar (307 ton eller 70 procent av totalfångsterna) och fritidsfisket för ca 25 000 laxar (130 ton eller 30 procent av totalfångsterna).

6.4.2 Danmark

Det danska Fødevareministeriet ansvarar för fiskeriförvaltningen i Danmark. Fiskeridirektoratet, som ligger under Fødevareministeriet, har till uppgift att bistå Fødevareministeriet i utarbetande av lagförslag och delta i det internationella samarbetet på fiskeriområdet samt reglera och administrera fisket.

I Danmark ägs fiskerätten generellt av landägaren. Nästan alla vattendrag är privat ägda och ca 25 procent av sjöarna är statligt ägda. Ungefär hälften av de statliga sjöarna är tillgängliga för fritids-

fiske, medan mindre än hälften av de privat ägda sjöarna är öppna för fritidsfiske.

För att fiska med handredskap måste alla mellan 18 och 65 år, förutom landägare vid egna fiskevatten, betala en fiskeavgift till staten. Personer som är bosatta i Danmark, alternativt är EU-medborgare, från Norge eller Island och arbetar i Danmark, har rätt att fiska med mängdfångande redskap. För fiske med mängdfångade redskap måste de som är 12 år och äldre, utom landägare vid eget vatten, betala en fiskeavgift till staten. I inlandsvatten måste man utöver fiskelicensen även ha ägarens tillstånd. Ägaren bestämmer om detta tillstånd är gratis eller kostar pengar och hur mycket det i så fall kostar. Landägaren kan även besluta om fiskeregler på sina vatten utöver vad som bestämts från myndigheternas sida. Fiskeavgiftsmedlen används till fiskevård, forskning, information och administration.

I Danmark är alla lax- och havsöringsvattendrag med utlopp som är vidare än två meter skyddade genom stängda områden 500 meter från mynningen under hela året. I övrigt är fredningstiden fyra månader vid tiden för lekvandringen. Större flodmynningar skyddas vanligen av en mer utbredd zon. Nätfiske är inte tillåtet inom 100 m från kusten (Vattenmärke). För lax och havsöring har fiskeförbud inrättats i sötvatten från den 16 november till den 15 januari och i vissa områden är fredningstiden förlängd utöver detta. I havet gäller denna bestämmelse endast för lekmogna individer. För fisket efter lax och öring används inga kvoter, men fritidsfiskets fångster får inte säljas.

Öringen fiskas till största delen inom fritidsfisket med mängdfångande redskap, men fisket med handredskap efter öring har ökat de senaste åren. Inom yrkesfisket tas havsöring främst som bifångst.

I Danmark fångas laxen främst inom yrkesfisket till havs. Medan fritidsfisket fångade ca 3000 laxar 2006 (15 ton eller ca 10 procent av den totala fångsten), så tog yrkesfisket upp ca 30 000 laxar samma år (163 ton eller ca 90 procent av den totala fångsten).

6.4.3 Norge

Direktoratet för naturförvaltning har det övergripande ansvaret för förvaltningen av vildlax. Den regionala förvaltningen, fylkesmännen, har ansvaret regionalt. Man har även rådgivande organ på alla nivåer där beslut om styrmedel och åtgärder diskuteras.

I Norge äger landägaren fiskerätten i sötvatten. Staten äger ca 50 procent av Norges landarea. Älvägarna är organiserade i älvägarlag.

Sedan 1996 har man ett slags samförvaltning av vildlax, havsöring och havsröding, utifrån årliga planer. I denna förvaltning är kommunerna det ansvariga offentliga förvaltningsorganet. Fiskerättsägarna har ett praktiskt och finansiellt ansvar för förvaltningen. Brukarna medverkar och utför vissa praktiska uppgifter i förvaltningen. Där det bedöms vara lämpligt skall rådgivande samarbetsorgan finnas lokalt och regionalt. I samarbetsorganen ingår det representanter för offentlig förvaltning, fiskerättsägare, brukare och övriga berörda.

År 2004 hade 82 procent av älvarna med en fångst på mer än 1000 kg lax en åtgärdsplan. I planerna som upprättas för ett område ingår en biologisk del som beskriver vilka insatser som genomförs för att bevara eller förbättra fiskresurserna, en del som beskriver hur man ska utveckla företagande och rekreation i området och en ekonomisk del med bl.a. intäkter, kostnader och finansieringsplan.

Alla fritidsfiskare som är 16 år och äldre måste betala en fiskeavgift för sötvattensfiske samt köpa fiskekort eller få tillstånd att fiska av fiskerättsägaren. För att fiska lax, öring och röding måste man därutöver ha en speciell licens. Även för att fiska på statligt vatten måste man ha en fiskelicens. För havsfiske med spö och lina krävs ingen fiskelicens eller fiskeavgift. När det gäller laxfiske i havet så är det inte tillåtet för fritidsfiskare att använda nät i sitt fiske.

Det är endast tillåtet att fiska med handredskap, förutom för fiskerättsägarna, som får fiska med mängdfångande redskap i sina egna vatten. Alla

som fiskar efter lax och öring måste rapportera in fiskesäsongens fångstresultat till fiskekortsförsäljaren eller fiskerättsägaren. De som fiskar med fasta redskap rapporterar sina fångster direkt till Statistisk sentralbyrå med hjälp av en fångstdagbok. Intäkterna från fiskeavgiften används till bl.a. fiskevårdsåtgärder. Fisket startar den 15 juni eller senare i de flesta vattendrag. I vattendrag med goda bestånd är det tillåtet att starta tidigare.

Under 1980-talet infördes omfattande inskränkningar i havslaxfisket. Fiske med drivgarn förbjöds och fiske med drivlinor (krok) begränsades. Sedan 2003 har Norge inrättat ett flertal nationallaxälvar och -fjordar, med syfte att ge ett utökad skydd för laxen i de viktigaste laxälvarna och -fjordarna. I nationallaxälvarna är det inte tillåtet med ytterligare ingrepp vad gäller vattenregleringar, vägbyggen och vägbankar eller att anlägga fiskodlingar.

6.4.4 Island

Det övergripande ansvaret sötvattensfiskerier på Island ligger på Jordbruksministeriet. Direktoratet för sötvattensfiskerier ligger under Jordbruksministeriet och har ansvar för administration och förvaltning av sötvattensfiskerier. Direktoratet för sötvattensfiskerier arbetar i nära samarbete med Kommittén för sötvattensfiskerier, som är ett rådgivande organ till direktoratet. Kommittén för sötvattensfiskerier samordnar brukargruppernas intressen och dess ledamöter utses till stor del av brukargrupper, som fiskerättsägare, handredskapsfiskeorganisationer och fiskodlare.

På Island tillfaller fiskerättigheter i sötvatten landägaren och fiskerättigheten kan inte avskiljas från landrättigheten. Dessa kan sälja fiskerättigheter genom licenser. Ofta leasar de ut fiskerättigheter. Leasing gäller bara handredskapsfiske. Inget laxfiske är tillåtet i havet eller i kustvatten, inte heller yrkesfiske. Havsfiske efter lax har varit förbjudet sedan 1932. Allt kvarvarande kustfiske köptes ut av staten och fiskeklubbar 1997. För fiske efter andra arter är fiskerättigheter utmed kusten också kopplat till den som är markägare. Fiskerättigheterna går 120 m ut från kusten. Fiske med spö och lina i havet för egen konsumtion är fritt.

De som äger vissa vattenområden i älvar har krav på sig att bilda föreningar för att dela kostnader och intäkter från älven. Den enskilde ägarens andelsstorlek beräknas av en expertkommitté. Föreningarna har ansvar för förvaltning av det lokala fisket, men de ägnar sig ofta även åt bevarandeåtgärder, hyr in förvaltare, driver fiskecamper och engagerar sig i aktiviteter för att förbättra fisket m.m.

På Island kan man enbart fiska efter lax med handredskap eller med speciella nät för älvfiske. Nätfiske efter lax i sötvatten har reducerats kraftigt de senaste åren på grund av uppköp och leasingarrangemang. Det är begränsat till tisdag-fredag. Antalet fiskespön som tillåts utgår från principen ett spö per 100 fiskade laxar per säsong, vilket innebär ca en lax per spö och dag.

För att fiska måste köpa en fiskelicens av fiskevattenägaren. Staten tar inte ut någon fiskavgift.

Fiskesäsong för vandrande fisk, atlantlax och öring är maximalt 105 dagar under perioden 20 maj till 30 september. I lax- och öringsfisket är fluga, mask och skeddrag tillåtna beten. I många vattendrag använder man sig av "bag-limit" och "catch and release". I vissa vattendrag är endast flugfiske tillåtet.

Fiske med nät och fasta redskap är bara tillåtet för landägaren. I ett par glaciärälvar har rätten till nätfiske leasats av fiskeklubbar för ett upphörande av nätfiske till förmån för handredskapsfisket. När det gäller populationer som inte kan vandra ut i havet bestämmer de lokala fiskeklubbar vilka regler som ska gälla för fiskeperioder, tillåtna redskap och maskstorlekar.

Andelen lax som fångas av handredskapsfiskare har ökat gradvis och utgör nu över 90 procent av den totala laxfångsten. Ca 12 procent av fångsten är från "catch and release".

6.4.5 Storbritannien

I Storbritannien förvaltas lax och öring av respektive region; Skottland, England och Wales samt Nordirland.

Skottland

I Skottland ligger ansvaret för fiskeriförvaltningen på ett antal olika myndigheter. The Scottish Executive of Environment and Rural Affairs Department (SEERAD) företräder ministrarna i att utveckla styrmedel och lagstiftning för att skydda den akvatiska miljön och kontrollera exploateringen av fiskbestånden. Fiskerättsägare kan införa regleringar av fisket i sina egna vatten.

I Skottland är fiskerättigheter till lax privata rättigheter som ärvs, både i sötvatten och havet, och kan separeras från landrättigheter. Yrkesfiskare behöver alltså inte någon licens från myndigheterna för att fiska, utan de har privata rättigheter att fiska. Många av fiskerättigheterna tillhör Kronan/staten. Andra ägare är privatpersoner, företag, institutioner och lokala myndigheter med flera. Privata stiftelser, ofta med förankring bland handredskapsfiskare, bidrar med medel till laxfiskevård och forskning. Centralt används små resurser till fiskevård och övrig förvaltning, och mycket av beslutsfattandet sker lokalt.

För att få fiska lax måste man äga en fiskrättighet eller ha en skriftlig tillåtelse från den som äger fiskerättigheten. Fiskerättigheter kan köpas, säljas och upplåtas. Alltmer av fisket i älvarna håller på att hyras ut som andelar i form av bestämda tider på en bestämd sträcka av ett laxfiske, ofta handlar det om flera år framåt. Att fiska efter lax och öring utan laglig rätt att fiska är ett straffrättsligt brott. Inom övrigt fiske är det oftast ett civilrättsligt brott. Alla har rätt att fiska efter öring och andra sötvattensfiskar i offentliga vatten.

Yrkesfisket i Skottland är inte licensierat, utan antingen så äger man sin fiskerättighet eller arrenderar en fiskerätt. Fiskeansträngningen inom yrkesfisket har minskat drastiskt de senaste 50 åren. Anledningarna är både frivilliga minskningar, förändringar i lagar och förordningar och att ett flertal

organisationer, många med koppling till handredskapsfisket, har köpt upp nätfiskerättigheter som de inte avser att använda. Drivgarnsfiske är förbjudet sedan 1962. I sötvatten är det även förbjudet med nätfiske, trålning och användande av långrevar.

Både nät- och handredskapsfiske är begränsat till vissa tider på året (olika i olika delar av landet) och till begränsade tider inom varje vecka av fiskesäsongen. Garnfiskare har frivilligt avstått från att fiska de 6 första veckorna av laxfiskesäsongen för att möjliggöra för tidigt vandrande lax att passera mynningsområdet i älvarna innan fisket börjar.

För fiske med handredskap är "catch and release" obligatoriskt till i slutet av maj. Användandet av levande ryggradsdjur som bete (t.ex. fisk) är inte tillåtet vid fiske med handredskap. Användning av "catch and release" förespråkas av myndigheterna, och i vissa vatten är det obligatoriskt vissa delar av fiskesäsongen.

År 2005 fångades och behölls ca 21 000 vilda laxar (31 procent av de totala fångsterna) i fasta redskap, ca 8000 laxar (12 procent av de totala fångsterna) i nätfisket och ca 38 000 laxar (67 procent av de totala fångsterna) i handredskapsfisket. Dessutom fiskades ytterligare ca 46 000 laxar och återutsattes (catch and release) inom handredskapsfisket. Ingen lax fångades i havet.

England och Wales

Fisket efter lax och öring i England och Wales förvaltas av the Environment Agency (EA), the Department for Environment, Food and Rural Affairs (DEFRA) och the Welsh Assembly Government (WAG) i Wales. DEFRA och WAG har ett övergripande ansvaret för laxen inom deras respektive jurisdiktioner England och Wales. EA regionalt tar fram förslag på föreskrifter på lokal nivå, medan EA centralt tar fram förslag på nationella åtgärder. EA's arbete med fiskerifrågor finansieras delvis av spö- och nätfiskelicenser.

Alla som fiskar måste skaffa en fiskelicens och betala fiskeavgift. Fisket i älvarna är privat, och kräver ägarens tillåtelse, medan fisket i flodmynningar,

vid kusten och i havet regleras av myndigheterna genom utdelning av licenser för detta fiske. För fiske med fasta redskap och nät krävs att man har fiskelicens och med dessa följer oftast en begränsning i antalet nät som får användas. Nätfiskelicenser köps. Antalet licenser har minskat kontinuerligt sedan 1985 vad gäller nätfisket och 1990 vad gäller fasta redskap.

Förutom ett mindre antal privata nätfisken, så är havsfiske efter lax tillåtet för alla. Rätten kan dock begränsas av myndigheterna. EA har möjlighet att begränsa nätfisket efter lax och havsöring om det finns förvaltningsmässiga eller bevarandeskäl. En nätfiskelicens får dock inte dras in om licenstagaren är beroende av fisket för sin utkomst. Detta medför att licenser i de flesta fisken endast kan dras in då fiskaren går i pension eller väljer att lämna fisket av andra skäl. Myndigheterna har kompenserat fiskare för att inte fiska vissa perioder och ingått frivilliga överenskommelser med fiskarena att släppa laxen levande.

I England och Wales förvaltas laxen utifrån lokala förvaltningsplaner för de 62 viktigaste laxälvarna. I linje med NASCOS:s rekommendationer så sätter man i planerna upp specifika reproduktionsmål för individuella älvar mot vilka bestånden och fiskfångsterna följs upp. Planerna innehåller ett flertal åtgärder för att nå reproduktionsmålen. I framtiden av förvaltningsplanerna söker myndigheterna stöd bland lokala brukargrupper och andra intressen.

År 1999 infördes restriktioner i nätfisket på lax före den 1 juni och sedan 1999 får inte lax dödas innan den 16 juni vilket genomförs genom restriktioner i vilka fiskemetoder som får användas, t.ex. artificiella flugor och krav på catch and release. Anledningen är att bestånden av tidigt vandrande lax minskade. Regeländringen medförde att fångsten innan 16 juni minskade från 11 procent till 6 procent och att all lax som fångas ska släppas tillbaka. Man har även genomfört stängning av fisken, utfasningar och uppköp i fiskena på blandade laxbestånd. Icke lagstadgade restriktioner vad gäller fiskemetoder och fiskeområden införs

av vattenägare och sportfiskeorganisationer t.ex. krav catch and release, bag-limits, restriktioner i vilka beten som får användas etc. På vissa ställen använder man sig av minimimått. Myndigheterna har haft kampanjer för att öka catch and release i fisket. Catch and release-fiske har ökat till över 50 procent av fångsterna med handredskap.

Fångsterna inom yrkesfisket har minskat de senaste åren, främst p.g.a. uppköp av drivgarnsnätfiskelicenser. Antalet nätlicenser har minskat med ca 64 procent från 1985 till 2006. Utfasning är främst riktad mot fiske som riktas mot vandrande lax som återvänder till mer än en älv (mixed stock fisheries). Både naturlig avgång, genom att licenser går ut då en fiskare pensioneras, och kompensations-scheman har också använts.

Total fångst inkl catch and release inom handredskapsfisket var ca 121 ton (utan "catch and release" ca 80 ton) eller ca 32 500 fiskar varav ca 50,5 ton ca 13 600 fiskar av nät och fasta redskap och ca 70,4 ton ca 19 000 fiskar genom spöfiske. Av detta släpptes ca 41,2 ton levande. Orapporterat fiske inkl illegalt fiske uppskattas till ca 25 ton. Av de deklarerade fångsterna fångades 29,5 ton (37 procent) i kustfisket, 20,7 ton (26 procent) i älvmyningarna och 29,2 ton (37 procent) i älvar/vattendrag, totalt 79,4 ton.

Nordirland

I Nordirland har Department of Culture, Arts and Leisure och Fisheries Conservancy Board (FCB) ansvaret för bevarande och skydd av vildlaxfisken utom i regionerna Foyle och Carlingford, som har egen förvaltning.

Alla (alla över 12 år i FCB-regionen) som fiskar med handredskap efter lax eller havsöring måste ha en fiskelicens. Personer under 18 år som fiskar med handredskap betalar en lägre avgift. Utöver detta måste man ha tillstånd från vattenägaren att fiska. Alla som fiskar med handredskap måste märka all lax de tar upp och föra loggbok över fångsterna.

I FCB-fiskeområdena har frivilliga uppköp av laxfiskelicenser, som initierades 2001/2002, medfört

en stor minskning i antalet fiskelicenser. De återstående fiskarna har gått med på att begränsa fiske-säsongen som nu startar den 1 juni istället för den 17 mars. I FCB-fiskeområdena är fiske begränsat till fem dagar i veckan. I FCB är det också krav på Catch and release och därefter har man en bag-limit på två laxar. Man har även infört förvaltningsplaner för lax för att förenkla uppföljningen av bevarandemål (conservation limits). I Foyle-området är yrkesfisket efter lax begränsat till 6 veckor 15 juni till 31 juli. Drivgarnsfisket begränsas till 4 dagar per vecka, medan notfiske begränsas till 5 dagar per vecka. Drivgarnsfiskare har bara rätt att fiska 12 timmar per dag.

Även på Nordirland använder man sig av förvaltningsplaner för att underlätta uppföljning mot uppsatta bevarandemål (conservation limits) i enlighet med NASCO:s rekommendationer.

Uppgifter om fördelning av fångster mellan olika brukargrupper har inte varit tillgängliga.

6.4.6 Irland

På Irland ligger ansvaret för förvaltningen av laxfisket på Department of Communications, Marine and Natural Resources (DCMNR). Förvaltningen administreras av sju regionala fiskerimyndigheter. De regionala myndigheterna driver igenom fiskerilagstiftningen och genomför inspektioner till havs och i inlandsvatten. Varje region delas upp i ett antal distrikt för administrativa och förvaltnings-syften. Totalt finns det 17 laxfiskedistrikt.

För att fiska med handredskap efter lax och öring krävs fiskelicens, och att man för fångststatistik, både över uttagen och återutsatt fisk. Personer under 18 år som fiskar med handredskap betalar en lägre avgift. Utöver detta krävs även tillstånd från fiskevattenägaren att fiska. Handredskapsfiskare måste märka all lax och öring som de tar upp och föra in uppgifter om fisken i loggbok. I vissa älvar är fiske efter lax och havsöring förbjudet.

För yrkesfiske efter lax krävs en fiskelicens. Licensen ger dem endast rätt att fiska i det distrikt som licensen är utfärdad, endast inom den aktuella

säsongen och med de redskap som tillåts. Fiskare måste förnya sin licens varje år. Givet att fiskaren hade en licens året innan och att denne har fiskat en av de tre senaste säsongerna, och inte blivit dömd för någon fiskelagsöverträdelse, så förnyas licensen.

Lax och havsörings-säsongen öppnar den 1 januari i vissa fisken. De flesta fisken öppnar vid en senare tidpunkt, som senast den 20 mars. De flesta öringsfisken öppnar mellan 15 februari och 1 mars. De flesta öringsfisken stänger den 30 september med några undantag som stänger någon gång mellan 15 september och 12 oktober.

På Irland används bag-limit i de vattendrag där det är tillåtet att ta upp lax och öring. När man tagit upp den tillåtna mängden fisk är det tillåtet att fiska catch and release om man inte använder mask som bete och endast använder en krok utan hullingar. I vissa vattendrag är det inte tillåtet att fiska efter havsöring eller lax över huvudtaget. I ett antal vattendrag är catch and release obligatoriskt. Lax- och öringsfångsten från handredskapsfiske får inte säljas.

Från och med 2007 utgår förvaltningen av lax från situationen i enskilda älvar. Fiske tillåts bara på enskilda älvbestånd där fångstbegränsningar sätts utifrån att det ska vara minst 75 procents chans att uppnå de bevarandemål (conservation limits) som satts upp. I älvar som inte har ett överskott att fiska av för att kunna möta bevarandemål så tillåts catch and release fiske i älvar som möter 65 procent eller mer av sitt bevarandemål. Det finns även ett stort antal mindre älvar med ett fiske på mindre än tio laxar per år. I dessa mindre älvar är rådet att inget fiske (inkl catch and release) bör tillåtas innan det finns info om bevarandemålet för älven överskrids och det finns utrymme för visst fiske.

År 2005 beslutades att allt havsfiske på blandbestånd av lax skulle förbjudas från och med 2007 och att endast fiske på bestånd från enskilda älvar, där uppsatta bevarandemål kan nås, ska tillåtas.

Vi har inte uppgifter om fördelningen av fångster i olika laxfisken. Totalt var laxfångsterna 567 ton 2006. Antalet drivgarnslicenser var 875 stycken 2006, antalet licenser 533, andra kommersiella nätfiskelicenser 162 stycken och antalet handredskapslicenser var ca 27000 stycken.

6.4.7 Kanada och USA

När det gäller förvaltningen i Kanada och USA beskrivs först förvaltningen av lax på östkusten och därefter förvaltningen av lax på västkusten.

Department of Fisheries and Oceans Kanada (DFO) har ansvaret för förvaltningen av hav och sötvatten i Kanada. Laxförvaltningen är indelad i 23 områden och många beslut fattas på områdeskontoren. Den lokala förvaltningen samordnas regionalt i de sex provinserna.

I USA är National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) ansvarig för den övergripande förvaltningen av haven. På regional nivå finns åtta regionala fiskeriförvaltningskommittéer (Councils) som tar fram årliga förvaltningsplaner för marina bestånd. Förvaltningsplanerna för laxfisket beskriver de mål och regler som används inom denna förvaltning. Två centrala delar i planerna är det årliga mål som sätts upp för antal lekande laxar av ett laxbestånd, samt fördelningen av fångsten mellan olika grupper av fiskare (yrkesfiskare, fritidsfiskare, ursprungsbefolkning, kustfiske, havsfiske och inlandsfiske). Planerna måste vara konsistenta med gällande lagstiftning, som exempelvis lagen om hotade arter. Inför beslutet om den årliga förvaltningsplanen har man en process där allmänhet och intressenter får ta del av statistik över beståndens utveckling och fiskets fångster föregående år, och där de får tycka till om ett utkast på förvaltningsplan. Planerna löper från 1 maj till 30 april. Till sin hjälp i arbetet med att ta fram planer har kommittén ett antal experter samt en rådgivande undergrupp som består av representanter för brukarna, allmänheten och en representant för bevarandet av lax.

Östkusten: New Foundland och Labrador regionen i Kanada

Fiskerättigheterna i de nordligaste områdena av östra Kanada (Labrador och New Foundland) är statliga, medan de oftare är privata i de södra provinserna.

På Kanadas östkust har man inget yrkesfiske efter lax. På grund av svagare laxbestånd stängdes yrkesfisket efter lax vid öarna i New Foundland 1992, i Labrador 1998 och i Quebec 2000. De grupper som fiskar efter lax är indianer och eskimåer (med vissa redskapsbestämmelser etc), fritidsfiskare som fiskar både med mängdfångande- och handredskap (i provinsen Labrador) och fritidsfiskare som fiskar med handredskap. Större delen av fisket sker vid älvmyningarna eller i älvarna. Förvaltningen av fisket utgår vanligtvis från de enskilda populationerna av lax.

Det krävs licens för att utöva handredskapsfisket efter lax. Ofta är endast flugfiske tillåtet. För att bevara laxstammarna har man infört bag-limits i handredskapsfisket efter lax i alla älvar samt minimimått för lax och öring. I vissa vatten är det förbjudet att fiska lax. Minimimåttet är ofta 50 cm och ibland används även ett maximimått på 65 cm. Även redskapsbegränsningar används. Endast krokar utan hullingar är tillåtet för laxfiske. Den som fiskar med handredskap måste köpa ett kontrollmärke för laxens bevarande, om man avser ta upp den lax man fångar oavsett laglig storlek och laxart. Fiskesäsongen för lax och öringsfiske varierar för olika delar av kusten.

För att fasa ut yrkesfisket efter lax i regionerna New Foundland och Labrador infördes ett system för frivillig pensionering av kvarvarande yrkesfiskare efter lax mot viss ekonomisk kompensation. Licenser som gick ut på grund av naturliga pensionsavgångar förnyades inte.

Totalt togs ca 132 ton lax upp i Kanada 2006. På Kanadas Östkust togs ca 35 000 fiskar upp inom handredskapsfisket 2006. Ca 49 000 laxar fångades och återutsattes (catch and release), d.v.s. ca 58 procent av de totala laxfångsterna inom hand-

redskapsfisket. Fångsterna med mängdfångande redskap i Labrador var ca 1000 laxar (2,6 ton). Ursprungsbefolkningarnas fiske uppgick till 59 ton. Det genomfördes inget yrkesfiske efter lax.

USA:s östkust

På östkusten i USA tilläts en månads catch and release handredskapsfiske efter havsvandrande lax 2006 i en älv på en sträcka av 2 km. Detta var det första handredskapsfisket på östkusten sedan det stängdes 1999. Yrkesfiske förekommer inte på östkusten. Eftersom endast catch and release-fiske tilläts så var fångsterna noll.

Kanadas och USA:s västkust: Den Nordamerikanska stillahavslaxen

Koordineringen av förvaltningen av den nordamerikanska stillahavslaxen är komplicerad och involverar fyra huvudaktörer: Kanada, Alaska, Washington/Oregon och 24 stammar i Washington, Oregon och Idaho. Utöver dessa finns även undergrupper av aktörer (yrkesfiskare, handredskapsfiskare och ursprungsbefolkningar) som konkurrerar om tillgång till laxfisket. Stillahavslaxöverenskommelsen 1999 innebar ett genombrott jämfört med tidigare genom att man med detta introducerade sidobetalningar (som ersättning för att en grupp ger upp en del av den kvot som denne anser sig ha rätt till) mellan parterna som en del av avtalet. På så sätt ökar flexibiliteten och fördelningen av nytta från fisket fränkopplas från allokeringen av fångstutrymme.

British Columbia i Kanada

I British Columbia förvaltas laxfisket av the Federal Department of Fisheries and Ocean (FDO).

Förvaltningsplaner för lax tas fram av myndigheterna utifrån vetenskaplig rådgivning och i samråd med intressegrupper. Åtgärder i planerna inkluderar uppförande av förvaltningszoner, selektiva fiske-redskap och -metoder och fångststatistik. Planen inkorporerar input som getts från representanter för yrkesfiskare, fritidsfiskare och ursprungsbefolkningar. Vildlax förvaltas utifrån bevarandeenheter (Conservation units) som reflekterar fiskens geografiska och genetiska mångfald.

För alla som är 16 år eller äldre krävs separata licenser för sötvattenfiske och saltvattenfiske. Om man önskar ta upp en lax så måste man ha ett giltigt laxbevarandemärke (salmon conservation stamp). Utöver detta finns regler om bag limits, minimimått, redskapsbegränsningar, stängda områden m.m.

När det gäller laxarterna Chinook och Sockeye så har Kanada gjort försök med individuella överförbara kvoter inom yrkesfisket 2005-2006.

En ny fördelningspolicy infördes på 1990-talet, vilken gav fritidsfisket prioritet för laxarterna spring och coho och yrkesfisket prioritet för laxarterna sockeye, chum och pink. En selektiv fiskepolicy försäkrade att redskap skulle modifieras och fiske-metoder ändras så att svaga bestånd och icke-målarts bestånd kunde undvikas eller släppas tillbaks levande. Givet att de bevarandemål som satts upp för laxen möts, är ursprungsbefolkningarnas rätt till fiske första prioritet. Finns det ytterligare utrymme för fiske kommer handredskapsfisket som andra prioritet. Handredskapsfiskarna har i första hand rätt till fiske på laxarterna chinook och coho då dessa är dominerande inom handredskapsfisket och för de fritidsfiskerelaterade företagen.

Givet att bevarandemål (conservation limits) kan uppnås, och ursprungsbefolkningarna har fått rätten till ett visst fiske, så fördelas minst 95 procent av fisket som sker på sockeye-, pink- och chumlax till yrkesfisket, och en andel av fisket på de övriga laxarterna beroende på hur stort överskottet som kan fiskas upp är. Vid ett litet överskott av chinook och coho går större delen av fisket till handredskapsfiskare, vid större mängder får yrkesfisket rätt att ta upp en större andel av fångsterna. En del av den andelen som går till yrkesfisket sätts undan för att tilldelas yrkesfiskare att testa ny teknik och selektiva redskap på. Över tid favoriseras fiskare som kan visa på en förmåga att fiska selektivt. Yrkesfisket tilldelas kvoter utifrån typ av redskap och kvoterna justeras över tiden med hänsyn till bevarandehänsyn inklusive selektivt fiske.

USA:s västkust

Både kvoter och andra regleringar av fisket är flexibla och sätts efter beståndssituationen för det kommande året. Reglerna och kvoterna kan även ändras under pågående säsong. Förändringarna måste vara konsistenta med den förvaltningsplan man har beslutat om.

För fritidsfisket används minimimått, baglimits (ofta en eller två laxar per dag), redskapsbegränsningar m.m. Redskapsbegränsningar som används är t.ex. förbud att använda krokar med hullingar och begränsningar i antalet handredskap en fiskare får använda. För varje förvaltningsområde bestäms fritidsfiskesäsongens längd utifrån att man vill erbjuda en så lång säsong som möjligt givet de restriktioner som ges av hur stort upptag som är hållbart, och bag-limits sätts utifrån dessa beslut. År med små bestånd blir fiskesäsongen kort med låga bag-limits och vice versa. Den regionala myndigheten kan utifrån beståndssituationen, och graden av kunskap om denna, välja att använda sig av fasta kvoter och fiskesäsonger, justerbara kvoter och säsonger eller enbart reglerade säsongens längd.

För att finansiera fiskevården i USA tas en avgift ut på utrustning som används inom handredskapsfisket och på motorbåtsbränsle. Delstaterna fördelar medlen från den federala fonden, och måste själva stå för minst 25 procent av projektkostnaderna. Medlen används även till forskning om fiskeförvaltning.

På USA:s västkust delas den totala tillåtna kvoten av olika laxarter upp mellan fritidsfiskare och yrkesfiskare. Vid lägre fångstnivåer går en större del eller hälften av fångsterna till fritidsfisket, enligt bestämda andelar. Ju mer fisk som kan fiskas inom ramen för den tillåtna kvoten, ju större andel tillåts tas upp inom yrkesfisket. För indianbefolkningar har man regler för att de ska kunna ta upp en viss andel av den tillåtna fångsten. I Columbia River använder man sig av samförvaltning mellan fyra stammar och myndigheterna i området.

Alaska

I Alaska förvaltar The Alaska Department of Fish and Game laxfisket, medan the Alaska Board of Fisheries har ansvar för att fördela laxkvoter mellan olika brukare.

Inga laxbestånd som härrör från Alaska är hotade. Delstaten har mycket hårda regler för verksamhet som kan påverka vildlaxen negativt, som vattenkraft, gruvdrift och vägbyggen m.m. I Alaska förbjöds laxodling 1990 för att skydda den vilda laxen. Man har valt att inte bygga ut vattenkraften, till stor del för att man vill skydda vildlaxen.

I Alaska har man en adaptiv förvaltning av laxfisket. Regleringar justeras under fiskesäsongen, med begränsningar av fisket när det behövs, och möjlighet till ett ökat fiske när det är möjligt. Grunden för denna förvaltning är att biologer följer laxarnas återvandring med hjälp av olika metoder.

7 Resursen

7.1 Inledning

Fiskeriverket publicerar årligen en Resurs- och miljööversikt där en artvis genomgång görs av fiskbestånden. I denna rapport lämnas en mer kortfattade redogörelse för de arter som är aktuella inom fritidsfisket (avsnitt 7.2). Dessutom görs en bedömning av arterna potential inom fritidsfisket. Då regeringsuppdraget särskilt fokuserar på frågor som rör vildlaxen behandlas denna med större noggrannhet.

En separat redogörelse görs för insjöfisket i de stora sjöarna (Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren) (avsnitt 7.3)

Kapitlet avslutas med en sammanfattning av resursläget ur ett fritidsfiskeperspektiv för vart och ett av de aktuella havsområdena (avsnitt 7.4)

7.2 Beskrivning av de vanligaste arterna och deras potential

7.2.1 Lax

Lax reproducerar sig naturligt bara i större kustvattendrag samt i Klarälven och Gullspångsälven, som mynnar i Vänern. I Vättern och några enstaka större sjöar i mellersta Sverige sker årliga utsättningar. Vildlaxproduktionen i Östersjöområdet har beräknats till ca 1,2 miljoner smolt (havsvandrande ungstadier) medan utsättningarna av odlade smolt varit ca 7 miljoner årligen. Från västkustens vildlaxvattendrag vandrar årligen ca 200 000 natursmolt ut, medan utsättningar av odlad smolt uppgår till ca 100 000 per år. I Vänern upprätthålls beståndet i huvudsak av utsättningar, ca 300 000 smolt per år. De odlade smolt som sätts ut i Sverige ska vara fettfeneklippta från och med 2005, dvs. vilda laxar kan kännas igen genom att de har fettfenan kvar. Detta möjliggör ett selektivt fiske där vild lax kan

återutsättas. I Vänern, där fettfeneklippning infördes redan 1993, råder helt förbud att landa vild lax.

De vilda laxbestånden är alltfjämt av svag status i Östersjön (tabell 7.1), men de senaste åren har en återhämtning skett som en följd av minskad dödlighet i sjukdomen M 74 samt ett reducerat havsfiske. Vissa älvar återhämtar sig, men andra har ytterst svaga bestånd, t.ex. Åby älv. Sedan rekordåren 2001 och 2002 har tyvärr antalet återvandrande köns mogna laxar minskat påtagligt i alla vattendrag.

En omfattande plan har antagits nationellt och internationellt (Salmon Action Plan) genom Fiskerikommissionen för Östersjön (IBSFC). Planen har bl.a. som mål att vildlaxälvarna år 2010 ska ha uppnått minst 50 procent av den potentiella produktionen av utvandrande smolt.

I södra Östersjön fhas drivgarnsfisket successivt ut och kommer att förbjudas helt från och med år 2008, vilket kan innebära en ökad återvandring av lax. Emellertid har återvandringen av odlad lax till älvarna minskat påtagligt under senare år, vilket torde bero på en minskad överlevnad under havsfasen, till följd av någon annan orsak än fiske. Det finns dock potential för ett ökat fiske efter odlad

Tabell 7.1 Skattad beståndsstatus och utnyttjande av vilda laxpopulationer i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Lax	Fjällen	-	-
	Inlandsvatten	-	-
	Stora sjöarna	Svaga	Högt
	Bottenviken	Svaga	Högt
	Bottenhavet	Svaga	Högt
	Eg. Östersjön	Svaga	Högt
	Västerhavet	Intermediära	Högt

lax i och utanför vissa vattendrag, speciellt med metoder som gör att fångad vild lax kan återutsättas oskadd. Ett omfattande trollingfiske längs ostkusten har utvecklats, framför allt i Hanöbukten och i Stockholms skärgård. Denna fiskemetod har också ökat något på norrlandskusten de senaste åren, speciellt nära mynningsområdena till älvar med stor utsättning av odlad lax.

Västkustbestånden är av intermediär status trots omfattande restaurering av vattendrag och införda nationella och internationella regleringar. Orsaken tros vara en ökad dödlighet för utvandrande smolt i havet. Man misstänker att en stor andel av dessa försvinner som bifångster i annat fiske eller att näringstillgång och/eller temperaturförhållandena i havet kan ha försämrats. Yrkesfiske inriktat på lax är ringa och laxen beskattas i huvudsak med sportfiskeredskap i älvarna. Ett visst trollingfiske på kusten håller också på att byggas upp, men är inte alls av samma omfattning som i Östersjön. Orsaken är att laxen en stor del av året inte finns i kustvattnen. Generellt kan sägas att västkustlaxen är av mindre storlek än Östersjölaxen.

I Vänern och Vättern fångas inemot 150 ton lax, varav ca 60 procent av fritidsfisket. Huvuddelen av detta fiske sker som trolling. Det kan finnas en liten potential för ett ökat trollingfiske efter lax i de stora sjöarna, men bilden kompliceras av att det samtidigt är ett behov av ett minskat trollingfiske på röding i Vättern. I Vänern har intresset för trolling ökat successivt sedan mitten av 1990-talet.

Storleken på den trollingfångade laxen är hög i både Vänern och Vättern. I Vänern är de största laxarna strax över tio kilo medan nästan den dubbla vikten kan nås i Vättern. Dessutom är chansen att få en öring eller lax god. I Dalbosjön i Vänern är chansen ca 80 procent att fånga någon av arterna under en dags trollingfisketur enligt Fiskeriverkets statistik.

Vildlaxbestånden i Östersjön

Laxfisket i egentliga Östersjön bedrivs i huvudsak med drivgarn och till en mindre del med linor. Drivgarnen kommer dock att fasas ut. I Bot-

tenhavet och Bottenviken beskattas laxen i stället med olika typer av fasta redskap. I Bottenhavet förekommer ännu en del typiska laxfällor, men i allt mindre omfattning, då det ökande sälbeståndet omöjliggör fiske med dessa redskap. I dessa redskap garnar laxen som i ett vanligt nät och dör. Så kallade kombifällor, oftast av push-up typ, som är att betrakta som sälsäkra, blir allt vanligare. Dessa fällor bibehåller fångsten levande och fångar även gädda, abborre, sik och öring.

Laxfisket har genomgått stora förändringar genom att den internationella kvoten skars ned kraftfullt för att bevara och öka vildlaxbestånden. Innevarande år är den svenska kvoten 126 400 laxar, vilket den varit under senare år. En omfattande plan har antagits nationellt och internationellt (Salmon Action Plan) genom Fiskerikommissionen för Östersjön (IBSFC). Planen har bl.a. som mål att vildlaxälvarna år 2010 ska ha uppnått minst 50 procent av den potentiella produktionen av utvandrande smolt. Beräkningar av den potentiella smoltproduktionen har utförts av ICES. De ursprungliga beräkningarna revideras då nya underlag kommer fram.

En av de viktigaste åtgärderna, tillsammans med inrättandet av fredningsområden utanför vildlaxvattendragen, för att bevara och stärka vildlaxstammarna, var att inrätta generella försommarfredningar längs delar av Bottenhavs- och Bottenvikskusten. Då det visats att vildlaxen normalt anländer till kusten före den odlade laxen och dessutom att de största och värdefullaste vilda laxarna kommer först, var avsikten att ett antal vilda laxar skulle hinna vandra upp i vattendragen innan kustfisket startade. Efterhand som många vildlaxbestånd förbättrats har vissa lättnader kunnat införas i kustfisket och för närvarande tillämpas försommarfredning t o m den 10 juni i kustområdet Västerbottens län, dvs. den nordligaste delen av Bottenhavet (Nordmalings kommun) och norrut i Bottenviken. Inom fredningsområdena varierar fisketider och fiskemöjligheter beroende på det enskilda beståndets styrka.

Från ICES möte våren 2005 finns följande data rörande den beräknade potentiella smoltproduk-

tionen och den uppskattade predikterade smoltutvandringen år 2006, respektive 2005 för Råneälven och Sävarån (tabell 7.2).

Eftersom faktiska smoltutvandringsdata saknas, annat än från Torneälven, har den predikterade smoltutvandringen modellerats utifrån uppmätta ungfisktätheter ett antal år före utvandringsåret. Som synes är smoltutvandringen hög i Torne-, Kalix-, Byske- och Vindelälven samt i Mörrumsån. I Vindelälven och i Byskeälven överstiger smoltutvandringen år 2006 till och med den beräknade smoltproduktionspotentialen.

I främst Torneälven visar vanliga elfisken att laxungar nu förekommer i delar av vattendraget, där man inte tidigare trott att lax skulle kunna förekomma. Både exemplen visar att den beräknade arealen som kan producera smolt är för liten.

I de mindre och intermediära vattendragen är dock den predikterade smoltutvandringen mer eller mindre långt ifrån målet om minst 50 procent av den potentiella smoltproduktionen.

Tabell 7.2 ICES beräknade potentiella smoltproduktion och predikterade smoltutvandring i svenska vildlaxvattendrag år 2005 respektive 2006 (1000-tal). (Data: ICES WGBAST Report.)

Vattendrag	Predikerad smoltutvandr 2006	Potentiell smoltprod
Torneälven	463	826
Kalixälven	392	398
Råneälven	11 (2005)	36
Piteälven	21	46
Åbyälven	1,0	8,4
Byskeälven	49	45
Rickleån	0,02	3,6
Sävarån	0,4 (2005)	1,6
Ume/Vindelälven	96	83
Öreälven	0,3	7,15
Lögdeälven	2,2	39
Ljungan	0,06	5,9
Emån	3	15
Mörrumsån	50	90

ICES delar in Östersjön i olika områden. ICES skriver i sin rapport 2005 att förutom den tillsammans med Finland förvaltade Torneälven kommer Kalixälven, Byskeälven, Vindelälven samt Mörrumsån att uppnå målet. Piteälven och Råneälven har viss möjlighet att uppnå målet medan övriga fem laxvattendragen i Norrbottens och Västerbottens län samt Ljungan och Emån intenkommer att uppnå målet. Av Sveriges sammanlagt 13 vildlaxvattendrag är alltså prognosen att målet inte kommer att uppnås i sju vattendrag, två är osäkra och att målet nås endast i fyra vattendrag, exklusive Torneälven, år 2010, såsom situationen såg ut då resultat förelåg till och med år 2004.

Laxfisket i Östersjön och Bottniska viken på senare tid

Bortsett från de minskade kvoterna i relation till de fångster som gjordes under perioden med överfiske i början av 1990-talet, påverkas fisket i Bottenhavet och Bottenviken i allt högre grad av problemen med det ökande sälbeståndet. Även de höga dioxinhalterna påverkar naturligtvis lönsamheten i fisket. Fångsterna av lax i egentliga Östersjön minskade stadigt från år 2000, då drygt 400 ton uppgavs ha fångats, till 2003, då fångsten var nere i 150 ton. Fångsten ökade kraftigt under år 2004 till nästan samma nivå som år 2000, men under år 2005 minskade fångsten åter (figur 7.1).

Med Bottenhavet avses här kuststräckan från Uppsala län upp till Västerbottens län, trots att den sydligaste delen i detta län (Nordmalings kommun) hör till Bottenhavet. Även i Bottenhavet har laxfångsten, med vissa mellanårsvariationer, gått ned från 1998 till och med 2003. Även här skedde en uppgång i fångsten år 2004 och en nedgång under år 2005. I Bottenviken plus Nordmalings kommun i Bottenhavet, där alltså laxfisket omfattas av försommarfredningen t.o.m. den 10 juni, har fångsterna varit stabilare och omkring eller strax under 100 ton årligen under perioden 1998-2003. Även i detta område ökade fångsten betydligt (70 procent) under 2004, för att åter minska något år 2005. Den svenska totalfångsten av Östersjölax under perioden var högst år 2004 (2 700 ton) och minskade till 2 500 ton år 2005. I början av perioden gjordes de

bästa fångsterna åren 1998 och 2000 med 2 600 ton respektive 2 550 ton. Den svenska laxkvoten har fiskats upp i varierande grad under perioden. Under vissa år har också Sverige genom byte med andra Östersjöstater ökat laxkvotens storlek. Siffrorna nedan innehåller även den utökade laxfångst som Sverige bytt till sig. Lägst var utnyttjandegraden åren 2002 och 2003, då fångsten var låg och då endast 76 respektive 73 procent av kvoten utnyttjades. Högst var utnyttjandegraden åren 2000 (98 procent) och 2004 (99,7 procent).

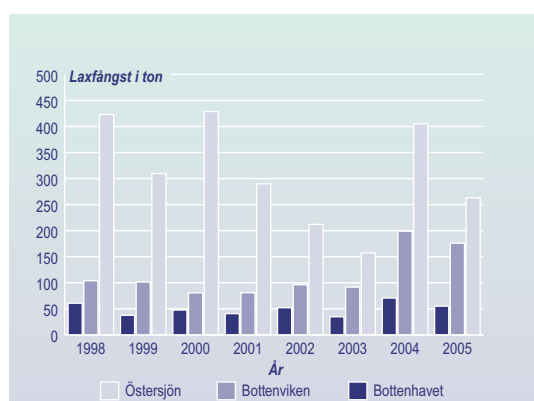
Utvecklingen i fisket med fasta redskap varierar mycket mellan olika län. I Gävleborgs län ökade faktiskt antalet fiskhus med knappa 50 procent mellan åren 1999 och 2003, medan antalet minskade med lika mycket i Västernorrlands och Uppsala län under samma period. I genomsnitt minskade dock antalet fiskhus i Bottenhavet med 14 procent från 1999 till 2003. I Bottenviken minskade antalet fiskhus med i genomsnitt 12 procent mellan åren 1999 och 2003. Störst var minskningen i Norrbottens län (14 procent).

Laxfångstens sammansättning avseende vild respektive odlad lax i olika delar av Östersjön

Det går att med relativt stor säkerhet skilja vilda laxar från odlade genom att studera tillväxtzonerna på fjällen. Dels är de odlade laxarna i stort sett

alltid utsatta som tvååriga, medan den vilda smolten kan vara både tre- och fyrrårig i Bottenvikens älvar. Genom att laxungarna i odlingarna utfodras även vintertid, så växer de också. Vintern är en svältperiod för vilda laxar och de växer inte. Detta innebär att vinterzonerna på fjällen från en vild lax är ganska distinkta, medan de är diffusa hos en odlad lax. Med modern genetisk analysteknik går det inte bara att bestämma om laxen är vild eller odlad utan också ganska väl varifrån de kommer. I ICES rapport för 2005 (ICES WGBAST Report 2005) finns analysdata redovisade från olika delar av Östersjön. Dessa visar på en påfallande hög andel vildlax i alla delområden (tabell 7.3).

Utifrån vetenskap om hur mycket odlade laxungar som sätts ut och beräkningar/uppskattningar av hur mycket vildsmolt som vandrar ur vattendragen, 1,6-1,7 miljoner per år under åren 2002-2004, kan man beräkna att omkring 73 procent av laxfångsten skulle utgöras av odlad lax i centrala Östersjön. De genetiska analyserna visar på i stort sett det omvända förhållandet under 2003 och 2004 i denna del av Östersjön. Analyserna visar på ungefär samma höga andel vild lax i fångsten i Ålands hav och Bottenhavet, medan den är lägre i Bottenviken.

Figur 7.1 Årsfångst av lax (ton) i det licensierade yrkesfisket i Egentliga Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken 1998–2005.

Tabell 7.3 Andel (procent) vilda laxar i fyra fångstområden i Östersjön åren 2002–2004. (Data: ICES WGBAST Report 2005.)

Plats/år	2002	2003	2004
Centrala Östersjön	43 (vinter)	66 (höst-vinter)	72 (vår), 66 (höst)
Ålands hav	69 (vår)	76 (vår)	70 (vår)
Bottenhavet	40 (sommar)	76 (sommar)	69 (sommar)
Bottenviken	43 (sommar)	52 (sommar)	26 (sommar)

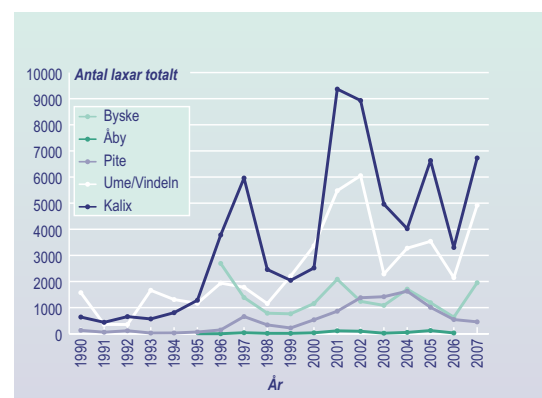
Resultaten visar helt klart att dödligheten är mycket hög hos den odlade laxen i hela Östersjöområdet. Anledning till den låga återfångsten och fångst-andelen odlad lax anses vara hög dödlighet efter utsättning. Finska resultat från Ålands hav antyder att andelen odlad lax minskat under senare år, dvs. att dödligheten ökat. Från att ha legat på 10–15 procent under 1980-talet har återfångsterna minskat till klart mindre än en procent från 1999. Anledning till den försämrade överlevnaden är inte klarlagd, men de utsatta smolten har blivit allt större och laxsmolten har inte sällan omfattande skador på åtminstone ryggen. Smoltstadiet är ett mycket kritiskt stadium, då smolten har hög vandringsbenägenhet och snabbt ska förflytta sig från Bottenviken och Bottenhavet till centrala Östersjön, som är Östersjölaxens uppväxtområde. Om de av någon anledning saknar denna kraftiga vandringsbenägenhet eller har omfattande fensskador, är det inte säkert att de någonsin når sitt uppväxtområde. En (för) stor smolt har sannolikt redan passerat smoltstadiet under tiden i odlingen. Dessutom är en större eller mindre andel av laxhanarna redan köns mogna vid utsättning och har av detta skäl liten vandringsinstinkt.

Uppvandring i fiskvägar och fångster i avelsfisken

Uppvandringen av köns mogna lekvandrande laxar registreras på olika sätt och i olika stora delar av vattendragen i sammanlagt fem vildlaxvattendrag. Registreringen kan alltså ske på olika avstånd från vattendragets mynning och är oftast inte ett mått på den totala uppvandringen i vattendraget. Återvandringen var mycket blygsam fram till 1995, men ökade i flera vattendrag 1996-97, beroende på en ganska stark smoltårsklass som vandrade ut 1994. (Årsklasserna som kläckte 1993-1996 var hårt drabbade av M 74) Dessa föräldrafiskar gav också upphov till en stark årsklass 1997, som återvandrade framför allt 2001 och 2002. Som mest passerade över 9000 laxar genom fiskvägen i Jokkfall, Kalixälven, 2001 och som mest omkring 6000 laxar år 2002 vid Stornorrfors på väg upp i Vindelälven. I Kalixälven mer än halverades återvandringen åren 2003 och 2004. I Vindelälven skedde en knapp halvering jämfört med 2002 och

ökningen under 2005 var blygsam antalsmässigt. I Byske och Pite älv minskade antalet uppvandrande laxar något under 2005 i jämförelse med året innan. Den jämförelsevis höga återvandringen till Pite älv är överraskande. Det är inte sannolikt att denna älv kan producera så stora smoltmängder att uppemot 2000 laxar ska komma tillbaka. Närheten till Lule älv, där stora utsättningar görs, gör att misstanken finns att en del av uppvandringarna är felvandrade från Luleälven. En del av ett större fiske i kustområdet utanför älven har dock lösts in, vilket naturligtvis minskar dödligheten under invandringen mot älvmyningen. I den jämförelsevis lilla Åby älv noterades år 2005 den högsta uppvandringen (122 laxar) sedan registreringen startade (figur 7.2). Sammanfattningsvis kan konstateras att såväl de lägsta noteringar som de högsta ökat under perioden i nästan alla vattendrag.

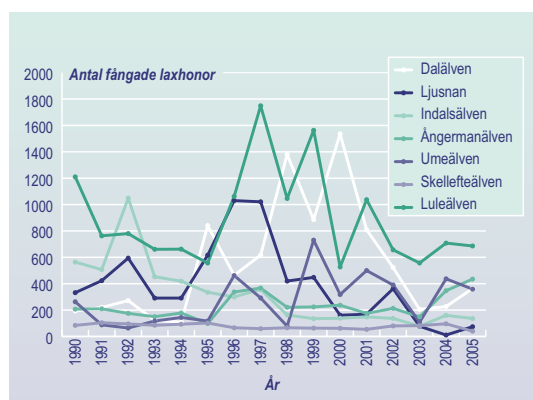
Återvandringen av köns mogna laxar till kraftbolagens avelsfisken är naturligtvis beroende på hur stora mängder smolt som sätts ut och hur stor dödligheten är under havslivet. Den senare minskade självklart när fiskekvoterna sänktes och när nationella inskränkningar i kustfisket infördes. Vissa år och i vissa vattendrag var tillgången på avelsfisk då så stor att avelsfisket reducerades påtagligt och man fiskade bara korta perioder och fick ändå tillräckligt med avelsmaterial. Under perioden med hög dödlighet i M 74 fiskades dock i relativt stor omfattning för att man skulle kunna lägga in så mycket rom, att man trots dödligheten skulle kunna

Figur 7.2 Uppvandring av lekvandrande laxar i fem vildlaxvattendrag i Bottenviken och Bottenhavet

klara utsättningsåläggandet. Värdena i figur 7.3 är därför inte helt jämförbara mellan olika år, men visar ändå hur utvecklingen varit. De största fångsterna i avelsfiskena gjordes i mitten och senare delen av 1990-talet. Således fångades över 1700 resp. 1500 honor i Luleälven år 1997 och 1999 och i Umeälven fångades 730 odlade honor år 1999. I Ljusnan fångades över 1000 laxhonor 1996 och 1997 och i Dalälven fångades som mest över 1500 odlade honor år 2000. Sedan rekordåren har fångsterna gått ned i samtliga avelsfisken. I Dalälven, där Fiskeriverket sköter avelsfisken och där man fiskat på samma sätt hela tiden, var fångsten bara drygt 200 laxhonor under två åren 2003 och 2004. År 2005 fångades dock 363 laxhonor. Under 2005 skedde en viss liten ökning även i Ångermanälven och Ljusnan, medan fångsten minskade i de övriga älvarna. Den sammanlagda fångsten i dessa sex avelsfisken plus notdragningarna i Indalsälven var som mest 4462 odlade laxhonor (1997) och så sent som 1999 fångades över 4000 honor. 2003 var den sammanlagda fångsten nere i endast 1256 laxar, men fångsten steg något och till 2093 laxhonor år 2005.

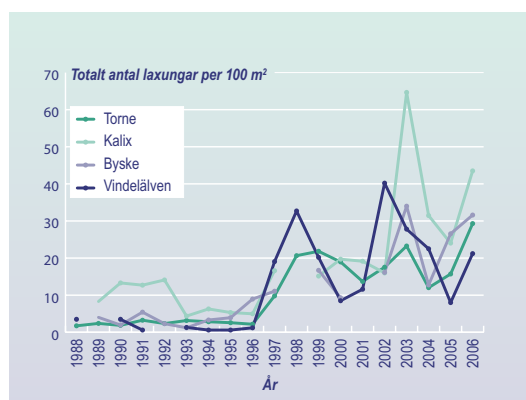
Den generella neråtgående trenden är svårförklarlig, med tanke på att fiskekvoterna och dödligheten till följd av fiske inte ändrats så mycket under senare år. Även dessa resultat pekar på att dödligheten har ökat hos odlad smolt efter utsättning under senare år. Resultaten är de samma i Finland, inklusive Finska Viken.

Figur 7.3 Fångst av köns mogna laxhonor i avelsfisken i sju vattendrag i Bottenhavet och Bottenviken

Tätheter av laxungar i vattendragen

I de större och starkaste vattendragen ökade ung-fisktätheterna markant och med start 1997 och framför allt 1998 (figur 7.4). Detta var resultatet av en jämförelsevis god återvandring av köns mogen lax 1997 (figur 7.3), i kombination med en låg dödlighet i M74 för årsklass 1998. Tätheterna var sedan jämförelsevis låga under perioden 1999-2001, till följd av minskad återvandring och ökad dödlighet i M74. År 2002 ökade unglaxtätheterna i Vindelälven och i Byske- och Kalixälven skedde en markant ökning år 2003. Detta berodde återigen på en god uppvandring åren 2001 och 2002. I jämförelse med 2003 var tätheten omkring halverad år 2004. Ett något färre antal lokaler än normalt kunde dock avfiskas detta år. Utvecklingen i Kalix- och Vindelälven fortsatte nedåt 2005, medan laxungetätheten ökade i Byskeälven (figur 7.4). I Torneälven låg tätheterna ganska stabilt omkring 20 ungar/100 m² under åren 1998-2003, men en påtaglig minskning hade skett till år 2004, då en täthet på omkring 12 ungar uppmättes. År 2004 kunde dock mindre än 1/3 av lokalerna elfiskas, varför resultatet detta år är osäkert. 2005 års data för Torneälven är ännu inte kompletta, beroende på att de finska resultaten saknas. De svenska resultaten antyder att en blygsam ökning kan ha skett.

Figur 7.4 Täthet (antal/100 m²) av laxungar av alla åldrar i Torne-, Kalix-, Byske- och Vindelälven.

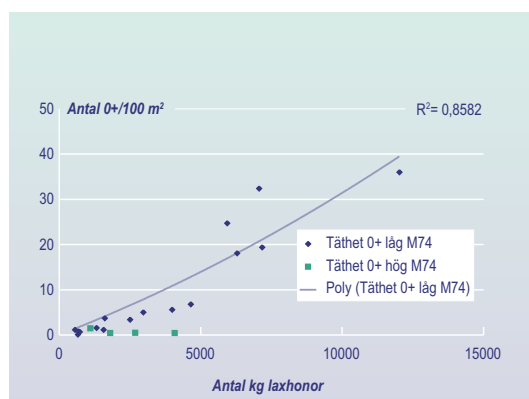
Utvecklingen i dessa vattendrag under senare år tyder på en minskad återvandring av könsmogna honor och en minskande avgiven mängd rom. I Vindelälven råder ett gott samband mellan honoras storlek och antal, uttryckt som kilo honor, och ungfisktäthet året därpå ($R^2 = 0,86$). Under åren med hög yngeldödlighet fanns av förklarliga skäl inget sådant samband (figur 7.5).

I Kalixälven återvandra visserligen flest laxar antalsmässigt år 2001 (figur 7.4), men dessa utgjordes till stor del av smålax, som bara tillbringat en vinter i havet (grilse). År 2002 kom de stora honorna tillbaka och ungfisktätheterna ökade markant. På samma sätt ökade återvandringen till Byskeälven år 2004 och Byskeälven var det enda av dessa vattendrag som uppvisade ökade ungfisktätheter år 2005 (figur 7.4). Resultatet, dvs. ett positivt samband mellan uppsteget av lekfisk och ungfisktätheterna året därpå, visar klar att vattendragen är klart underbesatta med könsmogna honor.

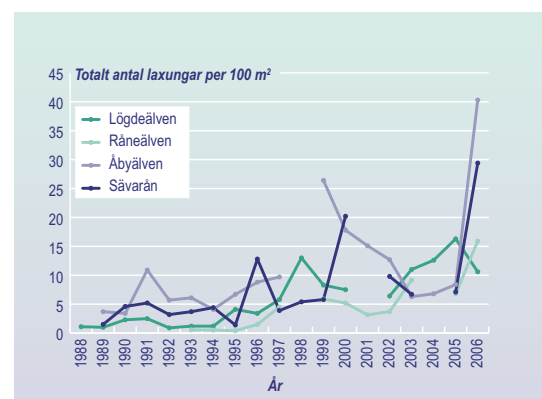
I de mindre och intermediära vattendragen varierar utvecklingen påtagligt både mellan enskilda vattendrag och år. I Sävarån är ungfisktätheterna fortsatt mycket låga och har gått ned från som mest strax över 20 år 2000 till obetydligt över sju ungar per 100 m² år 2005 (figur 7.6). Laxbeståndet i Åby älv har gått kräftgång från över 25 ungar/100 m² 1999 till endast omkring 6–8 ungar/100 m² åren

2003–2005. Under perioden har uppvandringen genom fiskvägen minskat från som mest 112 laxar år 2001 till 21 respektive 51 laxar 2003 och 2004 (figur 7.2). Detta visar åter att mängden lekande honor är avgörande för beståndsutvecklingen. I Kågeälven och Lögdeälven har dock tätheterna av unglax ökat de senaste åren och båda vattendragen hade tätheter strax över 15 ungar per 100 m² år 2005.

I de mindre vattendragen såsom Öreälven och Rickleån minskade också tätheterna från år 2002. Rickleån återhämtade sig dock 2004 och 2005 och i Öreälven ökade tätheterna markant, men från en mycket låg nivå, år 2005. Variationerna mellan olika år är dock stora och laxtätheterna generellt mycket låga. I Öreälven noterades den högsta tätheten år 2005, vilken dock endast var strax över 9 ungar per 100 m² och i Rickleån noterades endast strax över fem ungar på samma yta år 2005, vilket dock var det näst högsta som noterats (figur 7.7). Det råder ingen som helst tvekan om att alla mindre laxvattendrag är klart underbesatta med lekfisk och att detta under år med låg M 74-dödlighet är helt avgörande för beståndsutvecklingen och smoltproduktionen. Det finska laxvattendraget Simojoki uppvisar precis samma utveckling med de högsta uppmätta tätheterna år 1999 (37,7 ind/100 m²) och lägre täthet år 2004 (23,8 ind/100 m²).

Figur 7.5 Täthet av ensamriga laxungar (0+) i relation till totalvikten av uppvandrande laxhonor i Vindelälven året innan.

Figur 7.6 Täthet (antal/100 m²) av laxungar av alla åldrar i Råne-, Åby- och Lögde älvar samt Sävarån.

Yngeldödlighet i M 74

Orsaken till dödligheten har ännu inte fått någon riktig förklaring, annat än att drabbade honor och yngel lider brist på ett B-vitamin (thiamin) och att överlevnaden ökar markant om honorna behandlas med thiamin. Vad som är orsak till att honorna lider brist på thiamin är dock inte klarlagt.

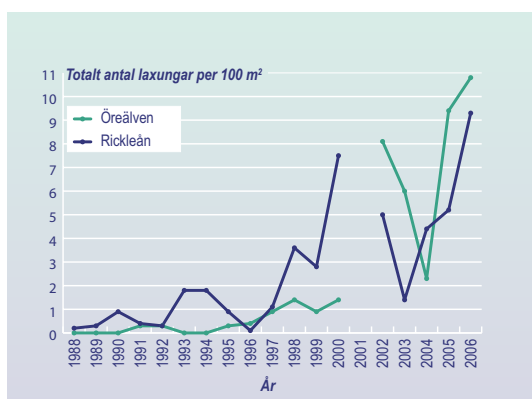
Dödligheten i M 74 kan, tillsammans med data rörande uppvandring av lekfisk, förklara skillnader i ungfisktäthet mellan olika år och vildlaxbeståndens utveckling. Dödligheten upptäcktes för första gången 1974, därav namnet. Sedan 1990 (smoltårgång 1991) läggs befruktad rom in för kläckningsförsök från åtta kompensationsodlade älvar. Första året var dödligheten låg i alla älvar utom i Umeälven. Sedan steg dödligheten och kulminerade under 1993 års kläckning då den nådde 49–96 procent. Lägst respektive högst var dödligheten i Skellefteälven och Ljungan (figur 7.8). Därefter sjönk dödligheten och var under tio procent i alla älvar år 1998. Dödligheten ökade åter, men inte till så höga nivåer som under den tidigare perioden. Under framför allt 2004 och 2005 har dödligheten varit låg och under fem procent i alla älvar. Att anta att utvecklingen vänt är för tidigt, då tidigare resultat klart utvisar att perioder med låg dödlighet kan följas av flera år med förhöjd dödlighet.

Slutsatser

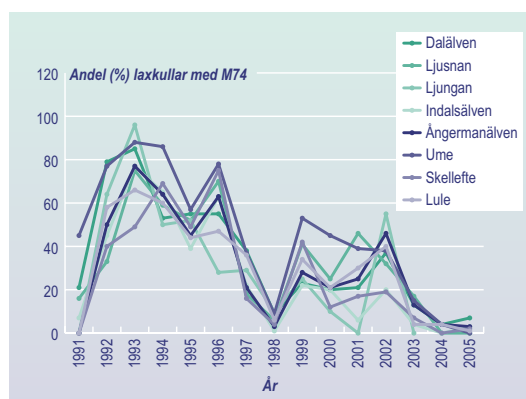
Yngeldödligheten i M 74 har minskat och varit på en mycket låg nivå i de odlade älvarna under

åren 2003–2005 (figur 7.8). Det finns anledning att anta att yngeldödligheten gått ned på samma sätt i vildlaxvattendragen. Trots denna nedgång har ungfisktätheterna minskat i några vattendrag sedan början av 2000-talet. Detta har skett samtidigt som uppsteget av lekfisk minskat. En trolig orsak till en minskad överlevnad under havslivet och minskad återvandring kan vara den oväntat stora andelen av laxfångsten som utgörs av vildlax i alla delar av Östersjön.

Det kan konstateras att ungfisktätheterna trots allt gått upp i samtliga vattendrag sedan 1988–90. Detta gäller såväl de lägsta som högsta uppmätta värdena i respektive vattendrag. Mellanårsvariationen är dock mycket stor i såväl de stora vattendragen med starka bestånd som i de mindre med svaga bestånd. Mellanårsvariationen i ungfisktäthet beror sannolikt på mellanårsvariationer i mängd uppvandrande lekfisk. Det föreligger ju som nämnts ett starkt samband mellan lekbiomassan av laxhonor i Vindelälven och kurvan tenderar inte att plana ut en vid de högsta lekbiomassorna och tätheterna av laxungar. Detta tyder på att någon täthetsberoende dödlighet ännu inte uppstått vid tätheter på omkring 40 ensomriga ungar per 100 m² och att älven skulle kunna hysa ännu högre tätheter av laxungar. Det är alltså uppenbart att vildlaxvattendragen är underbesatta med lekfisk och att detta, i ett läge med obetydlig dödlighet i M 74, hämmar vildlaxbeståndens utveckling.

Figur 7.7 Täthet (antal/100 m²) av laxungar i Öreälven och Rickleån.

Figur 7.8 Andel kläckta kullar (honor) av lax med M 74 åren 1991–2005. (Året avser kläckningsår.)

7.2.2 Öring

Öringbestånd i sötvatten gynnas generellt i kallare klimat, på grund av minskad mängd rovfisk och konkurrenter med lägre temperatur. För de havsvandrande bestånden är förhållandet det omvända, ju sydligare uppväxtvattendrag desto produktivare bestånd och ju större återvändande lekfiskar. Öringbestånden upprätthålls i flera vatten genom utsättningar, dels som kompensation för vattenkraftutbyggnaden, dels direkt för att skapa ett sportfiske.

Öring är en mycket eftertraktad sportfisk och fiskestrycket är högt i insjöarna och de strömmande vatten i fjällen och i inlandet (tabell 7.4). Produktionen är starkt hämmad av vattenkraftregleringen och vandringshinder i vattendragen. En stor potential finns för att utveckla öringbestånden i sjöar och vattendrag. Som framgått av det tidigare exemplet från fjällsjöar är ofta storleksstrukturen stympad i många öringbestånd på grund av nätfiske. Med öppnade vandringsvägar, nätfiskerestriktioner och höjda minimimått går det att skapa mycket attraktiva öringfiskevatten i Norrlands inland och fjälltrakter, liksom i flera kustmynnande vattendrag i Bottenhavet och Bottenviken.

Det finns relativt goda vildbestånd i Vättern, medan Vänerens öring i huvudsak är av odlad ursprung. I Hjälmarens och Mälarens saknas arten (enstaka fångster i Mälaren). Ett fortsatt framgångsrikt restaureringsarbete i Vätterns tillflöden kommer att ge en ökad potential.

Tabell 7.4 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Öring	Fjällen	Intermediära	Högt
	Inlandsvatten	Svaga	Högt
	Stora sjöarna	Svaga	Högt
	Bottenviken	Svaga	Högt
	Bottenhavet	Intermediära	Högt
	Eg. Östersjön	Intermediära	Högt
	Västerhavet	Goda	Högt

På väst- och sydkusten är öringsbeståndet i huvudsak vildproducerat från mindre uppväxtvattendrag.

Dessa bestånd är ofta av god status som en följd av fiskereglering, restaureringsarbete och inte minst kalkning av försurade vatten. Trots att beståndssituationen är bra tål de små bestånden inget storskaligt fiske. En god potential för sportfiske längs kusten byggs dock upp. Generellt har den höjning av minimimåttet som skett på svenska västkusten bidragit till att skapa ett fiske efter större öring.

Ju längre upp i Östersjön-Bottenhavet-Bottenviken man kommer blir bestånden generellt svagare. Bestånden i Bottenviken får sägas vara akut hotade. Orsaken torde vara en kombination av överfiske, bifångster av öring i sikfisket, fiskereglering på vissa kuststräckor och ett stort behov av restaurering av vattendragen. På kuststräckan beror en stor del av öringfisket på kust och i vattendrag av utsättningar av odlad öring. Effekten av detta på de små vildöringsbestånden kan vara ett ökat fiskestryck, men i och med att odlad öring ska vara fettfeneklipt finns möjligheter att fiska selektivt på odlad öring. Detta förutsätter dock att endast sådana redskap används som medger återutsättning av vild öring levande.

7.2.3 Hummer

Hummern finns utmed hela svenska Västkusten till och med norra Öresund. Hummerns utbredning och förekomst är främst beroende av bottenbeskaffenhet och vattnets temperatur och salthalt. Humrar föredrar sandig-stenig-klippig botten med skrevor och skrymslen att kunna gömma sig i. De anses mycket bofasta och gör inga längre vandringar men när temperaturen sjunker på hösten sker en vertikal vandring mot djupare, varmare vatten.

Hummerfisket får endast bedrivas med tinor (burar) försedda med två cirkulära flyktöppningar. Fisket är koncentrerat till fjärde kvartalet. Fångsten tas till största delen av fritidsfiskare. År 1995 och 2005 uppskattades deras fångst vara omkring 150 respektive 200 ton, medan yrkesfisket rapporterade ca 30 ton båda åren. En yrkesfiskare får använda högst 50 hummertinor och fritidsfiskare högst 14 per person.

Hummerfisket regleras med:

- förbjuden tid
- begränsning i antal redskap per person
- flyktöppningar
- förbud att ilandföra hummer med yttre rom
- minimimått

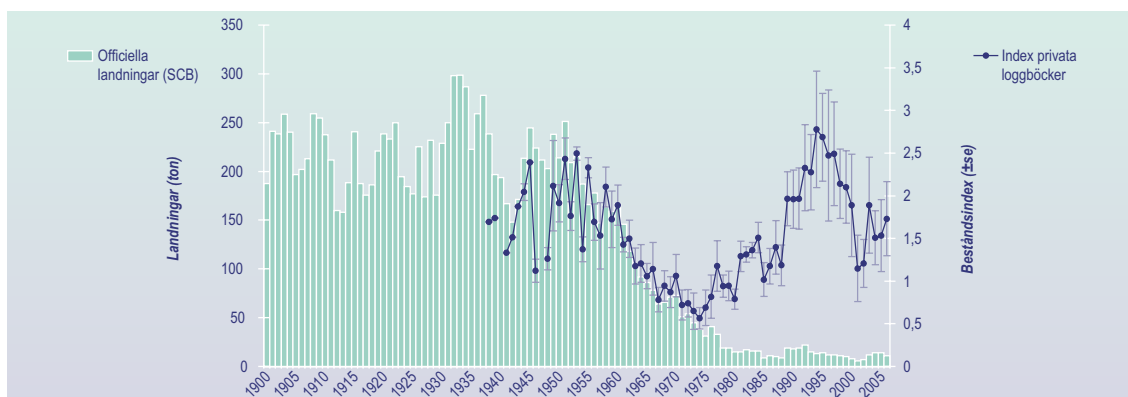
Storleken på de totala årliga svenska hummerlandningarna (och även fiskeansträngningen) är mycket oviss eftersom en stor del av fångsterna sannolikt sker av icke licensierade fiskare vars fångster inte behöver redovisas. De officiella landningsciffror som finns tillgängliga utgörs av de landade kvantiteter som rapporteras av förstahandsmottagare till SCB och av yrkesfiskets loggboksuppgifter.

De till SCB inrapporterade landningarna av hummer under 1900 till 2006 redovisas som staplar i figur 7.9. Fram till ca 1950 skedde en övervägande del av hummerförsäljningen till grossister. Därefter togs en växande andel av icke rapporteringskyldiga fiskare samtidigt som beståndet sägs ha minskat och priset ökat. Den kraftiga nedgången i rapporterad fångst som registrerats efter 1950, från ca 200 ton till runt 20 ton, torde inte ge en god bild av beståndsutvecklingen.

Många hummerfiskare för privata dagböcker över sitt fiske. Dessa kan gå långt tillbaka i tiden och innehåller antalet humrar som fångats per tina. Hummerfisket bedrivs intensivt under en relativt kort tidsperiod och uppgifterna från dagböckerna har kunnat användas för analys av trender i hummerbeståndets storlek mellan åren. En sådan ana-

lys finns redovisat som linje i figur 7.9 och visar att beståndet minskade under 1960-70-talet, liksom de officiella landningarna, men ökade åter under 1980-90-talet. Efter en topp 1995 syns en sjunkande trend. Detta kan eventuellt förklaras av ett ökat fisketryck där fler skall dela på fångsten och fångst per tina sjunker. Det genomsnittliga indexvärdet för perioden 1941-2006 är 1,54 och kring den nivån tycks dagens bestånd hålla sig.

Bristen på rapporteringsskyldighet inom fritidsfisket innebär stora mörkertal och det är uppenbart att mycket information saknas både om hummerns biologi och om hummerfisket vid svenska västkusten.

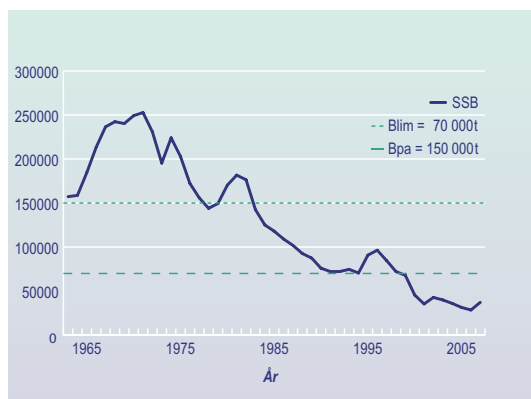

Figur 7.9. Årliga officiella hummerlandningar enligt SCB (staplar) och trend i beståndsstorlek enligt privata loggböcker (linje).

7.2.4 Torsk

Torsk uppträder i alla omgivande hav, men är sällsynt i Bottenviken. Kommerciellt torskfiske sker i huvudsak från Östergötland-Gotland och ut till Nordsjön. Torskens reproduktion begränsas av salthalten, vid för låg salthalt sjunker äggen mot botten. I Östersjön är områdena med tillräcklig salthalt begränsade och dessutom har stora delar av djupvattnet för låga syrehalter.

Bestånden i Nordsjön och Skagerrak är utom säkra biologiska gränser (figur 7.10). ICES rekommenderar fångstförbud av torsk i Nordsjön – Skagerrak till dess lekbeståndet nått över 70 000 ton (i dag drygt 30 000 ton). Även torskbeståndet i Kattegatt är utom säkra biologiska gränser. Lekbeståndet uppskattas som litet och fiskeridödligheten som hög. Märkningar i Skagerrak och Kattegatt har visat att fritidsfisket är i det närmste obefintligt på dessa, tidigare mycket stora, havsgående torskbestånden (tabell 7.5).

Figur 7.10 Lekbiomassan av torsk i Nordsjön och Skagerrak.

Tabell 7.5 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Torsk	Östra Östersjön	Svagt	Högt
	Västra Östersjön	Svagt	Högt
	Kattegatt	Svagt	Högt
	Nordsjön och Skagerrak	Svagt	Högt

Fiskbestånden i kustekosystemen är oftast små och är därmed känsliga även för måttliga uttagsnivåer i jämförelse med stora havsgående bestånd i t.ex. Nordsjön. Med stor sannolikhet har många lokala bestånd av t.ex. torsk försvunnit längs den svenska västkusten. När ett lokalt bestånd försvinner, förloras också möjligheterna att fisk präglas till en viss kuststräcka. Detta har medfört att produktionsnivån av kusttorsk är på en mycket låg nivå i jämförelse med 1960-talet. Som exempel kan nämnas att torskfångsten innanför Tjörn och Orust 1963 skattades till minst 130 ton sammanlagt för både fritidsfiske och yrkesfiske. I dag är torsk i vuxen storlek en raritet i detta viktiga rekreationsområde. Förekomsten av torsk är låg längs samtliga kuststräckor på västkusten med undantag för Öresund. Åtgärder för att reducera bifångsterna av torsk vid fiske efter havskräfta och plattfisk behövs också för att säkra västerhavets torskbestånd.

I Östersjön finns två separata torskbestånd, ett större bestånd öster om och ett mindre bestånd väster om Bornholm. Även båda dessa bestånd bedöms vara utom säkra biologiska gränser. Under slutet av 1970-talet utvecklades ett torskfiske i Bottenhavet baserat på ett antal goda årsklasser i Östersjön. En försämrad miljösituation samt ett för hårt fiske har gjort att denna resurs i stort sett försvunnit. Kustnära nätprovfisken bekräftar det dystra läget för torskbestånden i Östersjön.

7.2.5 Sötvattenskräftor

Den ursprungliga inhemska flodkräftan har under 1900-talet gått starkt tillbaka i Sverige på grund av kräftpest. Flodkräftans naturliga utbredningsområde begränsades till landets södra delar upp till i stort sett Dalälven. Inom delar av Värmlands län samt i Dalsland förekommer ännu goda flodkräftbestånd. Flodkräftor har sedan flyttats till kustmynnande vattendrag norrut och förekommer i dag så långt norrut som i Råne- och Torneälven.

För att kompensera förlusten av flodkräfta infördes den nordamerikanska signalkräftan i landet. Efter som utsättning av signalkräfta medför att man sprider kräftpesten och permanentar denna, är det inte tillåtet med några signalkräftutsättningar norr om

Dalälven. Inte heller på Öland, Gotland samt delar av Värmlands län och Västra Götalands län är det tillåtet att sätta ut signalkräftor. Illegala utsättningar har dock blivit ett stort problem och signalkräftans utbredning växer stadigt.

Den yrkesmässiga fångsten i Vättern och Hjälmaren uppgick till 99 respektive 22 ton år 2006. I Väneren och Mälaren förekommer inget kräftfiske. På allmänt vatten har kräftfisket i Hjälmaren och till stor del även i Vättern förbehållits det licensierade yrkesfisket. I Vättern tillåts allmänheten fiska ett begränsat antal helgdagar under augusti–september. Sannolikt är allmänhetens fångst och det som fångas med stöd av enskild fiskerätt av samma omfattning som yrkesfiskets fångst.

Även i övriga sjöar och vattendrag i landet finns kräftfiske som bedrivs av icke licensierade yrkesfiskare. Totalt skattas fångstmängden i de övriga vattnen till 1200–1300 ton. Fångstmängderna varierar mellan åren på grund av hur sommaren utvecklar sig, men även vinterhalvåret kan spela in genom att stressa signalkräftorna i sådan utsträckning av akut pest bryter ut. Generellt sett nyttjas kräftfisket till fullo (tabell 7.6). Möjligen kan avkastningen öka genom förändrade beskattningsmönster. Det har blivit allt vanligare med att anordna "företagskräftfisker", antingen som ett kvällsfiske eller med övernattnings. Bara i Östergötland finns ca tio arrangörer av sådana "företagskräftfisker". Det bedöms som att detta har en stor potential att utvecklas vidare.

7.2.6 Abborre

Abborren är en varmvattenart vars rekrytering gynnas av höga temperaturer. Trots detta är avkastningen av abborre av fångstbar storlek inte högst i de näringsrika sjöarna i de varmaste regionerna eftersom andra arter dominerar där, t.ex. gös och olika karpfiskar.

Abborrbestånden är generellt goda i sötvatten, undantaget fjällen där arten inte förekommer (tabell 7.7). En skattning ger vid handen att den totala avkastningen av abborre i svenska sjöar skulle kunna uppgå till ca 2 000 ton. Arten har emellertid liten kommersiell betydelse. Det

bedöms att en god potential finns till ökat abborrfiske i sötvatten. Speciellt eftertraktat är storvuxen (>20 cm) abborre, vilken är vanlig i större vatten utan gös men med god tillgång på bytesfiskar som siklöja och nors. Speciellt i sjöar från Mellansverige upp till och med Västerbotten bedöms uttaget av abborre kunna öka.

Tillståndet hos abborrbestånden vid Östersjöns kustområden varierar geografiskt. Vid kusterna i Bottenhavet och Bottenviken är abborrbestånden goda och relativt lågt eller medelmåttigt utnyttjade. I dessa områden bedöms möjligheterna att utöka uttaget vara goda. Yngelproduktionen av abborre har minskat kraftigt i Östersjöns ytterskärgårdar och öppna kuster (bl.a. Stockholms ytterskärgård, Kalmarsund och Gotlands ostkust). Yngelproduktionen är däremot god i Östersjöns innerskärgårdar. Orsaken till rekryteringsproblemen kan sannolikt kopplas till födobrist under larvperioden då abborren livnär sig på zooplankton. Det geografiska mönstret och samtida storskaliga förändringar i Östersjöns ekosystem gör att det finns anledning att misstänka att grundorsaken är knutet till förändringarna i utsjön. Den påverkade kuststräckan sammanfaller med den där yrkesfiskets fångster har minskat starkt. I dessa områden bedöms bestånden vara svaga och fisket bör inte öka.

Tabell 7.6 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Kräftor	Fjällen	-	-
	Inlandsvatten	Intermediära	Högt
	Stora sjöarna	Goda/Svaga	Högt

Tabell 7.7 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Abborre	Fjällen	-	-
	Inlandsvatten	Goda	Lågt
	Stora sjöarna	Goda	Intermediärt
	Bottenviken	Goda	Intermediärt
	Bottenhavet	Goda	Lågt
	Eg. Östersjön	Svaga	Lågt
	Västerhavet	-	-

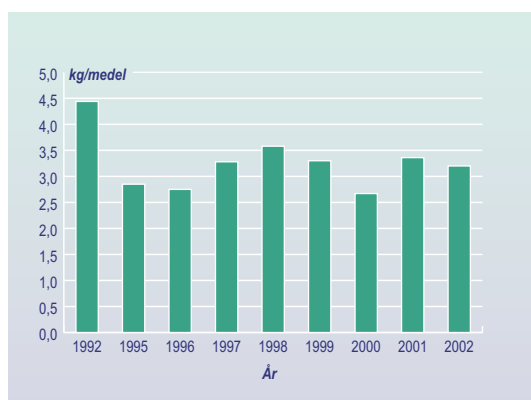
7.2.7 Gädda

Gädda förekommer allmänt i hela landet utom fjällan. Den finns även utmed kusterna från Bottenviken till Öresund. Liksom gös och abborre är arten en varmvattensfisk som gynnas av varma somrar. I flera vatten, speciellt utmed kusterna, begränsas gäddproduktionen av tillgång till lämpliga varma och vegetationsrika grundområden för lek.

Generellt är intresset för fångst av gädda ringa och avtagande i det kommersiella fisket. Gäddbestånden i de stora sjöarna är goda, även om beståndet är litet i Vättern. Vättern har dock osedvanligt stora gäddor och i den norra skärgården finns ett av landets mest populära sportfiskevatten för vårfiske efter stor gädda. Fångstuttaget i yrkesfisket i sötvattnen var 120 ton år 2006. En viss ökning av uttaget är möjligt (tabell 7.8). Generellt är gäddorna av god storlek vid fiske i de fyra stora sjöarna. Statistik från de tävlingar som anordnas av Säffle trolldklubben i Väneren visar att medelvikten på fångade gäddor är hög och förhållandevis stabil (figur 7.11).

Tabell 7.8 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Gädda	Fjällan	-	-
	Inlandsvatten	Goda	Lågt
	Stora sjöarna	Goda	Intermediärt
	Bottenviken	Intermediära	Lågt
	Bottenhavet	Intermediära	Lågt
	Eg. Östersjön	Svaga	Lågt
	Västerhavet	-	-

Figur 7.11 Medelvikt (kg) på gäddor fångade vid trolldklubbtävlingar anordnade av Säffle trolldklubben i Väneren.

I övriga insjöar utan yrkesmässigt fiske torde avkastningen långsiktigt kunna uppgå till ca 1 800 ton. Det är dock troligt att denna potential inte nyttjas. Ett generellt ökande intresse för "catch and release" medför också att fiskets omfattning kan öka betydligt.

I kustområdena fiskas gädda huvudsakligen inom fritidsfisket, vilket gör bedömningen av beståndets tillstånd svår. De minskande fångsterna inom yrkesfisket samt en sviktande yngelproduktion tyder på minskande bestånd i ytterskärgårdar och öppna kuster längs Egentliga Östersjön, medan gäddförekomsten tycks vara stabil i Bottenhavets och Bottenvikens kustområden samt i Östersjöns innerskärgårdar. Det årliga uttaget från hela ostkusten beräknas till endast 40–50 ton inom yrkesfisket. Fritidsfiskets fångster uppskattades till omkring 1 300 ton i kustområdena år 2004. En ökning av fisket bedöms vara hållbar i områden med normal rekrytering av gäddyngel. Gäddan kan nå stor storlek i Östersjöområdet och ett antal områden har utvecklat en ganska omfattande gäddfisketurism. Till stor del tillämpas "catch and release" vid sportfiske efter gädda.

7.2.8 Gös

Gös är en av våra mest utpräglade varmvattensarter. Rekryteringen av gös gynnas påtagligt av långa, varma somrar då årets kull av ungfisk hinner växa sig stora nog att överleva vinterns svältperiod. Arten har en östlig utbredning i landet. Längs kusten sker fiske främst i området mellan Gävle och Norrköping. Bestånd finns också i många insjöar i södra Sverige, speciellt i lägre belägna vatten större än 300 ha. Många bestånd är inplanterade, t.ex. på sydsvenska höglandet och enstaka bestånd i sjöar längs norrlandskusten.

Gösbestånden i de stora sjöarna är mycket goda i Hjälmaran och något sämre i Väneren och Mälaren (tabell 7.9). I egentliga Vättern saknas arten. Generellt är gösbestånden i övriga sjöar inte fullt utnyttjade. Dessutom finns en stor potential i flera vatten om minimimåttet höjs. I många vattenområden är minimimåttet på gös 40 cm, vilket innebär en fisk som väger ca 0,7 kg. I sportfisket eftersträvas van-

ligen större gösar, gärna med vikter över två kilo. Sådana är sällsynta i de flesta vatten med omfattande fiske. Införs dock ett minimimått på 45 cm så bör de fångade gösarna väga omkring ett kilo och eftersom dödligheten är låg på så stor gös torde detta innebära att det möjliga fångstuttaget ökar nästan i motsvarande grad. Detta har också visats i Hjälmarens där minimimåttet har höjts från 40 till 45 cm. Gösfångsten i yrkesfisket har ökat från 30 ton år 1997 till 289 ton år 2006. Denna reglering visar att det kan finnas potential för att öka avkastningen för yrkesfisket samtidigt som sportfisket blir attraktivare. De senaste två åren har intresset för sportfiske efter gös på Hjälmarens ökat markant och ett attraktivt trollingfiske har utvecklats i många andra vatten också.

Data från både yrkes- och provfiske tyder på att gösbestånden vid svenska ostkusten minskar stadigt. Yrkesfiskets fångster är små och minskande längs ostkusten. Fritidsfiskets fångster beräknas vara betydligt större. Viss potential för ökat fiske på längre sikt kan skapas även här genom en höjning av minimimåttet och upprättande av fredningsområden.

7.2.9 Karpfiskar

Vissa karpfiskar är föremål för ett riktat sportfiske, t.ex. karp, färna, asp (rödlistad), id och stäm. I det specialiserade s.k. specimenfisket söks egentligen efter stora individer av de flesta arter. Detta innebär att även andra karpfiskar som braxen, björkna, faren, vimma etc. är föremål för ett riktat fiske. Dessa fiskare söker sig till vatten över hela landet som är kända för förekomst av stor fisk. Specimenfisket sker ofta som ett mete med artvis specialiserade metoder (såsong, beten, tekniker). Ofta återutsätts

Tabell 7.9 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Gös	Fjällen	-	-
	Inlandsvatten	Goda	Intermediärt
	Stora sjöarna	Goda	Högt
	Bottenviken	-	-
	Bottenhavet	Svaga	Högt
	Eg. Östersjön	Svaga	Högt
Västerhavet	-	-	

fisk levande efter mätning och vägning. Detta gör att de flesta "specimenvatten" står sig år från år, men att fisketrycket där är högt.

Det finns ingen nationell skattning av fisketrycket eller resursens storlek när det gäller karpfiskarterna. Eftersom det inte finns något riktat kommersiellt fiske efter dessa arter är bestånden ofta goda över hela landet. Det senare kan illustreras med gällande sportfiskerekord för några karpfiskar; den största karpfen är fångad i en skånsk damm, den största iden i Vättern, den största mörten i Lappland, den största rudan på Gotland, den största sutaren i Halland, den största färnan i Östergötland och den största vimman i Testeboån i Gästrikland. Det bedöms att potentialen för ett ökat specimenfiske efter karpfiskarterna är mycket hög.

7.2.10 Röding

Röding är fjällarten framför alla andra, men förekommer även i vissa större sjöar i skogslandet och i ett fåtal sjöar i södra Sverige. Kommersiellt fiske av röding sker endast i Vättern samt ett fåtal sjöar i Väster- och Norrbotten. De nordliga bestånden exploateras ofta vid ringa individstorlek genom nät- och pimpelfiske. Många bestånd är inte hotade men avkastningen är betydligt lägre än den potentiella (tabell 7.10). Rödingen är också hårt trängd genom att oftast även sik och kanske också siklöja förekommer. Siken beskattas med nät vilket periodvis medför stora bifångster av ungröding. Nästan alla större rödingsjöar är också reglerade för vattenkraftsändamål, vilket också i påtaglig grad påverkar bestånden. Parallellt finns dock enstaka bestånd av god status, då ofta i vatten som är svåra att nå. I fjälläna har det successivt vuxit fram metoder för att förbättra avkastningen och kvalitén på rödingfisket, t.ex. genom att begränsa fisketrycket och öka minimimåttet. På sikt bör en ökad potential för ett attraktivt rödingfiske kunna skapas.

Tabell 7.10 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Röding	Fjällen	Intermediära	Högt
	Inlandsvatten	Svaga	Högt
	Stora sjöarna	Svaga	Högt

De sydliga bestånden har ansetts speciellt skydds- värda, dels genom att individerna ofta når stor- lek, dels genom att många av bestånden försvunnit de senaste hundra åren genom mänsklig påverkan. Ett speciellt åtgärdsprogram finns framtaget, och kraftfulla åtgärder har vidtagits i de sydsvenska sjöarna Ören, Sommen och Mycklaflon. Potentia- len är trots detta ringa. I Vättern är rödingen i dag överexploaterad och det finns inget utrymme för ett ökat fiske. Dock har yrkesfisket minskat starkt och fångsterna tas till största delen numera inom fritids- fisket. Detta fiske bedrivs främst genom trolling, men även genom utter- och nätfiske. Ett problem är att ung röding tas som bifångst vid siknätfiske. Fisket har reglerats hårt under de sista åren och minimimåttet har höjts i etapper till 50 cm. Dess- utom har tre större områden med totalt fiskeförbud inrättats.

7.2.11 Harr

Harr tillhör kallvattenarterna, men har något större värmekrav än röding. Detta gör att tillväxten är låg i Norrlands inland, något högre på Norrlandskusten och riktigt bra i Vättern, som är artens sydligaste utpost i landet.

Harr tillhör skogslandets och lågfjällets fiskfauna, men bestånd förekommer också i de nordliga kust- vattendragen. Denna harr vandrar ut på kusten och kallas kusharr. Det har nyligen dokumenterats att delar av kustbestånden tillbringar hela sin livscykel i havet. Ett antal av de sydliga bestånden har sla- gits ut genom vattenkraftexploatering. Även i norra Sverige är vattenkraften ett stort problem för harr- bestånden.

Produktionen av harr kan vara mycket hög, men generellt finns ytterst ringa kunskap om harrbestån- dens status och nyttjandet. Detta trots att arten är en eftertraktad sportfisk, speciellt i strömvatten.

Kusharren anses ha dålig status, liksom flertalet strömlevande harrbestånd i de större norrlands- älvarna. Harrbestånden i Klarälven och Vättern är troligen av intermediär status, men här är nyttjandet högt. Aktiv harrfiskevård förekom- mer bara på ett fåtal ställen. En god potential till

förbättrat harrfiske finns, men att det kräver en modernare fiskevård i många enskilt förvaltade vatten. I riktigt attraktiva harrvatten har catch and release eller bag limits börjat tillämpas.

7.2.12 Regnbåge

Regnbåge är en nordamerikansk laxfisk som för första gången inplanterades i Sverige i slutet av 1800-talet. Sedan dess har många utplanteringar företagits och i dag sätts det ut regnbåge för kan- ske 100 miljoner kronor (siffran osäker) till svenska vatten, främst för s.k. put-and-take-fiske i mindre sjöar.

Enstaka fall finns av reproducerande bestånd, men de är ytterst sällsynta och det brukar bara vara enstaka år som ungar påträffas. Troligen begränsas arten av vattentemperaturen på våren. I södra Europa finns dock självreproducerande regnbågs- bestånd. Även om risken för att etablera självre- producerande bestånd är ringa innebär utsättning av regnbåge en stor risk för spridning av sjukdomar och parasiter. Samtidigt är intresset för att fiska regnbåge stort och många kortfiskeområden base- rar sin verksamhet på arten.

7.2.13 Sik

Sik finns över hela landet, men är ovanlig i syd- västra Sverige. Siken förekommer i olika ekologiska former som skiljer mycket i beteende, storlek och vandringsmönster. I kustområdet förekommer for- mer som vandrar upp i älvarna för lek (vandrings- sik) och havslekande sik. Speciellt vandrings- siken kan vara storvuxen och vissa bestånd är föremål för ett riktat sportfiske.

Det saknas uppgifter om sikbestånden i inlandets sjöar och större vattendrag. I de stora sjöarna fiskas sik i huvudsak bara i Vänern och Vättern, dock endast i ringa omfattning av fritidsfiskare och något renodlat sportfiske förekommer inte. I de andra sjöarna är arten av mycket låg numerär på grund av övergödning och ett varmare klimat. I Vänern är beståndet stabilt, medan det i Vättern är svagt. Sikarna i dessa sjöar har potential att växa sig stora, men bestånden utgörs i dag i huvudsak av mindre individer och utgör knappast någon resurs för ett

fisketurismföretagande. Införande av minimimått skulle troligen vara gynnsamt för beståndstatus och nyttjande, men siken är sannolikt inte av direkt intresse för fisketurism.

Den årliga kommersiella fångsten av sik i kustområden har minskat stadigt, från omkring 600 ton år 1994 till 197 ton år 2006. Sik fångas i huvudsak i Bottniska viken. Provfisken visar på minskande förekomster av sik i Upplands skärgård fram till år 2001, och en fortsatt låg förekomst under 2000-talet. Inga provfisken efter sik har ägt rum i Bottniska viken under 2000-talet. Fångst per ansträngning bland journalförande fiskare vid Smålandskusten har varit oförändrad under den senaste tjugoårsperioden. Sikens medelvikt i det fisket har ökat under 2000-talet, men är fortfarande ca tio procent lägre än under början av åttiotalet. Tillståndet för sik är svårbedömt eftersom det saknas tillförlitliga tidsserier framför allt från Bottniska viken där huvuddelen av fisket sker.

7.2.14 Ål

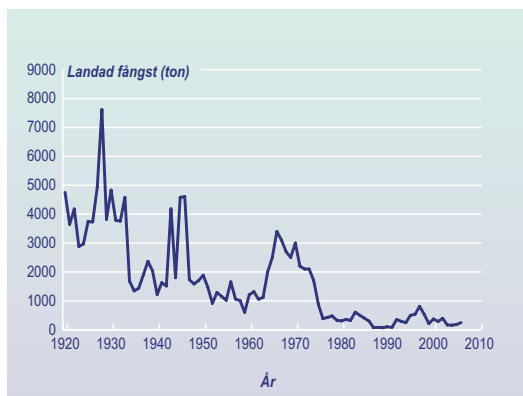
Ål i svenska vatten är liksom hela det europeiska beståndet akut hotad. Lokalt har stödutsättningar och minskat fiske gjort att blankålsfångsten per ansträngning hållits konstant, men de drastiska minskningarna i gulålsfisket visar på ett minskande bestånd också i svenska vatten. ICES konstaterar att de europeiska bestånden är utanför säkra biologiska gränser, rekryteringen är svag och fortsätter sjunka. Arbete pågår för att ta fram en förvaltningsplan för hela det europeiska beståndet. Det kommer inte att finnas någon potential för ökat ålfiske under lång tid framöver.

7.2.15 Övriga torskfiskar

Förutom torsk finns ett antal andra torskfiskarter i våra kustvatten, t.ex. gråsej, kolja, vitling, bleka (lyrtorsk), lubb och långa. I princip kan dessa sägas förekomma längs västkusten ned till Öresund, även om gråsej och vitling kan fångas på sydkusten. Fle- ra av dessa arter är av intresse för både fritidsfiske och turbåtsfiske.

Kolja

En art som minskat starkt i betydelse är kolja. Från det att trålfisket började utvecklas i början av 1900-talet fram till 1970-talet var koljebestånden i Kattegatt och Skagerrak betydligt större än vad de är i dag (figur 7.12). I dag påverkas förekomsten av kolja starkt av intransporten av ägg och larver från bestånd i Nordsjön (tabell 7.11). Det innebär att ung kolja periodvis kan förekomma i höga tätheter i kustnära områden, för att senare i livet försvinna från kusten. Nordsjöbeståndet av kolja är troligen inom säkra biologiska gränser samt har god reproduktiv kapacitet. Detta förhållande förändrar dock inte de numera låga tätheterna i Kattegatt och östra Skagerrak. Små, lokala bestånd av kolja påträffas fortfarande i Gullmarsfjorden och i Öresund. Eventuellt existerar även ett svagt bestånd i Kosterfjorden. Koljabeståndet i Gullmarsfjorden var föremål för ett stort fritidsfiske, inkluderande turistfiskeföretag, fram till 1997 då beståndet kraschade. Begränsningar i vadfisket i bl.a. Gullmarsfjorden infördes 2004. Det finns svaga signaler om att koljebeståndet i Gullmaren är på väg att återhämta sig, bl.a. så har medelstorleken ökat. Tätheten av kolja är dock fortfarande låg.

Figur 7.12 Fångst av kolja i Skagerrak och Kattegatt i svenskt yrkesfiske 1920-2003.

Tabell 7.11 Skattad beståndstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Kolja	Öresund	Intermediärt	?
	Kattegatt	Svagt	Högt
	Nordsjön och Skagerrak	Intermediära	Högt

Gråsej

Gråsej anses vara inom säkra biologiska gränser och har god reproduktion. Enstaka individer kan nå 15 kg vikt och det finns ett intresse för sportfiske efter arten. Den påträffas dock numera mycket sällsynt i Bohusläns skärgårdar, vilket gör att sportfisket på arten i praktiken är reserverat för dem som har möjlighet att fiska utomskärs i Skagerrak (tabell 7.12).

Vitling

Fångsterna av vitling har minskat radikalt i Skagerrak och Kattegatt under efterkrigstiden. Lekmogen vitling förekommer dock längs hela västkusten, vilket indikerar att vitling troligen i likhet med torsk är separerad i en mängd olika delpopulationer längs västkusten. Generellt högre förekomst av större vitlingar i Öresund och Gullmarsfjorden pekar också på förekomst av separata, lokala bestånd och att ett partiellt skydd genom trålningsförbud kan medföra att arten kan göras intressant för sportfisket (tabell 7.13).

Tabell 7.12 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Gråsej	Kattegatt	?	?
	Nordsjön och Skagerrak	Goda	Uthålligt

Tabell 7.13 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Vitling	Öresund	Starkt	?
	Kattegatt	Svaga	Högt
	Nordsjön och Skagerrak	Svaga	Högt

Tabell 7.14 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Bleka	Öresund	Obefintligt	?
	Kattegatt	Mkt svaga	?
	Nordsjön och Skagerrak	Mkt svaga	?

Tabell 7.15 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Långa	Öresund	?	?
	Kattegatt	Svaga	Högt
	Nordsjön och Skagerrak	Svaga	Högt

Bleka/lyrtorsk

Bleka är en kustbunden art som liknar gråsej i rörlighet och styrka. Den är därför en mycket uppskattad sportfisk. Yrkesfisket skedde framförallt på lekaggregationer längs den yttre delen av kusten. Numera är emellertid beståndet av bleka kraftigt nedfiskat och är i dag mycket sällsynt i svenska vatten. Längs västkust på 1950-talet togs regelbundet fångster i yrkesfisket på över 1 000 ton, samtidigt som arten var föremål för ett stort sportfiske. I dag räknas de yrkesmässiga fångsterna i något tiotal ton. Fångst av 3–4 kilos blekor gjorda av sportfiskare, noteras numera på hemsidor som en mindre sensation. Bleka är dock fortfarande en mycket vanlig art längs den norska Skagerrak-kusten, vilket indikerar att den beståndskollaps som skett längs den svenska västkusten är av lokal karaktär (tabell 7.14).

Långa

Långa tillhör familjen torskartade fiskar. För lubb och långa som är eftertraktade sportfiskar råder kunskapsbrist. Stora individer av dessa båda arter brukar kunna nå strax över tio kg i svenska vatten, men sportfiskerekordet för långa är hela 29 kg. Långa har dock varit en betydligt mer vanligt förekommande art längs västkusten. Riktat fiske efter långa har skett både inom- och utomskärs sedan senmedeltid. Det kan således tänkas att arten varit mer vanlig tidigare, eventuellt på bekostnad av andra torskfiskarter (tabell 7.15).

7.2.16 Makrill och horngädda

Makrill

Makrill är en av havets snabbsimmare och förekommer från Nordsjön ned till Kattegatt i lekande bestånd och sedan kan enstaka individer förekomma i hela Östersjön. Vintertid lever makrillen på stort djup i Skagerrak-Nordsjön och väster om Brittiska öarna. Tidigare exploaterades dessa täta vinterbestånd kraftigt och makrillbestånden var reducerade. Trots en återhämtning anses fiskeridödligheten vara för stor och lekbeståndet bör öka ytterligare. Beskattningen sker således utom säkra biologiska gränser.

Makrillfiske med häckla, pirk eller tackel och agn är uppskattat på västkusten och är numera det dominerande fritidsfisket i Bohuslän. Det finns till och med fiskeguider som har just makrillfiske på sin repertoar. Det är dock ovanligt att fånga makrillar över ett kilo, även om det svenska sportfiske-rekordet vägde över tre kilo.

Horngädda

Horngädda är i likhet med makrill en pelagisk stimfisk som uppvisar årsvisa vandringar till västkusten. Horngädda kan vara en uppskattad målart för en begränsad kategori sportfiskare längs västkusten. Det yrkesmässiga fisket är litet. Kunskap om beståndsstatus för horngädda saknas. Artdatabanken har vid 2005 års s.k. rödlistningsarbete angivit att arten uppvisar livskraftiga bestånd i svenska vatten. Troligen finns en ganska stor potential för ökat sportfiske.

7.2.17 Sill/strömning

Sill är vanligt förekommande i alla svenska kustvatten och uppträder i ett stort antal avgränsade bestånd. I Västerhavet finns uppväxande ungsill från Nordsjön, lokala fjordbestånd och Kattegattbestånd samt invandrande vuxen sill från västra Östersjön under sommarmånaderna. Fritidsfiske efter sill/strömning förekommer, kanske framförallt längs ostkusten t.o.m. Öresund. Efter årtionden av överfiske visade flesta sillbestånd i svenska vatten en positiv trend under 1990- och 2000-talen. En positiv utveckling har fortsatt i Östersjön, medan situationen i Västerhavet återigen har försämrats (tabell 7.16).

7.2.18 Plattfiskar

Ett flertal arter plattfisk uppträder i svenska vatten. Av intresse för fritidsfisket kan bl.a. vara rödspotta, skrubbskädda, piggvar, slätvar och äkta tunga.

Tabell 7.16 Skattad beståndsstatus och utnyttjande i olika vattenregioner.

Art	Område	Bestånd	Nyttjande
Sill	Bottniska viken	Goda	Intermediärt
	Östersjön	Goda	Intermediärt
	Kattegatt	Intermediära	Högt
	Nordsjön och Skagerrak	Intermediära	Högt

Samtliga förekommer i Kattegatt och Skagerrak och även lokala bestånd av dessa arter tycks fortfarande förekomma längs svenska västkusten. I Östersjön är det i huvudsak piggvar och skrubbskädda (flundra) som förekommer.

Rödspotta

Rödspotta i Kattegatt och Skagerrak bedöms vara beskattad utom säkra biologiska gränser. Lekbeståndet är dock relativt stort, och rekryteringen till lekbeståndet av individer födda 1998 och 1999 god. ICES ger som biologiskt råd för 2005 att fiskeridödligheten inte bör öka. Landningarna bör således ej överstiga 9500 ton. Rödspotta är både målart och tas i blandfisken i vilka även torsk fångas. Lokalt kan bestånden vara goda, t.ex. i den inre delen av Gullmaren och i Öresund, dvs. områden utan trålfiske. Rödspotta skattas framförallt inom husbehovsfisket, medan arten är av mindre betydelse för sportfisket. Specimenfiske på stora rödspottor i Öresund är dock ett uppskattat nöje för sportfiskare.

Äkta tunga

Äkta tunga i Kattegatt och Skagerrak beskattas utom säkra biologiska gränser. Lekbeståndet bedöms dock vara större än tröskelvärde. Rekryteringen av ung fisk år 2002 var över genomsnittet, men var 1994-2001 under detta. ICES råd är att sänka fiskeridödligheten med 35 procent motsvarande en total kvot på mindre än 475 ton. Förekomsten av äkta tunga längs västkusten är högst i relativt grunda, kustnära områden.

Skrubba

Även förekomsten av skrubbskädda är högst i grunda, kustnära områden. Lekomogen skrubbskädda har noterats utmed hela västkusten och troligen förekommer många, mer eller mindre geografiskt separerade lekansamlingar. I Kattegatt finns en tendens att mängden storvuxna individer minskar. I Öresund är medellängden ca tio cm större än i övriga områden, en effekt av trålfiskeförbudet. Arten är på västkusten av ringa intresse för yrkes- och fritidsfisket och fångas mest som bifångst vid bottentråkning. I Östersjön där skrubban även kallas flundra sker fiske både med bottentrål och med nät,

varav nätfisket har ett stort inslag av fritidsfiskare. Beståndssituationen i Östersjön varierar kraftigt mellan olika skärgårdsområden.

Piggvar

Piggvar har vid undersökningarna 2001-2006 på västkusten framför allt påträffats i inre skyddade områden, som Havstensfjorden och den inre delen av Gullmarsfjorden. Exemplar som fångats i övriga områden utgörs framför allt av unga individer. Den stabila förekomsten av vuxen piggvar inom avgränsade områden indikerar förekomst av lokal bestånd. Historiska tråldata visar att piggvar var betydligt mer spridd och vanlig Skagerrak och Kattegatt under den första hälften av 1900-talet, ett förhållande som förklaras av generellt ökat fisketryck. I Östersjön visar uppgången i fångst per ansträngning i yrkesfisket att beståndet återhämtat sig från det höga uttaget av fisk under slutet på nittiotalet. Minskningen av stora individer tyder dock på fortsatt högt fisketryck från yrkes och/eller fritidsfisket. Fisket baseras i stor utsträckning på ett fåtal dominerande årsklasser och att det därför är känsligt för variationer i rekryteringen. Rekryteringen har under senare år varit mycket god. Under rådande goda rekrytering kan fisket fortsätta i nuvarande omfattning.

7.2.19 Krabba

Krabba fiskas huvudsakligen med tinor och garn. Den mesta fångsten tas under andra halvåret. Officiella landningar av krabba i Skagerrak och Kattegatt har ökat sedan 1997. Den naturliga dödligheten hos krabba har troligen minskat under senare år beroende på minskad förekomst av predatorer (torskfiskar). Det sker i dag inga undersökningar av krabbeståndets status, men loggboksdata och intervjuer med fiskare tyder på att det ligger på en relativt stabil nivå.

7.3 Fritidsfiskets potential i de stora sjöarna

Stora delar av sjöytan i de stora sjöarna (Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaran) utgörs av allmänt vatten till vilket yrkesfisket och även fritidsfisket har tillgång. Ett flertal yrkesfiskare har dessutom eget

eller arrenderat enskilt vatten som nyttjas för fiske med fasta redskap. I alla fyra sjöarna är det ont om populationsbedömningar av olika arter som inte baserar sig på fiskets fångster. Den vanligast förekommande fisken i de tre största sjöarna är nors. Därefter kommer siklöja i Vättern och gärs i Vänern och Mälaren. Röding och sik trivs i Vätterns kalla vatten. I Mälaren gynnas mer värmekrävande arter som gös och abborre. I Vänern trivs både kall- och varmvattensarter.

Vänern

I Vänern finns ca 40 fiskarter. Fiskekosystemet domineras av för Vänern genuina arter även om signalkräfta introducerats i sjön. Signalkräftan har introducerats i mycket ringa omfattning, men inga fiskbara bestånd förekommer.

Fritidsfisket med nät är till stor del inriktat på arterna gös, gädda, abborre och sik. Lax och öring förekommer mer sporadiskt i fångsten. Fisket sker i huvudsak kustnära och på större fjärdar. Som i övriga sjöar bedrivs visst fiske med ryssjor och långrev. Ett visst utterfiske bedrivs efter gädda, lax och öring, metoden har dock minskat i omfattning under senare år. Spinnfiske efter gädda är vanligt förekommande men även arter som abborre och gös fångas. Trollingfisket i Vänern är populärt och pågår i stort sett året runt med många lokala utövare. Vänern är den av sjöarna som har den mest utvecklade fisketurismen med bra tillgång till sjösättningsramper och sjönära boende. Arterna som fångas är i första hand lax, öring och gädda.

Beståndssituationen i Vänern har förbättrats för några av de viktigaste arterna, stabiliserats för andra och minskat för några. Ökat har abborren och gösen. Stabiliserats har siken, lax och öring. Minskat har bl.a. gäddan och siklöjan. Miljö, klimat och fisketryck kan alla, var och en eller i kombination, bidra till utvecklingen. De minskade gäddfångsterna beror sannolikt till stor del på att priserna på gädda gått ned, vilket gjort att arten inte prioriteras av yrkesfiskarna.

Vid sidan av den vanliga balansen mellan arter har det under det senaste seklet skett tre stora förändringar i Vänerens fiskfauna: 1) Ålen vandrar upp till sjö, 2) signalkräftan har ersatt flodkräftan och dessutom påträffas ullhandskrabban regelbundet, och 3) vissa stammar har minskat, främst av lax, öring och sik. Ålen kom med kanalen, då flodkräftan minskade kraftfullt. Här saknar man säkra uppgifter om många bestånd av vandrande arter som inte anses kommersiellt värdefulla, t.ex. id, asp och flodnejonöga.

Vättern

I Vättern finns 29 olika fiskarter. Fiskekosystemet domineras av för Vättern genuina arter även om arter som lax, gös (förekommer endast i Alsen, Kärrafjärden och de nordligaste skärgårdsområdena) och signalkräfta introducerats i sjön. Sjöns ekosystem är i flera avseende unikt.

Fritidsfisket med nät bedrivs i norra delen inomskärs efter abborre, gädda och gös. Söder om skärgården på allmänt vatten förekommer nätfiske efter arterna sik, abborre och röding. Långrev används i viss mån, arten som fiskas är i första hand röding. Utterfisket är vanligast i södra delen av sjön och arterna som fångas är oftast röding, lax, sik och harr. Precis som i Väneren har utterfisket minskat i omfattning under de senaste tio åren. Handredskapsfiske bedrivs som mete, spinn och pimpelfiske i framförallt skärgården men även i anslutning till vikar och grund i övriga sjön. I skärgården bedrivs under våren ett populärt fiske efter stor lekvandrande gädda. Gäddfisket lockar besökare från hela landet under våren. Ett fiske som är unikt för Vättern är laxfisket med spinn- och flugutrustning från land längs sjöns öppna branta klippstränder. Trollingsfisket är populärt och antalet tillresta besökare är stort under höst och vinter. Lax är den vanligaste arten som fångas men även röding och öring förekommer i fångsten.

Det fria kräftfisket på allmänt vatten i Vättern är omfattande och oftast med bra fångster. Antalet besökare kan räknas i hundratals per helg från i stort sett hela landet under augusti och september. Allt eftersom kräftbeståndet vandrar söderut följer fisket med.

Röding- och sikfångsterna har minskat under lång tid och fortsätter neråt. Laxfångsten har också minskat, mest som en följd av ett kraftigt minskat fiske i kombination med minskade utsättningar och sämre utsättningsresultat. Signalkräftan står för en kraftig och positiv fångstutveckling och har ökat. Vätterns rödingbestånd är mycket skyddsvärt och har av Fiskeriverket omnämnts som ett av Sveriges mest värdefulla fiskbestånd i sötvatten. Tillgängliga data och uppgifter från yrkesfisket talar för att föryngringen för närvarande är mycket svag i rödingbeståndet. Genomförda provfisken visar att andelen små och unga rödingar är mycket liten. Orsaken till den mycket dåliga föryngringen i rödingbeståndet är inte klarlagt.

Mälaren

Mälaren är mycket rik på öar, fjärdar och vikar. Detta innebär att Mälaren består av ett antal huvudbassänger med vitt skilda karaktäristika. Dessa bassänger är förbundna med sund eller smalare sjöpartier. De östra delarna av sjön har långsträckta fjärdar med djup överstigande 40 meter medan de västra delarna är relativt grunda. I Mälaren förekommer ca 35 olika fisk- och kräftarter.

Fritidsfisket med nät är vanligt förekommande och i huvudsak inriktat på gös. Abborre och gädda finns i viss mån med i fångsten. Under våren bedrivs i samband med gäddleken begränsat fiske med ryssjor. Långrev används i begränsad omfattning vid fiske efter ål och gös. Fisket med handredskap bedrivs som pimpelfiske från båt eller is. Arterna är i första hand abborre och gös. Spinnfiske efter gädda är vanligt förekommande men även arter som abborre och gös fångas. Mete som kanske är den vanligaste metoden täcker nära nog in samtliga arter. Trollingsfiske efter gädda och gös bedrivs också i sjön.

Fångsterna av siklöja har minskat till en tiondel under perioden 1990–2004. En momentan nedgång skedde 1989/90. Förklaringen till denna kan knappast enbart kopplas till ett för hårt fisketryck. Någon tillfredsställande heltäckande förklaring till siklöjbeståndets nedgång har ännu inte presenteras. Rekryteringen kraschade 1985 eller möjligen

1986, detta är orsak till beståndsnedgången och sannolik orsak till detta torde vara klimatet, då det är ett gott samband mellan isperiodens längd och årsklasstyrkan. I dag är gös den för fisket viktigaste arten. Andra viktiga arter är ål, gädda och abborre. Ålfångsterna baseras nästan uteslutande på återfångst av importerat ålyngel och sättål från västkusten. Signalkräftbeståndets utveckling verkar trots massiva utplanteringsinsatser gå mycket trögt – särskilt i sjöns västra delar. Under senare år verkar det dessutom som det fiskbara beståndet av signalkräfta i östra Mälaren har minskat. Arten saknar helt betydelse i yrkesfisket. Därutöver fångas även mindre kvantiteter lake, lax, sik och öring.

Liksom i Vänern finns i Mälaren ullhandskrabbor som liftat med båtars barlastvatten. Särskilt vanlig verkar den vara i sjöns västra delar och årligen fångas ett flertal exemplar i bottengarn och andra redskap. Krabban kan leva i sötvatten, men äggen behöver minst 15 promilles salthalt för att kunna utvecklas. Arten kan således inte reproducera sig, vare sig i Mälaren eller i Östersjön.

Hjälmaren

Hjälmaren har historiskt varit föremål för omfattande sjösänkingsverksamhet (åren 1879-1886) i jakten på odlingsbar mark och medeldjupet stannar i dag på 6,2 meter. Att Hjälmaren är så pass grund medför att sjöns vatten värms relativt snabbt och i kombination med höga halter av närsalter (fosfor och kväve) ger detta en hög fiskproduktion. Sjöns näringsrika vatten ger under vissa perioder upphov till omfattande algblomningar vilket bl.a. kan försvåra fisket och under vissa år, t.ex. 1999 och 2003, har detta gett upphov till syrebrist i bottenvattnet med fiskdöd som följd.

Sammantaget förekommer i dag 24 fiskarter, samt enstaka utsatta regnbågsöringar och förstås signalkräfta. Mal, id, öring och flodnejonöga och flodkräfta har försvunnit från sjön. Så sent som i början på 1940-talet fanns det en del öring i Svartån. Några andra arter finns det fortfarande gott om även om de anses vara s.k. skräpfisk, t.ex. gärs, stensimpa, och storspigg.

I Hjälmaren har fritidsfisket med nät ökat de senaste åren i takt med att beståndet av gös förbättrats. Abborre och gädda finns i viss mån med i fångsten. Handredskapsfisket i Hjälmaren är det samma som för Mälaren. Kräftfiske bedrivs uteslutande på enskilt vatten i Hjälmaren då det är förbjudet för allmänheten att fiska kräftor på allmänt vatten.

Under 1990-talet minskade gösfångsterna vilket sannolikt speglade ett minskat bestånd. Det är nu bättre och år 2006 noterades den högsta fångsten sedan fiskestatistiken infördes 1966. Kräftfisket hade kraftig nedgång i fångsterna 1998 och 2003 vilket bedöms vara resultat av hög dödlighet i kräftpest vilket kan drabba signalkräftan om den blir ytterligare stressad. Ålen har minskat i sjön, men populationen har hållits vid liv med utsättningar av s.k. sättål fångade på västkusten.

7.4 Sammanfattning

Bottenhavet, Bottenviken och Ålands hav

Viktiga arter för fritidsfisket i detta område är främst sötvattensarter och laxfiskar. Av sötvattensarter har abborren den starkaste potentialen för fritidsfisket. Abborrbestånden är goda och fisketrycket är för närvarande lågt. Gäddbestånden tycks vara stabila och i avsaknad av riktat yrkesfiske på gädda är den en viktig resurs för fritidsfisket. Gösen har däremot visat en nedåtgående trend, särskilt de både för beståndet och för fisket värdefullaste äldre och större individerna. Detta tyder på att fisketrycket på gös är högt. Bestånden av alla sötvattensarter i Bottniska viken är starkt beroende av miljöförhållandena. Bestånden av abborre, gös och gädda gynnas generellt av varma somrar vilket gör att deras storlek kan variera kraftigt mellan åren. Detta gör det svårt att göra prognoser om sötvattensarternas utnyttjandepotential även på kortare sikt. Då dessa bestånd ofta är mycket lokala är det viktigt att undvika ett för högt lokalt uttag, eftersom risken då är stor att det lokala beståndets reproduktionspotential kraftigt minskar.

Bestånden av laxfiskar är svaga i Bottniska viken. Återvandringen av odlad lax till älvarna har minskat påtagligt under senare år, sannolikt på grund av en minskad överlevnad under havsfasen av annan orsak än fiske. Det finns dock viss potential för ett ökat fiske efter odlad lax i och utanför vissa vattendrag, om fiskemetoden möjliggör att vild lax som fångas kan återutsättas oskadad. Fisket efter öring är i stort beroende av utsättningar av odlad öring. Ett ökat fiske kan leda till ett ökat fisketryck även på de små vildöringbestånden. En lösning för att möjliggöra ett hållbart fritidsfiske på öring är att fiska selektivt på odlad öring. Detta förutsätter dock att man använder sådana redskap som medger återutsättning av levande vild öring.

Sik är en annan art som är av lokalt högt intresse för fritidsfiske. Bestånden anses vara vikande, men det befintliga bedömningsunderlaget är svagt. Nät-fisket efter sik har stora problem av skador orsakade av sälstammen. I Bottenviken finns lokalt ett stort intresse för fiske efter kusharr. Bestånden anses dock vara hotat, framför allt den del som tillbringar hela sin livscykel i havet, men situationen är svårbedömd på grund av bristfällig data.

Egentliga Östersjön

Bestånden av de för fritidsfiske viktigaste sötvattensarterna abborre, gädda och gös har minskat i egentliga Östersjön. Abborre och gädda lider av rekryteringsproblem, särskilt i ytterskärgårdar och områden med öppen kust. I drabbade områden bör fisketrycket inte öka. I områden med normal yngelproduktion, främst i innerskärgården finns det potential för ökat fiske. Fisketrycket på gös vid ostkusten är högt vilket har lett till minskande beståndsstorlek och låg medelålder. För att bestånden skulle kunna bevara sin reproduktionsförmåga, bör fisketrycket minskas och därmed finns det inget utrymme för ökat uttag av gös längst ostkusten. På längre sikt kan fiskemöjligheter skapas genom bättre förvaltning av bestånden (t.ex. högre minimimått, och fredning under lek/levvandring).

De vilda laxbestånden har svag status i Östersjön, men de senaste åren har en viss återhämtning skett. Återhämtningen av vildlaxbestånden är dock ännu

inte så stark att något ökat uttag av vild östersjö-lax kan ske. Bestånden av öring på sydkusten är generellt stabila men små och tål inte storskaligt fiske. Sikfångsterna i Egentliga Östersjön har varit relativt oförändrade under senare år, men beståndets tillstånd är svårbedömt på grund av bristfällig data.

Torskbeståndet i Egentliga Östersjön är på låg nivå och tål inget ökat fiske. Däremot är bestånden av plattfiskar livskraftiga. Särskilt skrubbskädda skulle kunna nyttjas mer även i fritidsfisket. Piggvarsbeståndet är för närvarande känsligt för variationer i rekryteringen och därför bör inte fisketrycket öka från dagens nivå.

Öresund

Öresund är ett av få svenska kustområden där bottenfiskarter som torsk, kolja, vitling, bergtunga och rödspotta fortfarande förekommer i höga tätheter och där den vuxna andelen av bestånden kan anses som relativt hög och stabil. Även förekomsten av andra viktiga arter för fritidsfiske som sill, näbb-/horngädda och öring kan beskrivas hög och stabil.

De relativt goda fisketillgångarna i Öresund beror i hög grad på trålförbudet och möjliggörs av att områdets fiskpopulationer är relativt separata och självreproducerande. Pågående märkningsstudier i Öresundsområdet visar att torskbeståndet i Öresund har ett mycket stationärt beteende. Märkningsstudierna indikerar också att viss utvandring av torsk från Öresund sker under lekperioden till det angränsande Kattegatt, vilket skulle kunna tolkas som att lektorsk i Kattegatt tidvis uppehåller sig i Öresund. Samma nordliga vandringsriktning har observerats vid tidigare märkningsstudier i Öresund. Däremot finns det inga indikationer på någon omfattande migration mellan västra Östersjön och Öresund.

Beräkningar av den nuvarande fiskeridödligheten i Öresund visar att denna är hög, dvs. att torskbeståndet är överfiskat. Så även om torskbeståndet befinner sig på en relativt stabil nivå, hade avkastningen i biomassa kunnat vara betydligt högre om fiskeridödligheten hade minskats till en lägre nivå.

Det yrkesmässiga fisket sker emellertid till övervägande delen med nät, vilket bevarar ett reservkapital av större fisk, eftersom fångsteffektiviteten minskar betydligt över en viss fiskstorlek.

Det är i det sammanhanget som fritidsfisket inverkan på fiskbestånden i Öresund ska ses. Även om det totala uttaget av fisk i biomassa räknat förmodligen är lägre inom fritidsfisket, finns det en risk att reservkapitalet av stor fisk som överlevt upp till en storlek där nätfisket har en mindre betydelse, alltför fort fiskas upp av fritidsfiskare.

En framtida förvaltning av Öresunds fisktillgångar bör inbegripa både yrkes- och fritidsfiskets olika aktörer. Utgångsläget kan beskrivas som ganska gott. Ett visst överfiske tycks ske, men den ursprungliga populationsstrukturen kan förmodas finnas kvar. Genom att anpassa fisketrycket till lägre nivåer kan uttaget i biomassa öka för både fritids- och yrkesfisket.

Kattegatt

Fisktillgången i Kattegatt kan generellt beskrivas som låg. Vid sidan av torsk har flera tidigare vanliga bottenfiskarter som kolja, bleka, vitling och långa minskat påtagligt i förekomst. Viktiga arter för det nutida fritidsfisket är lax och öring, makrill, sill och näbb-/ horngädda samt hummer och krabba.

Statusen för västkustens laxbestånd kan anses vara någorlunda tillfredställande mot bakgrund av den generellt minskande överlevnaden och näringstillgången under havsfasen. Många av uppväxtvattendragen är emellertid små och mycket sårbara. Det är också okänt vad Gyrodactylus kan få för effekt i framtiden och om den sprider sig till ytterligare vattendrag. Längs kusten bedrivs ett mycket litet yrkesmässigt kustfiske med fasta redskap. Öringbestånden längs västkusten har en generell god status. God tillgång på lekfisk, relativt produktiva vattendrag, liten predation och omfattande fiskevård i form av biotop- och kalkningsåtgärder och fiskeregleringar har medfört att beståndsstatus är god i flera vattendrag. Öringen på västkusten utgör ingen målart för yrkesfisket, utan beskattas uteslutande i ett fritidsfiske.

Avgörande för fritidsfiskets utveckling är i hur grad det kommersiella fiskets överutnyttjandet av fiskbestånden kan minskas. Endast om fiskeribetingade dödligheten reduceras kan en återuppbyggnad av bl.a. torskbestånden förväntas ske. Eftersom många fiskbestånd har minskat i storlek så mycket och över så lång tid att viktiga lokala delbestånd helt kan ha försvunnit, måste potentialen för ett mer utvecklat fritidsfiske i Kattegatt beskrivas som tämligen lågt, åtminstone i det medellånga tidsperspektivet. Ett positivt undantag utgör västkustens öringbestånd.

Skagerrak

Bestånden av kommersiellt viktiga bottenfiskarter som torsk, kolja, vitling, långa och bleka har under de senaste 20-30 åren minskat starkt i Skagerraks kustområden. Kustbestånd visar heller inga tecken på återhämtning utom möjligen i begränsade kustavschnitt som i Gullmarsfjorden. Efter denna historiska beståndsförsvagning av flertalet kommersiella bottenfiskarter är fritidsfisket numera inriktat på framförallt öring, makrill och hummer. Ett visst fiske efter sill och vitling förekommer i innerskärgården. Möjligheterna till fiske efter plattfisk varierar; i Havstenfjorden är ett lokalt bestånd av piggvar betydelsefullt för fritidsfisket.

Bottenfisksamhället karaktäriseras numera av ungfiskbestånd av sandskädda, rödspotta, lerskädda, vitling och torsk. Förekomsten av större, vuxen fisk har inte ökat trots att rekryteringen av ungfisk har varit god under vissa år.

I det öppna Skagerrak har emellertid tillgången på bottenfisk som torsk, gråsej och rödspotta visat på en viss ökning under vissa år, troligen som en följd av goda rekryteringsår i början av 2000-talet för rödspotta och för torsk huvudsakligen 2001 och 2003. Gråsej visar på en generell ökning i hela Nordsjöområdet under 2000-talet.

Kännedom om vilka bestånd/populationer som nyttjas i fisket är avgörande för att kunna anpassa uttaget fisk till en hållbar nivå. De olika delpopulationernas förekomst och deras skilda vandringmönster är avgörande för tätheten av fisk och därmed också för produktionsnivån inom olika

havsområden. Intransport av fiskyngel (larver) kan vissa år vara hög och ge upphov till starka årsklasser i hela Skagerrak. På en och samma uppväxtlokal kan det alltså finnas torsk med olika ursprung. Detta fenomen med inflöde av torsklarver från Nordsjön är särskilt slående längs delar av Skagerrakkusten där det numera saknas vuxen fisk. Trots avsaknaden av vuxen fisk kan rekryteringen av ungfisk vara hög, och trots denna höga rekryteringsnivå, ökar inte tillgången på vuxen fisk. Fenomenet beror på att stora delar av den svenska västkusten för närvarande i huvudsak fungerar som uppväxtlokal för nordsjölekande fiskbestånd, vilka vid två till tre års ålder börjar sin återvandring till lekplatserna i Nordsjön.

Torsk, liksom andra arter, visar på en ökande tillväxthastighet från Östersjön till Skagerrak. Förmodligen orsakas denna av ökad fysiologisk stress vid lägre salthalt. Dessutom är temperatur- och födoförhållanden närmast optimala i Skagerrakområdet för många marina fiskarter, vilket ytterligare ökar produktiviteten. Teoretiskt sett skulle således möjligheterna för ett omfattande fritidsfiske vara goda. Avsaknaden av lokala bestånd med begränsad vandringsdrift bort från kusten medför emellertid att potentialen för en utveckling av fritidsfisket är begränsad även på medellång/lång sikt. Avgörande för utveckling av fiskepotentialen i kustnära områden är hur fisketrycket anpassas till den rådande beståndssituationen, dvs. regleringar av både fritids- och yrkesfiske är väsentliga. Undantag kan vara en utveckling av fisket efter gråsej i den öppna delen av Skagerrak. En återhämtning av torsk med fler arter i Nordsjöområdet skulle naturligtvis medföra bättre fiskemöjligheter i de öppna delarna av Skagerrak.

I likhet med västkusten i övrigt har utvecklingen av lax- och framförallt öringbestånden vid Skagerrakkusten varit god (se ovan).

8 Konkurrerande verksamheter och övriga problem inom utvecklingen av fritidsfisket

8.1 Inledning

Av föregående kapitel framgår vilka arter och områden som är särskilt stort intresse för fritidsfisket och det företagande som är knutet till detta. Generellt viktiga arter är abborre och gädda. Längs kusterna är öringen av stor betydelse. Laxen spelar en stor roll för fisket i Östersjön och inte minst i de älvar som har vildlaxbestånd. På västkusten är hummern av stor betydelse. Även torsk och makrill är arter av vikt för fritidsfisket. I vissa insjöar är dessutom insjökräftan viktig.

I avsnitt 8.2 görs en närmare genomgång av de arter och områden där en mer påtaglig direkt konkurrens finns mellan yrkesfisket och olika kategorier fritidsfiskare.

Även i andra avseende finns en konkurrens mellan fritidsfisket och andra verksamheter. Detta gäller inte minst vattenkraften och därmed sammanhängande skador på laxfisket i Norrland (avsnitt 8.3). Även vindkraft till havs är ett område där konkurrens kan uppstå (avsnitt 8.4).

Även andra typer av konkurrens behandlas. Säl och skarv är ett stort problem i allt nätfiske (avsnitt 8.5).

8.2 Yrkesfisket

En uttalad konkurrens om resursen och vattnet mellan fritidsfisket och yrkesfisket förekommer i praktiken endast för ett mindre antal bestånd. De kvantiteter som fångas av yrkesfisket respektive av fritidsfisket redovisas i tabell 8.1. Uppgifterna för yrkesfisket grundas på fångstrapportering och för fritidsfisket enkäten "Fritidsfiskets omfattning

2006". Uppgifter är inte direkt jämförbara men ge en bild av de olika arternas betydelse inom respektive kategori fiskande.

För vissa av de arter som är intressanta för fritidsfisket förekommer endast ett mycket begränsat yrkesfiske. Detta gäller exempelvis regnbåge, röding, öring och mört. För gädda och abborre förekommer såväl ett yrkesmässigt fiske som ett fritidsfiske. Medan dessa arter är av mindre betydelse för yrkesfisket är de de kvantitativt viktigaste arterna för fritidsfisket. Noteras kan att gösfisket är av ungefär samma omfattning i yrkesfisket som i fritidsfisket. Motsatt förhållande gäller för bl.a. sill och strömming, där yrkesfisket helt dominerar. I detta fall bedrivs också huvuddelen av det yrkesmässiga fisket i områden som har ett begränsat intresse för fritidsfisket, t.ex. utanför trålgränserna i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön.

Tabell 8.1 Yrkesfiskets och fritidsfiskets fångster 2006

Fiskslag	Yrkesfiske	Fritidsfiske
Abborre	230	3 084
Gädda	168	3 524
Gös	684	526
Hummer	22	79
Lax	356	391
Makrill	3 386	1 327
Mört	3	938
Regnbåge	0	597
Röding	9	395
Sik	324	908
Sill/Strömming	103 323	1 779
Torsk	13 246	894
Öring	35	1 034

I *laxfisket* finns konkurrens mellan olika kategorier av fiskande. Både fritidsfiske, fritidsfiskebaserade företag, yrkesfiske och fiske med stöd av enskild rätt konkurrerar om resursen och fiskevattnen. Motsättningarna rör främst tillgången på vild lax. I älvar och i mynningsområden kan det fiske som bedrivs av fiskevattenägarna antas påverka uppvandringen av både lax och havsöring i älvarna. Även yrkesfisket i närheten av älvmynningar kan ha betydelse och kritik har riktats mot de dispenser som kan ges till yrkesfiskare för fiske i de fredningsområden som finns i dessa områden. Det förbud mot användning av drivgarn i Östersjön som träder i kraft den 1 januari 2008 kan antas bidra till att stärka laxbestånden och därigenom bidra till en förbättrad uppvandring, samtidigt som konkurrensförhållandena förändras för denna art.

Vid *hummerfiske* finns en konkurrens mellan yrkesfiske, fritidsfiskebaserade företag och fritidsfiske både om fiskeplatser och om resursen. En stor del av fångsterna kan antas fiskas av fritidsfiskare. Hummerfisket har varit fritt på västkusten sedan 1700-talet utom i norra Bohuslän där det blev helt fritt först 1950. En fritidsfiskare får dock högst använda 14 hummertinor samtidigt, medan yrkesfiskaren har möjlighet att nyttja 50 tinor. Beståndet bedöms ha en sjunkande trend sedan mitten av nittioalet som kanske delvis kan förklaras av ett ökat fisketryck där fler ska dela på fångsterna.

Den dåliga beståndssituationen för *torsk* i de kustnära vattnen har medfört att möjligheterna för fritidsfiskare att fånga torsk har minskat under senare år. Genom utflyttningen av trålgränser har fisketrycket från det mer storskaliga yrkesfisket minskats i de kustnära områdena, men ingen återhämtning av den kustnära torsken har ännu kunnat ses. Under förutsättning att bestånden åter kan byggas upp bör det i praktiken inte finnas någon konkurrens mellan grupperna, då de fångster som kan tas med de redskap som är tillgängliga för fritidsfisket kan antas vara marginella i en situation med goda torskbestånd.

För exempelvis abborre, gädda, gös och sik kan finnas en lokal konkurrens mellan fritidsfisket och

de som bedriver fiske efter dessa arter med stöd av enskild rätt.

8.3 Vattenkraftsindustrin

8.3.1 Vattendorar

En av de viktigaste faktorer som påverkat möjligheten att bedriva ett fritidsfiske och fritidsfiskebaserade företag efter vildlax och öring är den omfattande utbyggnaden av vattenkraften i landet. Vattenkraften utgör även ett hot mot den fortsatta utvecklingen av fritidsfiske. Det gäller då tillgången på tillräckliga vattenvolymer och vandringsvägar för vandringsfisk. Det är i första hand i ett antal mindre vattendrag som denna konflikt kan uppstå. Detta gäller i synnerhet i vattendrag som har stor potential för ett framtida sportfiske, men samtidigt är ekonomiskt intressanta för att få en ökad elproduktion.

Kraftbolagens utsättningskyldighet kan tas upp vid omprövning av vattendorar. Det finns då vanligtvis en konflikt mellan fiskarnas önskan om stora utsättningsvolymer och kraftbolagens vilja att sätta ut fisk. Eftersom mängden fisk som sätts ut ska kompensera det bortfall som utbyggnaden ger upphov till, finns i de flesta fallen inget incitament för kraftbolagen att sätta ut mer fisk än vad vattendomen föreskriver. En förändrad inställning från vissa av kraftverksägarna kan noteras och i samband med omförhandling av enskilda vattendorar har ibland fler åtgärder gjorts för att återskapa den naturliga produktionen.

8.3.2 Kompensationsodling

Kompensationsodlingen av lax och öring har en stor betydelse för fritidsfisket. De odlingar som har byggts upp för att producera fisk för att kompensera vattenkraftens skador på vandringsfisk har också sedan länge haft en avgörande betydelse för de fiskevårdsområden där det satsas på en utveckling av fisket på laxartade fiskar. Vanligtvis handlar det om utsättning av lax, öring och harr.

Kvaliteten på den odlade lax och havsöring som sätts ut inom ramen för gällande vattendorar är en fråga som diskuterats mycket under senare år

med anledning av att allt färre av de utsatta lax-smolten lyckas överleva upp till fullvuxen storlek. Den försämrade kvaliteten kan vara orsak både av ändrade odlingsmetoder och klimatförändringen, som medfört en längre odlingssäsong och därmed påverkat storleken hos den lax och havsöring som sätts ut. Frågan om de bakomliggande orsakerna till problemen utreds för närvarande.

8.3.3 Förlikningsprocess för Stornorrfors kraftstation i Umeälven/Vindelälven

Den pågående förlikningsprocessen avseende den slutliga vattendomen för Stornorrfors kraftstation är ett exempel där ny kunskap om hur fisken vandrar uppströms och nedströms har bidragit till att en gemensam lösning. Förlikningen handlar om att sakägarna i målet lägger ner sina krav på ekonomisk ersättning för sina förlorade fiskemöjligheter i utbyte mot att Vattenfall satsar en större summa pengar i konkreta åtgärder för att öka uppvandring av lax och havsöring förbi kraftstationen så att den naturliga produktionen av vild lax och havsöring i Vindelälvens oppväxtområden kan öka.

Den fiskväg som beräknas kunna tas i drift våren 2009 möjliggör inte bara en förbättrad uppvandring för lax och havsöring. Dessutom blir det möjligt för uppväxande laxar och öringar, samt för den fisk som har varit uppe och lekt i Vindelälven, att också kunna vandra ut samma väg istället för att vandra ut genom turbinerna i kraftstationen. På så sätt ökar också fiskens möjligheter att kunna vandra upp och leka flera gånger och medelstorleken på fisken kommer därmed att kunna öka och bli mer intressant att nyttja inom fisketurism och sportfiske.

Eftersom det delvis handlar om utveckling av helt ny teknik, i form av en ledarm ut till de centrala delarna av älvfåran, kommer metoden, förutsatt att den blir framgångsrik, även att kunna användas i andra laxälvar runt Östersjön. Dessutom kommer en laxtrappa att byggas vid tunnelutloppet från kraftstationen för att få upp den fisk som för närvarande har mycket svårt att hitta den naturliga vandringsvägen i den gamla älvfåran (torrfåran).

Tillsammans beräknas dessa åtgärder leda till att Vindelälvens laxstammar skall kunna återuppbyggas till biologiskt säkra nivåer inom fem till tio år. Samtidigt satsar de sex berörda kommunerna utefter Vindelälven på ett gemensamt långsiktigt utvecklingsprojekt där ett turistcentrum, vid den nya fiskvägen vid dammen i Norrfors, kommer att fungera som ett nav i marknadsföringen av Vindelälven som ett attraktivt sportfiskeområde.

De medverkande kommunerna hoppas dessutom att den satsningen kommer att bidra till att marknadsföra och göra övriga intressanta lax- och havsöringsproducerande älvarna i Västerbottens län mer kända.

8.3.4 Vattenkraft i små vattendrag

Ett vattenkraftverk har en negativ påverkan på miljön i ett vattendrag så att det blir mindre lämpligt för laxartad fisk. En utbyggnad kan medföra att vissa sträckor blir mer sjölika eller att vandringsvägar blockeras. Det finns olika sätt att lösa dessa problem, exempelvis genom att konstruera laxtrappor och andra liknande fiskvägar. Men effektiviteten hos dessa fiskvägar varierar och den naturliga fiskproduktionen i vattendraget kan vanligtvis inte bli densamma som i ett helt orört tillstånd.

Från fritidsfiskehåll framförs ibland önskan att små kraftverk ska rivas och vattendraget ska återställas i så ursprungligt skick som möjligt. Här blir det en konflikt mellan fritidsfisket intressen och samhällets mål att producera miljövänlig energi. Bl.a. innebär målet att minska koldioxidutsläppen talar för att man bör bibehålla och öka effektiviteten i små kraftverk, medan regionala satsningar på att vidareutveckla turistfisket talar för dessa kraftverk bör rivas. Rivning av mindre kraftverk är än så länge en relativt ovanlig åtgärd, men det har genomförts för Dingersjö kraftverk i nedre Ljungan och för Forsby kraftverk i Testeboån just norr om Gävle.

I sällsynta fall kan det bli konflikt mellan intresset för bevarandet av olika fiskarter. I Emån fanns malen ursprungligen huvudsakligen på Fliserydsplatån och Huserydsplatån. Ån i dessa områden invallades och kanaliseras för ca 100 år sedan.

Åtgärderna ledde till att malen fick sämre livsutrymme men den kunde i ett senare skede etablera sig i de nedströms liggande kraftverksmagasinen. Samtidigt är Emån sedan lång tid ett rikt och välkänt sportfiskevatten, bl.a. efter lax och havsöring. Båda dessa arter hindras att vandra uppströms av kraftverket vid Emsfors. Trycket har varit stort att öppna dammluckorna vis Emsfors för att på detta sätt gynna laxen och havsöringen, men samtidigt innebär en sådan åtgärd att malens livsutrymme återigen minskas. Men eftersom malen är en rödlistad fisk och anses vara akut hotad i Sverige har det inte varit möjligt att genomföra de åtgärder som behövs för att gynna laxen och havsöringen.

8.3.5 Dammar i små och medelstora vattendrag

Det är inte bara kraftverksdammar som hindrar fisken. Den mest vanliga dammen i mindre vattendrag är flottningsdammar, vilka oftast är belägna i utlopp från sjöar. Dammar finns också i anslutning till kvarnar, sågar eller andra verksamheter där vattnet använts som drivkälla. Eftersom flottnings-, vattendrivna kvarnar och sågar numer är historiska företeelser är de som finns mer eller mindre intakta av stort kulturhistorisk värde.

Konflikten blir således mellan bevarande av byggnationer och återställning av vattendraget och därmed ökad naturlig produktion av fisk. I enlighet med miljömålet Levande sjöar och vattendrag har Naturvårdsverket, Fiskeriverket och Riksantikvarieämbetet tillsammans med länsstyrelserna under 2005 avgränsat och sammanställt data över landets mest värdefulla områden ur natur-, fisk- och kultursynpunkt. Rivning av flottningsdammar har bl.a. skett i Sävarån med anledning av att den naturliga laxstammen i vattendraget håller på att återuppbyggas.

8.4 Vindkraft till havs

Det finns en uttalad politisk ambition i Sverige att bygga ut vindkraften väsentligt. Fokus har länge legat på havsbaserade anläggningar eftersom acceptansen varit låg för utbyggnad på land. Anläggningskostnaderna i vatten är emellertid

höga och nya data visar att effektiviteten hos landbaserade anläggningar kan göras högre än vad man tidigare trott. Detta medför att intresset för projekt på land ökat och flera havsbaserade vindkraftsparker avvaktar igångsättning. Det är dock långsiktigt svårt att se att inte en stor del av utbyggnaden måste ske till havs (och i insjöar) för att nå produktionsmålen.

Kunskapsläget vad gäller effekterna av en vindkraftspark på fisk är bristfällig. Under byggfasen kan grumlingar och det mycket kraftiga ljudet när vindkraftsfundament pålas ned i sedimenten skrämja undan fisk temporärt. Byggperioden är emellertid förhållandevis kort och ur fiskesynpunkt är eventuella effekter under driftförhållanden av större intresse.

Det finns två direkta effekter som kan förändra fisktillgången i en vindkraftspark. Dels lockar alla fasta strukturer som sätts i havet till sig fisk, speciellt de ur sportfiskesynpunkt attraktiva större rovfiskarterna, den s.k. reveffekten. Dels kan bullret från vindkraftsaggregatet skrämja undan fisk. Undvikandeeffekten har demonstrerats t.ex. på torsk i laboratorieförsök, men här finns många frågor som ännu inte är ordentligt belysta och det är svårt att säga om den positiva reveffekten överväger i förhållande till den negativa undvikandeeffekten. Troligen har man olika balans beroende på fiskart och typ av vindkraftsverk.

Indirekt kan fritidsfiskets tillgång till fiske i en vindkraftspark påverkas av bestämmelser som ägaren utfärdar, t.ex. ankringsförbud eller säkerhetsavstånd för båttrafik. Generellt är det alltid en förhöjd risk för fartyg inne i en vindkraftspark eftersom räddningshelikoptrar är förhindrade att flyga in där.

De för industrin intressantaste lägena för vindkraft är utsjöbankar, som redan i dag är attraktiva fiskeplatser för fritidsfisket, samtidigt som bottenförhållandena oftast inte tillåter bottenrålning. En utestängning av yrkesfiske till fritidsfiskets fördel är inte trolig. Om en vindkraftspark innebär att deras värde för fritidsfisket kommer att öka eller minska är en öppen fråga.

8.5 Skador på grund av sälar och skarv

8.5.1 Sälar

Sälar har det senaste decenniet allt oftare rapporterats stiga upp i de nedre delarna av flera vattendrag. På västkusten (Rönne å, Lagan, Göta ålv) rör det sig om knobbsälar medan det på ostkusten (Dalälven, Ljusnan, Selångersån, Ångermanälven, Luleälven med flera) rör sig om gråsäl. Detta är ett naturligt beteende för alla de tre sälarter som finns i svenska vatten, dvs. även vikare. De problem de jagande sälarna orsakar i dag accentueras av vattenkraftens reglering eftersom stora mängder av stigande fisk samlas nedanför det nedersta vandringshindret i älvarna. Jagande sälar kan där effektivt jaga fisk som har små möjligheter att undkomma.

Det finns uppgifter från sportdykare (Lagan) om många döda fiskar på älvbotten. Någon kvantifiering av har dock inte företagits. Effekterna för den enskilde sportfiskarens del är att fångsten minskar då fisken blir stressad. Många fiskar dödas och skadas också och är inte längre fångstbara. Det förekommer också att sälar tar fisk som krokats och sportfiskaren just håller på att landa. Sammantaget upplevs fisket som betydligt mindre attraktivt när säl uppträder i fiskeområdet. För den berörda sportfiskeföreningen minskar inkomsterna av kortförsäljningen. Även anslutande verksamheter som guidning, övernattnings och andra turistnäringar kan förväntas påverkas negativt. I några fall med gynnsamma geografiska och ekonomiska förutsättningar har man kunnat hålla sälarna borta från vattendraget genom att sätta ut sälkrämmor i mynningen.

I närområdet till mynningen av flera mindre havsöringsåar efter den mellersta ostkusten har störningar av säl rapporterats. Det har bl.a. gällt nätkassar med öring som attackerats av gråsäl. I kassarna har avelsfisk och fisk för utsättning förvarats. Man har i en del fall även observerat ett flertal döda och delvis uppätta öringar på bottenarna i dessa mynningsområden. I något fall finns uppgifter om att säl tagit havsöring på grunda lekbottnar nederst i åarna, kanske till och med under leken.

För kompensationsodlingen av lax- och öringsmolt i de reglerade älvarna innebär sälförekomst i den nedersta delen i flera fall problem, särskilt i de älvar där det är brist på avelsfisk. Den stigande avelsfisken utsätts för stress, skador och sjukdomar under en mycket känslig fas och många förloras. Uppgifter finns om färsk skador på tio till tjugo procent av avelsfisken förekommer. Behovet av medicinering under senare förvaring och avelsarbete ökar. Möjligen påverkas också mängden tillgänglig avelsfisk på annat sätt, det finns en del indikationer på att fisk kemiskt kan känna av säl och då eventuellt undviker området. Inverkan av sälen är inte entydigt negativ, när en arts numerär uppehålls genom artificiella åtgärder (exempelvis odling) så är det av värde att arten utsätts för predation i den naturliga miljön så att odlingseffekter på grund av felaktigt selektionstryck begränsas.

Längs västkusten är det vanligt med rapporter om att knobbsälar följer efter båtar som räddedörjar makrill för att ta de makrillar som fastnar på krokarna. Vidare hävdas det att sälarna effektivt skrämmer bort fisken från krokarna när de befinner sig i närheten.

Fritidsfisket med nät och andra mängdfångande redskap som av tradition bedrivits i Östersjöns öppna kustvatten har mött samma problem som yrkesfisket med dessa redskap. Påverkan av säl är stark och nätfisket efter sik, abborre och öring har i dag upphört utefter stora delar av Bottenhavet och Bottenviken. Det är främst de yttre kustområdena som är drabbade där även de största koncentrationerna av säl finns.

8.5.2 Skarv

De direkta störningarna av skarv på fritidsfisket är begränsade och sker i huvudsak indirekt. Det rör sig då främst om konkurrens om resursen fisk men kanske också genom påverkan på fiskens fördelning i vattenmassan och dess beteende. För fritidsfisket med sportfiskeredskap kan det dessutom röra sig om att vissa ställen (häckningsplatser) inte är tillgängliga för fiske och att naturupplevelsen kan upplevas störd på platser där biotopen påverkats starkt. I fritidsfiske med nät och andra mängdfång-

ande redskap förekommer vissa huggskador på fångsten på samma sätt som i yrkesfisket.

Skarvens påverkan på fiskpopulationens storlek och dess fördelning av arter är under diskussion och utredning. Det finns möjlighet att skarven har en betydande och kraftig påverkan på en del arter, åtminstone under vissa särskilda omständigheter, till exempelvis då uppväxande öringsmolt vandrar ut från mindre vattendrag och tidvis är starkt koncentrerade i mynningsområdena (exempelvis Emån). I en aktuell studie från Dalälven är dock skarvens inverkan på migrerande öringsmolt relativt försumbar och har beräknats till mindre än två procent dödlighet.

8.6 Naturvårdsåtgärder

Det har på senare tid blivit vanligt att anlägga våtmarker, gärna nära ett vattendrags mynning. Det finns flera fördelar med detta, dels ökar antalet fågelarter som är beroende av ett dylikt habitat, vadare och vissa änder, dels kan dessa våtmarker tjäna som "fallor" för fosfor och kväve. Våtmarkerna fungerar som naturliga reningsverk men samtidigt är det väl känt sedan tidigare hur sjöar, våtmarker och dammar kan leda till stora förluster av utvandrande havsöringsmolt på grund av predation från gös och gädda.

Speciellt i grumlade sydsvenska vattendrag tycks mindre dammar och sjöar ha haft en negativ effekt. Detta har bl.a. verifierades genom ett märkningsförsök i Kävlingeån år 2005. Hög mortalitet hos öringsmolt på grund av predation i lugnvatten är således mycket väl belagt. Flera oberoende vetenskapliga studier som gjorts visar också på effekten av predation på utvandrande smolt.

En damm eller våtmark får konsekvenser för uppströms öringspopulationer och kan därmed resultera i kaskadeffekter på ekosystemet. Avsaknad av öring kan teoretiskt medföra minskad föda för kungsfiskare och häger, men ökad föda för till exempelvis strömstare. En damm kan förändra hela det uppströms belägna ekosystemet. Eftersom

sportfisket till stor del är inriktat på öring och lax kan man mycket väl tänka sig att anläggandet av våtmarker kan ge upphov till många konflikter mellan naturvårdsintressen och de som vill satsa på en utveckling av fisketurism.

Reservatsbildning och annat områdesskydd är ofta förenligt med fritidsfiske och fisketurism. Skydd av områden kan gynna fritidsfisket genom att mark och vatten skyddas från annat intrång som kan vara negativt. Fågelskyddsområden och sälkyddsområden medför att fritidsfisket begränsas lokalt genom tillträdesförbud. I ett begränsat antal naturreservat med särskilt höga bevarandevärden i vattenmiljön kan det finnas restriktioner för fiske samt även vad gäller utplantering av fisk.

Kalkning i försurade vattendrag tillsammans med fysiska åtgärder som biotoprestaurering och borttagande av vandringshinder (biologisk återställning) gynnar fisket. Utan sådana åtgärder skulle många fiskpopulationer ha slagits ut. Försurningen i Sveriges sjöar minskar nu, men kalkningen kommer under en överskådlig framtid att behövas i de svårast försurade områdena.

Restaurering av vattendrag av naturvårdskäl sker oftast i samförstånd med fiskevårdsintresset då åtgärderna oftast gynnar fiskbestånden. Intressekonflikter kan i enstaka fall uppstå om exempelvis tillförsel av död ved till vattendraget hindrar utövatet av sportfiske eller då återställning av våtmarker och lugnflytande partier av vattendrag leder till försämrad överlevnad av laxartad fisk till följd av minskade migrationsmöjligheter eller ökad predation. För att minska risken för att intressekonflikter uppstår mellan olika intressen bör restaureringsåtgärder föregås av en bred samverkan och lokal förankring där berörda intressenter tidigt i planeringsskedet får möjlighet att inkomma med synpunkter.

9 Fritidsfiskets och de fritidsfiskebaserade företagens samhällsekonomiska värde

9.1 Inledning

Regeringen anger särskilt i sitt uppdrag att Fiskeriverket ska utreda fisketurismens, det fisketuristiska företagandets och sportfiskets samhällsekonomiska effekter och verksamhetens ekonomiska betydelse. Underlag till en sådan ekonomisk analys finns dels i enkäten Fritidsfiskets utövare (kapitel 2), dels i enkäten till det fritidsbaserade företagandet (kapitel 3). Det bör nämnas att enkäterna innehåller betydligt mer information än det som analyseras i detta kapitel. I enlighet med uppdragen görs i det här kapitlet även jämförelser med resultat från andra liknande studier. Resultatet från det material som insamlats inom ramen för den här utredningen redovisas i avsnitt 9.3 medan resultatet från andra studier finns redovisade i avsnitt 9.4. Inledningsvis (avsnitt 9.2) görs en kortfattad beskrivning av samhällsekonomisk värdering.

9.2 Samhällsekonomisk värdering

9.2.1 Bakgrund

Fritidsfisket är, vilket tidigare nämnts, allt fiske som sker utan yrkesfiskelicens eller i yrkesmässig omfattning med stöd av enskild rätt. Fritidsfisket omfattar därmed flera olika typer av fiske. Hit räknas både fiske med mängdfånganderedskap och handredskapsfiske. I den sistnämnda gruppen ingår de som fritidsfiskar med handredskap och bedriver fisketurism genom att de i sitt fiske reser mer än tio mil från hem/fritidshus. I fritidsfisket med mängdfånganderedskap, och även i sällsynta fall i handredskapsfisket, ingår även de som fiskar på fritiden och säljer sin fångst. Dessutom ingår även delvis

den näring som kommersiellt, direkt eller indirekt, genom sina kunder använder fiskeresursen, nämligen den fritidsbaserade verksamheten. Detta ger tre grupper av användare inom fritidsfisket, nämligen fritidsfiskare med handredskap, fritidsfiskare med mängdfångande redskap samt fritidsbaserad verksamhet (turistentreprenörer, uthyrare av båtar, guider, etc.).

Det samhällsekonomiska värdet av fritidsfisket, kan grovt uppdelas i två delar, dels konsumentöverskott, dels producentöverskott. *Konsumentöverskottet* är skillnaden mellan vad konsumenten maximalt är villig att betala för produkten och vad denne faktiskt måste betala för produkten. *Betalningsviljan* är den maximala summa pengar som en fritidsfiskare är villig att betala för att fritidsfiska. Konsumentöverskottet är abstrakt i den mån att det egentligen inte berör en transaktion av pengar mellan olika ägare utan utgör det ekonomiska värde som fritidsfisket bidrar med. I samhällsekonomiska termer kan man se konsumentöverskottet på samma sätt som den vinst (*producentöverskott*) som genereras av ett företag. *Betalningsviljan* motsvarar summan av konsumentöverskottet och det fritidsfiskaren faktiskt betalar. Är betalningsviljan mindre än den förväntade nyttan av fritidsfisket så kommer fritidsfiskare inte att genomföra något fritidsfiske, åtminstone inte av samma typ.

Producentöverskottet är den vinst som producenten får för produkten, dvs. intäkter minus kostnader. Producentens kostnad för insatta resurser ger inget värde i sig eftersom producenten har betalat (kostnad) lika mycket som resursen är värd (nyttan).

En viktig aspekt är att värdet av fritidsfisket för utövarna inte bara är en återspeglning av den tillgängliga mängden fisk eller för den delen den fångade mängden fisk. Den nytta fritidsfiskarens får ut av sitt fiske är generellt sett inte bara den fångst han eller hon tar med sig hem. Att behålla fisken och att inte återutsätta den direkt skapar ett mervärde men inte för alla fritidsfiskare. Att fisket sker på en naturskön plats utan störningar, med rätt sällskap eller utan sällskap är andra egenskaper som påverkar nyttan av upplevelsen för fritidsfiskaren. Andra egenskaper som kan vara betydelsefulla är att det är rätt art som fångas och i många fall är storleken på den enskilda fisken viktigare än den totala mängd som fångas. Ibland kan till och med chansen till andra naturupplevelser i samband med fisket vara en stor del av nyttan.

Utöver konsumentöverskott och producentöverskott finns det även andra värden av fritidsfisket. Ett sådant värde är folkhälsan. Fritidsfisket ger även kunskap om naturen och hur den långsiktigt hållbart kan brukas. Kunskap om naturen ger ett större ansvarstagande mot naturen och naturvärden och en större förståelse gentemot förvaltningen av den samma. Att mäta indirekta värden som dessa är dock svårt.

9.2.2 Metoder för värdering

För att kunna göra samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar krävs det att man på ett enhetligt sätt, oftast monetärt, värderar samtliga effekter. En del effekter är enkla att värdera genom att de är prissatta på en marknad. Andra effekter kan vara svårare att värdera då de inte är eller endast delvis är åsatta ett marknadspris. Så är exempelvis fallet för fritidsfiske. Det krävs då att man genom olika metoder finner dessa värden.

Under senare decennier har ett antal tekniker utvecklats och finlipats för att värdera miljöförändringar i monetära termer. Grovt sett kan dessa tekniker delas in i två grupper, indirekta och direkta. *De indirekta metoderna* utnyttjar befintliga samband mellan miljö kvalitet och någon marknadsprissatt vara. *En direkt metod* baseras däremot på att man frågar om betalningsviljan, dvs. det maxi-

mala belopp som personen är beredd att betala. De enkätstudier som redovisas bygger således på den direkta beräkningsmetoden (se vidare 9.3.1). I avsnitt 9.4 görs jämförelser med andra studier som tillämpar såväl den indirekta som den direkta metoden.

Ett indirekt sätt att värdera exempelvis de fiskemöjligheter som ett område erbjuder är att använda sig av resekostnadsmetoden (Travel Cost Method, TCM). Genom att samla in data om människors faktiska kostnader för att resa till ett område kan betalningsviljan för att besöka området beräknas. Eftersom det kan finnas ett samband mellan efterfrågan på fiske och fiskets kvalitet finns även möjligheter att härleda en betalningsvilja till en förbättring av områdets egenskaper. Baserat på individens angivna faktiska kostnader kan betalningsvilja och konsumentöverskott beräknas. En fördel med de indirekta metoderna är att de utnyttjar faktiskt beteende.

Vid användning av *de direkta metoderna* sker däremot värderingen genom att undersöka betalningsviljan genom att skapa hypotetiska situationer, exempelvis en fördubblad fångstmöjlighet i ett fiskevatten. Direkta metoder har använts i allt större utsträckning under de senaste decennierna.

Beteckningen på den vanligaste typen av direkt metod är "Contingent Valuation metoden" (CVM). Det brukar översättas med "betingad värdering" eller "hypotetisk värdering". Med hjälp av intervjuer eller enkäter beskrivs en förändring i tillgången på exempelvis fisk för ett (vanligen slumpmässigt) urval personer. Sedan ställs frågor om personernas betalningsvilja för ett förverkligande av förändringen. Frågor om betalningsvilja är relevanta i den mån de tillfrågade tar hänsyn till vilka betalningsmöjligheter de faktiskt har och om de är beredda att göra avvägningar och prioriteringar.

Den senare metoden (CVM) är omdebatterad, i första hand då metoden inte baserar sig på människors faktiska beteende. Det kan därför finnas incitament för den svarande i sådana undersökningar att inte korrekt uppge sin betalningsvilja.

Metodens förespråkare menar att vid goda tillämpningar av metoden ger den information om hur människor faktiskt skulle bete sig om den hypotetiska situationen blev verklighet. Det finns också ett antal andra värderingsmetoder som påminner om CVM, men som baserar sig på hur de utvalda personerna jämför eller rangordnar olika alternativ. Dessa alternativ kan skilja sig åt med avseende på tillgången på varan och betalningskrav. Genom information om valda rangordningar kan en betalningsvilja härledas.

9.3 Samhällsekonomiska värdet av fritidsfiskets utövare i dag

9.3.1 Totalvärdet – konsumentöverskott och betalningsvilja

Totalt sett utövas fritidsfisket av omkring en miljon svenskar, som fiskar minst en gång per år. Detta framgår av Fiskeriverkets studie "Fritidsfiskets omfattning 2006" som redovisas i kapitel 2. Denna enkätstudie som Fiskeriverket genomförde tillsammans med SCB har gett viktiga bidrag till kunskaperna om det svenska fritidsfiskets socioekonomi, svenskarnas fiskevanor och inte minst om hur fiskeresursen används. I studien ingick även ett flertal värderingsfrågor samt även frågor för att indirekt kunna ekonomiskt värdera fritidsfisket.

De svarande i studien fick redovisa sina faktiska kostnader för det fiske de bedrivit under år 2006. Utöver detta har de svarande fått uppge sin betalningsvilja. Härigenom har det så kallade konsumentöverskottet kunnat beräknas. Detta överskott motsvarar, som nämnts tidigare, hur stora kostnaderna får vara innan man avstår från att göra om samma fiske.

Det totala konsumentöverskottet, samhällsekonomiska nettovärdet, för det svenska fritidsfisket kan uppskattas till nästan 750 miljoner kronor (se tabell 9.1). Totalt sett är fritidsfiskets betalningsvilja, dvs. faktiska kostnader plus konsumentöverskott, nästan 2,5 miljarder kronor. För den miljon svenskar mellan 17 och 75 år som fiskar motsvarar detta ett bruttovärde på 2 500 kr per år och individ och ett

nettovärde på 750 kr per år och individ. Räknat per fiskedag motsvarar detta i snitt ett bruttovärde på 180 kronor. Den faktiska kostnaden uppgår till i snitt 125 kronor per dag. Detta ger ett nettovärde på ca 55 kronor per dag.

De som bara fiskar med handredskap står för den största delen av det totala konsumentöverskottet, drygt 600 miljoner kronor. Läger man till detta den kategori som fiskar med både handredskap och mängdfångande redskap så motsvarar detta totalt 99 procent av värdet. Detta innebär att de som enbart fiskar med mängdfångande redskap står för drygt en procent av det totala värdet.

De fiskande männen bidrar mest till det höga konsumentöverskottet. Männens överskott per år är nästan 800 kronor högre per person än kvinnornas (tabell 9.1). En orsak till en del av denna skillnad är att antalet fiskedagar per individ för männen är nästan dubbelt så högt jämfört med kvinnorna. De yngre individerna (mellan 16-44 år) och de som bor i städerna (>300 000 invånare) har trots färre fiskedagar en högre värdering av sitt fritidsfiske än personer mellan 45 och 74 år respektive boende på landsbygden.

Den kategori individer som fiskar få dagar har generellt sett en lägre värdering av sitt fritidsfiske, men sett per dag blir värdet högre. Generellt stiger konsumentöverskottet per år för de individer som fritidsfiskar i större omfattning, men slår man ut det per fiskedag minskar värdet. Orsaken till detta är främst att det inom gruppen Mängdfångande redskap finns redskap, exempelvis ryssjor, som ligger i vattnet under lång tid och värdet per fiskedag blir därmed lågt. Räknat per fritidsfiskare är värdet högst för de individer som bara fiskar med handredskap.

En viktig aspekt är den andel som inte anser sig ha haft något konsumentöverskott av sitt fiske, dvs. deras betalningsvilja för sitt nuvarande fritidsfiske motsvarar vad de faktiskt betalar. Andelen som inte anser sig ha något konsumentöverskott är i genomsnitt 36 procent och varierar med kategori av fiskande. I teorin skulle inte dessa individer genom-

föra sitt nuvarande fiske om kostnaderna steg och allt annat var oförändrat. Därmed är det givetvis inte säkert att de helt skulle sluta fiska om kostnaderna steg utan de skulle kanske byta till en annan typ av fiske. Alternativet är givetvis att de byter till någon annan fritidsaktivitet eller stannar hemma. Innebär kostnadshöjningen även en förändring i fiskets egenskaper som påverkar individens totala betalningsvilja så blir dock situationen en annan. Andelen med noll kronor i konsumentöverskott visar således hur känsligt systemet är.

Konsumentöverskott per kilo fisk och därmed fiskets nettovärde kan utifrån enkäten beräknas till ca 40 kronor per kilo. Detta värde bör inte jämföras med priset i butik för konsument. Vad man kan jämföra det med däremot är den vinst som yrkesfiskaren har av sitt fiske.

9.3.2 Värdet av förändrade fångstmöjligheter

De svarande fick i enkäten "Fiskets omfattning 2006" även besvara frågor om betalningsviljan utifrån ett scenario med fördubblad tillgång på fisk och därigenom dubbel fångst och dubbel

fångstmöjlighet. Resultaten visar att betalningsviljan för att fördubbla tillgången på fisk är nästan 570 miljoner kronor. Huvuddelen av detta värde, drygt 80 procent, skulle uppkomma vid en förändring för den grupp som bara fiskar med handredskap. För den grupp som fiskar med både handredskap och mängdfångande redskap motsvarar värdeökningen knappt 20 procent. Värdet av en förändring för de som bara fiskar med mängdfånganderedskap motsvarar en procent av det totala värdet (se tabell 9.2).

I samband med det redovisade scenariot med fördubblad tillgång på fisk, fick de tillfrågade även besvara vad detta skulle innebära för antalet fiskedagar per år uppdelat på vanliga fiskedagar och fisketurismdagar. Förändringen skulle öka antalet fiskedagar för dem som fritidsfiskar i dag med 25 procent, motsvarande drygt tre miljoner fiskedagar. En fördubblad resurstillgång skulle också med all sannolikhet även leda till att fler människor fritidsfiskar. Förändringen skulle dessutom positivt påverka fisket för de grupper som inte ingår i studien, dvs. barn och ungdomar, äldre samt utländska besökare.

Tabell 9.1 Fritidsfiskarnas konsumentöverskott

Kategori av fritidsfiskare	Andel med 0 kr (%)	Konsument överskott per individ, (kr/ind.)	Totalt konsument överskott, (miljoner kr)	Fiskedagar i genomsnitt
Alla	36	746	746	14
Kvinnor	45	242	85	9
Män	31	1 020	661	16
16-44	31	833	444	12
45-74	41	647	302	16
Landsbygd	35	725	611	14
Stad (>300 000 inv.)	37	860	135	11
1-2 dagar per år	36	248	58	1
3-9 dagar per år	35	465	157	5
10-19 dagar per år	39	538	112	12
20- dagar per år	32	1922	417	42
Både h.- och m. fångande redskap	35	627	116	6
Endast handredskap	37	775	602	14
Endast mängdfångande redskap	0	201	8	43

Tabell 9.2 Fritidsfiskarnas betalningsvilja för en dubblning av fångstmöjligheterna.

Kategori av fritidsfiskare	Andel med 0 kr (%)	Betalningsvilja per individ (kr/ind.)	Total betalningsvilja (miljoner kr)
Alla	39	569	569
Kvinnor	44	199	70
Män	36	770	499
16-44	34	792	422
45-74	45	315	147
Landsbygd	38	556	468
Stad (>300 000 inv.)	43	640	100
1-2 dagar	36	207	49
3-9 dagar	41	423	143
10-19 dagar	39	452	94
20- dagar	37	1297	282
Både hand- och mängdfångande redskap	39	501	93
Endast handredskap	41	586	454
Endast mängdfångande redskap	0	62	2

De 3,1 miljoner extra fiskedagar som enligt enkätresultatet skulle tillkomma vid en fördubbling av fisktillgången skulle huvudsakligen vara av typen lokalt fiske, dvs. mindre än tio mil från hem/fritidshus. Dock bör noteras att enligt scenariot skulle det tillkomma cirka 400 000 extra fisketurismdagar. Detta skulle innebära en ökning med drygt 35 procent av det totala antalet fisketurismdagar i dag. Förändring skulle med andra ord ha stora positiva effekter på det fritidsbaserade företaget.

De som fiskar med både handredskap och mängdfångande redskap samt de som bara fiskar med handredskap reagerar mest på förändringen i fisktillgång, en ökning med nästan fem fiskedagar per år respektive drygt två fiskedagar. Detta ska jämföras med en ökning med drygt en fiskedag för dem som bara fiskar med mängdfångande redskap. Resultaten visar att det även finns enskilda personer som skulle minska antalet dagar vid en ökad tillgång på fisk, dvs. en typ av mättnadseffekt skulle uppstå (se tabell 9.3).

9.4 Samhällsekonomiska värdet enligt andra studier

9.4.1 Andra värderingsstudier av fritidsfisket i Sverige

I tabell 9.4 redovisas betalningsvilja och konsumentöverskott per fiskedag i ett antal studier som genomförts under perioden 1990 till 2006. Under tabellen finns även direkta hänvisningar till de olika studierna.

En av de första svenska studierna som genomfördes i syfte att värdera fritidsfisket gjordes 1991. I studien användes CVM-metoden (avsnitt 9.2.2) och värdet per fiskedag uttryckt i form av en extra skatt uppskattades till 25 kronor per fiskedag. Uppräknat till dagens prisnivå motsvarar detta drygt 40 kronor. Detta kan jämföras med de 55 kronor per dag som är resultatet av den ovan redovisade undersökningen (avsnitt 9.3).

Tabell 9.3 Fritidsfiskarnas förändring i fiskedagar vid en dubbling av fångstmöjligheterna (%)

Kategori av fritidsfiskare	Lokala fiskedagar (< 10 mil)			Fisketurismdagar (> 10 mil)		
	Minskat	Oförändrat	Ökat	Minskat	Oförändrat	Ökat
Alla	1	67	32	0	83	16
Män	0	64	36	0	79	20
Kvinnor	1	74	24	0	90	10
16-44	0	62	38	0	82	18
45-74	1	73	26	0	86	13
Stad (>300'000 inv.)	1	68	31	0	89	11
Landsbygd	1	67	32	0	82	17
1-2 dagar	1	72	27	0	87	13
3-9 dagar	0	66	33	1	80	19
10-19 dagar	1	65	34	0	85	15
20- dagar	1	66	33	0	82	18
Endast h. redskap	0	68	31	0	84	16
Endast m. fångande redskap	1	65	34	0	100	0
Både h. och m. redskap	2	65	33	1	76	23

Laxfisket i Byskeälven värderades i en enkätstudie utförd 1993 och 1996. Sportfiskarna fick ange sin betalningsvilja i form av kostnad för fiskekort för att fiska i älven under nuvarande förhållanden respektive under förbättrade förhållanden. Förbättrade förhållanden definierades som jämförbart med bra norska laxälvar. För ett veckokort var den genomsnittliga betalningsviljan under 1993 vid rådande förutsättningar ca 150 kronor. För ett veckokort under 1996 var motsvarande siffror ca 330 kronor. Givet förbättrade förutsättningar var den angivna betalningsviljan för 1993 ca 430 kronor respektive ca 520 kronor för 1996.

Laxfisket i Byskeälven har även värderats för år 1998. Antalet fiskedagar skattades totalt till ca 11 000. Den totala fångsten av lax var 268 laxar (snittvikt drygt 8 kg) varav ca 50 laxar återutsattes. De genomsnittliga kostnaderna i samband med en fiskedag vid älven var ca 450 kronor. De totala

kostnaderna ("omsättningen") för sportfiskarnas fiske i Byskeälvens fiskevårdsområde uppgick till drygt 4,8 miljoner kronor. Det totala samhällsekonomiska nettovärdet (konsumentöverskottet) av sportfisket i Byskeälvens fiskevårdsområde 1998 var drygt 1,1 miljoner kronor. Det samhällsekonomiska nettovärdet av en fiskedag i Byskeälven uppgick därmed till i genomsnitt ca 108 kronor.

Undersökningar av betalningsviljan för att fiska med handredskap har även genomförts i Bohus i Västra Götalands län (1998), i Kaitumälven i Norrbottens län (1999), i Byske älv i Västerbottens län (1998). Betalningsviljan i snitt varierar från 152 kronor per dag för vanligt fiske efter abborre och gädda i sjöar till 631 kronor per dag för fiske efter lax, öring och harr. Den högsta betalningsviljan finns i rinnande vatten och vid turboatsfiske. Det högsta konsumentöverskottet beräknas för fisket i Kaitumälven (se tabell 9.4).

Tabell 9.4 Betalningsvilja och konsumentöverskott per fiskedag

Område	Typ av fiske	Metod	Betalningsvilja per fiskedag	Varav konsumentöverskott per dag
Generell (1991) ¹	Alla typer av fiske	CVM	---	25
Byske älv(1993) ²	Rinnande vatten (lax och havsöring)	CVM	343	---
Byske älv (1996) ²	Rinnande vatten (lax och havsöring)	CVM	364	---
Byske älv (1998) ³	Rinnande vatten (lax och havsöring)	TCM	469	108
Kaitumälven (1999) ⁴	Rinnande vatten (lax, öring och harr)	TCM	631	166
Bohus (1999) ⁵	Vanligt fiske (insjö)	TCM	152	53
	Put&take fiske	TCM	314	83
	Rinnande vatten (lax och öring)	TCM	621	127
	Kustfiske	TCM	296	56
	Turbåtsfiske	TCM	618	115
Generell (1999) ⁶	Alla typer av fiske	CVM	141*	38
Generell (2004) ⁷	Alla typer av fiske	CVM	149	43
Generell (2006) ⁸	Alla typer av fiske	CVM	180	55

¹ Silvander (1991), Betalningsvillighetsstudier för sportfiske och grundvatten i Sverige. Avhandling 2. Inst. för Ekonomi, SLU Uppsala.

² Appelblad (2001), The spawning Salmon as a Resource by Recreational Use, Kulturgeografi, Umeå universitet.

³ Paulrud (2000), Samhällsekonomisk värdering av sportfisket i Byskeälven, Fritidskontoret. Skelleftekommun. Sverige.

⁴ Paulrud och Dahlin (2001), Sportfisket i Kaitum – en rapport om sportfiskarna, sportfisket och dess samhällsekonomiska värde, Arbetsrapport 305, Inst. för Skogsekonomi, SLU Umeå.

⁵ Paulrud (2001), Sportfisket i Bohuslän – samhällsekonomiska aspekter, Arbetsrapport 300, SLU Umeå.

⁶ Toivonen mfl. (2000), Economic Value of Recreational Fisheries in the Nordic Countries, Temanord 2000:604, Nordiska Ministerrådet.

⁷ Miljö- och Resursöversikten (2006), Fiske2005, Fiskeriverket.

⁸ Fritidsfisketsomfattning (2006), Fiskeriverket.

* Inkluderar inte hela betalningsviljan då vissa kostnader för utrustning ej är medtagna.

Under slutet av 1990-talet värderades fritidsfisket i Sverige och övriga nordiska länder i en gemensam nordisk studie finansierad av Nordiska Ministerrådet. Resultaten visar att konsumentöverskottet av fritidsfisket var drygt en miljard kronor, dvs. ca 38 kronor per fiskedag. Studien överskattar dock antalet fiskedagar och antalet individer som fiskar. Räknar man däremot om siffrorna till ett mindre antal fiskande individer (dvs. samma som i den nu presenterade undersökningen) och tar hänsyn till prisstegringen så blir det totala nettovärdet ca 670 miljoner kronor. Detta motsvarar ett konsumentöverskott på knappt 50 kronor per fiskedag, dvs. ett resultat på samma nivå med den här presenterade undersökningen.

Det totala konsumentöverskottet av det svenska fritidsfisket uppskattades i Fiskeriverkets undersökning "Fiske2005" till nästan en miljard kronor. Handredskapsfisket stod för den största delen av det totala konsumentöverskottet, nästan 700 miljoner kronor. Totalt sett visar studien att fritidsfiskets betalningsvilja, dvs. de faktiska kostnaderna plus konsumentöverskott, kan uppskattas till nästan 3,3 miljarder kronor. Detta värde är högre än det som fås i den nu presenterade undersökningen. I det sammanhanget bör nämnas att "Fiske2005" skattade det totala antalet fiskande till 1,4 miljoner. Räknar man om dessa siffror blir värdet 700 miljoner kronor. Samstämmigheten mellan studierna är därmed god.

Av den totala betalningsvilja som uppskattas i "Fiske 2005" kommer huvuddelen från personer som bara fiskar med handredskap, drygt 2,5 miljarder kronor. De som fiskar med såväl handredskap som mängdfångande redskap har en total betalningsvilja på drygt 600 miljoner kronor. De som fiskar med bara mängdfångande redskap har en total betalningsvilja på 200 miljoner kronor. Samstämmigheten mellan de båda studier får därmed anses som god.

9.4.2 Värdet av förändrade fångstmöjligheter från andra studier

Sedan början av 1990-talet har ett flertal studier gjorts som undersöker svenskarnas betalningsvilja för förbättrade fiskbestånd och ett förbättrat handredskapsfiske. I många av studierna värderas också andra egenskaper hos fisket utöver fångsten. Studierna visar på en hög betalningsvilja.

I en enkätstudie från år 2000 får sportfiskare ange hur mycket de skulle vara villiga att betala i form av en avgift för en dubbling av fångsten under deras senaste besök i Jämtland. Den genomsnittliga betalningsviljan för en extra fångad fisk var ca 47 kronor. I studien användes även en annan värderingsmetod där de svarande fick ange hur de värderade att fiska en extra fisk givet vissa karakteristika på fiskeplatsen. Resultaten gav en genomsnittlig betalningsvilja på ca 16 kronor för att fånga en extra fisk och därtill drygt 30 kronor för att ta med den hem. Det bör noteras att värderingen gällde harr och öring i rinnande vatten. Resultaten visar också att sportfiskarna från södra Sverige generellt har högre betalningsvilja för fiskekortet för denna typ av fiske, ca 160 kronor högre.

Betalningsviljan för att fånga en extra fisk i Storsjö-Kapells fiskevårdsområde har undersökts liksom ökningen i betalningsviljan för fisket om vattenkraftsdammen som finns där rivs. Betalningsviljan för att fånga ytterligare en fisk av medelstorlek var 41 kronor i genomsnitt och för en stor fisk 69 kronor i genomsnitt.

Studier gjorda i våra nordiska grannländer visar på liknande resultat med de studier som gjorts i Sverige. Den största studien är den samnordiska studie som genomfördes baserad på fritidsfisket i de fem nordiska länderna under 1999. Resultaten visar på ett konsumentöverskott på mellan 37 kronor och 61 kronor per fiskedag, undantaget Island med ett konsumentöverskott på 171 kronor per dag. Även kostnaderna per fiskedag är förhållandevis samstämmiga, mellan 79 kronor och 111 kronor per fiskedag undantaget Island med drygt 500 kronor per fiskedag.

9.5 Värdet av den fritidsfiskebaserade verksamheten

Fiskeriverket har i avsnitt 3.2 gjort en definition av fritidsfiskebaserad verksamhet. Denna definition är bredare än begreppet fisketuristiskt företagande som används i regeringens uppdrag till Fiskeriverket.

Det totala värdet av det fritidsbaserade företagandet (producenterna) är företagets vinster samt den del av fritidsfiskarnas (konsumenternas) konsumentöverskott som är knuten till producentens produkt. Med den senare avses att fritidsfiskarna genom företagets produkt fått möjlighet till en upplevelse som värderas högre än det pris man betalar. Ett exempel är att uthyrning av båtar gör det möjligt för fritidsfiskare att nå nya fiskeplatser, vilket ökar nyttan av fisket mer än vad det kostar att hyra båten. Utan uthyrningen hade motsvarande fiske inte varit möjligt och konsumenten hade fått nöja sig med den nytta ett fiske från land innebär. En kommersialisering av fisket kan emellertid också innebära en kostnad i form av minskad tillgänglighet till bra fiskeplatser m.m., vilket kan drabba andra grupper av fritidsfiskare än de som utnyttjar de fritidsbaserade tjänsterna. Att generellt säga att ett mer utvecklat fiske är bättre än ett fiske med mindre utvecklad service är inte möjligt. Konsekvensbeskrivningar (kostnads- och intäktsanalyser) av den fritidsbaserade verksamheten betydelse för samhällsekonomi, samsättning och miljö behöver generellt sett alltid genomföras för varje enskilt fall.

Fritidsfiskets värde för konsumenterna i form av konsumentöverskott har diskuterats i tidigare avsnitt 9.3.1. Producenternas motsvarighet kallas producentöverskott, vilket är företagets intäkter minus kostnader (dvs. vinsten). Det finns i dagsläget inga studier över lönsamheten i företag med fritidsbaserad verksamhet. En anledning är att det inte finns tillgång till detaljerad ekonomisk statistik för dessa företag. För att kunna ge en uppfattning om det fritidsbaserade företagandets ekonomiska värde har ett antal ekonomiska indikatorer tagits fram utifrån den nu genomförda företagsenkäten.

Utifrån enkäten har antalet företag som har någon form av fritidsbaserad verksamhet beräknats till 1 310 stycken. Denna siffra är osäker eftersom det inte finns register över vilka företag som bedriver denna typ av verksamhet. Det bör betonas att studien var en pilotstudie och det var första gången som denna typ av verksamhet studerades i Sverige i ett mer övergripande perspektiv. Uppföljningsstudier visar dock att urvalet troligen varit för snäv, vilket innebär att antalet företag underskattats. Den troliga omfattningen av denna verksamhet enligt definition bör sannolikt vara det dubbla (avsnitt 3.2).

Den totala omsättningen för de 1 310 företagen är 2,1 miljarder kronor, varav 490 miljoner kronor beräknas komma från den fritidsbaserade verksamheten. En stor andel av denna verksamhet sker i glesbefolkade regioner. Genom att antalet företag i fritidsfisket troligen är underskattat är även omsättningen lågt räknad. Inom näringen producerades under 2006 cirka 1,3 miljoner fiskedagar. Drygt en tredjedel av företagen har angett att mer än 25 procent av verksamheten kan hänföras till utländska gäster (gäller främst företag med verksamhet inom mat och logi, uthyrning av båtar, och guidning).

Med 490 miljoner kronor i omsättning och 1,3 miljoner fiskedagar blir omsättningen per fiskedag ungefär 380 kronor i genomsnitt sett över alla typer av fritidsbaserade tjänster. Värdet varierar naturligtvis mellan olika typer av tjänster. För mat och logi var omsättningen för en gästnatt i genomsnitt 690 kronor, medan en dag med fiskeguide i genomsnitt omsatte 890 kronor.

En av de prioriterade frågorna för företagen är förbättrad förvaltning av bestånden. Att förbättra det egna fisket genom beståndsvård är en investering som kan vara företagsekonomiskt lönsam om det förbättrade fisket tillfaller företaget och inte konkurrenterna (vilket kan vara fallet om fiske sker på gemensamma bestånd). Under åren 2004-2006 satsade företagen totalt cirka 25 miljoner kronor på beståndsvård. Detta kan jämföras med de ca 28 miljoner kronor av statliga medlen som årligen fördelades till fiskevård.

Hur förbättrade fiskemöjligheter påverkar konsumenterna har analyserats i tidigare avsnitt (9.3.2). En fördubbling av fångsterna beräknas kunna generera cirka 3,1 miljoner fiskedagar, varav 400 000 avser fisketurism. Ytterligare fiskedagar behöver naturligtvis inte innebära att fritidsfiskarna betalar för några fritidsbaserade tjänster, men det är troligt att åtminstone en del av dem gör det. Framför allt dagar med fisketurism kan förväntas innebära köp av någon form av fritidsbaserad tjänst. Om antalet dagar där en genomsnittlig fisketuristisk tjänst efterfrågas ökar med 400 000 skulle omsättningen i näringen öka med cirka 150 miljoner kronor.

Säsongen för fritidsbaserad verksamhet är begränsad för många företag, vilket innebär att fisket endast ger intäkter under en del av året. Antalet anställda kan därför variera kraftigt under året, och många som arbetar inom det fritidsbaserade företagandet är säsonganställda. Totalt sett i näringen arbetade motsvarande cirka 1 000 årsarbetskrafter. Denna arbetstid var fördelat på drygt 6 600 personer, varav 2 300 var säsonganställda. De säsonger företagen har verksamhet beskrivs i tabell 9.5.

Huvudsäsongen för fisket är under sommaren. Under perioden juni till september arbetar över 80 procent av företagen aktivt med fritidsfiskande besökare. Under vinterhalvåret, oktober till mars är cirka 50 procent av företagen aktiva.

Tabell 9.5 Den fritidsbaserade verksamhetens aktivitet under olika säsonger

Period	Antal aktiva företag (säsongerna beräknade exkl. företag som är aktiva hela året)	Andel (%) av de totalt 1 310 företagen som bedriver verksamhet under perioden
Hela året	559	-
Januari – mars	107	51
April – maj	371	71
Juni – juli	520	82
Augusti – september	514	82
Oktober – december	114	51

9.6 Sammanfattning samhällsekonomiskt värde

De samhällsekonomiska undersökningar av fritidsfisket som gjorts av Fiskeriverket och som tidigare gjorts av andra tyder på stor potential och stora samhällsekonomiska värden. Generellt sett så är resultaten av de värderingsstudier som gjorts på det svenska och det nordiska fritidsfisket i samma storleksordning oavsett metod. Räknar man upp de till en rikstäckande svensk nivå visar de att nettovärdet av fritidsfisket ligger strax under en miljard kronor. Detta motsvarar i genomsnitt ett konsumentöverskott på ca 55 kronor per fiskedag. Totalvärdet innefattar inte värdet av barn och ungdomars fiske samt fisket för de som är äldre än 74 år. Studierna visar att nettovärdet per fiskedag (konsumentöverskottet) varierar från mellan 50 kronor och 200 kronor per fiskedag beroende de på typ av fritidsfiske och egenskaperna hos det enskilda fisket.

Ett samhällsekonomiskt värde uppstår även genom vinsterna i de företag som bedriver verksamhet baserat på fritidsfiske. Enligt undersökningen finns drygt 1 300 företag med en total omsättning på knappt 500 miljoner kronor. Den ramstudie som kompletterat enkätundersökningen visar på att verksamhetens omfattning kan vara det dubbla. En stor andel av verksamheten sker i glesbefolkade regioner. Den totala sysselsättningen motsvarade under 2006 cirka 1 000 årsarbeten. Det totala antalet individer som är involverade i näringen är betydligt större, men många av de anställda är deltids- eller säsongarbetande.

10 Förslag

Inledning och sammanfattning

I föregående kapitel har fritidsfisket och det fisketuristiska företagandet belysts ur skilda synvinklar. De fyra regeringsuppdrag Fiskeriverket redovisar genom denna rapport har olika fokus och är olika detaljerade. Fiskeriverket har därför i rapporten i första hand valt att lämna sådana förslag som skapar förutsättningar för Fiskeriverket och länsstyrelserna att på ett mer uttalat sätt kunna arbeta med dessa frågor. De förslag som läggs rör därför fiskelagen, fiskeförordning och Fiskeriverkets instruktion men även medelsbehov och förutsättningar i övrigt för att genomföra förslagens intentioner.

Av de mer övergripande förslagen är vissa av sådan karaktär att de bör behandlas inom en samlad översyn av fiskelagstiftningen.

Förslaget här syftar till att Fiskeriverket ges ett tydligt och jämbördigt ansvar för att kategorier fiskande (förslag 1). Detta bör innefatta möjlighet att fördela fiskemöjligheter mellan fiskare som bedriver fisket med olika redskapstyper och olika redskapsmängd och i olika områden, oavsett om fisket sker som ett fritidsfiske, ett fiske grundat på yrkesfiske-licens, enskild rätt eller ett särskilt tillstånd för att bedriva fisketuristiskt företagande (förslag 2).

För att kunna förverkliga detta behöver verket kunna ställa upp mer ambitiösa förvaltningsmål nationellt än vad den gemensamma fiskeripolitiken anger, exempelvis beträffande storleksfördelningen inom fiskbestånden eller spridd geografisk förekomst (förslag 3). Detta gäller inte minst i de laxälvar som har vilda stammar (förslag 12).

En förvaltning som sker med dessa utgångspunkter kräver bättre fångstrapporering, även lokalt, än vad som verket kan begära in i dag (förslag 4). Därför bör verket ges möjlighet att begära att de som fiskar

med stöd av enskild rätt i yrkesmässig omfattning ska kunna åläggas en skyldighet att registrera sig och lämna fångstuppgifter. Även i övrigt bör det finnas ekonomiska möjligheter för Fiskeriverket att regelbundet samla in fångstatistik från fritidsfisket (förslag 5).

För att betona att Fiskeriverket har ett jämbördigt ansvar för alla kategorier fiskande bör även det riksintresse för yrkesfisket som i dag finns vidgas så att det även omfattar andra kategorier fiskande (förslag 6).

Med utgångspunkten att fritidsfiske sker för rekreation och fångst av fisk för egen konsumtion bör det övervägas om inte den redskapsmängd som får användas bör begränsas (förslag 7).

För att kunna utveckla fritidsfisket behövs även att Fiskeriverkets och länsstyrelsernas roll inom fisketillsynen stärks och förtydligas (förslag 8 och 9). Dessa bör kombineras med informationsinsatser liksom åtgärder för att främja tillgängligheten till fritidsfisket (förslag 10.)

För vissa fisketuristiska företag innebär redskapsbestämmelserna i fiskelagen ett hinder. Detta gäller främst hummerfiske och fiske efter sötvattenskräfta. För att möjliggöra för dessa företag att kunna utveckla sitt företagande föreslås att särskilda riktade undantag från redskapsreglerna ska kunna lämnas (förslag 11).

1. Fiskeriverkets ansvar för alla kategorier av fiskande bör förtydligas

För att kunna verka för en bättre förvaltning behöver regeringen förtydliga att Fiskeriverkets ansvar omfattar alla kategorier av fiskande. Av ett sådant förtydligande följer att vid uppföljning av förvaltningsbeslut ska effekter på såväl yrkesfiske, fritidsfiske som fiske med stöd av enskild rätt följas upp

och redovisas. Ett förtydligande av Fiskeriverkets ansvar för fritidsfiske kommer även att påverka fisketuristisk verksamhet genom att denna typ av företagande gynnas av åtgärder för att främja fritidsfisket. I en sådan uppföljning ska, där så är relevant, en genusanalys tillämpas som redovisar effekterna för män och kvinnor.

I gällande instruktion för Fiskeriverket anges att verket bl.a. ska verka för ett hållbart och miljöanpassat fiske och vattenbruk samt medverka till att öka allmänhetens fiskemöjligheter. Fiskeriverket har i den pågående översynen av verkets instruktion lämnat förslag på hur ett tydliggörande av ansvaret skulle kunna formuleras.

I det fall regeringen anser att större vikt ska läggas på åtgärder för att gynna fritidsfiske, fisketurism och fisketuristiskt företagande bör också frågan om tillgängliga medel övervägas. Av betydelse är här bl.a. att Fiskeriverket får möjligheter att använda medel från det s.k. fiskevårdsanslaget (anslag 43:9) till denna typ av åtgärder. För år 2007 uppgår detta anslag till knappt 27 miljoner kr. För närvarande får anslaget användas för bildande eller ombildande av fiskevårdsområden, fisketillsyn, utsättning av fisk samt insatser för att bevara hotade fiskarter och -stammar, biotopvård och annat främjande av den biologiska mångfalden. Detta anslag är dock redan i dag hårt nyttjat. Fiskeriverket tvingas redan prioritera hårt mellan de olika projektansökningar som inkommer från länsstyrelserna. Sammantaget överstiger det sökta bidragsbeloppet för projekt som faller inom anslaget befintliga användningsområde vida anslaget nuvarande storlek. De åtgärder som kommer att vara möjliga att genomföra vid en oförändrad anslagstilldelning för 43:9 kommer att vara ytterst begränsade. Vid oförändrad anslagstilldelning bör regeringen tydligt ange vilka av verkets övriga ansvarsområde som ska nedprioriteras för att möjliggöra en ökad satsning på fritidsfiske, fisketurism och fisketuristisk företagande.

2. Fiskeriverket bör bemyndigas att fördela fiskemöjligheter mellan olika kategorier av fiskande

Genom en ändring av fiskelagen år 2003 vidgades lagens bemyndigande att meddela föreskrifter för fiskevården till att gälla också föreskrifter om fiskets bedrivande (se avsnitt 5.2). Av förarbetena framgår dock att bemyndigandet är begränsat till att omfatta yrkesfisket. För att kunna vidta åtgärder för att uppnå nationella förvaltningsmål (i linje med förslag 3) och för att gynna fritidsfiske och fritidsfiskebaserad verksamhet finns behov av ett utökat bemyndigande som möjliggör en fördelning av fiskemöjligheter mellan olika kategorier av fiskande. Ett sådant bemyndigande skulle t.ex. kunna möjliggöra begränsningar av användningen av vissa redskap i vissa områden och perioder av annat än fiskevårdsskäl i avsikt att gynna uppövning av stor lax och havsöring i älvarna.

Vid bedömningen av åtgärder ska, utöver fiskevårdsskäl, även hänsyn kunna tas till relevanta miljömål och effekter på regional utveckling och sysselsättning liksom samhällsekonomiska överväganden. Åtgärderna måste avpassas till den konkreta situation som råder i de områden och för de fisken som omfattas. Detta kan medföra att regleringen behöver bli mer lokalt anpassad och därmed mer detaljerad, men bidrar till en bättre måloppfyllelse vad gäller att verka för ett rikt och varierat bestånd, en ekologiskt hållbar förvaltning av fiskeresursen samt ett ekologiskt och miljömässigt hållbart fiske i enlighet med verkets instruktion. Biologiska och miljömässiga övervägande måste dock fortsatt prioriteras, även om andra hänsyn ska kunna vägas in. Vid nyttjande av bemyndigandet måste också hänsyn tas till den gemensamma fiskeripolitiken, så att de föreskrifter som beslutas med stöd av bemyndigandet inte är i strid med denna.

Genom ett sådant bemyndigande skulle också Fiskeriverkets ansvar för alla kategorier av fiskanden tydliggöras. Det skulle bli nödvändigt att i ännu högre grad än vad som redan sker bedöma och värdera effekterna på olika kategorier av fiskande inför förvaltningsbeslut.

3. Fiskeriverket ska kunna fastställa mer ambitiösa nationella förvaltningsmål än vad som krävs av den gemensamma fiskeripolitiken

Långsiktig förvaltning och fiskevård är nödvändig för att bevara fiskeresursen och därigenom skapa förutsättningar för både yrkesfiske, fritidsfiske och fritidsbaserad verksamhet. Fritidsfiskets stora samhällsekonomiska värde liksom det ökade värde som skulle uppstå som en följd av förbättrade bestånd (se kapitel 9), understryker behovet av att nationella mål tas fram, där även hänsyn till fritidsfisket vägs in.

De krav och förväntningar som ställs på förvaltningen av olika grupper av fiskande varierar och därmed också uppfattningen om vilka åtgärder som bör vidtas. Aspekter som kvalitet i form av tillgång på stor fisk och en jämn geografisk spridning av bestånden har betydelse för fritidsfisket, medan däremot främst beståndsstorleken har betydelse för yrkesfisket. Bristen på stor fisk och bristen på fisk generellt uppges utgöra ett problem av en förhållandevis stor andel av de företag som bedriver fritidsbaserad verksamhet (se avsnitt 3.5.4). Likaså visar den enkätundersökning riktad till fritidsfiskare som redovisas i kapitel 2 att huvuddelen av fritidsfisket bedrivs inom 10 mil från bostadsorten, vilket understryker betydelsen av tillgång till lämpliga fiskevatten i närheten av befolkningscentra.

Förvaltningsåtgärder för att t.ex. påverka storleksfördelningen i lokala bestånd har hittills inte kunnat prioriteras, då de förvaltningsmål som fastställs genom den gemensamma fiskeripolitiken av naturliga skäl inte kan ta hänsyn till denna typ av lokala variationer. Det finns därför anledning att av fiskevårdsskäl, men även för att gynna fritidsfiske och fritidsbaserad verksamhet, tillämpa högre ställda nationella förvaltningsmål för vissa bestånd och för vissa områden än vad som följer av gemenskapens regelverk. Vid fastställande av nationella mål ska hänsyn tas bl.a. till ekosystemansatsen och önskvärd storleksfördelning i bestånd. Dessa nationella mål ska också bidra till att möjligheterna att nå de fastställda miljö kvalitetsmålen med relevans för fiske förbättras. Vid utformningen av nationella mål

måste biologiska och miljömässiga övervägande prioriteras, även om andra hänsyn ska kunna vägas in. Det är dock väsentligt att dessa högre mål endast tillämpas i sådana fall där det inte kommer i konflikt med gemenskapslagstiftningen.

För att kunna genomföra framtagande av nationella förvaltningsmål ställs krav på förbättrad kunskap och därmed ett ökat behov av datainsamling avseende beståndssituationer även på lokal nivå. Det ställs högre krav på uppföljning av förvaltningsmålen och av effekterna av beslutade åtgärder och genom detta även på tillsynen. Det kommer också att finnas ett ökat behov av medel för att kunna vidta de åtgärder vad gäller biotopvård, restaureringsåtgärder m.m. som bedöms nödvändiga för att uppnå den högre ambitionsnivån. Även med en fortsatt hård prioritering av tillgängliga medel bedömer Fiskeriverket att endast begränsade insatser kommer att vara möjliga med oförändrad medelstilldelning.

4. Registrering av och krav på fångstrapporter i fiske med stöd av enskild rätt i yrkesmässig omfattning

Fiskeriverket önskar, som redovisats tidigare i detta kapitel, fastställa nationella förvaltningsmål för vissa bestånd. För att säkerställa att inriktning och mål för förvaltningen är relevanta och effektiva måste kunskapen om bestånden, framför allt för sådana bestånd där ett lokalt fisketryck kan antas ha en betydande inverkan på utvecklingen, förbättras. Det fiske som bedrivs med stöd av enskild rätt är i dag bristfälligt dokumenterat och fiskerilagstiftning ställer inga direkta krav på regelbunden fångstrapportering för denna grupp av fiskare. Det kan dock inte uteslutas att ett icke försumbart fiske av denna typ äger rum och att detta fiske kan ha betydelse för beståndsutvecklingen lokalt. En positiv utveckling av fiskeresursen är en viktig faktor för att möjliggöra en positiv utveckling av fritidsfiske och fritidsbaserad verksamhet och då inte minst på lokal nivå.

För de vatten för vilka Fiskeriverket har ett förvaltningsansvar, dvs. havet och vattnen längs kusterna och Väneren, Vättern, Mälaren och Hjälmaren samt Storsjön i Jämtland till första definitiva vandrings-

hindret, finns behov av att kunna kräva in uppgifter om det fiske som bedrivs för att möjliggöra en uppföljning av de förvaltningsbeslut som tas. Fiskeriverket menar därför att det bör finnas en möjlighet att ställa krav på registrering och fångst-rapportering av de personer som bedriver fiske med stöd av enskild rätt med en redskapsmängd som överstiger den som är tillåten för allmänheten, och på att fångstuppgifter ska lämnas.

Enligt 5 kap. 1 § fiskeförordningen får Fiskeriverket meddela föreskrifter om skyldighet att lämna uppgifter om fisket för den som innehar yrkesfiskelicens och den som, utan stöd av sådan licens, fiskar för att sälja fångsten i sådan omfattning och med sådan varaktighet att det är att anse som näringsverksamhet. Denna uppgiftsskyldighet bör utvidgas att omfatta alla som bedriver fiske utan begränsning av den redskapsmängd som fritidsfisket maximalt får använda.

Registrerings- och rapporteringskravet ska endast tillämpas för sådant fiske och i sådana områden där det finns behov av denna information. Då länsstyrelsernas kunskap om det regionala fisket bedöms vara av avgörande betydelse när det gäller denna typ av mer stationärt fiske, bör länsstyrelserna få ansvar för registrering och sammanställning av fångstrapportering, som dock bör samordnas av Fiskeriverket nationellt. Fångstrapporteringen bör ske minst en gång per år. Möjligheter att utnyttja modern teknik som registrering och rapportering via Internet bör övervägas.

5. Fiskeriverket avser att regelbundet samla in fångststatistik för fritidsfiske enligt av Fiskeriverket redovisad modell

Förbättrade uppgifter om fångsterna från fritidsfisket liksom från det fiske som bedrivs med stöd av enskild rätt kommer att öka kunskapen om beståndssituationen i kust- och strandnära områden och därigenom förbättra underlaget för förvaltningsbeslut.

Fiskeriverket har tidigare redovisat ett uppdrag till regeringen om att redovisa fångstuppgifter från fritidsfisket. Regeringen har i skrivelsen 2005/06:171

Vissa fiskeripolitiska frågor angett att den avser att ge Fiskeriverket ansvar för att insamlingen av statistik för fritidsfisket i linje med den modell Fiskeriverket föreslagit. Arbetet bör ske i samråd med länsstyrelsen och fritidsfiskets organisationer. För såväl fritidsfiske som fritidsbaserad verksamhet ska Fiskeriverket sträva efter att redovisa könsuppdelad statistik.

Regeringen har i Fiskeriverkets regleringsbrev för budgetåret 2007 angivit att verket ska inleda arbetet med att upprätta en samlad fångststatistik för fritidsfisket och anslaget 43:9 Fiskevård får disponeras för detta. Statistiken bör insamlas regelbundet och uppgiften bör därför beröras även i nästa års regleringsbrev. Det bör dock noteras att omfattningen av den statistikinsamling som kan genomföras i hög grad styrs av vilka resurser som finns tillgängliga för Fiskeriverket och anslaget 43:9 är redan hårt belastat.

6. Fiskeriverket bör få ansvar för områden av riksintresse för fritidsfiske

Fiskeriverket har ansvar för att lämna uppgifter till länsstyrelserna om områden av riksintresse för yrkesfisket. Regeringen har tidigare angett (skr. 2005/06:171) att särskilt intressanta områden för fisketurism, fisketuristiskt företagande och sportfiske bör identifieras inom ramen för områden av riksintresse när en översyn görs. Man påpekar att förarbetarna till miljöbalken anger att i detta sammanhang ska begreppet yrkesfiske inte ges en för snäv innebörd.

Fiskeriverket anser dock att när det gäller fritidsfiske finns en oklarhet i förhållande till det ansvar för riksintressen som Naturvårdsverket har avseende friluftsliv. Givet Fiskeriverkets sektorsansvar för fisket och det ovan redovisade förslaget att Fiskeriverkets ansvar för alla kategorier av fiskande bör förtydligas, kan det övervägas om inte ansvaret för riksintressen för fritidsfiske bör placeras hos Fiskeriverket, som redan är utpekad som ansvarig myndighet för riksintressen för yrkesfisket. Det kan finnas skäl att utreda vidare hur frågan om områden av riksintresse för fritidsfiske lämpligen ska hanteras och var ansvaret ska placeras. Naturvårdsverket

och Fiskeriverket bör därför ges i uppdrag att utreda detta och att komma med förslag till lösning.

7. Den maximala redskapsmängd som får användas vid fritidsfiske bör utredas

Syftet med fritidsfiske är främst rekreation och fångst av fisk för egen konsumtion och inte för avsalu, vilket framgår av den undersökning av fritidsfiske, Fiske 2005, som tidigare genomförts av Fiskeriverket i samarbete med SCB (kapitel 2). Givet syftet med fritidsfiske bör det övervägas om inte försäljning av fisk som fångats vid fritidsfiske ska förbjudas. Ett sådant försäljningsförbud bedöms dock inte vara fullt kontrollerbart.

Fritidsfiskets fångstmöjligheter begränsas i dag av bestämmelserna i 2 kap. 13 § fiskeförordningen. Där anges vilka redskap och redskapsmängder som får användas. Den redskapsmängd som i dag är tillåten skulle kunna minskas utan att påverka rekreationsupplevelsen och möjligheten att fånga fisk för egen konsumtion. Som redovisats i kapitel 2 visar enkätsvaren i Fiskeriverkets och SCB:s undersökning av fritidsfisket 2006 att det stora flertalet fritidsfiskare använder betydligt mindre redskapsmängd än vad som maximalt är tillåtet.

Ett maximalt nyttjande av den tillåtna redskapsmängden kan antas kunna påverka beståndssituationen, framför allt på lokal nivå. Samtidigt bör det noteras att den nuvarande redskapsbegränsningen är generell formulerad och inte tar hänsyn till olika redskaps selektivitet och placering och inte heller under vilken på året fisket bedrivs. Enligt Fiskeriverkets bedömning finns det därför skäl att se över den nuvarande begränsningen av redskapsmängd för fritidsfisket. Det kan därför finnas anledning att genom tilläggsdirektiv ge fiskelagsutredningen i uppdrag att se över lämpligheten av att minska den maximala redskapsmängd som får användas av fritidsfisket. Även möjligheten att differentiera redskapsbegränsningen beroende bl.a. på var redskapen placeras i förhållande till strandlinjen och geografiskt i landet liksom vilket fiske som bedrivs och hur selektivt det använda redskapet är bör utredas. Likaså bör möjligheterna till effektiv tillsyn av åtgärden vägas in.

8. Fiskeriverket bör få ett tydligt angivet ansvar för samordning och uppföljning av fisketillsynen

En effektiv tillsyn och kontroll liksom fungerande information om regelverket är av avgörande betydelse för en framgångsrik förvaltning och en positiv utveckling av bestånden. Kraven på tillsyn och information, framför allt på lokal och regional nivå, kommer att öka ytterligare med nationella förvaltningsmål. En av förutsättningarna för att dessa mål ska kunna uppnås är en god regelefterlevnad inom fritidsfisket och hos dem som fiskar med stöd av enskild rätt. Länsstyrelserna har i detta avseende en viktig funktion.

I regeringens skrivelse 2005/06:171 Vissa fiskeripolitiska frågor anges att Fiskeriverket får det övergripande ansvaret för uppföljning av sådan fisketillsyn som bedrivs av länsstyrelser och fisketillsynsmän. Detta uppföljningsansvar har dock inte tydliggjorts i t.ex. regleringsbrev.

Som en del i uppföljningen av fisketillsynen bör Fiskeriverket vidare få i uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna och Kustbevakningen kartlägga vilka insatser som gjorts avseende fisketillsyn i kustområdena, de stora sjöarna samt i de större laxälvarna samt vilka överträdelser som överlämnats till åtal.

Utöver uppföljning bör Fiskeriverket även ges ansvar för samordning av fisketillsynen för att möjliggöra en bättre tillsyn och en effektivare användning av tillgängliga kontrollresurser. Det finns redan i dag ett bra samarbete på kontrollområdet i vissa områden, men i andra delar av landet finns möjligheter att förbättra samarbetet mellan de myndigheter som har tillsynsansvar på fiskets område. För att kunna följa upp de nationella förvaltningsmål som ska fastställas för vissa bestånd eller fisken, t.ex. för lax i laxproducerande älvar, och för att säkerställa att de åtgärder som vidtas för att uppnå dessa mål behövs en förbättrad samordning även av den tillsyn som utförs av länsstyrelserna och av de tillsynsmän som förordnas av dessa. En förbättrad samordning av fisketillsynen medför dock ett ökat medelsbehov för både Fiskeriverket och länsstyrelserna.

9. Länsstyrelsernas ansvar för fisketillsynen bör förtydligas

Det framgår i dag inte tydligt av länsstyrelsernas instruktion eller av gällande lagstiftning vilket ansvar länsstyrelserna har vad gäller fisketillsyn. Som redovisas i avsnitt 5.8 kan länsstyrelserna förordna fisketillsynsmän, men i övrigt anges inte vilken inriktning eller målsättning denna tillsyn ska ha. I betänkandet Den svenska fiskerikontrollen – en utvärdering (SOU 2005:27) föreslogs bl.a. att regeringen förtydligar länsstyrelsernas roll och uppgifter vid fisketillsynen. För att säkerställa en tillfredsställande tillsyn i hela landet och då främst i de områden där Kustbevakningen inte har något övervakningsansvar, finns det ett fortsatt behov av att ett sådant förtydligande görs. Genom sin regionala närvaro har länsstyrelserna en viktig funktion i detta avseende. I detta sammanhang bör också övervägas vilka medel som kan användas för att finansiera ett tillsynsansvar hos länsstyrelserna.

10. Fiskeriverket avser att vidta lämpliga åtgärder för att främja tillgängligheten till fritidsfiske.

Tillgängligheten till lämpliga fiskevatten för fritidsfiske varierar över landet. I tätortsnära områden kan den fysiska planeringen i vissa fall försvåra framkomligheten till fiskevatten, samtidigt som intresset och behovet ofta här är jämförelsevis stort. Möjligheten att bedriva fritidsfiske i närområdet kan antas gynna främst de grupper som har begränsade möjligheter att förflytta sig längre sträckor på egen hand (t.ex. barn och ungdomar). En förbättrad tillgänglighet kan också bidra till att en utveckling mot en större andel kvinnliga fritidsfiskare ytterligare förstärks. Tillgängligheten till fiskeområden bör när så är möjligt vägas in i den fysiska planeringen, vilket är kommunernas ansvar.

Fiskeriverket har för avsikt att stödja projekt som kan användas som goda exempel när det gäller åtgärder för att förbättra tillgängligheten till fritidsfiske, främst för barn och ungdomar samt i tätortsnära områden. Även i detta sammanhang är tillgången på medel av avgörande betydelse för genomförandet. Som nämnts tidigare i detta kapitel föreslår verket att användningsområdet för anslag 43:9

vidgas för att möjliggöra även stöd till åtgärder för att gynna fritidsfiske, fisketurism och fisketuristiskt företagande. Liksom tidigare bör det här betonas att vid oförändrad anslagsstorlek kommer de åtgärder som kan genomföras att vara ytterligt begränsade då ansökningar om bidrag från anslaget redan överstiger tillgängligt belopp betydligt.

11. Fiskeriverket bör bemyndigas att kunna medge särskilt tillstånd med undantag från redskapsbegränsningar för fiske till företrädare för fisketuristiska företag.

Huvuddelen av de hinder som begränsar de fisketuristiska företagens utvecklingsmöjligheter är generella företeelser, gemensamma för de flesta småföretag, som t.ex. kostnaden för arbetskraft, svårigheter att nå ut med information och att få lån för investeringar (se avsnitt 3.5.4). Det finns dock även problem för dessa företagare som är direkt knutna till den gällande nationella fiskerilagstiftningen.

Som tidigare redovisats (kapitel 5) kan en yrkesfiskare erhålla licens för fiske och som licensierad fiskare ha möjlighet att bedriva fiske med fler redskap och under andra förutsättningar än en fritidsfiskare. Fisketuristisk företagande passar inte in i nuvarande regelverk rörande tillträde till fiskresursen, dvs. licenssystemet. För bedömningen om licens ska beviljas beaktas inkomsten av egenfångad fisk. Eftersom inkomsten av fiske oftast endast utgör en liten del av företagets intäkter kan företagaren själv vanligen inte beviljas yrkesfiskelicens. För licens krävs vidare att utövarens huvudsakliga verksamhet är yrkesfiske men den fisketuristiska verksamheten är inte inriktad på detta.

Företag som bedriver fisketuristisk verksamhet i dag måste företa sitt fiske på samma sätt som en fritidsfiskare, vilket bl.a. innebär att redskapen måste läggas i och tas upp av samma person och hans namn ska anges på redskapen. Detta är försvårande för verksamheten i fall där redskapen inte kan läggas ut och vittjas under samma fiskeresor.

Troligt är att ytterligare fisketuristiska företag kommer att etablera sig inte bara längs kusterna utan

även i de stora sjöarna och i större insjöar och älvar. De flesta sådana företag i insjöar och älvar kan bedriva sitt fiske på enskilt vatten och kommer därför inte att behöva särskilda regler. Rätten till fiske får då grunda sig på äganderätt eller arrenderätt till fastighet eller på bildande av fiskevårdsområden och då gäller inte redskapsbegränsningarna för fritidsfiske. Även trollingfiske och turbotfiske på allmänt vatten kan bedrivas fritt. Det kan antas att det fiske där företagare i första hand kommer att efterfråga särskilda regler som ger möjlighet till ett utökad fiske, är fiske efter hummer och sötvattenskräfta.

Fiskeriverket får, om det finns vetenskapliga skäl eller av andra särskilda skäl, medge dispens från redskapsbegränsningen. Denna dispensmöjlighet bör kompletteras med en möjlighet att genom tillståndsgivning medge undantag från redskapsbegränsning.

Reglerna kan utformas som särskilda tillstånd till fiske med fler redskap än en fritidsfiskare får använda. Av tillståndet ska framgå hur många redskap som maximalt får användas. Tillståndet bör ges till person som driver eller på annat sätt är engagerad i ett företag som drivs i företagsform (enskild firma, handelsbolag, aktiebolag etc.), eftersom tillstånd och dispenser inom fisket i övervägande omfattning ges till enskilda personer. Tillståndet ska således ange att tillståndshavaren är knuten till ett visst företag. Tillståndet ska endast kunna nyttjas i direkt anslutning till denna verksamhet.

Verket har i tidigare skrivelse hemställt hos regeringen om ändring av licensreglerna för yrkesfiske så att krav kan ställas på sökanden att denne har viss marinbiologisk och ekologisk utbildning. Samma krav bör kunna ställas på den person som erhåller det särskilda tillståndet och är den som genomför fisket med turisterna.

Inför tillståndsgivningen bör sökanden redovisa företagets omsättning, verksamhetsberättelse och verksamhetsplan avseende turistfisket. Dessa redovisningar bör lämnas in årligen för verkets kontroll att det är en seriös, varaktig verksamhet av viss omfattning som bedrivs av företaget.

Ett tillstånd bör kunna begränsas till den eller de fiskarter som verksamheten ska riktas emot. Dessutom bör villkor i tillståndet ange totala tillåtna fångstmängd, exakt geografiskt område, tider på året då fisket får bedrivas, m.m. Även möjligheterna att försälja fångsten bör kunna begränsas. Regelverket bör ange hur redovisning av fisket ska ske. Tillståndet bör förnyas vart tredje år. Möjlighet till återkallelse av tillståndet bör finnas för det fall att sökanden inte längre är knuten till bolaget eller om bolagets verksamhet förändras. Det fartyg som verksamheten företas med bör inte ingå i fiskeflottan.

12. Fiskeriverket avser att utarbeta och börja tillämpa individuella förvaltningsmål och åtgärdsplaner för utvalda älvar och att i utökad utsträckning involvera lokala intressenter i detta arbete.

Fiskeriverket bör, som beskrivits tidigare i detta kapitel, kunna fastställa nationella förvaltningsmål med en högre ambitionsnivå än vad som föreskrivs av gemenskapen. Genom en mer, för varje älv, individuellt utformad förvaltning där åtgärder för att förbättra de naturliga uppväxtområdena prioriteras och genomförs på en lokal nivå bedöms förutsättningar för en ökning av mängden fisk för fritidsfisket i sin hela förbättras. I detta sammanhang bör, förutom det hittills använda produktionsmålet antal utvandrande smolt per år och älv i förhållande till den uppskattade potentiella produktionen i den aktuella älven, även fastställas mål för antalet uppvandrande laxar i älvarna, vilket bättre kan användas för att styra tillgången på fisk för fisketuristisk verksamhet i älvarna.

Individuella förvaltningsmål bör om möjligt tillämpas för alla laxproducerande älvarna och Fiskeriverket kommer att sträva efter att ett tillräckligt kunskapsunderlag tas fram för att möjliggöra att individuella mål kan fastläggas. I ett första skede bör de fyra stora orörda nationalälvarna (Torne älv, Kalix älv, Pite älv och Vindelälven) prioriteras. I mån av tillgängliga resurser bör även förutsättningarna i älvar som Råne älv, Byske älv, Åby älv, Lögde älv, Öre älv, Ljungan, Mörrumsån samt Åtran och Örekilsälven, där redan lokala initiativ

har tagits för att bygga upp en ekologiskt hållbar turistnäring, kartläggas närmare.

En mer lokalt anpassad nationell reglering av fisket, där relevanta lokala intressegrupper i samråd med berörda länsstyrelser, bör få större möjlighet att medverka i utformning av regler för hur fisket ska bedrivas. Lokala och regionala fiskeregler bör utformas inom ramen för vilka typer av regler som Fiskeriverkets nationella föreskrifter medger. Den lokala förvaltningen bör kunna tas fram inom ett samarbete med Fiskeriverket utifrån lokalt förankrade förslag. Dessa bör förhandlas fram av berörda parter, framför allt berörda fiskevattenägare både i älvdalen och runt mynningsområdet samt de som yrkesfiska i området involveras i den lokala förankringsprocessen.

Målsättningen bör vara att samarbetsråd enligt den modell som redan tillämpats beträffande Vindelälven på frivillig basis bör inrättas för i första hand de fyra nationalälvarna och därefter för övriga älvar där det finns intresse för att medverka vid framtagande av individuella förvaltningsplaner. Syftet är framför allt att underlätta arbetet med den nationella regleringen av fisket i älvarna och vid kusten samt att öka förutsättningarna att Fiskeriverkets beslut ska accepteras på en lokal nivå. En samordnande grupp med representanter från berörda länsstyrelser och Fiskeriverket bör inrättas för att organisera och samordna arbetet.

Inom ramen för en sådan samarbetsmodell bör förslag till lämpliga åtgärder tas fram avseende bl.a. hur de naturliga uppväxtområdena ska kunna förbättras, ev. återställning av gamla flottningsleder, förbättring av fiskvägar och förebyggande av försurning genom kalkning. Även frivillig inlösen eller arrende av enskilda fiskerätter och fasta fisken i de områden där redskapen innebär ett allvarligt hot mot en återuppbyggnad av de lokala stammar av lax och havsöring i de vattendrag som mynnar ut i Östersjön framförallt inom Västerbottens och Norrbottens län bör stödjas.

Vidare bör Sverige verka för att utöka det bilaterala samarbetet med Finland med målet att vidareutveckla ett terminalfiske på odlad lax i norra Östersjön. Eftersom Sverige och Finland har relativt jämförbara förhållanden beträffande förvaltningen av laxen i Bottniska viken och Bottenhavet bör det vara möjligt att formulera gemensamma mål och strategier för den framtida förvaltningen av både den vilda och den odlade laxen. En utökad samordning och utarbetande av gemensamma ståndpunkter inför den kommande revideringen av den internationella aktionsplanen för östersjölaxen (SAP) kan leda till en möjlighet att förändra det nuvarande fisket efter lax i enlighet med målet att fasa ut fisket på blandade bestånd i södra Östersjön till förmån för ett fiske som huvudsakligen bedrivs vid kusterna på separata bestånd av odlad och vild lax.

Definitioner

Bilaga

Fiskedag

Det ansträngnings- eller effortmått som används i avsnittet om utövarna, avseende fisketid, är en fiskedag. Med en fiskedag avses en dag då man fiskat oavsett hur lång tid man använt redskapen eller om man fått fångst eller inte. Om ett nät exempelvis ligger ute två nätter innebär det två fiskedagar eller om man påbörjar sitt handredskapsfiske kl. 20.00 och avslutar det på följande dygn kl. 01.00, dvs. fem timmars fiske, så har man fiskat en fiskedag.

Områdesindelning

I SCB-enkäten delades Sverige in i elva fångstområden. Havet delades in i Skagerrak, Kattegatt, Öresund, södra Östersjön, mellersta Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken. Sötvattensområden delades in i de fyra stora sjöarna (Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren), fjällregionen (området ovan odlingsgränsen), rinnande vatten i övriga landet och övriga sjöar i landet. Indelningen och gränsdragningen mellan områdena framgår av kartan på nästa sida.

Lokalt fritidsfiske

Med lokalt fritidsfiske avses fiske som bedrivs i och kring hemorten eller fritidshuset.

Fisketurism

Med fisketurism avses fritidsfiske i samband med att man reser och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning, dock kortare tid än ett år. Det kan vara för semester, affärer eller andra syften, ofta mer än tio mil från hemorten eller fritidshuset.

Redskap

Fritidsfiskets redskap kan grovt delas in i mängdfångande redskap och handredskap. En viktig och grundläggande anledning till uppdelningen av redskapstyperna är att dom skiljer sig åt beträffande effekter på bestånden, selektivitet, möjligheten att återutsätta fångsten samt vilken tillsynsinsats som krävs.

Mängdfångande redskap kännetecknas av att de sätts och sedan lämnas för att passivt fiska varefter de vittjas efter en för redskapet och fiskeinriktningen lämplig tid. Exempel på mängdfångande redskap är nät eller garn, ryssjor och burar eller tinor.

Handredskap kännetecknas av att de förs från hand vid fångst och att de kräver ett aktivt hanterande under fisket. Exempel på handredskap är olika typer av spöfiske, handlina och trolling/dörj.

Indelning av fångstområden i enkät, Fiskeriverket/SCB 2006.

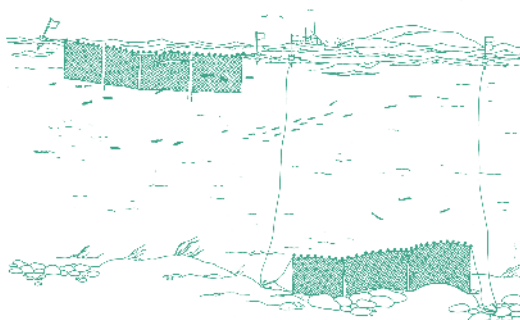
Mängdfångande redskap

Nät eller garn

Det finns en mängd olika typer av nät eller garn som används inom fritidsfisket. Redskapen är anpassade efter vilken fångst eller art man riktar sitt fiske mot. Garn som används kan vara antingen bottenfasta, dvs. nedsänkta och stående mot botten, eller pelagiska, dvs. uppbojade så att de flyter i vattenmassan eller vid ytan. Garnen kan också vara olika djupa, men i fritidsfisket är det ovanligt med mycket djupa garn eftersom sådana är svåra att hantera.

Genom att anpassa maskans storlek kan man i viss utsträckning åstadkomma storleksselektion. Exempel på benämningar som syftar på redskapens anpassning till olika typer av fiske är sillgarn och makrillgarn, båda för pelagiskt fiske, samt plattfiskgarn, torskarn, öringarn, krabbegarn som sätts mot botten.

Längs nätets över- och underkanter är fastsatta tåg. Överdelen har flytelement och underdelen sänken så att nätet står vertikalt i vattnet. Näten används på olika nivåer i vattnet samt längs botten. Beror på vilket fiskslag som ska fångas används olika typer av nät. Vid fiske efter lax eller makrill sätts garnen ut med flöten i vattenytan och driver därefter med strömmen s.k. drivgarn.

När man fiskar torsk och plattfisk sätts näten ut längs botten. En speciell garntyp är grimgarn (skott-nät, trollgarn, toggegarn) som består av ett finmaskigt garn med ett stormmaskigt hängande på varje sida. Sådana redskap används bland annat för fångst av plattfisk.

Ryssja

Ryssja är en nätstrut som hålls utspänd av ett antal bågar. Ingången är trattformad och ytterligare ett par trattar leder in till det innersta rummet. En ledarm leder fisken in i struten. Ofta sätts flera ryssjor samman till en länk. En parryssja består av två motstående strutar med en gemensam ledarm. Med ryssja fångas framför allt ål. Fiske med skaldjursryssjor förekommer också. Dessa ska vara försedda med två cirkulära flyktöppningar med en minsta diameter om 75 millimeter.

Bur och tina/mjärde

Burliknande redskap som oftast är tillverkade av nät och spjälor. Dessa redskap agnas och sätts på botten. Redskapen används för fångst av hummer, krabba, havskräfta, sötvattenskräftor och snäckor. Mjårdar och tinor används också för fångst av fisk, till exempel för abborre och ål. Hummertinor ska ha minst två cirkulära flyktöppningar med en minsta diameter om 54 millimeter placerade i nedre kanten av varje rums yttervägg. En krabbtina ska på motsvarande sätt ha minst en cirkulär flyktöppning med en diameter om 75 millimeter. Även för snäckburar finns detaljerade regler för hur de ska utformas.

Långrev

Långrev (backor) består av en lina som försetts med tafsar med ett par meters mellanrum. På tafsarna sitter krokar och dessa agnas oftast. Dessa redskap kan användas såväl ytstående som bottenstående. Vid ytan fiskas till exempel lax, vid botten torsk, ål och plattfisk.

Handredskap

Vanligt spöfiske

Vanligt spöfiske utförs med ett spö som huvudsakligen förs från hand. Vid spöet är en lina fäst antingen genom att den är knuten direkt i toppen på spöt (traditionellt mete) eller fäst vid en rulle av något slag som är monterad på spöt. Vanligt spöfiske omfattar mete, pimpelfiske, spinnfiske och flugfiske.

Mete

Mete innebär att betet som man använder inte har någon rörelse annat än av ström eller vind. Den fiskande tillför ingen rörelseenergi till betet utan spöet hålls stilla. Oftast använder man någon form av agn som bete. Det kan vara naturligt eller konstgjort agn. På linan kan ett flöte vara monterat som gör att betet hålls på ett lämpligt djup. Mete kan också utföras som bottenmete vilken innebär att den agnade kroken med hjälp av ett sänke ligger still på eller strax ovanför botten. Mete kan också utföras med en handhållen lina, dvs. utan spö.

Pimpelfiske/pilkfiske

Pimpelfiske eller pilkfiske innebär att man med hjälp av ett kort spö ger ett bete en ryckig vertikal rörelse. Betet kan vara ett blänke eller pilk antingen ensamt eller i kombination med ett agn. Det förekommer också att betet endast utgörs av blänkande eller med färgglad plast överdragna krokar. Pimpelfiske tillämpas framförallt vid isfiske.

Spinnfiske

Vid spinnfiske ges ett konstgjort bete, som kan vara ett drag, spinnare, wobbler eller jigg, en huvudsakligen horisontell rörelse genom att linan tas hem med hjälp av en rulle som är monterad på ett spö. Genom betets utformning uppstår en vickande rörelse vilket leder till ljusreflexer och vibrerande ljud som utlöser huggreflexer hos främst rovfiskar. Betet kastas iväg med hjälp av rörelseenergi som skapas genom att spöet belastas av betets vikt i en snabb rörelse framåt i kastriktningen.

Flugfiske

Flugfiske har flera karaktärer som skiljer det från spinnfiske. Kastvikten som belastar spöet och överför rörelseenergin utgörs av fluglinans vikt. Fluglinan kastas vid ett normalt flugkast ut över vattnet successivt genom upprepade kaströrelser med spöt i kastriktningen tills önskad kastlängd har uppnåtts. Det finns också olika typer av specialkast. Betet (flugan) består av en krok på vilken material, ofta fjädrar och pälsår, monterats med hjälp av en bindtråd (s.k. flugbindning). Flugan ska oftast imitera någon form av insekt eller annat för fisken intressant bytesdjur. Vid fiske i strömmande vatten ges flugan en rörelse genom att den fritt får flytta med strömmen antingen på ytan eller under ytan. Vid fiske i stilla vatten kan flugan antingen ges en rörelse genom att linan tas hem med handen i ryckiga rörelser eller så kan flugan få flyta fritt på eller i vattenytan.

Trolling/Dörj

Trolling, dörj och liknande metoder som utter och dragrodd är fiskemetoder med handredskap som innebär att betets rörelse uppstår genom att det släppas efter en båt, eller vid utterfiske i strömmande vatten, genom att fiskaren rör sig nedströms längs stranden. Vid fångst hanteras redskapet för hand. Ofta är varje lina försedd med flera beten som till exempel vid dörje- eller utterfiske. Vid modernt trollingfiske används ofta mellan fem och tio spön samtidigt. Spöna är monterade i hållare och styrs horisontellt med paravaner med linförare och horisontellt med lod. En viktig del av fiskeutrustningen vid modernt trollingfiske är zoner och ekolod som används för att lokalisera stim av målartens bytesfisk med syftet att öka fångstchansen.

Grafisk formgivning: Meiro AB, Skövde
Omslagsfoto: Mikulich Alexander Andreevich, Shutterstock.com

Tryck: Intellecta DocuSys, Västra Frölunda
Tryckt på miljövänligt papper, 1 000 ex, Februari 2008

För ytterligare beställning kontakta:
Fiskeriverket, Box 423, 401 26 Göteborg
Telefon: 031-743 03 00, Fax: 031-743 04 44

FISKERIVERKET

Fiskeriverket, Box 423, 401 26 Göteborg. Telefon 031-743 03 00. Fax 031-743 04 44.
www.fiskeriverket.se